

Bibliothèque numérique

medic@

**Mercuriale, Girolamo. Hieronymi
Mercurialis Variarum Lectionum, in
medicinae Scriptoribus et aliis, Libri
sex**

Venetis : apud Juntas, 1598.

Cote : 6252

HIERONYMI
MERCVRIALIS

Variarum Lectionum,
IN MEDICINÆ SCRIPTORIBVS
& alijs,

LIBRI SEX.

Ab auctore hac quoque postrema editione,
aucti & recogniti.

CVM INDICIBVS COPIOSISSIMIS.

VENETIIS, APVD IVNTAS.

M D XCVIII.

ex dono magistri jacques.

HIERONYMI

MERCVRIALIS

VARIARVM LECTIÖNUM

IN MEDICINAE SCRIPTORIBVS

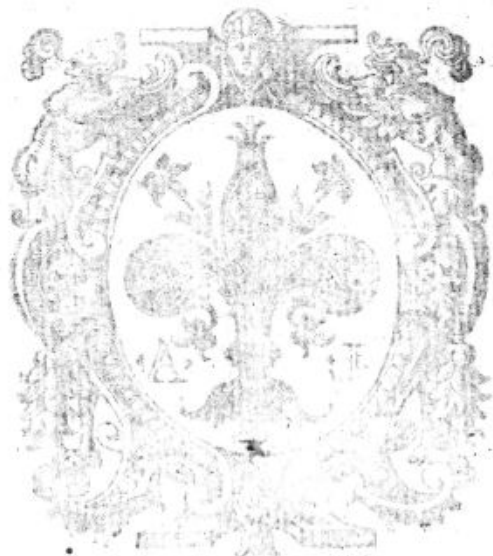
& alijs

LIBRI SEX.

Ab auctore hac duodecim postrema editione

alibi & recogniti.

CVM INDICIBVS COPIOSISSIMIS.

VENETIS. APVD IANVS.

M. D. XVII.

BALTHASARI GRANGERIO

D. BARTOLOMEI APVD

Nouiodunenses Coenobiarchae, cognato suo,

BONAVENTURA GRANGERIVS.

SALVTEM P. D.

Voties animo meo illud occurrit (cognate clarissime) quod Pythagoram dicere solitum legimus, duo esse hominum generi Deorum munere tributa longè pulcherrima, nimirum, veritatem amplecti, & beneficium se in omnes gerere, atque horum utrumque cum Deorum immortalium operibus comparari posse, eorum studium vehementer laudare soleo, qui cogitationes suas omnes eò referunt, ut publicam utilitatem, quantum possunt, augeant. Ex quorum numero cum illos omnibus anteponam, qui rebus illis quas ingenio persequimur, ocium suum transmittentes, in disciplinis tractandis, quas veteres excellentiore quadam conditione à natura subordinati scriptis suis posteritati reliquerunt, assidue versantur, obscura illustrando, implicata explicando, corrupta restituendo, cantionem illam in plerisque desidero, quam priusquam aliquid suscipiatur memoria teneri necesse est, ut benè de omnibus merèdi voluntati prudentia cōiuncta sit. Sic enim illorum permultos, qui hoc tempore cogitationes suas in luce atque oculis omnium versari

a ij volunt,

Epistola.

volunt, Musis & Apolline nullo (ut ait ille) litteris mandare animadvertimus, dum nominis et famae desiderio indulgent, ut irritus omnino sit illorum labor, in quo neque meritū eius qui beneficium cōferre se putat, ullum agnoscitur, neque gratia ulla ab eo in quē beneficium conferri putatur, rependitur. Tanta est scilicet quorundam φιλαυτία, ut stolidi amatoris more, quem putidus amastiae polypus etiam delectat, quicquid apud se commentati fuerint, quamvis nullū solertis ingenij aut accuratae industriae specimen in eo appareat, id ipsum aliorum exquisitissimis eruditissimisque scriptis antepo-
nant, nec si quid ab alijs recte dictū aut factū fuerit, id ut probent adduci possint. Cuius mali vehemētia eo deterior est, & ab optima salutis spe remotior, quod illi ferē qui eo iactantur (ut inquit Plato) nunquā de remedio comparādo cogitant: etsi tanto magis in eius curam incumbēdum sit, quanto maiores animis calamitates infert perniciemque ingenijs praesentiorē. Quae non modo illos attingit, qui eo correpti sunt, verum etiam ceteros omnes, qui vel discendi cupiditate allekti ad illorum cōsuetudinem sese applicant, vel ex illorum scriptis ea ex quibus doctiores fieri se putant, imprudenter hauriunt. Quemadmodum verò huic hominum generi honesta mercedis loco sempiterna infamia pœna subeunda est, ita dici vix potest quā magno doctorum omnium cōsensu dulcissimam nominis sui cōmendationē audiāt, qui omnibus rebus instructi, quae ad praclare eruditionis cumulū cōsequēdū expeti possunt, ad maiores artes
tractan-

Epistola

tractandas, easdemque alijs impartendas accedunt.
 In quibus ex permultis, quibus haec abundant tempora, Hieronymum Mercurialem collocare potissimum soleo, quem ad fastigium verae & solidae eruditionis, summa cum sui nominis gloria, & totius Italiae singulari ornamento, peruenisse cum multa confirmet, quae ex illius ore quotidie excipi audimus,

Παῦρα μὲν, ἀλλὰ μάλα διγίως, ἐπεὶ ἔ πολύμυθος,

Οὐτ' ἀφ' αμαρτοσπῆς, ut de Menelao scripsit Homerus, tū
 verò multa & varia de Medicina commentationes
 quas è manibus dimisit. Ex omnibus autem illis cum
 primas tenere, doctorum hominum consensum cōspirare
 antea animaduerteret, quos variarum lectionum libros
 inscripsit, in quibus ex immensa ingenij sui supelle-
 ctile quasi literarum delicias quasdam nobis spectan-
 das proponere voluit, collatis in unum maximis gravis-
 simisque ex omni artium genere questionibus, ad prio-
 res quatuor libros quos ante duodecim annos in homi-
 num luce versari passus est, quintum librū aliquot post
 annis adiecit. Cumque in eo scribendi genere doctorum
 omnium approbatione stimulos admouente sibi magno-
 pere placeret, superiore anno sextum librum ad reliquo-
 rum numerū accrescere, eosque in tuo nomine apparere
 voluit, quasi amoris mutui inter vos olim suscepti sem-
 piternos testes? Fecit verò patris tui de me honesta apud
 illum commemoratio cum Patanium venisset, quo illius
 consilio frueretur, ut quae editioni huic adiecerat in fide
 mea deponeret, meque eorum quae in hac postrema edi-

a iij tione

Epistola

tione facienda essent procuratorem sibi optaret. Quod
 onus eò libentius suscepi, quòd & summam hominis, cui
 numquam cognitus fuissem erga me benevolentiam li-
 teris ad me saepe scriptis expressam vidi, & ad laudem
 inter meos inueniendam profuturum existimaui, si ab
 eo quem eruditionis numeros omnes expleuisse consen-
 tiunt omnes subsidia industriae meae, si qua est, expeterē-
 tur. Hos igitur libros authoris voluntati obsequutus, no-
 mini tuo inscriptos atque dicatos tibi offero, in his com-
 mendandis nihil operae insumens, quòd tibi summo iu-
 dicio, & in varijs variorum authorum lectionibus
 exercitatissimo, horum lectionem omnis commenda-
 tionis vice facturam satis polliceor: extrema hac epi-
 stola id unum à te petens, ut illius erga te studium at-
 que voluntatem tanto magis grata memoria prose-
 quaris, quanto nominis tui gloriam cum illius perpe-
 tua commendatione duraturam tibi polliceri debes.
 Bene vale.

Lutetia Paris. Calend. Martijs. 1585.

AD HIERONYMUM MERCURIALEM DE SVIS VARIIS LECTIONIBVS.

Dictebæ subiens laqueata palatia
Circes
Fugit Dulychius mixta venena
sibi,
Tutus Atlantiadis sacro medicami-
ne, nigra

Cui radix, floris lactea forma fuit.
At tu præsidij doctrinæ arcana recludens,
Hic varia in varijs quæ latuere libris,
Sancta aperis Sophiæ longis erroribus actis
Aufoniæ & Graiæ limina clausa priùs,
Sic tu Mercurij deductum à nomine, fati
Imperio impostum nomen & omen habes.

Bon. Grungerius Parif. Medicus.

Hic

a iiij

CATA

SANCTI IERONIMI

AUCTORVM,

Quorum loca vel explicantur vel emendantur.

A etius.	Castiodorus.
Aeschylus.	Catullus.
Aelianus.	Chalcidius.
Aelius Promotus.	Cicero.
Aemilius Probus.	Claudianus.
Aeschines.	Clemens Alexandrinus.
Agatarchides.	Cornelius Celsus.
Albertus Magnus.	Cornelius Tacitus.
Alexander Trallianus.	Columella.
Ammianus Marcellinus.	Cratinus.
Amos.	Cyprianus.
Antigonus.	Democritus.
Apicius.	Demosthenes.
Apollonius.	Dion Cassius.
Apsyrtus.	Dion Nicaeus.
Apuleius.	Dionysius Afer.
Aristoteles.	Dioscorides.
Arrianus.	Diphilus.
Aristophanes.	Diodes.
Aristophanis <i>interpres.</i>	Diogenes Laertius.
Archigenes.	Didymus.
Archestratus.	Diodorus Siculus.
Arcefilaus.	Empedocles.
Arnobius.	Ennius.
Arslepiades.	Epiphanius.
Athenodorus.	Erasistratus.
Athenaeus.	Erotianus.
Aurelius Prudentius.	Eradius.
Auerroes.	Eusebius.
Ausonius.	Fauorinus.
Auicenna.	Galenus.
Auenzoar.	Gellius.
Basilius.	Gregorius. (Nazanz.
Cato.	Halyabbas. (Nyssen.
C. Caesar.	Heraclitus.
Caelius Aurelianus.	Herodotus.
Callimachus.	Heraclides Tarentinus.
Cassius Medicus.	Hesiodus.

Hero-

Auctorum.

Herophilus.	Plinius.
Hesychius.	Plutarchus.
Hieronymus.	Plautus.
Hipparchus.	Porphyrius.
Hippocrates.	Polybus.
Homerus.	Praxagoras.
Horatius.	Proclus.
Hyginus.	Procopius.
Iosephus.	Q. Curtius.
Isidorus.	Rabi Moyses.
Isocrates.	Rufus Ephesius.
Iulius Pollux.	Scribonius Largus.
Iuuenalis.	Serenus.
Lampridius.	Seruius.
Lucianus.	Seneca.
Lucilius.	Serapion.
Lucretius.	Sextus empiricus.
Machabeorum liber.	Soranus.
Martialis.	Spartianus.
Marcellus Burdegalenfis.	Stephanus.
Macrobius.	Stephanus Atheniensis.
Mesius.	Stobaeus.
Michael Ephesius.	Strabo.
Mnesitheus.	Strabonicus.
Moscopulus.	Suidas.
Moyfes.	Synefius.
Nemesius.	Terentius.
Nicephorus Callistus.	Tertullianus.
Nicander.	Themison.
Nonius Marcellus.	Theodorus Priscianus.
Oribasius.	Theopompus.
Ouidius.	Tibullus.
Palladius.	Thucydides.
Pandectarum auctor.	Valerius max.
Paterculus.	Varro.
Paulus Aegineta.	Vegetius.
Pausanias.	Virgilius.
Philostratus.	Vitruuius.
Philemon.	Vlpianus.
Plato.	Xenophon.
Pindarus.	Zonaras.

F I N I S.

INDEX CAPITVM

LIBRI PRIMII.

- D**E Oesophago & Stomacho locus Galeni emendatus, & Aristoteli conciliatus. Lucretius defensus. Pollucis locus correctus; & alter Hipp. indicatus de Concoctione. *cap. 1.*
 De Rabië, siue Hydrophobia & Elephantiasi, loci Aristotelis & Medicorum explicati.
- Restitutus Galeni & Plutarchi locus de Palmulis, & alter declaratus. Nonnulla de Oliuis. *cap. 3.*
 Galeni locus emendatus in 12. Mei. & alter in 13. melius quam à Linacro interpretatus. *cap. 4.*
 Archigenis locus emendatus apud Galenum: ac de Bulbis nonnulla non respuenda contextuntur. *cap. 5.*
 Locus Galeni de Foecundis correctus, & nonnulla ad id ex Lucretio & Paulo. *cap. 6.*
 Quid sit Recentatum apud Alexandrum Trallianum, & quae antiquorum Propomata. *cap. 7.*
 De varijs antiquorum refrigerandi vina & aquam modis. De Decocta, & quae fuerit Calda. quid apud Plautum thermopoliū & thermopotatio. *cap. 8.*
 Loci Arist. emendati ex Theophrasto, & locus Platonis examinatus. *cap. 9.*
 Loca Gal. & Caelij Aureliani exposita de Angina, & Sono sorbili. *cap. 10.*
 De Iscijs, Itrijs & Libis variae obseruationes & explanationes. *cap. 11.*
 De Pane furnaceo error in Gal. interpretatione explicatus, & alter de Myrtidano Plinij detectus. Quid sit Tractae Plinio & Athenaeo. *cap. 12.*
 De aquis vesicarijs & Ceretanis. Galeni locus de templo pacis male à Gyraldo intellectus. *cap. 13.*
 Error in Aetio correctus de Ficibus, & alia de ipsis. Solumellae de Embammate locus emendatus. *cap. 14.*
 Locus Plutarchi de Pithoegijs emendatus, & de festo primae Augusti diei. *cap. 15.*
 De Oleo & Butyro, & Aphrogala varia Galeni & aliorum explicata. Plinij locus correctus. *cap. 16.*
 De Vino dulci, & de Coitu, Arist. & medicorum explicati loci. *cap. 17.*
 De varijs Vini antiquorum temperaturis pulchra quaedam. Locus Hippocratis illustratus, & alius Athenaei correctus, Hesiodique sententia interpretata. *cap. 18.*
 De

Index

- De Infibulatione, de recutitis aliqua digna scitu, & quid sit apud Galenū. cap. 19.
 Dicere pedem. cap. 19.
 Ramex quid sit apud Plantum. Historia Domnini. Nonnulla de Varicibus, & de Hirudinibus. cap. 20.
 Locus Athenæi, correctus ex Arist. & nonnulla de Canicie, & de Capiti- bus Aegyptiorum, ex Herodoto. cap. 21.
 De Mensuris potus antiquorum, & ordine eorumdem. cap. 22.
 Locus Hipp. de Aqua & Bile explicata. De bile Anaxagoræ & Arist. sen- tentia examinata Gal. locus explicatus, & Ammiani Marcellini emen- datus. cap. 23.
 De aere Romano & morbis eius: de Atheniensi, Lucretij locus. De Moris, Serico, aliqua notatu digna. cap. 24.
 Cur pisces medici antiqui facile concederent aegris. Pisces tintinnabulo vendi solitum fuisse. Quis fuerit Hoedus ex Ambracia apud Gellium: & nonnulla alia de Hoedo. cap. 24.
- LIBRI SECVNDI.
- L**oca Gal. & Plinij emendata. Nonnulla de Mangonibus. cap. 1.
 Morem Thuscorum vrendi pueros fuisse antiquum. Herodoti lo- cus notatus, & quaedam de Scythis, ex Hippoc. cap. 2.
 Sententia Gal. ex Herodoto comprobata. De Syrmæa. De Partitione anni secundum Hippocratem. Error sacerdotum Ammonis. cap. 3.
 Theophrasti loca ex Athenæo & Plutarcho correctæ. De Sida, de Legumi- nib. de Pediculis. Theophrasti & Gal. cōtradiçtio de Scorpionib. cap. 4.
 De varijs antiquorum edulij. Arist. locus examinatus. De carne Came- lina, de Sumine, de Turtae nomine. cap. 5.
 Quae sint apud Platonem Ficus & Vnae generosae ex Galeno. De Pane fabaceo, & Faba Aegyptia. Locus Mnesitheï de Ficibus. cap. 6.
 De pulmonis carne, Gal. cōtradiçtio ex Aetio sublata. De Carne leporina caprina, & de vulpina. De tenera carne locus Gal. restitutus. cap. 7.
 Locus Hippocratis emendatus. Gal. locus defensus de Opio. Plinij loci emen- dati, alter Herodoti de medicis Aegyptiorum examinatus & correctus. cap. 8.
 De aquarum per plumbum ductarum prauitate, & quod Romae ex fonti- bus potarent. Locus Paterculi emendatus. cap. 9.
 De Cicuta locus Lucretij explicatus. Arist. & Varronis de Capris loca exa- minata. Nonnulla de anatome. cap. 10.
 Hippoc. locus emendatus. Locus Diogen. Laertij ex Galeno mutatus. Gal. de Vrinae sedimentorū nigredine, & de Lapide vesicae error. cap. 11.
 Celsi locus ex Hipp. notatus & emendatus. Cōtradiçtio Gal. examinatur. Nonnulla de Pulsu, item de Herophilo & Asclepiade. cap. 12.
 De

Index.

- De condituris Vinorum. De Vinopicante. De vino Massiliensi. Locus Gal.
emendatus. cap. 13.
- Defenditur Plinius in tractatione Argenti viui & Hydrargyri. Locus
Theophrasti restitutus. cap. 14.
- De tempore coitus Plutarchi, locus restitutus. Hippocrates & Aristot. colla-
tus. Error Gazae detectus. De Situ corporis in somno. Error Alexandri
contra Hippocr. cap. 15.
- De Vua taminia & Labrusca, Plinij & Scribonij locus examinatus, &
emendatus. cap. 16.
- De Vua theriacae. De mulso quaedam, & Plutarchi error de vino Massi-
lico, & cur vinum percolaretur: Plin. locus restitutus, Theodori error.
cap. 17.
- Medicinam eiusq. regulas ab Aegypto manasse. Locus Hipp. Herodoti, Ari-
stot. Plutarchi & Celsi in id de purgatione. Aeliani improbatio de lin-
gua Hippocratis. Et de Acrone medico. cap. 18.
- De Vnguentis, & quid Hippoc. significet Vnguentum Aegyptium. De Me-
topio locus Hippoc. emendatus. Quaedam ex Plutarcho de Vnguentis
& Mirrha. cap. 19.
- Morborum rara quaedam genera ex Hipp. Agatharchide, Plutarcho & Ga-
leno. Locus Hippoc. restitutus, & aliter Platonis indicatus. cap. 20.
- De ijs qui semel in die cibos capiunt. cap. 21.
- De caryce & Carycia. De Apro & Lumbo. cap. 22.
- Quid sit $\omega\mu\acute{\eta}\lambda\upsilon\sigma\iota\varsigma$. De Farre factitio Actij locus emaculatus: & quod Far-
hordei. De Hordeo quaedam ex Arist. & Apollonio. cap. 23.
- Locus Aristotelis de Melle correctus & expositus. Quod mel conferuet
mortua corpora, & alia quaedam. cap. 24.
- Locus Theophrasti Apollonij collatus. De Helleboro quaedam. Alter Theo-
phrasti locus non integre à Plinio expressus. cap. 25.
- Locus Hipp. de Hippace, Herodoto collatus. De Lactis coagulatione. Ctesiae
locus de radice vinum coagulante. Muria dura, & Marinae usus.
cap. 26.
- Sententia Plinij defenditur de Lino viuo, & ex alijs comprobatur. Quid
sit Scribonio Foenicium. cap. 27.

LIBRI TERTII.

- H**oca Oribasij ex Stobaeo restituta. cap. 1.
- De Cyphoide, Cyphi, Galeni, Plutarchi, Herodoti loca collata, emē-
data, & explicata. De verbo $\tau\alpha\rho\iota\chi\acute{\epsilon}\upsilon\epsilon\omega$ in condiendis corpori-
bus mortuis usurpato.
- De turdis, Horatij & Martialis defenditur iudicium, & Galeni
sententia improbat. Modus coquendi phasianos. Locus Varronis
emen-

Index

- emendatus. LIBRARI cap. 3.
 De Aconiti nomine ex Antigono. De eodem Athenaei locus emendatus.
 item alter Theophrasti melius quam à Gaza interpretatus. De Cicuta
 quaedam. Error Macrobij. cap. 4.
 Macrobij error ob imperitiam medicinae. Quod potus ad pulmonē pertin-
 gat, non unum Platonem dixisse. Plutarchi locus ex Macrobio emen-
 datus, alter Theophrasti ab errore Gazae vindicatus. cap. 5.
 Lucretij locus de Peste Hippocrati collatus, & eius defensio. cap. 6.
 Hippocratis & Herodoti loca de morbo Scytharum foemineo collata. De
 Amazonibus. cap. 7.
 Iecur anserinum in precio fuisse antiquitus. De Carne suilla locus Plutar-
 chi. Caupones Italos solum immerito damnari à Plutarcho. cap. 8.
 De Meliloto. cratinus expositus. De Coronis. De Lemniscis. cap. 9.
 Plinij & Galeni loca de Doloribus. Pro oculis vsitio Venarum temporalium.
 Lotio pedum. Origanus. Sordes aurium in morientibus quales. cap. 10.
 De Carbonibus, loca Galeni, Cassij, Lucretij & Theophrasti. De Lumbricis,
 & grano Cnidio locus Plinij ex Theophrasto correctus. Error Gazae.
 cap. 11.
 Thucydidis locus à Lucretio expressus ac illustratus. cap. 12.
 Locus Virgilij, secus quam à Grammaticis ex Arist. declaratus: & cur ab
 ipso medicina Ars muta vocata sit. cap. 13.
 Loca Arist. & Strabonis de generatione Animalium in niue & igne col-
 lata atque examinata. Locus Arist. emendatus. cap. 14.
 Infantiae genus ab Aretaco medico descriptum & monstratum. cap. 15.
 Defenditur Galeni inscriptio $\text{Ἐὶ πικρῶν ὀτρύνει τὸ πικρὸν}$. Loca Aretaei &
 Galeni collata de ijs qui corde patiuntur. cap. 16.
 Quid sit apud Galenum Ellychnium Tarsicum: Error de fungis Cornarij
 & de Gossypio. cap. 17.
 Morbus Deliorum ab Aeschine descriptus. Locus Celsi notatus, & alter
 non emendatus. Contradictio Herodoti & Plinij. cap. 18.
 Heracliti morbus. Eius & Asclepiadis sententia de Urina, Galeni ad idē
 locus notatus. De Iberis dentes urina lauantibus. cap. 19.
 Aetius redarguitur, cur castrati non fiant leprosi. Locus Arist. de Satyriasi.
 De manu, Gregory Nysseni sententia noua. cap. 20.
 De Cretae generibus. Locus Plinij explicatus. Fasciae, Toga, Mappae cre-
 tatae. Error Cornarij. De Gypso Tymphatico. Theophrasti loci correcti,
 & alter Plinij notatus.
 Menecrates Medicus quis fuerit. Medici Clinici. Locus Plinij mutatus.
 De Posca locus Suetonij.

Index.

LIBRI QVARTI.

- Vi fuerint apud veteres Archiatri, & Archiattrorum Comites, quodve eorum munus.* cap. 1.
De Cydni fluuij aqua. Loci Plutarchi, Galeni, & aliorum collati. Locus Plutarchi ex Galeno restitutus. Locus Hippo. emendatus. cap. 2.
Loci Arist. & Herod. collati. Darij luxatio à medico Graeco curata. cap. 3.
Hippocratis & Arist. loci collati. Galeni de Demonstrationibus libri qui fuerint: & quae Symphonia a Nemesio citata. cap. 4.
De putaminibus Fabarum, & quid sit οσπριον Athenaeo. cap. 5.
In Acrothoracis significatione, Clementis Alexandrini locus emaculatus. Cur Lauri folia post coenam adhiberentur. Ebrietatis precautiones, Plinij locus emendatus. cap. 6.
Tuberes apud Antiquos qui essent. Locus Plinij notatus. cap. 7.
De Menta, locus Arist. ex Hippoc. illustratus & correctus. Plinij alter ad idem notatus, & ex Lucretio explicatus. cap. 8.
Arist. error de Epilepsia. Hippoc. locus ad id notatus. Seruij error Arist. locus de Sale, & Nitro. Breuis adnotatio, de causis res duratas dissoluentibus cap. 9.
Locus Hippoc. ex Gellio restitutus, & alter defensus. cap. 10.
Quae sint Paleales vnae & Fabriles, apud Caelium Aurelianum. Quae Mensae frigidae Plutarcho, & eius locus emendatus. cap. 11.
Qui sint apud medicos Ichores. Locus Iulij pollucis de Morbis emendatus. Fauorini erratum. Sudor sanguineus. cap. 12.
Galeni explicatus locus: alter Plutarchi mutatus, & ex Celso atque Galeno explicatus. Historia Sabini uxoris, notatu digna. cap. 13.
Plutarchi locus restitutus de signis Pestis. ex Hesiodo & Hippoc. Strabonis ad idem locus. Empedoclis historia diuerso modo à Plutarcho, & Laertio relata. Quid fuerit ἀπνεξ Empedoclis & Laertio, & Galen. cap. 14.
Plinij locus emendatus. Hippo. locus à Plinio citatus & explicatus. cap. 15.
Loci Hippoc. restituti, & collati Lucretio. Aristotelis locus restitutus, & alter defensus. cap. 16.
Quoties veteres in die manducarent. cap. 17.
De prisana & Aqua hordei Arabum. cap. 18.

LIBRI QVINTI.

- Vid Camum, acinaticium, Murrhina.* cap. 1.
Quae sint febres Statae, typhi, Quotidianae, Querquaerae. Horatij locus de Hydope explicatus. cap. 2.
Locus Plinij de Mammis explicatus & defensus. Quis morbus Solstitialis. cap. 3.
Quaedam

Index.

- Quaedam in Arist. notata de Menstruis, & de Morbo pilari.* cap. 4.
*De Duplici ficu, Locus Varronis emendatus. Plutarchi sententia emenda-
 ta & explicata de Salsis.* cap. 5.
*Quo morbo Pherecydes Syrus obierit. An cor uratur eorum qui morbo car-
 diaco, aut veneno interierunt.* cap. 6.
*Antipherontis casus ex Arist. examinatus. Plinij locus de Peste correctus
 & expensus. Locus Celsi emendatus.* cap. 7.
*In Vitulo marino quaedam notata. De pisce Empyro & Thinno. Locus Lu-
 ciliij emendatus.* cap. 8.
*Locus Aristot. & Plinij de Pilis palpebrarum expensus. Locus Clementis
 Alex. ex Athaenaeo restitutus. Locus Hippoc. de Veste dorica.* cap. 9.
Qui morbi sint Oscedo, Corcus. cap. 10.
*Quis sit morbus, qui insputatur, quis morbus Senticus. An Colicus mor-
 bus Hipp. notus fuerit. Quis Canis morbus apud Gal. quis ἰσπρος.* cap. 11.
Locus Plinij emendatus. Locus Plutarchi explicatus. Quid sit Colostru. c. 12
Quid sit ruminatio, & quomodo fiat. cap. 13.
*De Fine ruminacionis. Locus Gal. examinatus & correctus. Cur ruminan-
 tia careant dentibus superioribus, & plures ventres habeant.* cap. 14.
Quae ruminent, Aristotelis locus expensus. cap. 15.
*Quando ruminent animalia, Error Alberti Magni. Locus Hipp. explica-
 tus. Cur coagulum habeant ruminantia, & cur in tertio ventre. ca. 16.*
*Loca Hippocratis & Aristotelis de Risu & Insomnijs puerorum examina-
 ta.* cap. 17.

LIBRI SEXTI.

- καρδιος, causa, causarij. Quis morbus Cardiacus.* cap. 1.
*Quid sit κοιλιον apud Hipp. Hesychius glossarij auctor, &
 Fauorinus correcti, Nonnulla de Ficu ex Hipp. atq; de eade,
 & sanguine ex Arist. animaduersa quaedam.* cap. 2.
*Loca Arist. expensa, Gaza reprehensus, loca Hippoc. examina-
 ta de Anthino unguento, & de Vino anthosmia.* cap. 3.
*ἰατρονομος, qui apud Hippoc. loca ad id Aristotelis & Galeni considera-
 ta. Nonnulla de Demosthene.*
*An veteres pane frigido, vel calido vescerentur. Quid sit imaginofum
 apud Catullum.* cap. 5.
*Locus Plinij examinatus. Quid sit sumere aquam, cur mulieres nouiter
 nuptarum collum filo circumdarent.* cap. 6.
*Quid sit pauper sici Tertulliano. Quid spica Cilissa Propertio, Nonnulla
 de Nardino unguento.*
*De cerebri membranis locus Macrobij correctus. locus Erasistrati de Ine-
 dia. loca Hippoc. Arist. & Plinij de dentibus expensa.* cap. 8.
 Locus

Index.

- Locus Hippoc. correctus. Qui fuerint Ελκυσσιν seu icti apud veteres: quod morbi genus telum.* cap. 9.
- Gazae errores in Arist. detecti. de strumis Arist. correctus. Varronis locus de fascino interpretatus.* cap. 10.
- Quid fuerit per circulos Methodicorum curare. quae apud Hippocr. pituita antiqua, recens, & epidemia. quod salsamentum gaditanum.* cap. 11.
- De Arquatō morbo, Erasistrati locus de Scythis. quomodo homo possit diu sine cibo vivere. Plinij locus explicatus.* cap. 12.
- Locus Hippo. & Gal. examinatus. Qui brocci. loca Plinij expensa.* cap. 13.
- Locus Arist. explicatus de pinguibus corporibus. Tertulliani locus declaratus de fungo aurium, & emendatus. De fungo lucernario Cornarij error.* cap. 14.
- De herba ad Venerem faciente. De quibusdam venenis. Error Galeni de plumbi natura. Plumbum oculi vitium apud Plinium, quid sit paralysis & phthisis Tertulliano.* cap. 15.
- De melancholia Cicero notatus. De veterno Plauti notata quaedam, quid fuerit suspirium quo laboravit Seneca.* cap. 16.
- Quis sit panis lotus Galeno, & aquaticus Plinio. Quid Scribonio lorum vomitorium.*
- De ructu nonnulla notata. De vomitu Plinij error. De singulis Aristoteles notatus.* cap. 18.
- An veteres habuerint oclaria? quid Galenus tractauerit in libro an Grammaticus possit esse criticus. Loca Plinij & Senecae dubia.* cap. 19.
- Homines lupos, & ex foeminis mares fieri, quomodo verum sit. Quid sit mori per sapientiam apud Plinium. Alius Plinij locus indicatus.* cap. 20.
- Nicander emendatus & explicatus. De tumoribus pedum prae fame iterum Hesiodus, Arist. Plutarc. notati. Lex ephesiorum de exponendis filiis. ca. 21.*
- Cur hecticarum febrium non meminerint veteres. Error Gazae detectus. Aestates quid Plinio sint: & de ulceribus rotundis.* cap. 22.
- Locus Caesaris de impubertate cognoscenda examinatus. Alter Moysis de virginitatis signo notatus.* cap. 23.
- Quae sit Smyrna medicorum apud Arist. Alter ipsius locus notatus de auribus & de ulceribus.* cap. 24.
- Pulcherrimus Plutarchi de purpura locus nunquam antea à quoquam examinatus, nunc diligenter explicatus.* cap. 25.
- De Byssō, & Serico nonnulla.* cap. 26.
- An lien sit aquae sedes, Hippoc. locus explicatus.* cap. 27.
- Locus D. Augustini de uxoris Loth in Salis statuam conuersione explicatus, & ex Hippocrate comprobatus.* cap. 28.
- Quid sit apud D. Gregorium Colatum, Iuritheum, & Cognidium.* cap. 29.

F I N I S.

HIER. MERCVRIALIS

VARIARVM IN MEDICINAE

Auctoribus, & alijs Lectionum.

Liber Primus.

*De Oesophago, & Stomacho locus Galeni emendatus,
& Aristotelis conciliatus: Lucretius defensus: Pol-
lucis locus correctus, & alter Hippocratis indicatus
de Concoctione.* CAP. I.

ALENVS. quinto de Locis affectis cap. 5. scri-
ptum reliquit, veteres interstitium illud, quod
inter fauces, & ventriculum collocatur, οισο-
φαγον nominasse: posteriores vero Aristotele
idem σόμαχον dixisse: quamquam & Homerū
in 18. Iliados sic locutum inuenio, vbi scribit:

ΑΨδ' ἀναχαζόμενος κατὰ σόμαχοιο θέμεθλα
Νύξ, ὅππιδ' αὐτὸς ἔρεισε βαρέην χειρὶ πειθήσας
Ἀντικρὺδ' ἀπαλοῖο δὲ αὐχένος ἤλυθ' ἀκωκή.

Subiungit Galenus, Aristotelem ipsum eam partem semper antiquo nomine vocasse. Quae verba occasionem multis dederunt, vt Gale- num calumniarentur: siquidem Arist. infrequentius in ea parte no- minanda οισοφαγῶν voce vsus reperitur, quàm σόμαχου. Is enim primo de Histor. animal. cap. 12. 15. 16. & vltimo: 2. de Histor. cap. 17. item 4. de Hist. cap. 13. & saepius, totum illud spaciū faucium & oris ventriculi, quod nos Gulam diximus, σόμαχον appellauit. At 1. de Hist. animal. cap. 6. tertio de Partibus animalium, cap. 11. in eadem parte nominanda, οισοφαγῶν nomen interseruit: quod etiam ἀπὸ τῆς μήκουσ, καὶ τῆς σενότητος, nescio qua ratione, ita vocatum dixit. Vnde cuique perspectum esse potest, aut Galenum errasse, aut illius philo-

Mercur. Var. Lec.

A fophi

H. Mercurial. Variarum

sophi scripta oscitanter admodum perlegisse. Quorum utrunque cum ego à medicorum Principe, & in peripatetica doctrina maxime versato, longè alienum putem: ad credendum potius inducor, textus omnes vulgatos vnius voculae ex defectu fuisse deprauatos: & propterea ita legendos, αὐτὸ τὸ Ἀριστοτέλις ἐκ αἰὲ τῶ παλαιῶ καλεῖντος ὀνόματι τὸ μέρος τῆ το τῆ ζῶε, hoc est, Aristotele ipso non semper antiquo vocabulo hanc animalis partem nominante. Ad hoc autem iudicandum primò ea ratione moueor, quòd verisimile non videtur, Galenum scriptorem omnium fere post homines natos diligentissimum, in re adeò clara ita dormitasse: Deinde quòd si eius mentem attentius cõtemplari velimus, id innuere voluisse videtur, quòd veteres eam partem οἰσοφάγον, posteriores Aristotele σόμαρον nominarint, Aristoteles verò tanquam inter hos tempore medius, utroque nomine vsus sit; nisi magis placeat totam Galeni sententiam inuertere, vt dixerit, veteres eam partem vocasse σόμαρον, posteriores verò Aristotele οἰσοφάγον, Nam, vt Homerum praeteream, in Hippocratis commẽtarijs semel tantum vocẽ οἰσοφάγος vsurpatam inuenio: in libro περὶ αἰσθητικῆς. Semel in libro de locis in homine. σόμαρος verò vocata inuenitur in libro de Alim. de carnibus, de glandulis. 4. de morbis. Vnde neque satis intelligere possum, quomodo Galenus in linguis dicat, Oesophagum Hippocrati significare os ventriculi. nisi haec omnia concludamus cū ijs quae idem libro 4. de vsu partium cap. 1. scribit nepe οἰσοφάγον esse nomen proprium illius viae, quae ab ore in ventrem ducit cibum, σόμαρον verò esse nomen commune. Illud interim non tacebo Latinos ferè omnes, qui ornate & purè dicendi studium amplexi sunt, stomachi vocabulum pro ventriculo, quem Seneca epist. 91. & Vegetius lib. 1. Veter. cap. 40. Aqualiculum appellarunt, vt plurimum accepisse. Lucretius in 6.

Flagrabat stomacho flamma vt fornacibus
Hor. Ieiunus stomachus raro vulgaria temnit
 & — stomachoq; tumultum

Lenta feret pituita.

Idem Columella. Clarus est Celsus lib. 1. cap. 2. & 8. & lib. 4. ca. 5. qui tamen lib. 4. cap. 1. gulam, stomachum, sed quasi populus ita loqueretur, nominauit: qui etiam aliquando, pro ore ventriculi, ea voce vsus videtur. Quod ipsum etiam alios fecisse, sed κατὰ χρῆσιν κῶε, scribit Galenus 7. Aphorif. 56. Plinius quoque in sexcentis locis, vbi varia pro stomacho remedia proponit, ferè semper ventriculũ intelligit: etsi aliter sensisse ab aliquibus malè credatur lib. 1. 1.

cap.

Lectio. Lib. I. H 2

cap. 37. quando dixit, Summum gulæ, Fauces, extremum Stomachus; Caelius Aurelianus frequentissimè pro vètriculo, & præsertim vbi de stomachicis tractat. in 3. Chronicarum passionum, pro gula interdum stomachum accepit. Serenus pro vètriculo toto.

Qui stomachum regem totius corporis esse

Contendunt, vera niti ratione videntur:

Huius enim validus firmat tenor omnia membra,

Et contra eiusdem firmantur cuncta vigore.

Cum igitur Lucretius in transferendis Thucydidis verbis, ἀντι καρδίας, quæ os vètriculi ipsi significabat, cor & non stomachum, dicere maluerit, hæc ratio sufficere docto cuidã viro ipsum criminanti debebat, quòd stomachus rarò os vètriculi, plerunq; vel totum vètriculum, vel gulã ipsam propriè significaret Latinis. Quo modo etiam Nicander in Alexipharmacis, σομάχοιο δοχάην vocari id à nonnullis dixit: quasi sit per quod stomachus recipit. Sic etiam post nos Lambinus scripsit Lucretiũ pro corde intellexisse stomachũ, ad Græcorum imitationẽ: quemadmodum & Horatium lib. 2. Sat. 3. Ac ne quis Pollucem in 2. lib. mihi adducat, vbi stomachum asperam arteriam quoque vocatã dicere videtur: sciri velim, apud ipsum stomachũ eo in loco pro gulæ principio, quod ductibus ambobus quasi cõmune est, capi; Vbi etiã litteram Pollucis mēdosam esse reor, quãdo scribit, ὁ δὲ σόμαχος ἔγκειται μὲν ἐν δόθεν τῆι ράχει, κατὰ εἶναι δὲ εἰς κωνόμονα, hoc est, stomachus intus quidẽ incũbit spinae, pertinet autem in pulmonem: Quo in loco legendum credo, εἰς κοιλίαν; Nam ex his subsequētib; verbis, sic esse legendum apparet: τὸ δὲ σόμαχος καταλήγοντος εἰς κοιλίαν, id est, Stomachus vero cũ in ventrem definat. Similia his sunt, quæ apud Hippocratem in libello de Anatome scripta habetur, hoc modo, οἰσοφάγος δὲ ἀπὸ γλώσσης πρὸς ἀρχὴν ποιεῖται, εἰς κοιλίαν τελευτᾷ, ὅν δὲ ἡ κενὴ ἐπισηπτικὴ κοιλίης σόμαχος καλεῖται. id est, Oesophagus autẽ sũpro à lingua initio in ventrẽ definit, quẽ in vètre putrefactorio stomachum nominãt. Nam σῆψι more antiquo ab Hipp. concoctionem vocari, in nostris Hippocratis adnotationibus monstramus: vt nemo mirari debeat, quòd vètriculum vbi concoctio perficitur, σηπτικὸν vetustissimus auctor dixerit: qui etiam ἀεροσαπῆς pro leuiter concocto in lib. περὶ τροφῆς dixit, sicut Empedocles vocauit vinum, ὄδωρ ἐν ξύλω σαπῆν, id est, concoctum, vt refert Aristoteles 4. Topic. cap. 5. & Plutarchus cap. 2. lib. de Causis Nat. vbi scribit, coctionem esse putrefactionem. Galenus pariter 1. aph. sect. 6. scribit veteres cruda vocasse ἀσηπτα. i. non putrefacta seu non cocta. Ceterum Marcellus

cul, v

A ij Empi-

H. Mercurialis Variarum

Empiricus cum à Stomacho Aqualiculum diuersum faciat, pro stomacho fortè os vetriculi, pro aqualiculo eiusdè fundū intellexit: Nā & alijs aqualiculum idè fuisse, non est rationi, neque sententiae nostrae dissentaneum. Sed de hoc alibi etiam in hisce libris tractatur.

De rabie, siue Hydrophobia, & Elephantiasi, loci Aristotelis, & Medicorum explicati. CAP. II.

Pud Aristotelem 8. Hist. anim. cap. 22. scriptum inuenitur, hominem inter cetera animalia à rabido cane commorsum, neque rabie corripi, neque interire. Eius verba sunt: οἱ δὲ κύνας κάμνῃσι νοσήμασι τρῖσιν; ὄνομαζέται δὲ ταῦτα, λύττα, κυνάγλη, ποδάγρα. Τῆτων ἢ λύττα ἐμποιεῖ μανίαν, καὶ ὅταν δάκη, λύττωσιν ἅπαντα τὰ διχθῆντα, πᾶσι ἀνθρώπων: ἀναρρεῖ δὲ νόσημα τὸ τῶν τε κύνας, & ὅτι ἀνδρῶν ὑπὸ λύττωσης, πᾶσι ἀνθρώπων. Quum autem euentus quotidiani hominē non solum à cane, verum etiam ab alijs rabidis animalibus commorsum, male affici, atque iugulari (vt Caelius Aurelianus 3. Acutorum scripsit) manifesto declarēt, multi, vt Aristotelem ab erroris suspitione vindicarent, in eo interpretando laborarunt: Iulius Pollux in 5. sententiam philosophi ita accipiendam voluit, ὅτι πᾶν τὸ ὑπὸ λύττη κυνὸς ἐχομένον διχθῆν ἀναρρεῖται, ἀνθρώπος δὲ μόνος ἐκ ἀνδρῶν κινδυνῶν παρέρχεται. id. quod omne animal à rabie correpto cane commorsum interit, homo vero solus nō absq. periculo feruatur. Nicolaus Leonicensis vir doctissimus contextum potius deprauatum esse voluit, & loco πᾶσι, esse legendum πρὶν, quasi homo commorsus in rabiem & mortē deueniret vtiq; sed posteriùs ceteris animalibus: quando Galenus aliquos post sextum, & octauum à morsu accepto mensem, vel etiam post annum, Auicena post septimum, Albertus post duodecimum eo morbo laborasse, & necatos fuisse tradunt. Non defuerunt, qui πᾶσι χροῖς legendum maluerint, rudi quadam experientia ducti, quod anseres saepenumero mordeantur, & nullum ex ijs interire conspicitur. Augustinus Suesanus in commentarijs super libros de Animalibus sententiam Aristotelis iccirco veram putauit, quia vnus homo ratione præditus medicamentorum ope feruatur, quo minus vel non rabie capiatur, vel captus euadat: quamuis non omnes illud obtineant. Hieronymus Fracastorius diuersa à cunctis

-iqmI

A

via in-

Lectio. Lib. I. 3

via incedens, cetera animalia rabire ob feritatis consortium, quod illis cum cane est, hominem verò ob temperaturae ab illis multum discrepantis excellentiam minimè ei aegritudini subijci ex Aristotelis mente credidit. Sed ego, cum in vetustissimum codicem manuscriptum inciderim, cui haec verba desunt, *καὶ ὅτι αὖ διηχθῆν ὑπὸ λυττώσεως, πλὴν ἀνθρώπου*, & hanc lectionem vetus quoque Latinus interpres, quem manuscriptum vidi in Bibliotheca, quam Io. Vincentius Pinellus, vir doctissimus, & omnium bonorum patronus, in vsum eruditorum magnis sumptibus instruit, secutus sit, putavi facilè contingere potuisse, vt etiam antiquis temporibus ea verba quae litigandi occasionem dedere, ab aliquibus librarijs ex marginibus interferta sint: eò praefertim, quòd antiquus auctor Antigonus in synagoge Paradoxarum historiarum, vbi multa ex Arist. fidelissimè recitat, id solum inquit voluisse Aristotelem *ὑπὸ κυνὸς λυττώσεως λυττῶν πάντα τὰ διηχθέντα, πλὴν ἀνθρώπου*. Veruntamen vt concedam Aristotelicum cōtextum nihil omnino immutandum, neminem adhuc eorum veritatem vsquam assecutum existimo: propterea quòd tempestate Aristotelis morbum hunc in homine nondum cuiquam innotuisse inuenio: vnde iure ipse scriptis mandauit, solum hominē commorsum à rabido cane illaefum permanere. Vtrū verò eo tempore morbus ille nunquam fuerit, sed post ortum habuerit: an fuerit quidem, sed cognitus non sit, forsan dubitari possit. Attamen vtrunque fieri potuisse existimo. Plutarchus enim 8. Symposiacorum Problem. 9. hydrophobiam, & elephantiasim morbos fuisse novos Asclepiadis tempore, qui sub Pompeio Magno Romae in arte medica claruit, ex sententia Athenodori medici testatum fecit, vbi similes morbos, atque etiam alios causis diuersis posse nouiter oriri disputat: quemadmodum rigorem sine febre nouum & peregrinum Symptoma, ob victus nouitatis rationem suo tempore fuisse perhibet Galenus cap. 7. lib. de Rig. trem. Nihilominus haud rationi quoque dissonum mihi videtur, morbum antiquitus etiam extitisse, neque tunc innotuisse: propterea quòd homines eo morbo multis post acceptum morsum diebus occuparentur; & iccirco à medicis eius causa non aduerteretur. Vt cumque sit, Aristotelis certè tempore minimè cognitum fuit, hominē commorsum à rabido cane, vlllo morbi aut symptomatum prauorū genere, & praefertim aquae timore capi. Quod & aliae, praeter Plutarchi modò citatum testimonium, rationes mihi persuadent. Nam ex vetustioribus Asclepiade scriptoribus neminem adhuc inueni, qui huiusce mali mentionem vllam expressam fecerit: Quod si ma-

ALFOI *Mercur. Var. Lect.*

A iij nife

H. Mercurial. Variarum

nifestum fuisset, aequum erat ab aliquibus, & saltem ab vno Hippocrate nominari, nempe qui in commentarijs Epidemicis, & alibi; varia ac prope incredibilia morborum genera recensuit. Nicander item Colophonius, qui ante Pompeij tempora, sub Attalo eius generis postremo Pergami rege floruit, cum omnia venena ac lethalia homini, siue ex potu ac cibo, siue ex morfu, atque impressione, carminibus persecutus hydrophobiam tacuerit, par est arbitrari, non aliunde eam silentio praeteriisse, nisi quia aetate ipsius nondum apparuerat. Neque Caelij Aureliani auctoritas (siue ipse sit, siue Soranus ab eo Latinus redditus, qui in 3. Acut. de hac passione latissime differit) me quicquam mouet. quandoquidem ineptè fatis ac indoctè ex vno vel altero Homeri, Menandri, Democriti item & Hippocratis loco falsò, & extra rem inducto, Hydrophobiam veteres auctores nouisse, sese probare credit. Accedit quòd Ouidius, qui paulò post Asclepiadem vixit, Hydrophobiae nullum esse remedium scribens hoc versu,

Saluere nodosam nescit medicina podagram,

Nec formidatis vlla medetur aquis.

indicare videtur, eum morbum nuperrime apparuisse, quippe cuius medicina nondum inuenta esset. Quin & hac in re Plinij, alioquin auctoris grauissimi sententiam probare nequeo, qui vsque ad tempora sua, aquae & aliarum rerum formidinem ex morfu canis ortam incurabilem extitisse, & casu quodam à milite Cynorhodi potionem à matre sibi per literas ex insomnio indicatam huic malo inuentam esse medicinam scribit, quum constet, Cornelium Celsum, & Scribonium Largum, Plinio antiquiores, eius remedia plurima scriptis mandasse; vt silentio praeteream Dioscoridem, atque Caelium Aurelianum, qui Themisonem medicum Asclepiadis sectatorem à cane morfum huiusmodi timorem incurrisse, & medicamentorum ope incolumen euasisse scribunt. Nisi, Plinij auctoritatem tuentes, dicamus vulneratos à canis dente ante ipsius tempora curatos esse, si in principio medicus accersebatur; at si neglectus longiùs procefferat morbus, & timorè aquae pepererat, minimè curari potuisse. Huic sententiae non parum Celsus fauet, inquiens, Aquae timore oppressis in angusto spem esse. Simili pacto Galenum à calumnia vindicare soles, qui in 6. de Loc. affectis, solos canes rabie tentari scripsit: cui etiam Alexander ille Probl. auctor assensus est. Nam Aristoteles, Caelius Aurelianus, Theodorus Priscianus, Vegetius, Porphyrius, Apsyrus, Hierocles, Palladius, Auicenna, qui huiusmodi morbum in equis & alijs animalibus obserua-

Lectio. Lib. I. 4

seruarunt, Galeno posteriores extiterunt: inde facile contigit, ut illius tempestate nondum in quopiam alio, quam in cane innotuerit, vel saltem id nomen tunc non obtinuerit, quod posteriores in alijs animalibus usurpauerunt. Nisi dicamus, Galenum haudquaquam Hippiatricem exercuisse, & propterea, si quicquam in ipsa errauit, excusationem mereri, vel potius locutum esse de vera rabie, quae à cane immediatè aut mediatè proficiscitur: Etenim caetera animalia, nisi sint à solo cane rabido commorsa, haudquaquam verè rabijunt: quamquam simili quopiam morbo affici possunt qui per similitudinem à scriptoribus fit rabies vocatus. Sed de tota huius morbi natura copiosè egimus, dum publicè morbos capitis explicuimus. Quod verò Plutarchus scribit, Elephantiasin ab Arabum medicis Leporam vocatam, ac morbum vni homini proprium, Asclepiadis solùm ætate sese manifestasse; id ita accipiendum puto, ut, quemadmodum scribit Plinius 26. lib. in Italia tunc apparere coepit, quoniam eum morbum sub nomine Satyriasis Aristoteles in 4. de Gen. anim. cap. 3. intellexit, ut Michael Ephesus in commentario prudenter notauit. Adhuc in Aegypto antea vulgatum extitisse declarat etiam Lucretius in 6.

*Est elephas morbus, qui Nili flumina propter
Gignitur Aegypto in media, neque praeterea vsquam
Attide tentantur gressus, oculique in Achaicis
— Finibus.*

Elephantiasin autem licet in Italia statim restinctam narret Plinius; in Aegypto tamen frequens durauit vsque ad Galeni tempora, qui eum morbum Alexandriae familiarem, in Germania, Scythia, Myfia frigidis regionibus non grassatum, 2. libro ad Glauconem tradidit. Quod porrò scriptum est, Aegyptiorum reges ea lue captos sanguine humano in balnearum solijs fuso magna populi caede curari solitos, ut non multùm vero simile, sic ferini remedij habuisse speciem opinor.

A iij *Resti*

H. Mercurial. Variarum

*Restitutus Galeni & Plutarchi locus de Palmulis, &
alter declaratus. Nonnulla de oliuis. Papauer
fici apud Tertullianum. CAP. III.*

Almulas & vi quadam peculiari, & quòd magno labore coquantur, ac vaporibus superiora tentent, capitis dolorem generare, scriptum est à Galenò 2. de Comp. medic. s. l. vbi Apollonij ad dolores ex ebrietate scripta recitat; nec non 2. de Alim. fac. & in lib. de Facile parabilibus ad Solonē: quod antea Xenophò apud Athenaeum in 14. Dipnos. & Dioscorides affirmant, nec non Plutarchus in Praeceptis connubialibus, vbi cerebrum palmae (Xylander malè Phoenicis transtulit, sed puto haec ignorasse) dulce quidem esse, sed capiti dolorem inducere scribit. Quamquam cerebrum palmae vocatum, & fructum differre nemo ignorat, vt praeter ceteros ex Xenophonte 2. de Cyri expedit. intelligere licet. Ceterum in 2. de Comp. med. s. l. recensens medicamenta pro curandis capitis doloribus ex stomacho ortis, haec ait: *ἔσοι δὲ δύνανται τὴν ἄρτον ἐσθίειν χωρὶς οἴνου, τέτοις ἢ ἐλαίων, ἢ φοινίκων, ἢ τινὸς τοιούτου διδόναι.* Ex quibus perspicuum fit, Galenum contraria sibi sentire: nisi dicamus. hunc ipsum contextum deprauatum esse, & loco φοινίκων legendum *λευκῶν*, vt iuncta dictioni *ἐλαίων* habeatur oratio in hunc modum, *τούτοις ἢ ἐλαίων λευκῶν, ἢ.* Quem locum ita restituendum ideo existimo, quoniam Aetius, qui vt infinita propè alia, ita eum contextum ad verbum in 6. lib. cap. 45. induxit. sic & ipse habet. *ἄρτα ἁπλοῦς ἐσθαι βραχὺ, ἢ ἐλαίων λευκῶν, ἢ σαφυλῆς, ἢ τινὸς τοιούτου διδόναι.* Nam de oliuis albis mentionem inuenio apud Celsum lib. 4. cap. 20. apud eundem Galenum 5. de Comp. med. s. l. nec non apud Oribasium lib. 7. qui omnes ijs in stomacho, atque in alijs partibus adstringendis vtuntur, ne quis miretur, cur potiùs oliuas albas quàm alias, ibi legendum voluerim: porrò Oliuae albae illae dicuntur, quae mediae sunt inter virides & maturas: virides enim acerbae nimis sunt, & cruditate sua minimè conueniunt; maturae, quae & nigrae sunt, sua pinguedine stomachum relaxant; Albae autem vtroque excessu carent, cum neque incoctae prorsus sint, & adstrictoria facultate non priuentur: Quò etiam Plinij accedit auctoritas, qui libri 23. cap. 3. oliuas albas stomacho vtiliores, ventri minùs scriptum reliquit. Quomodo
albae

Lectiōnum. Lib. I. 5

albae oliuae condirentur, non est mihi admodum compertum: inuenio tamen apud veteres plures eas condiendi modos extitisse. Nam muria primò condiebantur, ipsisque foeniculum admiscebatur, *κολυμβάδες* à Graecis vocatae, à Romanis Drupae. Caelius Aurelianus 4. Chron. pass. capitu. 3. natantes vocauit. Has aliquando albas vocatas putauit, quòd Diphilus apud Athenaeum 2. Dipnos. eas à nigris, quas *σομφυλίδας* vocabant, distinguat, & ad firmandum ventriculum commendet his verbis: *Τὰς δὲ μελαίνας, καὶ κακοσομαχωτέρας, ἔβαρύνειν τὴν κεφαλὴν τὰς δὲ κολυμβάδας καλυμμένας ὑποσομαχωτέρας εἶναι, ἔ κοιλίας σαλτμάς*, id est, *nigras quidem ἔστωμαχο minus aptas, ἔ caput grauare: Colymbadas vero ἔ gratiores stomacho, ἔ ventrem retinere*. Condiri etiam oleo consueuisse inquit Aristoteles 2. Rhetor. vbi *σίμφυλα ἐλάει δέειθαι* refert. Erant verò *σίμφυλα* apud Athenienses oliuae illae, quas aliter *τετρημμένας* nominabāt, Aristophanes *θλασάς* vocauit, Caelius Aurelianus ibidem fractas nuncupauit. Quae verò sint oliuae Premadiae apud Nicandrum in Alexipharmacis aduersus Cerussae venenum commendatae, nondum mihi quicquam certi compertum est, nisi sit oliua Pausia, quam vt Virgilius simul cum Orchade iungit hoc carmine:

Orchades, ἔ radij, ἔ amara Pausia bacca:
sic & Nicander:

Τῶ ἔ ωρημαδίνης, ἢ ὀρχάδος εἶαρ ἐλάης.
Est enim Pausiae apud Columellam bacca iucundissima, ex qua oleum fit saporis egregij dum viride est: vetustum autem corrumpitur. vnde Seruium laudare non possum, qui apud Virgilium pro amara bacca viridem exponit: cum amaror Pausiae sit iucunditati cui dam iunctus, vt Plinius ait, cerasa laurea non ingratae amaritudinis esse. Cogitent quaeso eruditi, num aliquid lucis ei loco afferre valeant. Auctor est Celsus lib. 2. cap. 19. oliuas etiam ex defruto & passo condiri solitas. Quoniam autem de palmulis sermonem habui, locum alium Galeni in medium proferre placet; in quo interpretando omnes penè interpretes vel hallucinatos, vel obscuriores quàm par erat extitisse video. Is est libro de Locis affectis 6. vbi disputans, num vterus animal sit (quemadmodum Plato scripsit) ait, quòd si esset, quando rebus desideratis frustratur, vtique tristitia afficeretur, & forsan emaciaretur. Exemplum deinde proponens, subiungit: *καθὰ πρὸ ἐνιοι φασίν τοὺς ἐρῶντας φοίνικας πᾶσχειν*. quae verba ad Phoenices populos referre omnes videntur interpretes; cum minùs distet caelum à terra, quàm vt id Galenus doctissimus significare voluerit. Nam de vtero secundum ipsum sensibus orbato

ἐρῶντες

loquens

H. Mercurial. Variarum

loquens, ineptus planè fuisset, si animali & non plantae cum aequiparasset. Ad haec palmae plantae historia adeò quadrat Galeni menti & instituto, vt nemo vel mediocri iudicio præditus de alia re locutum Galenum credere possit. Auctor enim est Philostratus in Iconibus, palmam marem atq; foeminam ita se amare, vt nisi propè serantur, ac se contingant, emacientur, exsiccanturque; quòd Plinius quoque lib. 13. cap. 4. non solum affirmavit, sed etiam addidit, ipsas sterilescere. Huic sententiae non parum conueniunt, quae ante hos à Theophrasto scriptis mandata sunt 3. de Causis plantarum cap. 20. palmam foemellam fructus non retinere, nisi supra eam flores maris palmae cum puluere iaciantur: quod nonnulli voluere idem operari, ac semen masculorum piscium ovis foemellarum inspersum. Id vt faciat, luculentissimè à D. Basilio in Hexameri Homilia V. expositum est his verbis: *Frugiferarum verò stirpium tanta est in edendis fructibus differentia, vt cum oratione posset consequi nemo. Non solum enim differentia fructuum in diuersis genere stirpibus, sed in eadem etiam arboris specie non mediocre discrimen esse videtur: ubi forma fructus à peritis in stirpium cultu distincta est etiam sexu, vt alia marium sit, alia foeminarum, qui palmas & in marem, foeminam, que diffundunt: & videtur etiam interdum quae ab ipsis foemina dicitur in marem pronam blandioribus ramis nutare, quasi gestientem, atque amplexum maris percipientem: stirpium verò cultores inter ramos tunc, quasi semina quaedam, maris florem seu fructum immittere, atque ita illam quasi voluptatem inde percipere, seseq; demum rursus erigere, ad formamq; propriam suas restituere comas. Haec eadem de ficis esse asserunt. Quamobrem alij iuxta ficeta caprificos serunt: alij caprifici grossos inter se colligatos inijciunt ficis, atq; hoc pacto ficorū imbecillitati medentur, defluentem delabentemq; fructum ipsarum grossis istis fulcientes.* Haecenus Basilius, qui cum in suo illo Hexamero multa ex Plutarcho posuerit, fit vt existimem, posse hinc lucem afferri eiusdem Plutarchi obscuro & corrupto loco. Nam in lib. qui ἑρωτικὸς est inscriptus, eos damnans, qui iuniores viros foeminis senioribus connubio iungunt, quasi contra Hesiodi praecepta agant, haec subnectit Protogenes, apud Plutarchum quidem corrupta, sed nostra sententia sic restituenda: *ἄλλο δὲ ἡμεῖς εἶποι τοσοῦτοις γυναῖκι πρεσβυτέρα, καθάπερ οἱ φοίνικας ἢ σύκα θεραπεύοντες, νέον ἑάωρον περιάλλωμεν. ἰ. nos ipsi totidem maiori natu mulieri, instar eorum, qui palmarum vel ficuum culturae operam nauant, iuuenem & immaturum virum copulabimus? Etenim qui palmas & ficus vt fructificent curant, id student, vt semper foemellae palmae vetustiori adiungatur mas iunior,*

atque

Lectio. Lib. M. H. 6

atque ficui urbanae caprifici grossus, ut idem scribit Plutarchus vij. Symp. ij. appendatur, nempe quia iunior seniori iunctus minimè fructus illius defluere patitur, sed cohibeat, & perficiat. quanquam Herodotus libro primo scribit iccirco masculae palmae fructus alligari foemellae, quia ex illis, ut ex caprifici grossis, orientur culices, qui palmulas foemellae penetrantes maturefcere cogant, alioquin occasuras. Huic partim similia partim dissimilia scribit Ammianus Marcellinus lib. 24. hisce verbis. Et maritari palmae ipsae dicuntur, facileque sexus posse discerni, additur etiam generare feminas feminibus illitas marium, feruntque amare eas mutuo delectari, hocque inde clarere, quòd contra se vicissim nutantes ne turgidis quidem flatibus auertuntur, & si ex more femina maris non illita fuerit semine, abortus vitio foetus amittit intempestuos, & si quae femina cuius arboris amore percussa sit ignoretur, unguento ipsius inficitur truncus, & arbor alia naturaliter odoris dulcedinem concipit, hisque indicijs velut coeundi quaedam proditur fides. Verum quia caprifici mentio suborta est, addam & illud Tertullianum in lib. aduersus haereticos. granum fici, ex quo fit caprificus, sicut ex oleae nucleo oleaster, quemadmodum testatur Theophrastus 2. hist. Plant. cap. 3. & 4. de causis cap. decimo papauer ob similitudinem formae appellasse. Sed de hoc alibi fufius dicemus.

Galenus locus emendatus in 12. Meth. & alter in 13. melius quam à Linacro interpretatus. CAP. IIII.

Alenus in medicos nonnullos inuectus, qui generosa remedia importunè adhibentes aegrotos iugulabant, quendam narrat dysentericos valido quodam praefidio interdù curasse, interdum necasse: modum verò illius curationis ita fuisse tradit. *κρόμινα τὰ καρτὰ καλέμενα μετὰ ἄρτον ἐδίδουσι θίειν, καὶ πίνειν ὀλίγον ἡμέρα μία*: Quo in loco interpretes, graecos codices vulgatos sequuti, Cepas cartas vocatas transferunt. Harum cum apud nullos auctores genus vllum ita vocatum inuenerim, textum deprauatum esse, & pro καρτὰ vel κνίδια, vel κρητικά legi debere putavi: Quòd cepas huiuscemodi vocatas veteres habuerint, testatus est abundè Theophrastus, & post ipsum Plinius, qui etiam cepas coctas dysentericis vescendas dare medicos consueuisse, cap. 5. 20. libri tradit. Creticas in honore habitas dulciusculas fuisse, ex
Theopraſti

H. Mercurial. Variarum

Theophrasti & Plinij verbis conijcitur; vt ea ratione fieri potuerit, quòd medici illas tanquam palato gratiores elegerint. Vel certè κρόμυνα τὰ κοτὰ καλὴ μιν legendum omnino reor, vt Galenus vulgatum Romae nomen literis exarare voluerit, quod alibi identidem fecisse nemini ignotum arbitror. Quae loci huius facilè emendandi coniectura in memoriam mihi adducta est à iuvene cum primis & erudito & docto, Samuele Darderio Byzantio, philosophiae ac medicinae doctore, & nostri studiosissimo auditore. Sed quoniam Methodi locum explicui, alterum lubet subnectere in fine decimi tertij libri, quem interpretes forsan ob Romanae vrbs ignorantiam malè transtulerunt. Vbi enim Gal. arteriarum incisionem instituit, quae vincula in id opus eligenda sint, edocens, Gaitana ex Gallia Romam aduecta ceteris praefert: ac diligentia sibi solita vsus, vbi quoq; in vrbe illa venderentur indicans, ait: *παιπρασκομένων δὲ μάλιστα κατὰ τὴν ἱερὰν ὁδὸν, ἥτις ἐστὶ τῆς Ρώμης ἱεροῦ κατὰ ἄγχι πρὸς τὰς ἀγορὰς.* quem locum transferens Linacer, dixit, *Vendita vero maximè in Sacra via, quae à templo descendit ad fora. cum transferre debuerit: Quae à templo Romae ad fora descendit: ita enim mira Galeni diligentia in describendo appositissimè loco non occultatur.* Erat enim via Sacra non longè à templo Pacis, nec non à foro templum Romae, & Augusto (vt in quibusdam antiquis numismatibus conspicitur) dicatum, quod & pulchritudine, & sacrificiorum magnificentia Veneris templo inferius nequaquam fuisse his versibus monstrat Aurelius Prudentius.

Iamq; domo egrediens, vt publica festa, diesque

Et ludos stupuit, celsa & Capitolia vidit,

Ac Sacram resonare viam mugitibus, ante

*Delubrum Romae (colitur nam sanguine & ipsa
More Deae, nomenq; loci ceu numen habetur.*

Atq; vrbs, Venerisq; parise culmine tollunt

Templa, simul geminis adolentur thura Deabus.)

Eius Templi facies ferè tota seruatur adhuc, Cosmaeque ac Damiano hodie dicatum est; ibi erant variae officinae, inter quas erant, qui vincula huiuscemodi venderent. Illud quoque ex eodem loco colligendum est, Galeni tempore sericum rarissimum fuisse, quando id ipse refert, sub ditione Romana, & in magnis ciuitatibus pene solas mulieres opulentas inueniri potuisse.

Archigenis

Archigenis locus emendatus apud Galenum: ac de Bulbis nonnulla non respuenda contextuntur. CAP. V.

Archigenes medicus clarissimus, qui Hadriano Imperatori inferuiit; & eius morti loco sub mamma lethali demonstrato occasionem dedit, (vt Dion Cassius scribit: apud quem pro Hermogene Archigenem legēdum esse reor, etsi etiam Hermogenis cuiusdam medici apud Galenum mentio habeatur 1. de Simpl. med. capitu. 27.) multa in re medica praeclarissima commentaria edidit, quae à Galeno passim ceteris aliorum sui temporis medicorum scriptis non sine honore praeferuntur. Is cum illorum curationem institueret, qui prae fame in animi deliquia incidunt (vt scribit Galenus) praecepit, quàm primùm viribus reficiendis incumbendum esse, & ideo iam soluto deliquio ea illicò exhibenda, quae bellè nutrent, & statim ac confertim corroborarent: quae sunt oua sorbilia, panis cum vino, cochleae, & bulbi: Quo in loco vehementer suspicor mendum aliquod laterè; quoniam illa, quae ἀθρόως siue aceruatim nutrire possunt, omnia multùm, & citò in parua mole nutriunt: Cochleae verò, & bulbi ramet si nutrimenti multum corporibus praestare valeant, nihilominus tardissimè & sensim alimentum suum membris impertiunt: vt hac ratione Galenus 2. Aphor. 18. apertissimè neget ea aceruatim nutrire. Accedit his, quòd Aetius haec omnia ad verbum transferens, cochleas & bulbos non habet: sed loco eorum halicam cum vino posuit, quemadmodum etiam apud Galenum ipse legēdum puto: Nec obstat, quòd paulò supra Archigenes pro stomachicis cochleas & bulbos (sicut & Diphilus apud Athenaeum) probarit: quoniam, vt illi ad corroborandum ventriculum, pro quo ibi laudantur, valent: sic ad reparandas statim vires minimè congruunt. Neque dicat quis. Galenum in loco supra citato halicam inter tardè nutrientia recensere: propterea quòd ibi de halica sola ab ipso sermo habetur: cui si vinum misceatur, aufertur sanè ipsi visciditas, atque crassities, & ideo efficitur, vt multum nutrimentum, quod secum habet, paruo tempore distribuatur, qua ratione Galenus in primo ad Glauconem huiuscemodi mixtionem probauit in illis, in quibus syncope timetur in accessionibus: quemadmodum & Aetius in cardiacis, alijsque plurimis. Quòd porrò de bulbis scripsit Arist. 20. Probl. eos repositos

circiter

fitos

H. Mercurial. Variarum

fitos germinare, quoniam interna ac nutritia humiditate abundant: id ita accipiendum est, quemadmodum 5. de Causis plantarum Theophrastus prodidit: videlicet omnia bulbacea lento quodam humore praedita esse, cuius ope tam diu nativus calor conferuatur, quousque is ab externo adiutus humiditatem illam explicat, praeparat, & noua forma induit: Eos venerem excitare ostendit verficulus apud Athenaeum citatus.

Οὐδὲν σ' ὀνήσει βολβός, ἀλλ' μὴ νεῦρε' ἔχεις.

Quod etiam Martialis venustissimè sic expressit:

*Cum sit anus coniux, cum sint tibi mortua membra,
Quid bulbis, aliud quàm satur esse potes?*

*Locus Galeni de Foecundis correctus, & nonnulla ad
id ex Lucretio & Paulo. CAP. VI.*

Anciuxta omnes impressos codices sententiã habet Galenus 5. Apho. 62. quod tam mulieres, quàm viri, si temperie quattuor qualitatum potiantur, generant, quamuis temperie illa priuatis commisceantur; intemperati verò nunquam generant, nisi contraria intemperie praeditis iungantur, vt pote calidi frigidis, humidi siccis, & ita de singulis. Sic enim sua lingua scribit: *ὡς αἰεὶ γενῶσι, καὶ τὸ δυσκράτοις μίγνυται; ὡς δὲ τῶν δυσκράτων, ὡς μετὰ τῶν ἐναντίων μόνον.* Sed haec minimè cohaerere posse rem intimiùs considerantibus videbuntur. Quoniam si intemperati solis intemperiei eorùm contrarijs naturis copulati gignunt, qui poterunt temperatis iuncti generare? Neque dicendum est temperatas naturas intemperatis quibusuis contrarias existere, aut eas vt non planè contrarias posse generationi sufficere: quoniam Galenus infra satis manifestum facit, se de ea loqui contrarietate, quae inter vtraque extrema, non inter alterum extremorum & medium posita est. Ad haec, si intemperies solùm gignendo aptae sunt, quando contrarijs copulantur: igitur temperatis quomodocumque iunctae, erunt infoecundae. Itaque textum corruptum esse potiùs, atque hoc pacto legi debere puto: *ὡς αἰεὶ γενῶσι, καὶ τὸ δυσκράτοις μίγνυται;* namque sententia vt vera sibi constabit, quod temperatis si temperati misceantur semper gignunt: intemperati verò tunc solùm, quando contrarijs suae intemperiei copulantur. Haec omnia videtur Lucretius

Lectio. Lib. I. H 8

cretius in 4. de Natura libro quasi somniasse, vbi foecunditatis varias causas exponens, inter alias vnam sic ponit :

*Vsq̄ adeò id magni refert, vt semina possint
Seminibus commisceri genitaliter apta,
Crassaq; conueniant liquidis, & liquida crassis.*

Quod verò paulò post scribit, ad concipiendum quoque magnopere conferre, si à tergo, belluarum more, vir cum muliere vtatur venere-

Et quibus ipsa modis tractetur blanda voluptas,

Id quoq; permagni refert. Nam more ferarum

Quadrupedumq; magis ritu plerunq; putantur

Concipere vxores, quoniam loca sumere possunt

Pectoribus positis, sublati semina lumbis.

non est ita explodendum, vt rationem magnam secum non habeat, potiusque dictu turpe, quàm factu videatur. Nam & Paullus Aegineta non contemnendus auctor, quicquid Lucretius ab hanc fem pluribus carminibus scriptum reliquit, hisce verbis lib. 3. cap. 74. complexus est. *μηδὲ δὲ ἢ ἐξ ὀπίσθεν ἢ δὸν ἐκὼς ὀπίσθεν ἢ ἄνω ἢ ὑποκάτω, id est,*

A tergo coitus iuuare conceptum videtur. sed prae ceteris ad hanc rem magis testandam, & confirmandam faciunt peritorum quorundam Anatomicorum obseruationes, qui scribunt vt semen virile re-cta orificium vteri percuteret, ab eodemq; facile attraheretur naturam ita fabricasse foramen viri in inferiori glandis parte, atque os vteri ad superiorem pudendi regionem, vt in naturali copula, more omnium animalium facta, duo haec foramina, ita è directo sibi mutuo occurrant, vt semen è cole prodiens, statim in vtero, nulla alia re impedito concipiatur; adduntque hunc solum generandi gratia esse naturalem coeundi modum, sicut alium à facie ad faciem esse merae hominum delectationis inuentum, qui oscula, mammaram contactus, aliasque delicias generationi nihil famulantes quaerunt: ita enim mulieres naturalem illum brutorum coeundi modum minus laboriose sustinere, frenum, & nimpham inuicem atteri, quae partes praecipuae sedes sunt ad coeundum in vtroque sexu seminis motum tandemque oscula genitalium sibi mutuo è directo occurrere. Loca porò Lucretij citata Q. Serenus Gordiani Imperatoris praeceptor indicare voluit, quando scripsit:

Irrita coniugij sterilis si munera languent,

Nec sobolis spes est, multos iam vana per annos

Femineo fiat vitiores, necne, silebo.

Hoc poterit magni quartus monstrare Lucreti.

Quid

8 H. Mercurial. Variarum

Quid sit Recentatum apud Alexandrum Trallianum, & quae antiquorum Propomata. C. AP. VII.

Egitur apud Trallianum 1. lib. fuisse penes Romanos propomatis genus, quod Recentatum nuncupabant, quodque, ut in eo bibendo magis delectarentur, peculiari quadam arte refrigerabant: Id nomen quid significaret, quod ve potionis genus esset, multos diu ambiguos tenuit: nec defuerunt, qui Alexandri codicem corruptum esse crediderint: Ego verò, si coniectari mihi liceat, textum nullo errore ibi esse intactum, Recentatumque Romanos vocasse puto vinum antiquum, musto, vel lixiuio, vel tortiuo commixtum, quasi que renouatum, quomodo plerosque hodie factitare conspiciamus: Recentare enim apud veteres in usu fuisse pro renouare, auctor est Nonius. Quod etiam ex Gn. Matio testatus est Gellius lib. 15. cap. 25. Vnde etiam quod a Varrone in libris de lingua Latina vinum Verusnouum nuncupatum inuenitur, hoc ipsum Recentatum fuisse arbitror, quod caupones pro veteri interdum vendere solitos memorat Galenus lib. de Cibis boni & mali sicci quemadmodum etiam hodie apud Cauponas usurpatur. Quo pacto hoc Romani refrigerarent, cum nihil compertum habeam, id tamen diuinare audebo, eos hanc positionem, ut pote valetudinarijs optatam, aliquo diuerso modo, ita ut gelida potius, aut saltem modicè frigida, quam verè gelida fieret, non autem vel lamina, vel glarea, vel glacie, vel niue, vel alio exijs, quos alibi exponam, modis refrigerare consueuisse: tot namque modos vina, & aquam insigniter refrigerandi veteres habuisse comperio: Nisi potius velimus. Recentatum fuisse, quod Graeci ἀειλευκός, Latini semper mustum & semper dulce vocarunt, ac refrigerandi consuetudinem non ad bibendi tempus, sed ad recentati conficiendi modum esse referendam. Sic enim de hoc loquitur Columella lib. 12. capitu. 29. Mustum ut semper dulce tamquam recens permaneat, sic facito. *Antequam praelo vinacea subijciantur, de lacu quam recentissimum addito mustum in amphoram nouam, eamque oblinito, & impicato diligenter, ne quicquam aquae introire possit. Tunc in piscinam frigidae & dulcis aquae totam amphoram mergito, ita ne qua pars extet. Deinde post dies xl. eximito. Sic usque in annum dulce permanebit.* Columellae adstipulatur Plinius lib. 14. capitu. 9. necnon Florentinus

Lectio Lib. I. H 9

Florentinus inter Geoponicos lib. 6. cap. 16. Sed omnium maxime hanc de ἀεργαλδύκῃ; faciendi rationem exposuit Plutarchus 27. quæst. nat. Et quoniam Propomatum mentio incidit, quaenam illa forent non erit absurdū significare. Scribit Paullus Aegineta ca. 15. lib. 7. Propomata mixtiones quasdam extitisse factas ex mellis despumati sextario vno, & vini quaternis; vt verò Alexander Trallianus lib. 1. cap. 10. & 11. & alibi saepe meminit, propomata nulla alia erant, quàm vina factitia diuerforum generum: de quibus plura leges apud Columellam & Plinium magnos Latinae linguae auctores, & quae Aetius interdum ἀροποτισμῆς vocauit. Haec autem sic appellata ea ratione credendum est, quòd ante reliquos potus, atque cibos sumerentur. Quam huiuscemodi vina bibendi consuetudinem sub Tiberio Claudio principe inuectam, medicorum placitis nouitate aliqua sese commendantium scribit Plinius 14. lib. cap. 20. Post quem Plutarchus 8. Symposiacorum, problemate 9. dum queritur tempore suo propomatum vsus, qui nouis morbis occasionem praestaret, inductum, nil aliud intellexit quàm quòd Plinius antea detestatus erat, haec scilicet factitia vina bibendi morem. Quamuis ἀροπόματος, vt antiquae consuetudinis, apud Athenaeum est mentio. Cur verò ita à medicis commendatum sit, opinor, quòd vt principibus ac nobilibus viris largiorem bibendi copiam facerent, ea vina excogitarint, quae variè affectos stomachos curarent, confirmarent, & ad bibendum impunè magis excitarent: quando etiam non deerant, qui vt copiosius potare atque edere possent, vina praua, quae ipsis incitarent vomitum, praepotabant. De qua re sic Iuuenalis Satyra 7.

— Tandem illa venit rubicundula totum
 Oenophorum sitiens, plena quod tenditur urna
 Admotum pedibus, de quo sextarius alter
 Ducitur ante cibum rabidam facturus orexin,
 Dum redit, & terram luteo ferit intestino.

Mercur. Var. Lec.

B

De

H. Mercurial. Variarum

*De varijs antiquorum refrigerandi vina, & aquam
modis. De Decocta, & qua fuerit Calda. quid
apud Plautum thermopolium, & thermo-
potatio. CAP. VIII.*

Varijs modis aquam refrigeratam veteres potare cōsueuisse inuenio. Eos enim niuibus antiquissimis vsque tēporibus illud egisse, quam Niuatam vocat Theodorus Priscianus lib. 2. cap. 13. satis Athenaeus ex Alexi, Dexicrate, Eutycle, & Xenophonte in 3. Dipnos. probauit, vbi etiā niues potasse, easq. in fossis magnis, quib. quernos ramos superinijciebant, conseruare consueuisse memoriae mandauit: etsi Martialis dixit: *Non potare niuem, sed aquam potare rigentem*. De niue commenta est ingeniosa sitis. Quod Plutarchus in 6. Sympos. fieri quoque solitum scribit cum paleis, & rudibus pannis, niuibus circumductis, easque ab aere tuentibus, & frigiditate acquisita conseruantibus. Protagorides libro Comicarum historiarum secūdo quoddam militum Antiochi regis refrigerandae aquae artificium memorat, quod scilicet aquam die in aprico loco ponebant, & quod crassum erat, nocte incipiente excolantes, reliquam noctis partem in hydrijs fictilibus sub dio in editioribus domus partibus exponebant, per totam deinde noctem duo pueri ipsa vasa exterius irrigabant, & diluculo incipiente purgantes rursus, faecemque subtrahentes, & tenuem ipsam aquam, maximeque sanitati idoneam facientes, inter paleas hydrias ipsas collocabant, sicque demum illa utebantur, nullam niuis inopiam cognoscentes. Non admodum ab hoc diuersus erat ille refrigerandi aquam modus, quem Galenus in Alexandria, atque vniuersa Aegypto seruatam se vidisse testatur 4. commen. 6. Epid. vbi occidente sole prius calefactam aquam testaceis vasis injiciebant, eaque vasa fenestris ad ventos expositis, vt tota nocte refrigerarentur, suspensa, deinde ante solis exortum humi deposita, frigida aqua conspergebant, ac interdum ipsis folia frigida vitium, lactucae, & similium circumponebant, vt frigus aquae noctu acquisitum interdum conseruaretur. Semus Delius libro Nesiadis secundo in insula, Cimolia loca refrigeratoria excauata scribit, in quibus aestatis tempore

porè vasa fictilia tepida aqua plena deponebant ; postea aquam nulla re niuibis differentem exportabant . Alium refrigerandi aquam modum fuisse disputat Plutarchus ex Aristot. 6. Sym. vbi cotibus & filicibus, necnon plumbeis laminis aquae iniectis, eam refrigerari demonstrat . In puteis quoque vinum refrigerandi morem habuisse veteres testantur Strattis in Refrigeratorijs, & Lyfippus in Bacchis. Ceterum Neronis postremum aquae refrigerandae inuentum nullo praedictorum ignobilius extitit, qui vt frigoris voluptate absque niuis vitijs frueretur, aquam decoqui sibi, vitroque demissam in niues refrigerari curabat : quem morem ita insecuta aetas Romae obseruauit, vt Neronis decocta ferè in omnium ore versaretur, de qua sermonem habens Iuuenalis Satyra 5. sic ait :

*Cum stomachus domini feruet potuque ciboque,
Frigidior Geticis petitur decocta pruinis.*

& Martialis.

*Spoletina bibis, vel Marsis condita cellis,
Quo tibi decoctae nobile frigus aquae?*

De hac Galenus intellexit, quando 7. Methodi memorat, se interdum stomachi ac membrorum intemperiem aqua niuibis refrigerata curasse : *ὡς ἐν Ρώμῃ* (ait ille) *σκόδα ζενέθος ἐχρῆσι ποροθερμαίνοντες πλὴν κατασκόδην, ἢν αὐτοὶ προσαγορεύουσι δέκονταν* ; Ne in medium adducam Athenaeum, qui libro Dipnos. 3. clarissimè demonstrat, quàm frequens apud Romanos esset decoctae vsus, vbi notare licet, eos conuiuas errasse, qui penes eum auctorem probare nitebantur antiquiores Nerone decocta fuisse vsos. An verò calda vnquam in conuiujs sanorum vterentur antiqui in potu, dubitatum fuit à multis. Certè ex Philemone, & ex Polluce lib. 9. cap. 6. constare potest, aliquando eiusmodi potum vsurpatum esse, quando scribit. caldam chalco, quae ferè est quadrantis nostri, vel paulo plus mensura, vendi solitam : quae pusillitas non lotioni, sed potui inferuire poterat ; & quando scribit apud Homerum non facillè inueniri aquae calidae potum, sed apud veteres medicos, cum Hippocrates damnans frigidam in neruis, ossibus, dentibus, cerebro, calidam vtilem esse innuere videatur : Posterioribus saeculis frequentior, calidae potus fuisse inuenitur, ita vt in conuiujs aequè caldae atque frigidae minister haberetur : quemadmodum scribit Iuuenalis Saty. 7

Quando vocatus adest caldae gelidaeque minister.

Num autem calda, quam medici frequenter sub vocabulo *Σερμὸν* nominant, quamque antiqui potabant, aqua esset igne solèue calefacta, an aliter, disputata quaestio est : Ego sanè ita semper existimaui,

B 2 nun-

H. Mercurial. Variarum

nunquam inter conuiuia veteres aquam calefactam bibisse, quòd ea potius concitet vomitum, quàm aut voluptatem, aut commodum afferat: cùm item Plinius potum calidum esse contra naturam probet, argumento brutorum, quae frigidũ prosequuntur; & neque ipse, neque Galenus vllam huiusce potionis, nisi in aegrotis, mentionem fecerint: caldam autem fuisse aquam illam, quam nulla arte refrigerabant, sed quae, qualis suapte natura, potaturis porrigebatur, ideò opinor, quoniam Martialis, vbi dicit,

Iam defecisset portantes calda ministros,

Si non potares Caeciliane merum.

Frigida non desit, non deerit calda petenti.

Sed tu morosa ludere parce siti.

manifestè indicat, se de ea aqua sermonem facere, quae passim in conuiujs admiscebatur vino, & eius magna copia habebatur: cuiusmodi profectò extitit aqua nulla arte calefacta, aut refrigerata: Nec aliter sensit Philemon, qui vtilitatem & copiam caldae demonstraui, scribens eam quadrante vendi: cùm verisimile sit, aquam frige factam aut calefactam non ita vili precio venditam fuisse. Nec obstat Platonis sententia nimirum, qui eo loco sitim in exemplum adducat cupiditatis, & non de ea ferid agat, quae frigidi atque humidi appetitus ab omnibus definitur. Cur postea sic appellarint communem potando aquam, eam causam fuisse puto, vt eam à frige facta niuibis, vel alio ingenio, conuiujs inter petendum, & ministris inter seruiendum distinguere liceret. Quòd si haec opinio aliquibus minùs placeat, cùm Martialis contrarium manifestè videatur indicare hifce versibus:

Caldam potcis aquam, sed nondum frigida venit,

Alget adhuc nudo clausa culina foco,

id saltem necessariò obrinebo, vel tantùm aliqua valetudine affectos toto conuiuio, vel illos, qui vomere cupiebant, vt copiosius & maiori fame ingurgitarent, ante coenam calefactae aquae potu vsos esse.

Quod & Antiphanes in Omphale indicauit his versibus;

ἐν χύτρα δέμοι

Ὅπως ὕδωρ ἔφοντα μηδὲν ὄψομαι;

Ὅ γδ κακὸν ἔχω, μηδ' ἔχοιμ'· ἐὰνδ' ἄρα

στρίψει με πρὸ τῶν γαστέρων, ἢ τὸν ὀμφαλόν.

Παρά φέρτατος δακτύλιος ἔστι μοι δραχμῆς.

& Strabonicus apud Athenaeum viij. Dipnos. is enim Rhodios appellauit albos Cyrenaeos, quòd vt his colore diffimiles, sic lasciuia simillimi forent: colligens autem illud, ex consueto ipsis calidae

potu

Lectiohum. Lib. I. H II

potu perspicuum fecit, Rhodos non ob aliud calidā potasse, quam ut eius ope acceptos cibos remouerent, sicque iterum impleri possent: Nisi pro sanis, ad remittendam eū vinorum, tum aquarum vehementiorem frigiditatem, usurpatam calidam quoque fateamur: quando rationi consentanum est, inter multos conuiuas fuisse, qui frigidissimo potu, alios qui subfrigido, e gelidove delectarentur, rursus aliquos, qui ab omnibus frigidis laesi calidum amarent: & iccirco adhiberi in conuiuijs solitum fuisse calefactam atque refrigeratam aquam: ut cuiusque, quam magis optasset potus temperaturam, efficere liceret. Quod autem aliqui demonstrare sunt conati, aquae calefactae potum quam frigidae iucundiorē esse, & ob delectationem potius, quam ob salubritatem fuisse veteribus usurpatum haud facile persuadebunt illis, qui voluptatem potius, quam sanitatem prosequuntur. Plato certe in Philebo maximae voluptatis exemplum daturus proponit febricitantem gelidam aquam bibentem. Quid verò apud Plautum Thermopoli, & thermopotationis nomine intelligendum sit, ita statuo, thermopolium fuisse locum, vbi dulces venderentur potiones, quas calidas sumebant, ita ut interdum gutturēs incenderētur, non quòd vinum aut aquam calidā quis sanus in quotidianū vsum adhiberet. Erant autem dulces potiones quae in thermopolio veniebant, ut in Plauti Pseudolo habetur, murrinā, passum, defrutū, melina, mel. Ad hoc pertinere quoque videtur ea disputatio alibi discutienda, quae in eodem Athenaci libro tractatur, An post ficus calida, an frigida bibenda sit: & medicorū Graecorum praecipitū, qui ad reprimendū renū feruorē caldae potū ante alios cibos summpere cōmendant.

*Loci Aristotelis emendati ex Theophrasto, & locus
Platonis examinatus. CAP. IX.*

Aristoteles in 5. Probl. primo causam inquirens, qua ambulationes longae per inaequales vias factae maiorē lassitudinem, quam per aequales, inducant, id contingere scribit, quia multus ac vehemens motus lassitudinem parit, subiungit deinde, *τοιαύτη ἡ περιμετρώδης*: quae vox antiquo interpreti, atque etiā Gazae occasio fuit, ut non modò ipsi errarent, sed & illi, qui in Lexico componendo eos secuti, scripserunt, *περιμετρώδης* vocem, motum per viam inaequalem significare: cum nec huiusce-

Mercu. Var. Lec.

B iij modi

H. Mercurialis Variarum

modi significatio Aristotelis loco quadret, nec vox alibi usurpata
 reperitur. Itaque restituendum locum esse puto, quemadmodum
 penes Theophrastum in libro *περὶ κόπων* inuenitur, quem librum
 ferè totum ex Aristotelis Problematibus constat esse quiuis iu-
 dicare potest. ibi enim sic legitur *ἢ ὅτι ἡτε πολλὰ κινήσεις ποιεῖ κό-
 πον, καὶ ἰχθυεῖ, τοιαύτη δὲ ἡ ἀσθματώδης*. Quam vocem perbellè
 intentioni auctoris, & alijs verbis cōuenire, vnicuique perspectum
 esse potest: eò magis, quòd simili voce vsus est Arist. in eadem
 Probl. particula. Probl. 8. sicuti quoq. Hippocrates in 2. de Diaeta,
 vbi concussionum, quae inter magnos motus collocantur, mentio-
 nem fecit, non dissimiliter locutus reperitur, vbi dixit: *τὰ ὀξεία
 σείσματα ἐμποιεῖ ἀσθματα*. Quod porrò partic. 4. Probl. 2 d. ha-
 betur, *ὅσον τὸ ἀμυλον ἐκ τῆς εἰστροφῆς*, multos torfit, quidnam sibi vel-
 let. Siquidem Aristot. aequiparans ibi sanguini id quòd paucum ex
 multo nutrimento efficitur, sicuti semen, exemplum afferens, ea
 verba subnectit; quae certè parum conuenire nemo non videt:
 Vnde opinor ego sic restituì oportere, *ὅσαι εἰς μὲν πολλὸν ἐκ τῆς εἰστροφῆς*:
 Nam ijs animalibus, quibus sanguis fit seuosus, etiam medullam
ἐκ τῆς εἰστροφῆς effici, tradit Aristot. 2. de Partibus animalium. cap. 6. vt
 sensus esse possit, id valde praecipuum haberi, quòd paucum ex
 multo fit nutrimento, veluti medulla ex seuo, nempe quae semper
 exigua ex plurimo seuo succrescit: Quam quam etiā si loco *εἰστροφῆς*
 legamus *ἐκ τῆς εἰστροφῆς*, apprimè quadrabit, eò quòd vt amyllum tritici suc-
 cus est ex magna mole exiguus confectus, ita semen hominis ex
 multo nutrimento exigua, sed praestantissima pars relictæ est, vt non
 absque ratione dixerit Auicenna 3. de Natur. animal. cap. 3. feminis
 exeuntis quantitatem esse, ac si quadragies tantundem sanguinis
 exiret. Illud obiter hoc in loco adnotare volo, Platonem, dum in
 Timaeo scriptum reliquit, medullae morbum omnium periculosis-
 simum esse sub medullae nomine cerebrum intellexisse, nempe
 quòd ex genere medullarum existere scripserit Galenus secundo
 de Temper. & 2. de Vsu partium. Si enim medullae nomine vel spi-
 nalem (vt dicunt aliqui) vel alias medullas comprehendere voluis-
 set, parum vera sanè fuisset illius sententia, quando non medullae
 spinali, aut alteri, sed vni cerebro haec Platonis verba adaptari
 possunt: *τὸ δ' ἕλατον πάντων, ὅταν ἡ τῆς μυελῶ φύσις ἀπ' ἐιδείας
 ἢ τινὸς ὑπερβολῆς ἰοσῆσιν, τὰ μέγιστα, καὶ κυριώτατα πρὸς θάνατον
 τῆς ἰοσημάτων ἀποτελεῖ*. *οὐκ ἔστιν ἄλλο*

Loca

Loca Galeni, & Caelij Aureliani exposita, de Angina
& Somno sorbili. CAP. X.

Alenus in 2. eius, quam ad Glauconem scripsit epistolae parte, inflammationis curandae rationem ex situs partium indicatione captam demonstrans, multorum affectuum exempla proponit, inter cetera de Angina secundum Latinorum interpretationem scribit, tunc in ipsa venas sub lingua esse pertundendas, quando & uniuersum corpus iam exinanitum, & passio diuturna sit. Ex quibus verbis nonnulli traxerunt anginam morbum alioquin acutissimum a Galeno inter diuturnos aliquando reponi. Quod tamen falsum esse quisque intelligat, modo Graeca verba male ab omnibus fere interpretata videre velit. ὡς πῶς καὶ τῶν σωματικῶν τὰς ὑπὸ τῶν γλῶσσῶν φλέβας τεμνομένων, ὅταν ἡμῶν τὸ μὲν ὅλον ἢ δὴ σῶμα κενόν ἢ καὶ χροῖσθι πάθος. quae sic vertenda sunt. Ita igitur & in synanchicis venas sub lingua pertundimus, quando iam uniuersum corpus sit exinanitum, passioque perseveret. Esse enim χροῖσθι hoc in loco, sicut alibi saepius, perseverare, facile est aequo lectori concedere. Ceterum id praesidij genus ab Hippocrate primo omnium propositum Caelius Aurelianus, siue potius Soranus a Caelio Latinus reddidit, in 3. Acut. quatuor rationibus improbat. Primum quod ex incisione earum venarum materia copiosior in affectum locum tracta, grauius malum reddat. Secundo, quod ad hoc, ut huiusmodi administratio belle fiat, laqueum collo, qui venas subleuet, circumdare oporteat, unde suffocationem augeri periculum est. Tertio quod sanguis fluens eo in loco reprimi, diuisa colligari, sine manifesto periculo nequeant. Quarto, quod etiam si sanguinis fluxus inhibeatur, solent tamen loca tumida semel aperta leui qualibet de causa referari. Sed haec argumenta parum valent, quando corpus iam sit ita inanitum, ut aliunde materia confluere nequeat, ministrosque optimos habeamus, qui incidere, colligare, & fluoris periculum omne vitare sciunt. Et quoniam Caelij mentionem feci, locum eius alterum signare libet, qui cum libro Acut. 2. cap. 4. alter cum bibentis opprimi grauatione sorbili, sopori simili scribat: aliqui non sorbili, sed terribili legendum, aut eam vocem abradendam voluerunt. Ego vero neque tollendam eam, neque mutandam puto: siquidem soporem cum elegantissime sorbilem nuncupauit, in quo maximus stertor efficitur: qui

bouip

B iiij

quod

H. Mercurial. Variarum

quod sorbitionis clarissimam imaginem praebeat, praeter sensus fidem, etiam Plautinus ille Lucio in Militis fabula manifestum fecit, qui interrogatus à Palaestrione, quid Sceledrus ageret, sic cum eo sermonem habet: *Luc.* Sorbet dormiens. *Pal.* Quid sorbet. *Luc.* Illud stertit volui dicere: sed quia consimile est, quod stertas, quasi sorbeas.

De Isicys, Itrys, & Libis, variae observationes & explicationes. CAP. XI.

Auctor is, qui Problemata sub Aphrodisiensis Alexātri nomine vulgata edidit, libro eorū primo, quaerēs, *ἄρα τί οἰσικὸς δὲ σαρκῶν*, iccirco euenire tradit, quoniam in terendis carnibus multus spiritus immiscetur, qui eum cibum ita leuem facit, vt non in ventriculi fundo subsistere valeat, sed in altū efferatur semper, sicq. minus coquatur. Hoc in loco dubitatum est, an *οἰσικὸς*, an *οἰσικὸν* legendum sit: quemadmodum penes Athenaeum in 9. Dipnos. scriptum inuenitur. Ego certē textum Alexandri mendosum, & *οἰσικὸν* legendum esse crederem, cum Latini quoque nostri Isicia dixerint: Sed dum cogito Alexandrum Trallianum lib. 7. cap. 1. & lib. vndecimo, cap. 1. pluribusq. alijs in locis eadem voce vsus, fit vt faciliē putem vocem, *οἰσικὸς*, in Problematis mutari non debere: quae ratio vna cum multis alijs poterit quoque persuadere, Problemata illa auctore habuisse Alexandrum Trallianum, & non Aphrodisiensem, à quo omnia ea mutuauit Macrobius, quae 7. Satur. c. 8. de Isicis disputauit. Isicia porro siue Isicia, de quibus copiose egit Apicius lib. 12. duplici modo fiebant: vel ex varijs carnibus tritis & pipere commixtis, vt Athenaeus quoque scribit: vel ex piscibus diuersis, sicuti Alexander docet. Ex illorum generibus sunt Salciciae nostrae non multum nomine differentes. Erat quoque ijs simile Tetracharmum adeò imperatori Hadriano carum: quod ex fasiano sumine, perna, & crustulo compositum fuisse narrat Spartianus. Horum verò similitudinem quandā referunt Botargae, quorum inuentore extitisse Heliogabalum meminit Lampridius. Habuerunt quoque veteres aliud edulij genus, *ἰσικὸν* vocatum, cuius saepenumero mentionem fecit Galenus, & alij: Id quomodo fieret, docuit Athenaeus, apud quē in 14. Dipn. haec leguntur: *ἰσικὸν πικρὸν λεπτὸν ἄρα σισάμου καὶ μελίτος γινόμενον.*
houp
quod

quod genus hodie etiam passim in Sicilia, & in Calabria, praesertim apud Thurijs populos conficitur, ubi olim Herodotus historiam suam condidit, & ubi magna Sefami, quam incolae Giorgiolenam vocant, copia nascitur; ita ut eo multis in condimentis, amygdalarum, quibus carent, loco utantur, quo pacto Romae loco sefami amygdalae in usu habentur ad conficienda itria, quae & ibi, & in Calabria, Siciliaque Coppettae nuncupantur. Quae verò à Galeno Itria saepius nominantur, hoc prorsus modo facta non credo, cum ab ipso duplex genus tradatur, unum *ρύμμα*, alterum, *λάγανον* vocatum: quibus iam compactis papauer inspergi solitum scribit in lib. de Simpl. med. puto tamē haud multum dissimilia extitisse, illa praecipue, quae *ρύματα* vocata memorat: Ex quibus & ex lacte cum placentas alias fieri consueisse scribat, ea omnino intelligit, quae Liba a Romanis nominata tradit Athenaeus: Unde qui in primo de Semine Galeni libro. *ιτρία* transtulit Liba Felicianus, hanc rem ignoravit: Quanquam & Liba diuersimodè ab antiquis composita fuisse conijcere licet ex Catonis de Re rustica lib. quorum venditores Libarios Senecam (apud quem pro Libarijs perperam Libarij legebantur) vocasse cum Coelio puto.

De Pane furnaceo error in Galeni interpretatione explicatus: Et alter de Myrtidano Plinij detectus.

Quid sit Tracta Plinio, Et Athenaeo.

C A P. XII.

Vicunque Latinis auctorum interpretationibus contenti, Graecos eorum contextus intelligere non curant, quàm grauer saepenumero errent, ex multis cognoscere licet. Sed hoc quod nunc de Pane furnaceo propositurus sum, nequaquam minimū est, tum quia panis, (ut Alexander in primo Probl. ex Homeri *ἀλφίτα μύλλον ἀιδεῖν* saepius vocantis sententia scribit) inter ea, quae nos nutriunt, primum locum tenet, tum quia non parum ad valetudinis & vitae cōseruationem eius coctura refert. Galenus itaq. in primo de Alimētis varias panis cocturas referēs, haec ait, *καλλίσοι μὲν αὐτῶν εἰσὶν οἱ κλιβανῆται, καὶ ὄνειρηται τεύχρον ὠπτηοί μίνοι τε, καὶ φορπασκιδασμένοι πρὸς τὴν ὠπτησιν. ἐφεξῆς δὲ αὐτῶν ἰπνῆται, τὴν αὐτὴν ἰχνότις δηλονότι ὠρσασκιδῶν. ἐπεὶ δὲ οὐχ ὁμοίως ὀπτῶν-*

H. Mercurial. Variarum

ὁ πῶντα τὰ διὰ βῆθος τοῖς κλιβανίταις, διὰ τὴν αὐτῶν ἀπολεπόνται.
 Quae verba ita omnes, quos mihi videre contigit, interpretes, conuertunt, vt censuisse videantur, panes Clibanitas Galeni esse Furnaceos nostros; ἰπνίτας verò eos, qui in paruis coquuntur furnis, quam etiam sententiam multi deinceps, nec infimi ordinis auctores disertè tenuerunt. Verum enim verò rem contrario modo se habere, videlicet ἰπνίτας in furnis magnis, κλιβανίτας sub testis, aut furnis portatilibus coctos panes fuisse. Galeni verba demonstrant: quando is panes ἰπνίτας (sic mihi liceat loqui) iccirco inferiores clibanitis iudicat, quia illi non aequè extrinsecus, atque intrinsecus coquuntur, vt pani nostris furnis affato euenire ob immoderatum laterum feruorem quotidie obseruatur: hi verò non minus intimas quàm extimas partes affatas habent, cum parui furni blandiorem quendam calorem ob eorum tenuitatem acquirant, cuius merito exactior coctura panis perficitur, quam item sententiam expressit Hippocrates, quando secundo de Diaeta scripsit. panes clibanitas siccissimos esse, ob testae humiditatem vniuersum exugentis calorem: ἰπνίτας autem, quos rectè furnaceos transtulit Cornarius, magis nutrire, quàm verubus aut craticulis coctos, quòd minus ab igne, quàm illi, vrantur. Quòd porro κλιβανίτης siue κριβανίτης panis à furnaceo differens fuerit, Plinius lib. 18. & Athenaeus lib. 3. adeò clarè indicarunt, vt amplius quicquam de hoc dicere minime opus habeam: Illud addam, non esse medicis ignorandum, panes nostros, quos vere ἰπνίτας Hippocratis & Galeni facimus, non esse prorsus innocios: esse autem innocentiores illos, qui sub paruis testis coquuntur eo pacto, quo apud nonnullos homines Biscocti parantur: quos si clibanitas panes appellemus, neque à veritate, neque à veterum appellationibus foras recedemus. Inter panum genera fuerunt, qui Tractam ab Athenaeo & Plinio voce (vt credo) Romana appellatà adnumerarint: Sed ego ijs assentire nequeo: licet putem fuisse quandam pastaë farinaceae speciem, quae pani adsimilabatur: Quòd si etiam nostra antiquis conferre par est, Tracta erat quaedam mixtura ex fermento & farina conflata, quam manibus laepius in formam longam, & planam trahebant, vnde nomen tractae emanauit: quòd etiam hodie apud aliquos Italiae populos durat, qui huiuscemodi placentas ex fermento & farina compactas ac deinde furnis coctas, Tiratas à trahendo populari vocabulo nominant. Plinij verba loco supra citato haec sunt: *Durat sua Piceno in panis inuentione gratia ex alicae materia, eum nouem diebus macerant, decimo ad speciem tractae subigunt vnae passae succo.* Athenaeus autem

autem sic in 3. εἰς δὲ τὰ καπύρια, (καπυρίδια) καλέμενα τρίτα μίξαις, ὡς ἔρηκε εἰς ἄρτον. Tracta in genere neutro pluralis numeri, ut Athenaeus profert, etiam apud Catonem saepius nominata, inveniuntur, & (ut reor) ea sunt, quae hodie tortis subtus & supra coci ponunt, foliaque siue spolia vocant. Et quoniam Plinij facta est mentio, eius (ni fallor) errorem subijciam: is enim libro 15. cap. 37. scribit, Veteres, antequam piperis usum haberent, loco eius baccas myrti usurpasse, quod cum neque apud alios auctores haec tenus mihi eam rem diligentissimè perscrutanti legere contigerit, neque admodum rationi consentaneum videatur; inde potuit faciliter Plinius errandi occasionem cepisse, quod (ut auctor est Galenus in Expos. voc. ant.) myrtidanum plurimi ὡς ἔρηκε nominarent; quemadmodum Hippocrates fructum myrti myrtidanum & ipse vocavit, sicque piper ab alijs vocatum scripsit.

De aquis Vesicarijs, & Caeretanis. Galeni locus de templo Pacis male à Giraldo intellectus. CAP. XIII.

Multas habuerunt maiores nostri balnearum, aquas mirificas pro varijs morborum generibus curandis; quarum nomina etsi hodie quoque apud auctores conseruentur, ipsae tamen à paucis cognitae sunt: sicuti aquae Nepefinae à Caelio Aureliano inter Italiae nobiliores adnumeratae, atque etiam Auguriae: & praeter has Vesicariae, ac Ferratae à Scribonio Largo, & Marcello Burdegalensi nominatae: quae postremae cum vbi fuerint à nemine adhuc notatum viderim, me operae precium facturum spero, si, quid sentiam, manifestum fecero. Scriptum itaque apud praedictos inuenitur auctores, in Tuscia aquas extitisse Ferratas, quae mirificè vesicae vitia emendabant, vnde Vesicariae vocabantur. Locus verò Milonis Brochi, siue Gracchi, praetoris, hominis optimi, ad quinquagesimum ab vrbe lapidem erat. Has balneas olim Viterbienses esse putavi, quòd illae sint in Tuscia, vesicae morbis adhibeantur, & paulò minus plusve quinquagesimo lapide ab vrbe distent. Sed cum anno superiore Centumcellas, siue Civitatem veterem, Alexandrum Farnesium Cardinalem maximum secutus, petissem, locum conspicatus ab eo oppido duobus miliaribus distantem, vbi vestigia antiquarum balnearum, & amplissimi aedificij apparebant, volui diligentius omnia intueri: tandemque reperi,

H. Mercurial. Variarum

reperi, ibi egregias aliquas balneas fuisse extractas, ad quas ex propinquis montibus per subterraneos cuniculos aqua ducebatur, unde in eam coniecturam veni posse fieri, ut illae essent aquae Ferratae à Scribonio, & Marcello nominatae: Ad quod credendum pluribus rationibus inductus fui. Primò quod locus ille sit in Thufcia: Secundò, quòd ab vrbe quinquagesimo lapide, si via Cassia eò perueniamus, distet. Tertiò, quòd montes illi, à quibus deriuabatur, Ferrati etiam hisce temporibus vocentur, nempe quia ferrum ibi nascatur, ut aquas similiter vi ferrea praeditas esse conueniat. Quartò, quòd incolae morbos vesicae interdum earum aquarum beneficio curèt: quamquam vsque adeò deturpatae, & imminutae sunt, ut paucis illis uti velint. Postremò quòd nullus alius locus vrbi hodie propinquus cognoscatur, cui magis balnearum illarum conditiones adaptari queant. Iam verò quales fuerint huiusmodi balinae, ex iconographia cognoscetur, quam Pyrrhus Ligorius, totius antiquitatis omnium nostri temporis hominum vir peritissimus, ex situ acceptam apud se habet. Porrò Senanae, & Pantherinae aquae apud Caelium Aurelianum, ut ego sentio, nullae sunt aliae, nisi quae in Patauino, & Senensi agris hodie celebrantur: quasi non Pantherinae, sed Patauinae legendum sit. De Caeretanis balneis Strabonis tempestate ad curandas aegritudines varias maximè aestimatis iam dubitavi: Nunc certior factus Caere nobilissimam olim urbem prope eas aquas fuisse sitam, quae Sitillanae hodie vocantur, ad credendum permotus sum huiuscemodi aquas antiquas quidem, immò ipsa Caeretana balnea à Strabone nominata esse: & quamquam multis temporibus latuerint, ac ferè nihil de illis ab auctoribus scriptum inueniatur; hisce tamen temporibus non parum celebrantur, ob mirificam opem, quam in curandis omnigenis fere cutaneis affectibus quotidie praestant. His de templo Pacis Romae errorem Gregorij Gyraldi subnectam, qui auctoritate quadam Galeni falsò intellecta permotus, id ab aegrotis frequentari consuesse primo de Dijs gentium libro scriptum reliquit: cum nullibi legatur in illo, aut in alio templo eos vnquam versatos, praeter quàm in insula Tyberina, vbi Aesculapij aedes sitae erant, & quodam alio loco in id exstructo, ut qui ad ludos Circenses venissent, si forte fortuna aegrotassent, haberent vbi commodè curari potuissent. Sed ne videar sine caussa Gyraldum improbare, Galeni sententiam in medium ponam, qui in principio libri primi de Differentijs pulsuum medicos sui temporis coarguens, quòd de nominibus pulsuum futiliter contenderent, ait, saepenumero inter eos excitatas esse contentiones similes illis, quae
inter

Lectio. Lib. N. H 15

inter medicos in templo Pacis, vel super aegrotos disputantes oriri solebant. Etenim in templo Pacis conuenire consueuisse omnium rationalium artium professores ad disputandum, ipsemet Galenus in sermone de Libris proprijs manifestum fecit: medicos etiam Romae non rarò super aegrotos digladiatos esse, videre est in pluribus eiusdem commentarijs. Verba Galeni citata à Gyraldo clara sunt. De medicis enim eum, quem dixi, sermonem habens, sic ait: *ἡλίαν ὅτι μάχην ἔσειθαι; ἢ δὲ νότον τοιαύτην, ὅτι πολλὰς ὁρῶμεν ἐν τῷ τῆς εἰρήνης τεμένει, καὶ ἐπ' αὐτῶν τῶν ἀρρώστων*, id est, Qualem censet pugnam fore? an talem, qualem saepe videmus inter ipsos ortam in tēplo pacis, atq. etiam corā ipsis aegrotis? Attamen id ignorari nolo, alibi, quàm Romae, languētes in tēplis quandoq. detineri solitos fuisse, vt curarentur. quod locupletissimè testatus est Strabo in 8. Geograph. lib. vbi memorat, in Epidauro, Coa insula, & Trica, Aesculapij fuisse aedes, in quibus magna aegrotorū copia nutriebatur, tabellaeq. cum curationum inscriptionibus pēdebant. An verò idē, vel quid simile fuerit, Valerudinarium, cuius loci habetur mentio apud Senecam lib. 1. de Ira, & apud Columellam lib. 11. cap. 1. 16. & lib. 12. cap. 3. 7. certè affirmare non audeo. Puto autē fuisse peculiarem locum in vnaquaque priuata domo, vbi serui tantum infirmi curabantur, & detinebantur, eo pacto, quo hodie in monachorum coenobijs simili muneri peculiaris locus dicatus conspicitur. Hisce adijciam & illud, tempore Hippocratis consueuisse medicos in domibus proprijs languentes alere, vt maiori sedulitate eos curarent: de chirurgis loquor: quales fuisse omnes priscos medicos, satis cōpertū habent, qui in auctoribus antiquioribus & praesertim Hippocratis monumētis legēdis sūt diligēter versati: immò vsq. ad tēpora Galeni etiā sibi ipsis medicamēta parare solitos fuisse, multis ex eius cōmentarijs colligitur, praecipuè verò ex vj. de Localib. med. cap. 1.

Error in Aetio correctus de Ficibus, & alia de ipsis.

Columellae de Embammate locus emendatus.

CAP. XIII.

Bi remedia extinguendae fiti demonstrat Aetius lib. 9. inter cetera pro tollenda eorum, qui ab imbecillitate vires recuperant, fiti, ficus siccas secundum Cornarij translationem in cibo acceptas commēdat, quae sententia cū semper mihi suspecta fuisset, quòd Hipp. in 2. de Diaeta scribat, τὰ ξηρὰ οὐκ ἐκασάδια: tandem antiquissimo
vltra

H. Mercurialis Variarum

ultra sexcentimum annum codice mihi Messanae, dum ibi cum
 Alexandro Farnesio patrono meo essem, comparato, inueni loco
 Siccarum, legi debere Viridium. Sic enim contextus meus habet:
διήσαν παυέει σὺκα γλωπα ἐδνόμενα. Ex quo loco, quemadmodum
 etiam ex multis alijs, perspectum esse potest, Cornarium habuisse
 codices valde deprauatos. id quod, si valetudo mihi concedet, intra
 paucos annos, magna eruditorum vtilitate, in Hippocrate, & Aetio
 ostensurum me polliceor. Ficus igitur virides sitim auferre non so-
 lum medici dixerunt, & praesertim Hipp. loco citato, vbi *σὺκα γλω-
 παὲ ὑγρὰν δὲ* tradit, necnō Plinius l. 23. c. 7. vbi siccas ficus sitim excita-
 re, virides sedare, scribit: verum etiam Martialis cognouit, scribens:
zouloti Chia seni similis Baccho, quam Setia misit,
8 niodes ipsa merum secum portat, & ipsa salem.
 Post ficus, vt meminit Aristoteles 22. probl. 8. alij vinū, alij aquam
 potandam esse arbitrati sunt: & laudantium aquam, vt Heraclides
 Tarentinus apud Athenaeum disserit, alij calidam aquam, alij frigi-
 dam esse potandam voluerunt. Qui calidam praetulerunt, his ra-
 tionibus inducti sunt, quod calida manus magis abstergit, quā
 frigida, vnde rationi consentaneum est, in ventriculo statim caloris
 beneficio ficus dissolui: Addebant calidam aquā ficus extra corpus
 magis dissoluere, frigidam magis compingere: quasi ficubus intrō
 acceptis idem euēniat. Qui verō frigidam superbibēdam putabant,
 frigido dicebant poculo stomacho insidentes ficus grauitate deor-
 sum ferri, & iccirco cū illa ob calorem stomachum malè afficiant,
 ac imbecillum reddant, eiusmodi vitari. Qua ratione alij superpo-
 tabant merum, persuasi nempe, quod promptè, quā essent in ventre,
 deorsum propelleret. Oportere enim aiebant post ficus multo den-
 soque vti poculo, ne illa in ventre commoraretur, sed in inferiores
 intestinorum partes celeriter deferrentur. Aristo. quoque in Probl.
 ficubus superpotandum vinum credit, quod vt ignis paruus à
 magno extinguitur, sic exiguus ficuum calor à vini maiore vincatur
 & ille qui apud Valerium Max. risu obiit, quod Afino, qui ederat fi-
 cus, iussisset dari quoque merum, clare monstrat illud post eos bibi
 solitum. Idem commendatum fuit ab Hipp. 3. de Diaeta lib. in ijs,
 quibus ob frigiditatem infirmus est stomachus. Nec fuit absque vti-
 litate rusticorum institutum, quos tradit Galenus consueuisse ficus
 macerare aceto, quod earum visciditatem magnopere corrigeret.
 Non inconuenit, vt hoc loco detegam errorē, qui haecenus in Co-
 lumella à nemine, quem sciam, animaduersus & emendatus fuit,
 praeterquam à Latino Latinio Viterbiensi, acris iudicij, & singularis
 doctri-

doctrinae ac probitatis viro. In lib. enim 12. cap. 34. sic legitur, *Qui scilliticum acetū facere volunt, decē bambata amphoras musti mitis, &c.* Vbi quid significant eae duae dictiones, Decem bambatae, nec Apollo sanē intelligeret. Quare illa verba. Qui scilliticum acetum facere volunt, extremis antecedentis capitis iungenda sunt, deinde titulus subsequēntis capitis apponendus separatim. De Embammate: postremò incipiendum sequens caput, In tres amphoras musti. Hunc in modum clarissima erit Columellæ oratio. Qui eodem lib. ca. 55. Sinapim faciendi rationes plurimas docens, cuiusdam Sinapis ad Embammata idonei mentionem fecit. Quod porro scripsit Vlpianus, Embamma fuisse loco aceti, valde descriptioni Embammatis Columellae quadrat, cui magna aceti portio admiscetur. Sic etiam Latino intinctus nomine vsū Pliniū reperio. Itaq. Tarnebum aliòquin doctissimum probare nequeo, dum in 17. Aduers. l. c. 13. Bambatae vocē non mutandā, leuibus quibusdā rationibus contendit.

Locus Plutarchi de Pithoegijs emendatus, & de Festo primae Augusti diei. CAP. XV.

Romanos vina, quae annum saltem praeterijissent, vt plurimum bibere consueuisse, ita clarē scriptum habetur apud Galenum, aliosq. auctores, vt superuacaneum iudicem illud amplius demonstrare. Nam Vinalia festa degustandis vinis instituta xij. Kal. Septemb. fiebant, vt Plinius scribit. Quae autem idem ix. Kal. Maij fieri solita tradit, ab Aenea fuisse instituta, meminit Quidius 6. Fastorum. Graeci verò quòd eadem noua, necdum sextum mensem adepra, frequenter potarent, Galenus quoque testatus est, qui in com. supra primum de Nat. hum. rationes varias exponens, quibus hieme pituita adeò copiosa in hominum stomachis gignitur: inter multas, quas recenset, eam ponit, quòd plurimi tunc noua vina bibant, quae aptissima sunt in pituitam conuerti. Quare Plutarchi codicem in 8. Sympos. 10. deprauatum esse puto, vbi haec in vulgatis leguntur: *καὶ μὲν δινὸν τε τὸν νέον οἱ πρῶταί τετινοντες, ἀπὸς πρῶτον πίνουσι μὲν μετὰ χειμῶνα, καὶ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἡμεῖς μὲν Ἀγαθοῦ δαίμονος, Ἀθηναῖοι δὲ Πιθοῖγια προσαγορεύουσι.* Loco enim, *μετὰ χειμῶνα, πρὸ χειμῶνος*, restituendum ob id iudico, quoniam Gaza, cui in hac re fidem maximam adhibeo,

con-

H. Mercurial. Variarum

contra nonnullorum opiniones *ἀνθεστηριώνα* Nouembrem mensē
fuisse contendit : *αἰθόριον* verò quòd mense Nouembri celebra-
rentur, sicuti nostris temporibus in omni fere Europa vndecima
Nouembris, quae D. Martino dicata est, die, multi auctores testati
sunt : & si Io. Grammaticus Ianuarij mense illud factitatum scribit.
Quae supra dixi Vinalia xij. Kal. Septembris Romae fieri solita, ea
puto, quae passim hodie in Italia Kal. Augusti celebrantur. Vt enim
festa illa in die, qua Fidicula sidus oriri incipit, Autumnusque in-
choat, ad répestates leniēdas (quemadmodū scribit Plinius lib. 18.
cap. 29.) instituta erant : sic nostris temporibus prima Augusti ad
excantandam & auerruncandam mēsis prauitatem fieri videntur.

*De Oleo, & Butyro, Aphrogala, varia Galeni &
aliorum explicata loca Plinij locus correctus.*

C A P. X V I.

Oquos, antequam vel pisces vel carnes affa-
rent, oleo inungere solitos, refert Galenus
2. de Simpl. medic. quod ideo ab ipsis factita-
tum credidit, ne exteriores partes vi ignis
exustae consumerentur, interiorumque co-
ctionem impedirent. Ego verò potius ob id
factum existimo, ne carniū & piscium inte-
stinus atque proprius humor extra flueret ;
sed intus cohibitus & coctus iucundiorē cibum palato redderet.
Oleum enim occludere extimos corporū meatus, quo minū quic-
quā effluere queat, & Galenus falsus est, & Alexander, qui in Probl.
e ratione animalia insecta ab oleo enecari disputat, prohibita ex
olei obstipatione natiua eorum spiratione. Hoc autem pacto affata
intellexisse Aristotelem verisimile est, quando in 4. de Mixtorum
affectibus libro, ea elixatis humidiora facit. Quanquam affata etiam
sunt intus humidiora, quando multo igne statim extimis crusta
quasi que lorica inducitur, vt idem Aristoteles 2. Probl. corporibus
humanis sub sole, & ad ignem vsu venire pluribus differit. Quòd
deinceps oleo cocta non ita vrantur, vt Archidamus censebat, in
hoc iure à Diocle damnatus, Auerroes Arabum omnium doctissi-
mus in 5. Collectaneorum lib. monstrauit ; vbi conterraneos suos
oleo carnes omnes coquendi morem habuisse, quia sic deliciaiores
& meliores euaderent, pluribus docet. Olei mentionem non incon-
gruè

gruè Butyri tractatio sequitur ; mirum ; quòd apud gentes , quibus oleum deerat , butyrum etiam in vngendis post balnea corporibus pro ipso suppleret , vt notauit Galenus , nosque in libris nostris Gymnasticae monstrauius . Habuerunt quidem veteres varia butyri genera ; sed pharmaci potius loco , praesertim apud nobiles , quam cibi , illis in vsu erat : vt non immeritò Plinius butyrum gentium barbararum laudatissimum cibum , quique diuites à plebe discerneret , appellarit . Hac namque ratione factum puto , vt Athenaeus , qui in suo conuiuio nullum cibi genus praeterijt , butyri nunquam mentionem fecerit . Non possum certè mirari satis , cur Galenus Dioscoridi vitio verterit , quòd butyrum ex ouillo tantum & caprino lacte trahi scribat ; cum , si eius literam considerare velimus , nunquam ipsum negasse , quin & ex bubulo fieret , sed bonum ex ouium atque etiam caprarum lacte fieri censuisse reperiemus , quae sententia vera putari debet , quemadmodum verum est , caseum ouium & caprarum bonum esse . Dioscoridis mentem de butyro fortasse explicans Plinius dixit , Plurimum è bubulo , & inde nomen : pinguisimum ex ouibus fit , & ex caprino , quo in loco Plinij verba quaedam mihi suspecta redduntur , quoniam de butyri effectibus sermonem habens , hæc scribit : Natura eius astringere , mollire , replere , purgare ; Nam praeterquam quòd duo ista sibi aduersantur , mollire & adstringere , à nullo quoque auctore butyro astringendi facultatem attributam legi : neque id rationi & eius temperaturae consonum videtur . Quo circa pro Adstringere , Digerere , restituendum duco : cum praecipua , quam butyro Galenus adscribit , facultas sit digerendi vis . Butyrum item ex equino lacte Scythas factitasse memoriae mandauit Hippocrates , siue Polybus quarto de Morbis . Quod verò scribit Plinius libro vndecimo , capitu. 41 . Barbaras gentes consuesse lac in iucundum acorem condensare , & butyrum pingue , quod spuma lactis esset : nil aliud intelligit , quam oxygala , & aphrogala apud Romanos plurimi aestimatum , & niue refrigerari solitum , vt Galenus septimo Methodi narrat : quorum postremum , Aphrogala scilicet , hodie apud multos inter suauissima edulia sub nomine capitis lactis reputatur .

H. Mercurial. Variarum

De Vino dulci, & de coitu, Aristotelis, Plinij, & medicorum aliquot explicati loci. CAP. XVII.

Inum dulce neque inebriare, neque à frigore densari, scriptum reliquit Arist. 4. Meteorol. quod etiam confirmavit 3. Probl. sect. Haec ta-
men sententia ab omnibus fere improbat, quod certa experiētia constet, innumera pro-
pè vinorum dulcium genera reperiri, quae in-
signem potoribus ebrietatem inducant. Vnde
melius censuisse iudicant Hippocratem haec
in 2. ad Sentētiās Gnidas libro scribētem, ὁ μὲν γλυκὺς ἥσσον ἐστὶ καὶ
καρνηβαρύτερος τῆς οἴνωδος, καὶ ἥσσον φρενῶν ἀποτρεμνος. Sed neque
Aristotelem male dixisse intelligemus, si de quo dulci vino ab eo ser-
mo habeatur, sciemus. Inuenio apud Pliniū & Galenum, Protropum
vinum, siue prodromum, quod ex Gnido & Lesbo Romam deuehe-
batur, maximo in precio habitum esse, non modò pro varijs medica-
mentorum compositionibus, verum etiam pro diuitum & nobilium
mensis. Cuius etiam meminit Vitruuius. lib. 8. cap. 3. vbi loco Protro-
pi, Protropi legendum, prudenter monstrauit Philander. Hoc autem
erat mustum sponte defluēs, antequàm vuae calcarentur, quod pro-
tinus diffusum lagaenis, suis deferuere passis, postea in sole quadragin-
ta diebus torrebant aestatis secutae ipso Canis ortu. Similiter fa-
ctum inuenio olei genus quoddam gleucinum, & Lixiuium à lati-
nis vocatum. Erat id vinum maximè dulce, vt videatur quandoque
inter dulcia primum locum tenuisse, quemadmodum Athenaeus
libro primo hisce testatur: Μιτυλιῶται τὸν παρ' αὐτοῖς γλυκὺν οἶνον
παρόδρομον καλοῦσι, ἄλλοι δὲ παρότροπον. An verò mustum lixiuium
Columellae, siue vinum lixiuium, fuerit hoc protropum, confide-
rent alij. Ipse enim puto vinum quod Amos propheta cap. vj. in
phialis vocauit, & quod Tertullianus lib. iij. in Marcionem liqua-
tum dixit, hoc ipsum protropum fuisse. Itaque cùm in Graecia pro-
tropum vinum dulce nuncuparetur, ibique praestantius, quàm ali-
bi, nasceretur, atque tale minimè inebriare perspectum sit, ad cre-
dendum adducor, Aristotelē sub nomine vini dulcis, non quodlibet
vinum dulcedine praeditum, sed hoc vnum genus, Graecis quasi
propriū, duntaxat comprehendisse. Quid enim ea verba sibi vo-
lunt, ὅτι δὲ ὀνόματι οἶνος, ἔργῳ δὲ ἐκέτι. nisi quòd vinum dulce, cuius
mentionē facit ibi Arist. erat naturae cuiusdam inter vinum verum,

& mustum

& mustum mediae, cuiusmodi protropum fuisse innuit Plinius? ut quemadmodum mustū haudquaquam ebrietatem parere in Probl. monstravit Arist. & post ipsum luculenter comprobavit Plut. in Symp. quem Macrobius Sat. 7. Latinè loquētem fecit: pariter in 4. Meteorol. de vino dulci siue protropo idem enūciavit, nempe quod ut temperatura à musto parū recedebat, sic etiā viribus ei simile existeret. Nisi potius libeat, pro dulci ab Aristotele Passum acceptum esse, non tantum quia Plinius illud inter dulcia collocat, sed quoniam Polybius in 6. auctor est, necnon Varro, & Gellius, Romanas mulieres vino interdictas huiuscemodi passum bibisse, quasi ab eo nullum ipsis periculum ebrietatis immineret. fiebat enim hoc genus vini passum vocatum ex vuis passis & expressis, ut docent omnes, unde etiam de hoc interpretandus est Arist. 23. Probl. 26. ubi scribit, vinum dulce non misceri aquae salsae, sed ei salsam super natate magis quam pontico, propter sui terrestrem naturam, ut ostendunt passulae, nam quae esset ratio Arist. & loquendi modus nisi de eo vino quod fiebat ex passulis loqueretur? quanquam nec Apollonensis nec Gaza hoc videantur cognovisse. Ex Prob. Aristotelis aliud item mihi in mentem venit adnotare, apud quem 1. & 4. sect. coitum morbos quosdam ex pituita ortos curare legitur in hunc modum: *Διὰ τὴν λαγνείαν πρὸς νοσήματα τὰ ἐν τῷ ἄρθρῳ ἀπὸ φλέγματος συμφέρει.* quae verba transferens Gaza, semper *λαγνείαν*. (nescio quo spiritu) immoderatum coitum est interpretatus: Etsi namque ea vox, *λαγνεία*, interdum Hippocrati semen significet, ut Galenus in Expo. vo. ant. scriptum reliquit: nunquam tamen ab ea coitus immoderantiam designari certum est: tantominus 6. Epid. com. 5. dum ait, *λαγνεῖν τῶν ἀπὸ φλέγματος νέσων ὠφέλιμον.* & 1. de Dieta, scribens. *λαγνῶσειν δὲ ὕδατος ἐπόδων γινομένων ἀλείονα.* Unde Aristoteles problematis sui occasione accepisse videri potest, & unde quoque Diocle, ab Atheniensibus. (ut scribit Theodorus Priscianus) Iunior Hippocratem vocatum, sua mutasse puto, cum in epist. ad Antigonum Regem scripsit, solstitio hiemali, quando plurimum exuberat pituita, concumbendum esse. Haec etenim sententia non solum pro vera accipitur à Galeno, & Auicēna, modò vires sint firmæ, sed etiam ab eodem Hippocrate duobus exemplis valde confirmatur. Quorum alterum est Timocharis, quem in 5. Epid. refert, hieme à catarrho in nares maxime defluente sollicitatum, coitu omnem humorem exicasse. Alterum est Hicippi, quem refert in 4. Epid. nocturnam pollutionem, dum febricitaret, saepenumero passum, nullum nocumentum subiisse, imò leuatum esse, Ut malè censuisse videatur

H. Mercurial. Variarum

Petrus Apponensis, quando problema Aristotelis exponens, coitum quemcunque in febribus semper obesse scribit. Sicuti quoque damnari meretur Clinias ille Pythagoricus, quem refert Plutarchus 3. Sympos. interrogatum, Quando mulieribus commisceri expediret; Tunc praesertim, respondisse, quando quis damnum aliquod pati velit. Quamquam idem Plutarc. lib. de Tuenda val. apud Stobaeum ser. 99. sic ait, ὁθεν ἄριστα λέγεται, τὸ τροφῆς ἀκοεῖν, καὶ πόνων ἀρκεῖν, καὶ σπέρματος ὑσίνος τήρησιν, ὑγιεινότερα εἶναι. illud autem planè absurdum videtur, quod in fine vij. Epid. scriptum est hisce verbis: ἢ πορνείῃ ἀχρωμος δυσεντερίας ἄκος nisi dicamus pluri- bus affectionibus nomen dysenteriae esse impositum, atque inter alios sic sanguinis per aluum à iocinore prae copia expulsi fluorem vocari, in quo forsan copiosus coitus contulerit, nimirum quo sanguinis copia insigniter minuatur. Aut potius dicamus locum eum mendosum esse.

De varijs Vini antiquorum temperaturis pulchra quaedam. Locus Hippocratis illustratus, & alius Athenaei correctus, Hesiodiq; sententia interpretata.

CAP. XV III.

Inum aquae primùm miscere coepit Staphylus Sitheni filius, vt scribit Plius: vt verò Athenaeus, ex Staphylo, Melampus. Sed huiuscemodi mixtio longis temporum interual- lis non paruum varietatem accepit, tum à natura vini, tum à natura bibentium, tum etiam à tempore quo potabatur. A natura vini primùm variata est mixtio, quando Maroneum vices tanto aquae addito, ob eius vim miscendum esse voluit Homerus; cuius generis vini facultas vigorq. indomitus etiam Mutiani ter Consulis tempore durabat, qui eius sextarios singulos octonis aquae misceri comperit. Sic enim Falernum indomitum vocauit Iuuenalis, quod vix & ipsum multa aqua domaretur; vt Galenus aliud ὀλιγοφορον, quod pauca aqua vincebatur; Atqui communes vini temperaturas tres extitisse, ex proverbio antiquo, ἢ πάντε πίνειν, ἢ τρία, ἢ μὴ τὲ ἴσα, monstrat tertio Sympos. Plutarchus, vbi ait; Qui Dionysij harmonias callebāt, eos tres vini cum aqua consonantias aspexisse,

Lectio. Lib. I. 19

aspexisse; sesquialteram, diapason, & diatessaron. *πέντε* namque hemioliam denotasse, quae efficiebatur tribus aquae partibus duas vini addendo. *τρία* indicasse diapason, quae fiebat, vni vini parti duas aquae immiscendo: *τέτταρα* diatessaron significasse, quae nascebatur ex tribus aquae partibus, & vna vini simul temperatis. Addit idem Plutarchus postremam & sesquiterciam portionem tanquam remissam & sobriam ijs in vsu fuisse, qui in Prytaneo dominabatur, & qui Philosophiae aut contemplationibus incumbabant: nempe quos mente praeditos, atque sobrios esse conveniebat. De qua etiam temperatura Ion poeta apud Athenaeum sermonem faciens, dicebat.

Εὐφρόνι ὁ μάντις Παλαμίδης ἐμωρτέυσαστο

Πλὴν ἴσασθαι τοῖς Ἕλλησι πίνεσι τρεῖς

Πρὸς ἑνα κυάθοις

Alios verò à praedictis eam mixtionem effugisse: vnde Menander apud Athenaeum,

ἢ γὰρ αὖ ποτε

Ἐπιον τρεῖς ὕδατος, οἶνε δ' ἑνὸν.

Temperaturam portio, quae ex duabus aque partibus & vna vini mixtis conficiebatur, mentem turbare, & leuem quandam ebrietatem inducere creditum; eam autem, quae ex duabus vini partibus, aque tribus mixtis sub *πέντε* complexa contemperabatur, somnum inducere, curarum obliuionem parere, passiones sedare, dictum. Sed illud, *πέντε πίνειν*, secus intelligi debere, Athenaeus censuit, qui hanc mixtionem ex duabus vini partibus & quinque aquae factam fuisse scripsit, atq. id ad cōprobandū nonnullorum poetarum testimonio vsus est, sub his verbis: οἱ δ' ἔπιτεταμένως χρώμενοι τῶν ποτῶν, δύο οἶνε ἐπιον πρὸς πέντε ὕδατος. Νικοχάρης γοῦν ἐν ἀμυμώνῃ πρὸς τοῦ ὄμα πάζων ἔφη. Οἰνόμαος τέτο χᾶρε, πίντε ἔ δύο καὶ γὰρ τε καὶ συμπόται γενοίμεθ. τὰ ὄρα πλήσια εἶρηκε ἔ ἐν ληνιάς. Δμεψίας δὲ ἐν ἀποκοτταβίεσι: ἐγὼ δὲ Διόνυσος πᾶσιν ἡμῖν, πέντε, ἔ δύο. Εὐπολις ἐν ἀξί. Διόνυσε χᾶρε, κίτι πεντε ἔ δύο. Εἰρηππος θεοῖς, Ἐπειθ' ὅταν πεινώμεθ ἢ δὲ φώμεθα, δὴ γόμεθα. πρὸς τῆ δ' ὁ οἶνος ὠκεας γίνε, Οὐκ αἶς ἔ καὶ πηλὲ γῶ φέρε πάζων, ἅμα κ' αὖθις γεγένηται τέτο πέντε καὶ δύο.

Qui meraciùs bibere volebant, praeter dictas mixtiones, ex aduerso quinq. vini partes duab. aquae miscebant. Id quod Athenaeus idem Anacreontis auctoritate sic cōprobat: *ὄρα δὲ Ανακρέοντος*, (ita enim scribendū, & nō *εις*, vt in vulgatis legitur, neque, vt legunt, qui Anacreontem restituere sunt professi) οἶνε πρὸς δύο ὕδατος. ἄγε δ' ἢ φέρῃ ἡμῖν ὡ πᾶ, κελίβλυ, ὅπως ἀμυσιν ἀροπίω, τὰ μὲν δύο ἐγχείας ὕδατος, τὰ πέντε δ' οἶνε κυάθοις, ὡς ἀνὺ βελισιώσαν ἀναδευθασαίρησω. Eustathius

Mercur. Var. Lect.

C 3 in x.

QI H. Mercurial. Variarum

in x.com. Odyssæe paullo diuersius prouerbum illud est interpre-
tatus, vbi ait, τρία significasse vnius vini cyathi cum duobus aquae
confusionem; ἐν τε duorum vini cum tribus aquae; τέτταρα toti-
dem vini, quatuor aquae: quod dicitur & ab Hippocrate, & apud Athe-
naeum, ἴσον ἴσω. Ab his vero extitisse & quartam bibendi rationem,
vt si quis merum bibere maluisset; quam ἀδύλωσιν asserre, sicuti
superiorem trium mixtionum duas priores hominum sanorum esse,
& tamen hilarorum, postremam infanorum, scripsit. Potest alia for-
tasse non inepta prouerbij, ἢ ἐν τε πίνειν, ἢ τρία, ἢ μὴ τέτταρα, expli-
catio asserri, quod illo vetaretur quartum cyathum, siue ultra quin-
tum potari, sed vel tertium duntaxat, vel vsque ad quintum. Scribit
Plinius à Democrito conditum esse volumen, quare cyathi quater-
ni, & sextarij non essent potandi. Eubulus quoque apud Athenaeum
quartum cyathum ἑβρώε, sextum κώμιον, & post hunc alios aliorum
vitiorem esse maiorem fecit, vt intelligere possimus, quartum cya-
thum nunquam laudatum. A natura bibentium quoque variata fuit
vini temperatura: quoniam sani & natura calidi, ac desides maiorem
aquae mensuram adhibebant: ex aduerso frigidi, debiles, & exerci-
tati minorem. Et propterea senes (vt disputat Plutarchus) qui magis
mero gaudent, meraciorem mixtionem semper secuti inueniuntur,
idque Achilles apud Homerum animaduertens, cum Phoenicem &
Ulysses senes esse, ac in armis tota die occupatos, ob idque non
aquofo, sed meraciore vino, quemadmodum ceteros senes, gaude-
re sciret, vino paucum aquae misceri iubet, sub hisce verbis, ζαρότε-
ρον δὲ κέραιον. qua voce vsus est quoque Hippoc. lib. de Exectione,
item de Nat. muliebri, & alibi. Et si non defuerint, quibus apud Plu-
tarchum hanc Homericam sententiã in diuersos trahere sensus pla-
cuerit. In anxietudine, oscitatione, & horrore, dicebat Hippocrates,
οἶνος ἴσος ἴσω πινόμενος λύει τὴν νόσον; videlicet vinum pari aquae
portione epotum soluit morbum: quam mixtionem appellans me-
raciorem Galenus sub his verbis, ἑκαστον οἶκου τῶν εἰρημίων οἶνον ποσὶν
θεραπεύει ἀκρατέσειον, demonstrat similem vini temperiem magis
mero ceteris accessisse. Quod ferè semper in ceteris mixtionibus
aquae mensuram vinum superaret (ἀκρατέσειον) merum, vel mixtio-
nem mero magis accedentem designaret, etiam ex his apud Athe-
naeum verbis liquet: καὶ κεραιῶν, τὴν ἀκρατεποσίαν σκυθικὴν καλεῖ
ποσὶν. ἀγε δὲ τε μήκεθ' ἔγω πατάγωτε καλελητὴ σκυθικὴν ποσὶν.
παρ' οἶνω μελετῶμεν, ἀλλὰ καλοῖς ὑποπίνοντες ἐν ὕμνοις! καὶ λακί-
δαμῆνοι δ' ὡς φησὶν Ἡρόδοτος ἐν τῇ ἕκτῃ, Κλεομένη, τὸν βασιλέα Σκυ-
θίας ὁμιλήσαντα, πρὸ ἀκρατοπότην γινόμενον, ἐκ τῆς μέθης φησὶ μαῖναναι
καὶ

Lectioꝝum. Lib. I. H. 20

καὶ αὐτοὶ δὲ οἱ λάκωνες ὅταν βούλωνται ἀκρατέστερον πίνειν, ἔπισκυθίσαι λέγουσι. Denique secundum tempus vini mixtiones diuersas fuisse constat, cum praeter medicorum praecepta, qui dilutius aestate, meracius hieme bibendum voluerunt, etiam veterum mores attestentur. De liberis & ingenuis loquor: quoniam me non latet, Catonem praecepisse, ut mancipia, & vniuersa raris familia hieme aquosius & parcus, vere & aestate, quando magis laborarent, largius ac meracius potarent; quo modo Hesiodi sententiam interpretandam puto, qui meracis potionibus per viginti dies Canis ortu, totidemque postea vti suadet, atque etiam illud Apollinis datum Atheniensibus oraculum apud Eusebium v. de praep. Euang. exp. x. intelligi debet, vbi consuluit viginti ante, vigintique post caniculares dies vti medico Dionysio in domo opaca.

*De Infibulatione. De recutitis aliqua digna sit
& quid sit apud Galenum, Dicere pedem.*

C. A. P. I. X.

Vid veteres fabulas tam tragicas, quam comicas, non sermone, ut hodie fit, sed altis vocibus cantibusque recitarent, praeter Aristot. in Probl. atque aliorum auctorum testimonia, Galenus quoque noster affirmavit; vbi comoedos ac tragoedos ad conseruandam vocem frequentibus balneis & laxantibus edulij vsos narrat. quo in loco mirari soleo, cur illud artificij genus praeterierit, quod antiqui ad tuendas histrionum voces in vsu habebant, infibulationemque nuncupabant; quae tamen valetudini quoque inferiret (ut Celsus scribit) virginesque apud lenones a seruis defenderet (quemadmodum hoc tempore eunuchorum euiratio penes aliquas nationes, & equarum infibulatio apud veterinarios) praecipuus tamen eius finis extitit, ne coitum exercere possent, quem in mutandis atque corrupendis vocibus quantum momenti habeat, nemo ignorat. Neque vero adolescentes tantum (ut ait Celsus) infibulatos, verum etiam adultos, & quod maiori admiratione dignum, verpos ac recutitos credo; cum a Iuuenale sic scriptum legatur Satyra sexta:

Soluitur his magno comoedi fibula.
Si gaudet cantu, nullius fibula durat.

107

C iij

Vocem

H. Mercurial. Variarum

Vocem vendentis Praetoribus.

Nec non à Martiale libro 7. Epigrammatum:

*Menophili penem tam grandis fibula vestis,
Vt sit comoedis omnibus una satis.* & iterum;

*Dum ludit media populo spectante palaestra,
Heu cecidit misero fibula, verpus erat.*

Et quoniam recutitorum incidit mentio, non praeteribo id, quod scribunt interpretes Martialis & Persij. s. dictos esse Iudaeos recutitos, quod pueris cutim inguinis rescissam succrescere quasiq. renouari facerent, sed & Iosephus Antiq. lib. 1. 2. c. 6. addit eos adducere sibi praeputia consueuisse, ne, coram Graecis proderentur ab ipsis dissimiles, quod etiam in 1. cap. 1. Machab. exprobatum tanquam Iudaei Gymnasia aedificarent, & sibi ipsis praeputia adducerent; & si Lyranus id intelligendum putet tanquam filios incircumcisos dimitterent: quo autem pacto recutirent seu nouum praeputium sibi pararent aliqui, docet Epiphanius in lib. de mens. & pond. vbi de quodam Symmacho loquens bis circumciso. At hoc inquit, grauius adhuc est, quod etiam à circumcisione praeputiati sunt arte quadam medica per instrumentum attractorium spathisterem appellatum infernam membrorum cuticulam attrahi sinentes, futuramque admittentes, & glutinatorijs circumdatis praeputiū rursus superinducunt. Qua de re & Cornelius Celsus lib. 7. c. 25. loquitur, vbi reficiendi praeputium rationē docet, tam eorum qui sunt circumcisi, quam qui à Natura detectam glandem habent: & de his similiter intelligendus est D. Paullus ad Corinth. c. 7. Circumcisos quis est, ne adducat praeputium. His omnibus admoneor, vt locum Galeni à paucis intellectum in medium proponam, qui in fine secundi libri de Motu musculorum, de exsufflatione sermonem habens, haec ait: *δόνται δ' αὐτῆς μάλα καὶ κεν αὐληταί, καὶ σαλπισταί, καὶ κήρυκες, ὅταν τὸν καλούμενον πόδα μέλωσιν ἔρειν.* Quod etiam confirmauit S. Epid. com. 4. tex. 24. his verbis: *ἐὰν δὲ καὶ ὁ θώραξ ὄλος ἢ μέγας, οὐ μόνον μεγάλοφώνως ἐργάζεται τὰς ἀρθροπόδας, ἀλλὰ καὶ πολλοὺς φωνεῖν διωαμίσους ὡς πᾶρ οἱ κήρυκες, ὅταν τὸν καλούμενον πόδα λέγωσιν.* Huic enim haud multum dissimilem esse vocis aut sonitus eleuationem, quem interdum ijdem tibicines agunt, ex hoc Gal. viij. Anatom. admin. cap. v. aperte satis colligitur: *ὡς οὐδὲ οἱ κήρυκες, ὅταν μέλωσιν ἔρειν τὸ φθίγμα πολλοὺς εἰσπνεύσει.* Vt verò καλέμενοι πόδες, instituti essent, & ad quid inferuissent, explicuit Iulius Pollux lib. 4. cap. 12. quamquam paullò diuersa à nobis sentire videtur: aut potius is locus ita est corruptus, vt intelligi rectè nequeat, qui sic habet: *εἰς δὲ φιλοτιμίαν τῶν*

τῶν ἐπ' αὐτὸ προελθόντων οἱ καλεῖσθαι πόδες ἐνομοθέτησαν, ἔλεγχον ἔχοι-
τες εἰς μῆκος πινάματος, καὶ πολλῶν τῶν περὶ τοῖς νείοις οἰκδομημένων
ἐκδοσιν σαφειῶς τινὸς δεομένων. Iam verò quid esset, Vocatum pe-
dem dicere, quem decantabant tibicines, tubicines, ac praecones,
nondum rectè à quoquam explicatum obseruavi. Coniicio tamen
fuisse quoddam concitatissimi sonitus cantusq. genus, haud abfimi-
le illi, quo nostri ad excitandas pugnas vtuntur: perinde ac dicere
pedem, aliud nil foret, quàm sono vel cantu vehementissimo ad
pedes vel in pugna, vel in cursu agendo mouendos inflammare. Qua
in re non exigua exufflatione opus esse animaduertentur illi, qui
horum buccas distentas, inflatas, ac rubentes quotidie inspiciunt;
hoc forsitan etiàm voluisse significare Hippocratem vero simile est,
cum in lib. de flatibus dixit, cytharoedos, vbi vocem intendere oportet,
attractentes spiritum externum, foras eum propellere, & mag-
nam vocem edere, prout spiritus durat.

*Ramex quid sit apud Plautum. Historia Domini.
Nonnulla de Varicibus, & Hirudinibus. Lo-
cus Plinij emendatus. CAP. XX.*

Ramex apud medicos propriè venas tumidio-
res atque crassiores, alio vocabulo Varices
nuncupatas, quae vel tunicis testiculos vesti-
tibus, vel ipsi scroto innascuntur, significare,
neminem latere puto. Quid autem Ramex
apud Plautum significet, paucis adhuc cog-
nitum vidi. In Mercatore namque Acanthio ser-
uus post cursum ab se factum, sic Charinum
alloquitur, *Placide volo acquiescere, Tua caussa rupi ramices, iam du-
dum sputo sanguinem.* In paelulo quoque Agorastocli tarditatè ex-
probranti respondent advocati. *Tua caussa nemo nostrum est suos ru-
pturus ramices.* Vbi si cui placet pro ramicibus varices genitalium
intelligere, quo modo sententiam suam tueri queat, nò faciliè video.
Quis quaeso nescit, sputum sanguinis minimè ramices scroti conse-
qui? quis item, resinam ex melle Aegyptiam deuorare, quod Chari-
nus ludens consuluit Acanthioni, earundem remedium esse fateat-
ur? nepe quas sola chirurgica operatione curari magni medicinae
auctores docent. Nonius Marcellus credidit, ramices Plauto esse
pulmonum venas. Ego verò aliter sentio: esse scilicet ramices apud
Plau-

H. Mercurialis Variarum

Plautum venas pectoris latas : fortasse sic nominat, quod populari ac rustico vocabulo quaeque venae amplae, ut varices nuncupatae; etiam ramices vocarentur. Quod verò in pectore, ac etiam in pulmone varices fiant; atque interdum magno hominum periculo rumpantur, ita clarè explicatum habetur ab Hippocrate, siue Polybo in lib. 1. de Morbis, vbi de empyemate tractatur, & lib. de Internis passionibus, ut nemini ea de re dubitare liceat. Hoc in loco Domini philosophi Platonici Syri historiam à Suda relata subnectere placet, cui saepe sanguinem expuenti, cum Aesculapij Atheniense oraculum respondisset, ut ob valetudinem recuperandam carnibus suillis vesceretur frequenter: ille etsi patria lege prohiberetur, semper tamen usus est; & nunquam ampliùs expuit, nisi quando vel vno die ab earum carniū esu abstinuit. Varices ab Hippocrate *ἰξίαι* appellari auctor est Galenus in Antiq. voc. exp. quam vocem non semel deinceps ab Aristotele vsurpatam esse inuenitur, ut 4. par. Probl. 22. & 10. partic. Prob. 30. necnon 3. de Hist. animal. capitu. 19. & 11. vbi dum à varicibus occupatos minùs caluitiō tentari, caluosq. à varicibus captos interdum capillos resumere scribit, eam Hippocratis sententiam interpretari, aut potius moderari videtur, quam Galenus 6. Aphor. 34. ut falsam iure merito damnat. An porrò *βδέλλα* Hippocrati aliquando venam varicosam significarit, quemadmodum Dioscoridem censuisse Galenus affirmat, nondum animaduerti. Certè locus ille Prorrheticorum, in quo Hippocrates *τὴν βδέλλαν* memorat, multum abest, ut vel Dioscoridi, vel alicui alteri ipsum sequenti faueat, cum hirundinem ibi significari nullo modo dedebeat. Herodotus, cuius dialectos Hippocraticis omnino adsimilari omnes eruditi sciunt, de Crocodilo in Euterpe sermonem habens, eiusdem vocis in simili propè casu mentionem facit his verbis: *ἀτέ δὴ οἶον ἐν ὕδατι διατταν ποιδόμενος, τὸ σῶμα ἐνδὸθεν φέρει πᾶν μετὸν βδέλλων. τὰ μὲν δὴ ἄλλα ὄρεα Ἐθιοπία φύγει μιν, ὁ δὲ τροχίλος εἰρηναῖον οἶβει, ἀτε ὠφελόμενοι πρὸς αὐτὸ ἐπαν γὰρ ἐς τὴν γλῶσσην ἐπιπέσει ἐν τῷ ὕδατος ὁ κροκόδειλος, καὶ ἔπειτα χάνη (εἰωθε γὰρ τὸ τοῦ ὕδατος ποιδεῖν πρὸς τὸν ζέφυρον) ἐνταῦθα ὁ τροχίλος ἐσθλιών ἐς τὸ σῶμα αὐτῆ, καταπίνει τὰς βδέλλας. ὁ δὲ ὠφελόμενος ἡδέεται, καὶ οὐδὲν σίνεται τὸν τροχίλον.* Quam historiam paullo diuerfius referri ab Aristotele 9. de Histor. animal. cap. 6. haudquaquam me latet. Veruntamen *βδέλλαν* Herodoto non venam varicosam faucibus inexistentem, sed hirundinem ipsis infixam designare, nemo non dixerit.

Plan-

Locus

Locus Athenaei correctus ex Aristotele: & nonnulla
de Canitie, & de capitibus Aegyptiorum,
ex Herodoto. CAP. XXI.

Athenaeus lib. 15. Dipnos. ubi de unguentis tra-
ctationem instituit, Aristotelem citat, in
Quaest. nat. scribentem perfusos unguen-
tis citius canescere, quoniam aromata exsic-
cant, siccitate autem canities gignitur; unde
etiam efficiatur, ut polia celerem canitiem in-
ducant. sic enim in fragmento legitur, quod a
Guilielmo Cantero ex Farnesiana bibliotheca
acceptum typis excusum est: *διότι καὶ τὰ πόλια θάττον πολίως ποιεῖ.*
Idem etiam a Clemente Alex. lib. 2. Paedag. cap. 8. relatum inueni-
tur, quo in loco duo mihi non parua animaduersione digna cen-
sentur, Vnum est, ea quae ex Quaest. natur. Aristotelis apud Athe-
naeum citantur, nec in probl. eiusdem, nec alibi, neque in libro Theo-
phrastii *περὶ ὀσμῶν* inueniuntur, ex quo conijcio perperam locum illum
citari eo magis, quod Diogenes Laertius in catalogo operum Ari-
stotelis, Quaestionum naturalium mentionem nullam facit; &
quod ibi ex eius sententia asserit Athenaeus canitiem a siccitate
gigni, tantum abest, ut illius placitis consentiat, ut 5. de Gener. animal
capitu. 5. ex professo aduersus eos disputet, qui a siccitate cani-
tiem ortum ducere putabant, quam non ab ea, sed a putredine sola
produci, pluribus argumentis monstrat, ut facile sit iudicatu, quae in
Athenaeo Aristoteli adscribuntur, minimè ipsi convenire. Alterum,
quod animaduerti volo, est, an Polia canitiem inducant, nam ali-
quando credidi, posse eam sententiam defendi, tum quia polio ca-
nities, quae in summo huiusmodi plantae cacumine pender, no-
men fecit; tum quia polium non pauca siccandi vi pollet, quam
canitiei causam existere ibi disputatur. Verum enim verò Fuluius
Ursinus, vir doctissimus, ostenso mihi antiquissimo manuscripto
Athenaei codice, in quo pro *τὰ πόλια, τὰ πόλια* restitutum erat,
persuasit ut crederem, fortè sic legendum esse: quando praesertim
Aristoteles 3. de Histor. animal cap. 11. necnon 5. de Gen. animal.
cap. 5. pileos citius canitiem producere asseuerat, hac oratione: *ὅτι
δὲ γίγνεται ἢ πόλια σήφειτιν, ὅτι οὐκ ἔστιν ὡσπερ οἶονται τινές, αἰαι-
σις, σημεῖον τὸ προτιρε φηθέντες, τὸ τὰς σκεπαζομένας τρίχας πόλιος ἢ
καλύμμασι πολίως θάττον. τὰ γὰρ πνεύματα κωλύει τὴν σήφειν, ἢ δὲ
σκεπτή*

H. Mercurial. Variarum

σκήπη ἀπνοίαν ποιεῖ. Quamquam nec huiuscemodi correctio mihi plene satisfacit: si quidem Athenaei mens est monstrare, à siccitate canitiem gigni: quomodo verò id argumento pileorum probare queat, non cognosco, nimirum quos non siccando, sed prohibita transpiratione corrumpendo canitiem facere cōstat; Nisi hac quoque in re dicamus, ut multa, sic & ea in Athenaeo probabiliter disputari. Pileorum effectus ad memoriam reuocant, quae ab Herodoto de Aegyptiorum capitibus in Thalia referuntur hoc modo: Θῶμα δὲ μέγα εἶδον πυθόμενος ὡδὸς τῆς ὀπχωρίων. τῆς γὰρ ὄσιων περικεχυμένων χωρὶς ἐκατέρων τῶν ἐν τῇ μάχῃ ταύτῃ πεσόντων, χωρὶς μὲν γὰρ τῶν Περσέων ἕκαστω τὰ ὀσεία, ὡς ἐχωρίσθη κατὰ χάσας, ἐτέρωθι δὲ τῶν Αἰγυπτίων: αἱ μὲν τῶν Περσέων κεφαλὰὶ εἶσαν ἀδινέες οὕτως ὡς εἰ θέλεις ψῆφω μόνη βαλεῖν, δεξτέραν εἰς, αἱ δὲ τῶν Αἰγυπτίων οὕτω δὴ τι ἰχυραῖ, ὡς μόγις ἀνὸ λίθου πάσας δεξιρρήξαι. αἴτιον δὲ τοῦτο τὸδε εἶλεγον, καὶ ἐμέγα δὲ πετέως ἐπειθον, ὅτι Αἰγύπτιοι μὲν αὐτίκα ἀπὸ παιδίων ἀρξάμενοι ξυρεῦνται τὰς κεφαλὰς, καὶ πρὸς τὸν ἥλιον παχυύνται τὸ ὄσιον. ταυτὸ δὲ τὸτο καὶ τὸ μὴ φαλακροῦσθαι αἴτιον ὄσι: Αἰγυπτίων γὰρ αὐτίς ἐλαχίστους ἴδιοι το φαλακρούς πάντων ἀνθρώπων. τοῖσι δὲ Πέρσησι, ὅτι ἀδινέες φορέουσι, αἴτιον τὸ δεσκιητροφέουσι, ἐξ ἀρχῆς πύλους τιαράς τε φορέοντες.

Vt autem etiam qui literas Graecas non callent Herodoti sententiam de pileis caluitiem parientibus, & de Aegyptiorum capitibus cognoscere queant, Latina verba subiungam. Ibi ego rem mirandam vidi ab indigenis edoctus Olsa eorum, qui in acie ceciderunt, quum iacerent fusa, ut ab initio distincta fuerant, seorsum erant Persarum, alio sum Aegyptiorum: sed Persarum capita adeo fragilia sunt, ut si velis ferire, vel solo calculo perforare possis: Aegyptiorum autem ita firma, ut ea vix ictu lapidis elidas. Cuius rei causam hanc illi reddebant (facile mihi persuadentes) quod Aegyptij statim à pueris capita radere incipiunt; & os capitis ad solem redditur compactum: quae eadem causa est non caluescendi, nam ex omnibus hominibus paucissimos quis Aegyptios caluos videat. His igitur hoc causae est, cur robusta capita gestent. At Persis cur fragilia sint capita, id in causa est, quod à principio in umbra nutriti assuescunt operire capita, gestantes pilea, & tiaras.

De mensuris potus antiquorum, & ordine earundem.

CAP. XXI.

Arijs mensuris antiquos potasse non me latet, sed ex eis tres potissimum obseruare soleo. Sextantem, Deuncem, & Trientem, quarum duas rariùs, tertiam frequentius, & à pluribus, in quotidiano victu vsurpatam puto. Sextante temperatos ac valetudinarios, Deuncé intemperatos & bibaces potasse valde vero simile est. Nam Suetonius auctor est Augustum Caesarem sextante bibisse, eumque sexies tantum in conuiujs publicis ori admouisse. Martialis item de seipso & Cinna:

Sextantem poto, tu potas Cinna deuncem,

Et quereris quòd non Cinna bibamus idem?

Item de Lusco bibone, ad Aulum:

Potor nobilis, Aule, lumine vno

Luscus Phryx erat, alteraque lippus.

Huic dicit medicus, bibas cauetor:

Vinum si biberis, nihil videbis.

Ridens Phryx, oculo, valebis, inquit.

Misceri sibi proxinus deunces,

Sed crebros inbet. Exitum requiris?

Vinum Phryx, oculus bibit venenum.

Ex quibus in eam facile venire coniecturam possumus Deuncem, siue vnciarum vnde cim calicem, ebriosorum potius & intemperatorum hominum, Sextantem verò temperatorum mensuram extitisse. Ceterum quòd in communi omnium ferè vsu esset crater, quinque paullò plus minusve vnciarum appellatus Triens, ideo mihi pro comperto habendum videtur, quoniam Poetae, qui omnibus alijs auctoribus meliùs, veterum in edendo praesertim, & bibendo, mores expresserunt, cum de huiuscemodi potus mensuris vasisque loquuntur, ferè semper trientes nominant.

Prop. li. 3. *Cum fuerit multis exacta trientibus hora*

Perf. sat. 2. *Sed tremor inter vina subit, calidumque trientem*

Martialis verò, quem ceteris copiosius de hisce rebus lusisse apparet, lib. 1.

Crebros ergo bibas licet trientes.

& lib. 4. *Sed nec post primum legat haec, summumve trientem.*

Sed

H. Mercurialis Variarum

Sed sua cum mediis praelia Bacchus amat.

& lib. 9. *Septem post calices Opimiani,
Dense cum iaceam triente blaesus.*

& lib. 10. *Candida Setini rumpant crystalla trientes,
Dormiat in pluma nec meliore Venus.*

& lib. 11. *Cum potes amethystinos trientes.*

item lib. 11. *Misce dimidiis puer trientes.*

& lib. 12. *Et numerat nostros adstricta fronte trientes,*

Tamquam de cella sic cadus illo sua.

& lib. 14. *Setinos moneo nostramine frange trientes,*

Pauperiore mero tingere lina potes.

& lib. 15. *Setinum, dominaeque nives, densique trientes,*

Quando ego vos medico non prohibente bibam.

Vnde conijcere quibus potest, calices quotidianos, & à cunctis ferè pro potu vsitatos trientes fuisse, quae erat quarta sextarij pars. Ex quo etiam ad credendum inducor sextarium forsan eam fuisse potus mēsuram, quam in coena quotidie sumebant, quamque in quatuor partes, siue in trientes quatuor diuidebant. Quamquam non ignoro, interdum nullam esse in bibendo seruatae mensurae rationem: quemadmodum inuitat Martialis Caium Proculum lib. 11.

Quincunces, & sex cyathos, bēssēque bibamus,

Caius ut fiat Iulius, & Proculus.

& quemadmodum in conuiujs publicis factitatum rationi consentaneum est, in quibus refert Alexander Trallianus libro Probl. 1. institutum esse, vt contrarijs poculis vterentur, in principio scilicet minutis, in fine verò amplioribus. Vt enim epularum gratia, in quibus frequentius bibere decebat, veteres crebrius potarent, à paruis calicibus inchoabant, & in capaciores desinebant, quippe cum parua implere satis, vbi potare liberalissimè liberet, nequirent. Quod si ab amplioribus incepissent, ocius repleti necesse erat, & subinde minus potare, si quidem natura à largo protinus haustu accepto veluti expleta, copiam omnem subsequenter contemnit: ex aduerso, si paruis poculis assueta paulatim ampliora exhibeantur, facile copiam quamcunque sustinet quod tamen ab Anacharsi Scytha esse damnatum significat Laertius, qui scribit eum mirari solitum, cur Graeci initio conuiuij paruis poculis vterentur, vbi verò faturi essent, maioribus. Quod porrò Nicandri scholiastes memoriae mandauit, vetustiores κέραι, siue cornibus potare solitos (vt copiosius in lib. 1. Gymnasticae declarauimus) atque inde natum κέραι, hoc est merum tēperare, verisimile quidē videtur, tum ob rudes eorum mores,

Lectionum. Lib. V. H 24

mores, tum fortasse quod putarent inde potandi maiorem securitatem accedere: Sic enim tradit Aelianus Indorum reges asini Indici cornu bibere voluisse, sperantes à morbo epileptico, & venenis se inde tutos euasuros.

Loca Hippocratis de Aqua & Bile explicata. Alexandri locus restitutus. De Bile Anaxagorae, & Aristotelis sententia. Galeni locus explicatus. Ammannus Marcellinus correctus. CAP. XXI I.

Biliofis natura aquam in bilem verti scriptum reliquit Hippocrates 3. de Acutis, hoc pacto: *χολάδες γὰρ φύσει χολαίδει, & ὑποχονδρίω κακόν*, id quod etiā confirmavit 3. de Fracturis prope finē, quando biliofis aquam dari prohibet. Vbi cum Galenus nil ferē dicat, quod ad sciendam dicti Hippocratis rationem pertineat: ego arbitror haec omnia intelligēda de pauca aquae exhibitione: nam si multa detur, potius extinguitur bilis. Quomodo verò pauca aqua in bilem conuertatur, cum sit frigida & humida, bilis autem calida & sicca, inter quas nulla est convenientia, si quaeratur, existimo ita fieri, quoniam pauca aqua in hypochondrijs permanens, cum nullam habeat contra bilis feruorem reactionem, facild ab illa superatur, vnde bilis feruorem veluti pabuli copiam adepta augetur. Quin & oleum rosaceum corpori feruenti applicatum, licet aliquantisper refrigerare videatur, tamen postmodum magis calescit: Et hinc est quod in erysipelatibus & inflammationibus maximis iubet Galenus, vt saepissimè refrigerantia permutentur, alioquin magis ignitentur. Cur igitur Alexander Trallianus, vbi pleuriticorum victum instituit, ridiculum esse dicat, si aqua bilem augeti credatur: quomodo ve ipse Hippocratis sententiam interpretandam voluerit, dum Hippocratem ab aliquibus hac in re falsò accusari scribit, ignoro sanè: illud tamen assero, in ipsius Alexandri codice vulgato, post ea verba, *μη εἰδότες ὡς εἰρηταις* haec fermè restituenda: *χολάδες γὰρ φύσει χολαίδει, καὶ ὑποχονδρίω κακόν*. Quod porò in lib. de Nat. hum. notatum habetur, *οἱ πλείστοι πάντων κενεταῖων γίνονται ἀπὸ τῆς χολῆς*, idem esse puto, atque illud quod Anaxagorae adscripsit Aristoteles 4. de Partib. animal. cap. 2. nimirum bilem, siue bilis receptaculum acutorum morborum causam

collum

exi-

H. Mercurial. Variarum

existere, quam sententiam etsi damnasse videatur, attamen si quis morbos acutos ab humoribus feruidissimis, subtilissimis, ac mobilibus gigni consideret, quales biliosi omnes sunt, animaduerratque hanc vel extra proprium folliculum per venas illabentem, vel aliquo pacto exuberantem, corpora magno pere vexare, inueniet profecto rationi minimè repugnare, falsaque & simplicis ingenij argumenta esse illa, quibus Anaxagorae placitum destruere conatur. Quomodo enim id neget Aristoteles, qui eodem in loco veteres, fellis absentiae diuturnitatis vitae in animalibus causam tribuètes, commendavit: similique ratione iecoris bonam vel malam praebile constitutionem, longitudinis aut breuitatis vitae animalium, atque etiam hominis causam esse confirmauit? Ad bilis autem prouentum compescendū mirificè conferre absinthium ponticum traditur, quo quae pecora in Ponto frequenter pascuntur, ipsa carere, auctor est Theophrastus in 9. de Histor. plant. & Apollonius in Admir. hist. Fella alioquin amarissima, à Graecis γλυκία siue dulcia contrariae interpretationis vocabulo nominata annotauit Caelius Aurelianus Diuturnorum morbor. lib. 3. cap. 1. Quod item Plinius obseruauit cap. 10. lib. 27. vbi herbam quandam duritiei penitus expertem Holotheon à Graecis vocatam, sicut fel dulce, memorat. Huic autem dissimile nō est quod Galenus scribit 3. de Fract. com. aphorif. 5. vbi δὴθης, γλυκία, & καλλιὰ voces interdum de rebus propè contrarijs proferri monstrat, ea seruata figura, quam Graeci δρημίαν appellant, quaque vtuntur, dum rem turpem, non proprio nomine, sed pulchro designāt: id quod ignorans Latinus interpres, ea verba, δρημίαν ἐνεκέν, secus transtulit, quam debebat. sic etiam Ammianus Marcellinus loquens de quibusdā circa montem Taurum populis lib. 22. Indidere, ait, mari nomen inhospitali, & à contrario per cauillationem pontus Euxinus appellatur, vt eue them graece dicimus stultū, & noctem euphronem, & furias Eumenidas. Postquam autem Ammiani incidit mētio corruptissimum, & à nemine tentatum illius locum egregie (ni fallor) emēdatum hic proponere placet, Etenim lib. 29. mentionem faciens Valeriani immanitatis, qui duas vrsas hominum saeuas ambestrices alebat Micam auream, & Innocentiam appellans, addit eum enixe curasse, vt earū caueas prope cubiculum suum locaret, custodesque adderet fidos viros sollicitos, ne quo ea superarum deberet luctificus calor; quae postema verba Delio natatore egerent. Itaque sic legendum censeo (Ne à quo eis Suprarum daretur luctificus calor) Supras enim fuisse malos homines lib. 30. non longe à principio docet idem Marcellinus

cellinus, quos offerre canibus offas lethiferas nemo ignorat, quas author suae lingua vocat lethiferum calorem vt iure, ne vrsae ab hisce lacerarentur, custodes apposuerit Valerianus.

De aere Romano, & morbis eius. De Atheniensi, Lucretij locus. De Moris, Serico, aliqua notatu digna. CAP. XXIIII.

Romanum aerem crassum atque humidum admodum antiquitus etiam fuisse, morbi, qui olim in ea vrbe frequenter vagabantur, satis testari possunt. Asclepiades apud Caelium Aurelium lib. 2. Acut. cap. 10. refert, febres vnà cum mentis & corporis oppressione, nec non lethargicas Romae frequenter contingere solitas. Memorat Silimachus apud eundem lib. 1. Chron. cap. 3. Hippocratis sectator, contagione quadam plurimos ex incubone veluti lue apud urbem Romam confectos. Auctor est Galenus 1. de Morbis vulgar. com. 2. tex. 25. & lib. de Temp. morb. cap. 8. semitertianas febres prauas Romae familiarissimas atque frequentissimas extitisse. Hemitritaeum, vt lib. 1. cap. 24. Sereni, apud Latinos non habuisse nomen videtur, cum scribat.

Mortiferum magis est quod Graecis Hemitritaeon

Vulgatur verbis: hoc nostra dicere lingua

Non potuere vlli puto, nec voluere parentes.

Medici posteriores Semitertianam vocarunt. De quo Hemitritaeo crebra fit mentio à Martiale: sicuti lib. 2.

Vti Tongillus malè dicitur Hemitritaeo.

Declamas aeger, declamas Hemitritaeos. Et lib. 11.

Cui grauis & feruens Hemitritaeos erat.

Idem Galen. lib. de Tem. mor. scripsit, Romae & in alijs similiter humidis locis phlegma à capite in stomachum decumbere, *καμπόλοις δὲ κατέρχεται ἐκ τῆς κεφαλῆς φλέγμα, καὶ μάλιστα ἐν Ρώμῃ τε, καὶ τοῖς ἰγροῖς ἔτι καὶ χειροῖς.* In 5. Methodi non rarò thoracis apostemata ibidè gigni tradidit. Asclep. apud Caelium 2. Acut. cap. 22. Pleuriticos Athenis & Romae phlebotomatos peius habuisse, in Hellesponto & Pario releuatos esse scribit. Vt his omnibus iure merito scripserit Plutar. in probl. Rom. Templum Aesculapij iccirco extra urbem aedificatum fuisse, quòd ibi maior salubritas, quàm in vrbe

Mercur. Var. Lec.

D habe-

H. Mercurial. Variarum

haberetur. Quod verò inter cetera Romanae urbis loca Vaticanus fitus pestilentior & insalubrior esset, Symmachus consul in epistola quadam, & ante ipsum Cor. Tacit. memoriae prodiderunt, propterea Vaticana vina veluti omnium pessima à Martiale, & alijs infamata fuisse, nulli sit mirum. Addam huic, quae de peculiari Athenarum podagrico morbo scripsit Lucretius in 6.

*Atthide tentantur gressus, oculique in Achaëis
Finibus. —*

Vti Nicephorus Callistus lib. 15. cap. 14. urbem Constantinopolitanam continuè incolentes saepe vexari podagra scribit. Hegesander certè ex Pythermo tradit apud Athenaeum illius temporibus per viginti annos fructum nullum moros protulisse, atque tantam podagrae contagionem omnes inuasisse, vt non homines solum, sed pueri, puellae, eunuchique, & mulieres eo morbo tentarentur, quae item caprarum greges ita grauis sollicitauit, vt vix tertia earum pars libera extaret. An verò id euenerit, quia mororum fructus podagram arcere queant, in controuersiam venire potest. Ego fanè apud Hippocratem ac Galenum legi mora, quae satis maturuerint, ventrem subducere, stomachumque squalidum ac aestuosum consolari, praesertim, si frigida, nec cum ceteris cibis, sed paullo ante sumantur, moxque per pauimentum deambuletur. Vnde Horatius poeta non immeritò cecinit.

*... ille salubres
Aestates peraget, qui nigris prandia moris
Finiet ante grauem quae legerit arbore solem.*

Ea verò priuata vlla facultate podagricis auxiliari, quo minùs infestentur illi, apud neminem adhuc obseruauit, fieri tamen potuisse crederem, vt mora frequenter Pythermi aetate ab omnibus ferè esitata, stomachis recreatis, aliisque liquaris, eorum humorum prouentum interciperent, qui in articulos decumbentes podagram gignere consueuerunt, eo magis quòd Gal. scribit, aluos adstrictas habentes podagris esse obnoxios. Sed consideranti mihi capras, quae mororum fructus non attingunt, ab ea lue non fuisse immunes, potiùs aeris inelementiam, quae moris inimica extitit, etiam pedum morbos produxisse existimo; quando varijs aeris constitutionibus varias aegritudines peruagasse, non rarò à maioribus nostris obseruatum fuit: Cum enim morus, vt docet Theophrastus, iccirco sit prudentissima vocata, quòd nouissima omnium germinet, ea si quando pruina laedatur, quemadmodum laedi proditum est P salmo 77. & apud Plinium lib. 16. cap. 26. iam caeli intemperiem maximam esse constat, quam

Lectio. Lib. I. H 26

quam etiam ad pedes deducere defluxiones non est à ratione alienum. Dixi mora stomachos aestuantes reficere, cum Diphilus medicus apud Athenaeum, & Galenus post ipsum, eadem stomacho conferre scripserint, quanquam Dioscorides & ipsum secutus Aui-cenna mora non *δυσθυαχα* (vt illi) sed *κακος θυαχα* fecerint. Quare autem de moris albis à nullo ferè antiquorum metio facta habeatur (excepto Ouidio in fabula Pyrami & Tisbes, vbi eorum sanguine mora alba rubrum colorem contraxisse canens, videtur potius vlla candida inueniri negasse) facile est illis intelligere, qui sciunt, id arboris genus ex insitione super albam populum facta emanasse, quae cum in Europa, ac sub Romani imperij ditione serò apparuerit, sicuti complures aliae insitiones, nò est mirum, si pauca de ipsis ab auctoribus memoriae tradita leguntur. Quam etiam causam extitisse puto, quòd sericum vsque ad Galeni tempora ratum esset, qui in 13. Methodi scribit id in vrbibus Romanorum magnis tantum, atque ibi penes opulentas mulieres extitisse: Ea enim animalcula, quae sericea fila nobis diuina quadam arte fabricant, quòd potissimum folijs mori albae nutriantur, eisque pinguefacta foecundiora euadant, omnes sciunt: vt hac vna ratione conijcere valeamus, quo tempore huiuscemodi arbores copiosae non erant, eodem nullum, aut saltem paucissimum illorum animalculorum, & proinde quoque serici fuisse prouentum. Auctor enim est in vita Iustiniani Zonaras eius imperatoris tēpestare sericam telam à Romanis texti coeptam, quae prius à Persicis mercatoribus aduehebatur, & quomodo ex vermium filis fieret, ignorabatur. Nam duo monachi ex India Byzantium profecti, originem illius declararunt, & vt ex perexiguis ouis per fotum vermes illi educerētur, educti folijs mori alerentur, deinde ipsis natura magistra filum reddentibus sericum texeretur, non sine multis muneribus edocuerunt. ex quo loco conijcere licet, male Alex. Neapolit. lib. genialium 4. cap. 9. ex Procopio coniecisse Sericeas vestes apud veteres Romanos non fuisse cognitatas, quòd tantum habeatur Iustiniani tempore primum in Italia sericeas telas fieri caeptas, cum etiam ante haberentur sed aliunde comportatae non in Italia factae.

D 7

Cur

H. Mercurial. Variarum

*Cur Pisces medici antiqui facile concederent aegris,
Pisces tintinnabulo vendi solitum fuisse. Quis fue-
rit Hoedus ex Ambracia, apud Gellium: & non-
nulla alia de Hoedo.* CAP. XXV.

6
Vr medici antiqui adeò in aegris ferè quibus-
uis curandis pisces concederent, minimè ra-
tionem puto, quòd ipsi suapte natura admo-
dum conueniant: lib. 1. c. 25. in initio post
verbum (conueniant.) vel vt putarunt apud
Plutarchum. 4. Sympos. 4. Zeno, & Crato,
quòd leuissimum pulmentarium sit. sed quia
pauci erant, qui in sanitate non potiùs pisci-
bus, quàm carnibus vterètur, quemadmodum in Symposiacis do-
cèt Plutarchus: Vnde consuetudine, quam maximè respiciendam
iubet Hippocrates, impulsi id potiùs, quàm valida aliqua ratione
factitarunt. Idcirco nequè hodie in aegritudinibus facile debent pi-
sces medici concedere, alioquin corruptioni obnoxios, nisi quis
huiusmodi cibo frequenter vesci sit solitus: quemadmodum de Ve-
netis scripsit Martialis:

*In Venetis sint laeta licet conuiuia terris,
Principium caenae gobiis esse solet.*

Pisces tintinnabuli sonitù vendi solitum, non tantum apud Aristo-
phanem & Demosthenem: sed etiam apud Plutarchum auctorem
grauissimū obseruauì, qui in quarto Symposiac. problem. quarto,
hunc sermonem à nobis Latinae linguae donatum habet. Ad haec
vpsophagos, siue obsoniorum amatores minimè eos, qui bubulis carnibus
delectantur, esse dicimus, qualis fuit Hercules: neque ficium amatorem,
vt Plato, quem virides ficus vnà cum carnibus edisse (sic enim restituo
Plutarchi locum) notatum est: neque vuarum cupidum, sicut fuit Ar-
esilaus: sed eos, qui quotidie tabernas, vbi veneunt pisces, circumam-
bulant, exquisite ve tintinnabulum audiunt. Quo ex loco tintinnabu-
lum à piscium venditoribus vsurpatum, vt emptores à longè inui-
tarentur, etiam colligo: quin & illos, qui magnis vocibus valerent,
ijs saepè pro tintinnabulis vsos credo. Vnde Iuuenalis 3. Satyra.

*Iam princeps equitum, magna qui voce solebat
Vendere municipales fracta de merce siluros.*

Apud eundem Plutarchum obseruatum est, caupones consueuisse
carnes

H. Mercuri. Varia. Lect. Lib. I.

Cur autem huiusmodi hoedorum caro ceteris iucunditate prae-
cellere crederetur, assignat Plutarchus rationem 2. Symposiacorū,
scribens belluam illam nimirum suo morfu carnem teneram, &
proinde deliciores efficere, nam lupi spiritus vsque ad eum ferui-
dus, ac pene igneus est, ut etiā durissima ossa in eius stomacho emol-
liantur, atque conficiantur: Quam item ob causam à lupis comor-
sa celerius alijs putredine contrahunt. Ceterum de lanis, pellibusq;
lupinos dentes expertis, an pediculos gignant, dubitatum fuit anti-
quitus, an potius caliditatis impressae vi asperitatem quandam ac
pruritus gignant. Certè lupi morsus in totum pecudis corpus, vs-
que ad pilos ac unguis vim quandam igneam mittere constat. Ne-
que tantum hoc verum est: immo quamplurimum referre, an ea ani-
malia, quorum pellibus uti volumus, ferro iugulata, an sponte mor-
tua sint Homerus quoque intellexit, dicens, ἡμᾶς βοῶς ἰφικταρδύοιο,
id est, lozum bouis vi occisi, Pellis namque eorum tenacior & for-
tior est animalium, quae non morbo, aut senectute, sed ferro iugu-
lata obierint: Ex aduerso quae animalium morfu intereunt, illis un-
gues nigrescunt, pili defluunt, & coria flaccida effecta corrugantur,
rumpunturve. Et quoniam supra Ambraciae meminimus, hic ad-
notare placet apud Athenaeum cephalos omnium optimos ex Am-
bracia aduehi solitos. Apuleius in oratione pro se prima, etiam pe-
ctunculos in Ambracia optimos nasci solitos scribit, etsi mendose
legatur, Vmbraciae finis, pro Ambraciae: eos namque Ennij ver-
sus (si tamen eius sunt) ex Archestrato apud Athenaeum tertio
Dipnos. aliquo modo acceptos, vel ab Archestrato ex Ennio mu-
tuatos, unicuique cognoscere licet: quos versus, quoniam Turne-
bus restituere conatus est, nil de ijs amplius dicam: Sunt verò Ar-
chestrati carmina:

Τὰς μῦς Αἴνος ἔχει μεγάλας, ὄσρεϊα δ' Ἀβυδός,

Τὰς ἄρκτους Πάριον, τοὺς δὲ κτίνας ἢ Μιτυλήνη:

Πλείους δ' Ἀμβρακία παρὰ χει.

sed & haec vitiosa sunt.

Finis libri primi.

**HIER. MERCVRIALIS
VARIARVM IN MEDICINAE**

Auctoribus, & alijs Lectionum.

Liber Secundus.

Loca Galeni, & Pliny emendata. Nonnulla de Mangonibus. C A P. I.

Galenus in primo de Articulis commentario, Aphor. 30. duo extenuatorum corporum genera in medium ponit; alterum, quod seu fame, seu obsidione, seu luctu, seu mocroro, seu vehementi atque coutinenti ira, seu aliquo alio cibi fastidio, alimenti parum sumens, sponte consumitur; alterum quod arte tale efficitur. De secundo haec verba, vt sunt in

Basiliensi codice, habet: *ὅταν δὲ ἰατρός ἐκὼν ἰσχυρότερον ἐργάσῃται τὴν σῶμα μὲν ἀρυσμένον τε τὸ τοῦ ἀτλή, καὶ μετὰ τὸ τοῦ πείθει ὅτε χρῆ, quae cum asterisco, quasi deprauata, notata essent, interpreti tamen sic conuertere placuit: Sed vbi medicus de industria corpus aliquod extenuat, per ea quae excogitauit, moliri id contendit; deinceps frictione vitur. Sed praeterquam quod verbis interpretatio minime respondet, etiam opus Medici in extenuandis corporibus nequaquam appositè exprimit. Itaque locum hunc mendosum esse, sicque restitui debere puto: *ὅταν δὲ ἰατρός ἐκὼν ἰσχυρότερον ἐργάσῃται τὴν σῶμα, ἀρυσμένον μετὰ τὸ τοῦ ἀτλή, καὶ μετὰ τὸ τοῦ πείθει ὅτε χρῆ* id est, Quando medicus sponte aliquod corpus extenuare vult, hoc quidem dilatat, aperitve, deinceps tempore opportuno frictiones adhibet. Vocem enim, *ἀρυσμένον*, vsitatam esse Hippocrati, & Galeno, vbi corpora caloris ope rarefacienda ac aperienda sunt, in multis eorum commentarijs, & praesertim in 2.6. libro Epidemior.*

D iij animad-

8c H. Mercurial. Variarum

animaduertere licet. Mangones deinde & Gymnastas, dum corpora nimis crassa extenuare intendebant, prius necesse habuisse densata corpora calefactionibus, vel alijs adiutorijs rarefacere, ac dilatare, vt postmodum ita praeparata, facilius frictionibus exiccarentur, nemini in Medicina versato obscurum est. Non omnes tamen intelligunt, qui praecipue essent Mangones à Galeno pluribus in locis nominati. Nam vestutissimis vsque temporibus, cum nulla religio homines, perinde ac belluas seruitijs teneri atque permutari vetaret, inueniebantur, qui in nulla alia arte se exercebant, quam in vendendis permutandisque infantibus, pueris, viris, virginibus, mulieribus, eunuchis, omnisque tandem generis hominibus. Sed inter hos aliquod discrimen obseruauit, quoniam qui pueros, puellas, & mulieres in libidinis seruitium venditabant, antiquo Romanorum vocabulo Lenones vocabantur; qui verò infantes in canistris, seruos, eunuchos, aliosque homines alterius operis gratia venales habebant, ἀνδραποδοκᾶπυλοι, & interdum ἀνδραπυλοι, à Galeno, à latinis Mangones vocati inueniuntur. Hi autem quò vendibilior merx foret, corporum pulchritudini totis viribus studebant. Vnde legitur apud Galenum, eos consueuisse facies puerorum succo ptissanae, farina fabacea, nonnunquam nitro, quae detergerent, & lucidiores redderent, abluere; nonnunquam emaciatorum nates virgis percutere, atque picare, quò habitiora, & crassiora corpora euaderent: aliquando puellarum costas arctissimis fascijs constringere, vt pectoris amplitudo, simulque coxarum altitudo, latitudo (qui solet esse mulierum decor) auferentur: quandoque varijs modis pilos è genis: alijsque partibus vellere, quò iuniores & venustiores, qui erant vendendi, apparerent. Scriptum est à Vitruuio secundo libro cap. 8. corpora muliebria, dum grauida essent, à venditoribus nunquam praestari sana in more positum fuisse; quòd à conceptu vsque ad partum integra valetudine non vterentur, quam sententiam non modò Hippocrates vt veram saepius protulit, verum etiam Aristoteles, qui quarto de Generatione animalium cap. sexto scribit, bruta plurimam temporis partem corpore valere, dum vterum gerunt: mulieres magna ex parte aegras degere, nempe quae vitam ociosam & sellulariam agentes, plus recrementi sibi contraherent. Inuenio quoque apud Plinium, ob alopeciae turpitudinem seruorum precia fuisse diminuta; & iccirco ad eam corrigendam innumera propè remedia excogitata esse. Et quoniam mentio eius mentiti Plinij incidit, cuius libri de re Medica circumferuntur, ex eo monstrabo, quomodo Plinij maioris, ex cuius De

natura.

natura opere toti ferè minoris Plinij libri conflati sunt, locum meliorem reddere possimus. Libro tertiodecimo, capite vigesimo secundo legitur, Neronem Caesarem, dum nocturnis grassationibus conuerberatam faciem gereret, thapsia, thure, & cera eam sibi illinisse, & secuto die contra famam cutem sinceram ostentasse. Sed in alterius citati Plinij libro de Re Med. 3. cap. 47. loco ceræ, cerussa habetur: eam cum ad fugillationes verberationesque miram operam quotidie praestare, ceram verò nihil planè adiuventi asserre experiamur, fit vt à principio librarios aliquos loco cerussæ in Pliniano codice, ceram exscripsisse, sicque errorem paulatim in ceteris subinde irrepisse arbitremur. quanquam non negamus, posse quoque ceram in eius modi medicamentis locum habere ad ceratum formandum, & alia duo continenda.

Morem Thuscorum vrendi pueros, fuisse antiquum. Herodoti locus notatus, & quaedam de Scythis ex Hippocrate. C A P. I I.

N Thuscia, ac nonnullis alijs Italiae regionibus, vetus consuetudo est, vt pueros adhuc lactentes, vel paullo maiores, in occipite ferris ignitis vrant, sperantes eo auxilio ipsos à pituitae malis, & praesertim à puerili morbo, tutos futuros. Hunc morè antiquissimis vsque tēporibus apud Libyae populos fuisse testatur Herodotus in quarto, vbi haec leguntur: τὸ παρὰ τῶν

σφετέρων, ἐπὶ τὴν τετραίτη γίνηται, οἷσιν πρὸ ἀτῶν καμσι τὰς ἐν τῆσι κορυφαῖσι φλέβας, μετεξέτεροι δὲ αὐτῶν τὰς ἐν τοῖσι κροτάφοισι, τὰ δὲ εἶνεκα ὡς μὴ σφίαις τὸν πάντα χρόνον καταρρέει φλέγμα ἐκ τῆς κεφαλῆς δηλῆται. καὶ δὲ τὸ σφίαις λέγουσι εἶναι ὑγρότατους. εἰσι γὰρ ὡς ἀληθείας οἱ Λίβυες ἀνθρώπων πάντων ὑγρότατοι, τῶν ἡμεῖς ἰδομεν, εἰ μὲν δὲ τὰ τοιαῦτα ἔχω ἀτρεκέως εἶπα, ὑγρότατοι δ' ὄν εἰσιν. καὶ δὲ κάουσι τὰ παρὰ τὰ σφίαις. id est, Puerorum suorum, cum annum quartum attigerint; oesypo ouillo venas verticis adurunt; alij verò ipsorum temporales venas. Quod ideo agunt, ne vlllo tempore à capite descendens pituita offendant; & propter hoc seipfos sanissimos praedicant. Ecce certe Libyci omnium hominum, quos viderimus, sanissimi existunt; an propter hanc causam, affirmare non audeo, sunt tamen sanissimi.

ιιοβοι

H. Mercurial. Variarum

nissimi. Sed si inter vrendum superueniat conuulsio, inuentum est ipsis remedium: hirci nempe vrina aspergentes eos liberant. Quo in loco (vt Erotianus auctor est accepisse Hippocratem) pro oesypo stercus interpretandum puto, quod sanè vrendi aliqua vi pollet. Sed an sufficere simili operationi illud potuerit, anceps sum. At scio, Theophrastum in libro de Igne, *δίσων*, siue viticem, apud medicos in vsu fuisse ad vrendum, hisce verbis, à Turnebo restituis, restatum: *διὸ οἱ ἰατροὶ τὰς ἥλικας κάψαι τοῖσι σω*. Nisi potius oesypo feruente id factitasse existimemus: nam oleum etiam feruens vrere nemo ignorat. Hipp. quoque saepe lino crudo vrendum mandat: quod nisi quis interpretetur de ignito, difficile comprehenditur, vt id agere queat. Non absimile multum illud erat, quod factitasse Scythas memoriae prodidit Hippocrates, in libro de Aere, aquis, & locis: qui cum ob frequentes equitationes coxis atque cruribus valde offenderentur, incisione venarum post aures sibi ipsis auxiliabantur, tanquam eo remedio capiti adhibito, pituitae fluxum ad inferiora cohiberent; quo sani quidem sed infocundi semper manebant. Haec omnia praesidia interdum magnopere ex vsu esse, antiqui medici cognouerunt, quando & ipsi ad compescendos humores à capite in partes inferiores delabentes modò synciput, modò verticem, modò occiput, interdum omnia haec, vel causticis medicamentis vrenda consuluerunt: quanquam in hoc vulgares saepe numero errare conspiciuntur, qui contra Galeni praeceptum non rarò ceruici & alijs partibus cucurbitulas ignitas admovent, priusquam vniuersum corpus exinanierint.

Sententia Galeni ex Herodoto comprobata. De Symeae. De partitione anni, secundum Hippocratem. Error sacerdotum Ammonis.

CAPVT. III.

*Μ*ΑΣ μεταβολὰς τῶν ὥρῶν μάλις αὐτῶν νόσους, Mutationes temporū morbos potissimū parere, dum scripsit Hippocrates, fuerunt, qui putarent, eum successiones temporum, nempe Autumni, Hiemis, Veris, & Aestatis, intellexisse, quos Galenus etsi grauissimis rationibus refellat, deque peculiaribus temporis constitutionibus ipsum locutum esse monstret, placet tamen eius sententiam Herodoti

rodoti testimonio confirmare; qui cum eadem aetate vixerit, simi-
 lique dialecto, qua Hippocrates usus sit, haud ab re fuerit illius te-
 stimonio, ad augendam Galeni fidem, in eadem prorsus re uti. Ita-
 que in Euterpe de Aegyptiorum moribus sermonem habens, haec
 scribit, *τρεῖς δὲ ζωῆς τοιαύτης διαχρόνται. συρμαίξαι τρεῖς ἡμέρας*
ἐπεξῆς μίανος ἔχασε, ἐμῆτοισι θεοφύλοισι τὴν ὑγίαν, καὶ κλύσμασι. νο-
μιζόντες δὲ τῶν τρεφόντων σιτίων πάσας τὰς νόσους τοῖσι ἀνθρώποισι
γίνεσθαι. εἰσι μὲν γὰρ καὶ ἄλλως Αἰγύπτιοι μετὰ λίβυας ὑγίεσθαι πα-
τῶν ἀνδρῶν, τῶν ὠρέων (ἐμοὶ δοκεῖ) ἐνεκεν, ὅτι ἐ μεταλλάσσουσιν αἰῶρα.
ἐν γὰρ τῆσι μεταβολῆσι τοῖσιν ἀνθρώποισιν αἰ νοῦσοι μάλιστα γίνονται
ἢ ἢ τε ἄλλων ἐν ἑκάστων, καὶ δὴ καὶ τῶν ὠρέων μάλιστα. Quae verba
 quoniam non exactè in Latino codice vulgato exprimentur, hic à
 nobis, ut debent, conuersa subnectam. Hoc autem vitae genere
 vtuntur. Singulis mensibus per tres dies continuos potione corpus
 purgant, clysteribusque ac vomitibus sanitatem conseruant, putan-
 tes nimirum quoscunque morbos à nutrientibus cibis hominibus
 euenire. Nam Aegyptij alioquin sunt omnium, post Libyas, vi-
 rorum sanissimi, ob temporum (vt ego puto) constitutiones, quae
 ibi non variantur. Nam in mutationibus quarumcumque rerum,
 & praesertim temporis constitutionum, homines à morbis maxime
 tentari constat. Quid autem antiquis scriptoribus *συρμαίξαι* signi-
 ficaret, videre est Apud Erotianum, & Galenum in Antiq. ver.
 exposita quorum ille purgationem factam ex raphanide cum muria,
συρμαίξιμον, hic verò moderatè factam ventris purgationem, *συρ-*
μαίξιν vocatam tradunt: praeter quos Diocles in epist. ad Antigo-
 num regem, vomitus ieiunio stomacho factos à nonnullis, *συρ-*
μαίξιμους vocatos memorat. *συρμαίξιν* tamen significare scimus quo-
 que potum ex aqua & hordeo, necnon opsonium, vt Apud Dio-
 dorum Siculum: & apud nautas, Facere syrmaiam, est compa-
 rare opsonia, *μελανοσυρμαῖος λιώς* apud Aristophanem in The-
 moph. teste Suida, Aegyptij sunt: nam auctor est Plinius, Aegy-
 ptios hoc genere potus vsos. His adijcere placet, quae à Galeno
 de anni secundum Hippocratem partitione scriptis tradita sunt in
 principio Epidem. commentariorum. Quod ideo lubens ago,
 quoniam futurum spero, vt quampluribus Hesiodi ac Home-
 ri locis ex Galeni verbis quandoque maior lux afferatur: quos
 cum Hippocratem quadringentis annis praecessisse ex Herodo-
 to sciamus, ab illis veluti auctoribus maximis multa ipsum mu-
 tuasse, quamuis eos nunquam citet, vero simile videtur. Gale-
 ni oratio haec est, *θαυμάζειν δ' οἱ μὲν δεῖ, καὶ ζητεῖν τὴν αἰτίαν,*
 του

H. Mercurial. Variarum

τοῦ ὡραίου λαμβάνειν κατὰ τὸν λόγον ἑπιτολῆς ἀστέρων τοῦ ἐπισημοτάτου
 γινομένου ἐν θέρει τῆς καλουμένης σειράς, ὀνομάζουσι δ' αὐτὸν ἔτι καὶ κύν-
 να, καταχρησάμενοι τῇ τοῦ παντὸς ἀστρου προσηγορίᾳ: κύνων μὲν γὰρ τὰ
 συμπάν ἀστρον, ἡ δ' ἐπὶ τῆς γένουσ αὐτοῦ σειράς, ὅν ὀρθῶς ἂν τις ὀνο-
 μάζοι τὸν ἠρόκωνα, αὐτὸν κύναν, καὶ ἀρχὴ γὰρ τῆς καλουμένης ἀπώ-
 ρας ἢ ἐπιτολῆς ταύτου τοῦ ἀστέρου ἐστίν, καὶ ὅσοι τὸν ἐναυτὸν εἰς ζ. τέμ-
 νουσι ἄρας, ἀκρι μὲν ἐπιτολῆς τοῦ κύνος ἀκτείνουσι τὸ δέρας, ἐκτείν-
 θεν δὲ μέχρις ἀρκτούρου πλὴν ἀπώραν. οἱ δ' αὐτοὶ καὶ τὸν χειμῶνα τριχῶ
 τέμνουσι, μέσον μὲν αὐτοῦ ποιοῦντες τὸν δευτέρου τριτάτου χρόνον, τοῦ
 δὲ ἑκατέρου, ἀπορητὸν μὲν τὸν ἠρόκων, φυταλίαν δὲ τὸν ἕτερον,
 αὐτὰ γὰρ οὕτως ὀνομάζουσι, καὶ μὴ δὴ πάντῃ δε. ἑβδομάδων Ἰπ-
 ποκράτους ἐπιγεγραμμένων βιβλία, διηρημέναι εἶναι ἄρειν τὸν ἑταυ-
 τὸν εἰς ἑπτά: τὴ μὲν φθινοπώρην, καὶ τοῦ ἡέρος ἀκτῆτων ἀεθυλαγμένων
 τετμημένων δὲ τὴ μὲν χειμῶνος εἰς τρία μέρη, τὴ δὲ θέρους εἰς δύο. Ex quo
 colligere licet, Hippocratem, atque alios quosdam totum annum in
 septem partes diuifisse, Ver, Aestatem, Oporam, Autumnum, Sem-
 mentarium, Hiemem, & Plantarium. Ver inchoabat ab Aequino-
 ctio, vsque ad Pleiadum exortum: ab hoc Aestas erat ad Canis or-
 tum: à Cane Opora vsque ad Arcturi exortum durabat: Autum-
 nus verò ab Arcturo vsque ad Pleiadum occasum extendebatur;
 reliquum temporis tractum in tres partes partiebantur, quarum pri-
 mam Autumnò continuam Sementarium, quasi seminibus iaciendis
 aptam; mediam, Hiemem, postremam & Veri adiacentem Planta-
 rium, quasi tunc plantae colerentur, vocarunt. Oporam, de qua
 Plutarchus etià meminit 8. Sympos. probl. 10, maximè omnium ca-
 lidam atque siccam, & proinde hominum virium consumpricem
 fecerunt medici; & iccirco Galenus, qui in 4. de Acutorum victu
 com. scripserat hisce temporibus non esse e vena sanguinem mitten-
 dum, licet aeger in vigenti aetate & morbus magnus sit: in primo ad
 Glaucōnem libro narravit, quotquot inter Canis ortum & Arctu-
 rum phlebotomati fuerunt, planè interiisse. Non defuerunt tamen,
 qui probare conati sint, hoc tempore (& inter eos fuit Theophras-
 tus primo de Causis plantarum) corpora plantarum & hominum
 humescere, adducti his rationibus, quòd fructus plantarum tunc per-
 ficiantur, & homines febribus putridis, ventrisque solutionibus ten-
 tentur. Quae certè nihilo magis id monstrant, quàm sudores, qui
 copiosissimi in aestate e corporibus feruntur. Sed alias refelli op-
 portunius poterit tam grauis auctor; quem defendere aequius pos-
 sumus, quando Autumnum calidum & humidum fecit. Quoniam
 si principium Autumni aestimemus, & forsàn etià medium, ar-
 gumenta

gumēta maiora caliditatis & humiditatis, quàm frigiditatis & siccitatis sese offerent. Quòd sacerdotes Ammonis (vt est apud Plutarchum in lib. de Defectu oraculorum) annorū inaequalitatem probarent, ex eo, quòd lucerna eius templi inextinguibilis vnoquoq; anno olei minus consumeret, infirmum sanè argumentum erat: quoniam poterat multis rationibus tum ex parte olei, tum ex parte aeris id euenire: quanquam etiam erat potiùs consentaneum, ab eiusmodi euentu annorum imminutionem, & mundi corruptionem, quàm inaequalitatem colligere.

Theophrasti loca ex Athenaeo, & Plutarcho correctā de Sida, de Leguminibus, de Pediculis. Theophrasti & Galeni contradictio de Scorpionibus. CAPVT. IIII.

Varto lib. de Hist. plant. cap. 11, Theophrastus narrans, in Orchomenio lacu multas arbores nasci, veluti oleagnum, sidam, & similia, de sida in hunc modum loquitur: ἡ δὲ σίδα ἡ τελευτὰ μὲν μόρφωσιν ἔχει ὁμοίαν τῇ μήκονι. καὶ γὰρ τὸ ἀνακτυνῶδες τοιοῦτον ἔχει. quae verba transferens Gaza, vt similitudinem papaueris seruaret, vocem illam *κτυνῶδες* omisit, sicq; errorem errori addidit. Quis autem non videat, sidam arborem cum papauere nullam similitudinem habere posse? Itaque textum Theophrasti corruptum esse faciliter quiuis intelliget: eo magis, quòd Athenaeus 14. lib. Dipnos. citans hunc Theophrasti locum, sidam ex ipsius sententia non papaueri, sed Punicae malo similem facit: vt rationi magnopere consentiat, ita fuisse appellatam ob similitudinem Punicae, quam veteres sidam nominasse, praeter Athenaeum, Plutarchus quoque 5. Sympof. probl. 8. testatus est: vbi Empedoclis verbum exponens,

ἐνεκεν δὲ ψίγονοῖ τε σίδαι, καὶ ὑπερφλοια μῆλα,
epitheton illud Punicarum iccirco à philosopho excogitatum scribit, quoniam illae, autumnò deficiente, aestuq; iam extincto, fructum perficiunt, siquidem aestiuo tempore debilem ipsarum, ac minime viscidam humiditatem haud quaquam concrefcere sinit, nisi aer frigidior euaserit: propter quod Theophrastus 2. lib. de Causis plant. cap. 9. scribit, hanc solam arborem in umbra melius, atq; citius

H. Mercurial. Variarum

tius fructum concoquere. Subiungā his, à Ruellio male Dioscoridis ea verba de arido Punico; ἄσομος, ἑσπασμένη, interpretari, Ora, gingiuasq; laedunt: nempe quae à Marcello Serapionem imitante melius sic vertantur, Eademq; ori ingrata, adstringunt. Quis ignorat, quaeaso, acida Punica multum abesse, vt laedant, cum gingiuas laxas, & ora inflammata mirifice confirmant, & iuuent, quae tamen ori austeritate sua & aciditate displicent? Est & alter Theophrasti locus quarto de Causis plantarum, cap. 14. qui in Graeco codice corruptus, nec à Gaza cognitus est. De fabis namque Philipporum sermonem habens ita inquit: ἐὰν δ' ἐν ἀχύροις ἀπὸ θηλομένων ἐν τῇ ἀλωῇ καθαροῖς ἔσιν, ἔ μεταβάλλουσιν. Sed Plutarchus 7. Sympo. problem. 2. vbi multa ad verbum ex Theophrasto adducit, pro ἀπὸ θηλομένων, ἀποκειμένων legit, quemadmodum verè legendum puto; non tantum enim fabas in area cum paleis suis sepositas, verum etiam triticum, omniaq; fere legumina conseruari inoffensa, in iisdem libris palam monstrauit Theophrastus. Vnde quid torrefactae paleae (vt conuertit Gaza) ibi aptè designare valeant, non satis intelligo. Addam his, Theophrastum 2. de Causis plantarum cap. 22. voluisse ex sanguine corrupto pediculos gigni, quos ipsius praeceptor Aristoteles ex carne corrupta nasci, quinto de Histor. animal. cap. 32. maluit, sed neutrum fecellisse, omnibus illis putare licet, qui vtroque modo animalcula illa produci, & carnem ipsissimum sanguinem esse cogitarint. Illud non praetereundum, scriptum esse ab Apollonio in Histor. mirab. Aristotelem voluisse pediculos in morituris capita deserere, atque in puluinaribus inueniri. Cuius euentus eam Alexander in 2. probl. lib. 30. assignauit causam, quod pediculi nutrimento atque tepore ex sanguine opus habeant: quorum vtroque in morientibus deficiente, eos deserunt, meliorem locum sibiipsis quaerentes.

De varijs antiquorum edulys. Aristotelis locus examinatus de Carne Camelina. De Sumine. De Turtæ nomine. CAP. V.

Atulorum lactentium carnes pro cibo veteribus aliquando fuisse, praeter Plinij testimonium (haec lib. 29. capit. 4. scribentis, Catulos lactentes adeò puros existimabant ad cibum, vt etiam placandis numinibus hostiarum vice vterentur) Hippocrates quoque grauissimus auctor pluribus in locis monstrauit, vbi eas in varijs aegritu-

aegritudinibus ab ipso non parum commendari clarum est: quem-
 admodum etiam Oribasius in primo Collect. ex sententia Mnesi-
 thei Atheniensis laudavit. Sed & Sex. Empiricus lib. iij. hypot. Pyr-
 rhonic. memoriae mandavit, suis in regionibus nepharium fuisse ve-
 sci carnibus caninis, at eas edere consueuisse Thracas, & fortasse
 Graecos, quando Diocles quibusdam aegrotis dari praecepit. At
 Camelinæ quomodo in usu esse potuerint, vehementer dubito, Ga-
 leno praesertim in lib. 1. de Alimentis ita dicente: ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἔ-
 τῶν ὄνων κρέα ἐδίδοσι, εἰσὶ δὲ οἱ καὶ τὰ τῶν καμήλων quasi innuat, rem
 extra hominum mores fuisse, vt quis camelorum carnibus vescere-
 tur, nempe quas in 3. lib. vt malas valde damnat. Vnde quae Ari-
 stoteles 6. de Hist. animalium scripta reliquit, carnes scilicet & lac ca-
 melarum, vsquequo conceperint, omnium suauissima esse, mihi sem-
 per suspecta fuerunt, credidique τὰ κρέα ab aliquo ex marginibus
 inserta: quando Plinius lib. 28. solum lac & non carnes camela-
 rum, ab hominum lacte dulcissimum facit. Quod si vulgatis philo-
 sphi codicibus fidem placeat adhibere, necesse est fateamur, illa
 ex aliorum relationibus ipsum dixisse; ex quibus maiorem libro-
 rum de Animalibus partem constaram putant eruditi omnes. Id
 quoque à me saepius notatum est, Ranarum carnes in mensas rece-
 pisse maiores, à nemine fuisse proditum, eas tamen hac tempesta-
 te veluti delicatissimas degustant multae nationes, & praesertim
 Itali, quos hac ratione à Graecis aliquando βατραχοφάγους vocari
 animaduerti. Quod enim ranae ventrem Arcestratus apud Athe-
 naeum laudet, illud de rana pisce intelligendum est. Tempore Plu-
 tarchi Cerebra animalium manducari coeperunt, quae antiquos
 vt abominatos proiecisse affirmat 8. Symp. probl. 9. quo in loco
 Vuluas quoque, quas Horatius, & Plinius mirum in modum praedi-
 cauerunt, pro iucundissimo edulio tunc habitas scribit: at eas qui
 nostra tempestate in suas mensas recipiant, nulli, aut sanè pauci in-
 ueniuntur. Sicuti nullus ferè est, cuius palato Grues hodie admo-
 dum arrideant, cum, & Galenus fibrosam ac duram carnem habe-
 re dicat, quas tamen tanti fecerunt interdum maiores, vt ex Melo
 insula eas (quod refert Gellius ex Varrone) maximis impensis Ro-
 mam vehendas curarent; quin immò eis pinguibus reddendis in
 tenebroso loco, sicut & vitulis, magnum studium adhibuisse osten-
 dit idem Plutarchus in Erotico, atque in 11. de Carnium esu decla-
 matione. vbi quem describit ventrem porcae nuper foetae vna cum
 mammis baculo percutiendi morem, vt sanguis, lac, & caro simul
 mixta iucundiora gulae euaderent, is est, quo nostra tempestate Su-
 matas

H. Mercurial. Variarum

matas populari vocabulo appellatas faciunt, haud multum ab antiquo suminis nomine deflectentes. Quod etenim vetustiores Abdomen vocabant, ut scribit Plinius lib. xj. ca. 37. miror cur idem lib. 8. cap. 51. dixerit, Publium Mimorum poetam omnium primum appellasse Sumen, cum saepius Suminis vox apud Plautum legatur, Plautoque multo posterior fuerit Publius Mimographus: nisi forte Plinium ita loquentem faciamus, quasi Publius coenam suam appellareret Sumen, ob eius frequentissimum usum, non autem quod ipse primus huiusce nominis iuuentor fuerit. Quemadmodum ubi lib. xj. perhibet, antiquos non consuevisse scientes occidere, priusquam abdomen calleret, id innuit, quod damnatum est à Plutarcho, videlicet suo tempore homines iam partui vicinas sues occidere solitos, atque ventres percutere, quò mortuo foetu lac simul, & sanguis in carne commixta edi possent: ut Turnebi correctionem non contemnendam omnium putem qui lib. 23. Aduer. cap. 20. loco, Id scientes, Inscientes restituendum voluit: quamquam Hermolaum Barbarum & Gesnerum aliter sentire non me lateat. Iam verò Sumen inter deliciores cibos non infimum locum tenuisse, omnes Latini poetae attestantur: sicut etiam hodie plerisque in locis, & praesertim Romae, pauci sunt, qui magnopere huiusmodi falsamento non delectentur. Auctor est in Onomastico Erotianus, ἄρτον ἐγκρυφίαν, ab Atticis appellatum esse panem, ex pinguibus palmulis, farina, & aqua confectum, necnon in calido cinere coctum, quem etiam τέρταν vocatum dicit, quo in loco facile assentirem doctissimo, & de medicinae studijs optimè merito Bartholomeo Eustachio nostrum Tortae popolare nomen veteres Romanos habuisse, si quemquam alium eorum temporum scriptorem monstrasset, qui id nomen usurpasset: ut verisimile videatur, alios etiam, & praesertim Plinium, Athenaeum, Pollucem, debuisse illius mentionem facere, si nomen simile habuissent. Quocirca fortasse vox ea apud Erotianum deprauata est, aut ab aliquo recentiore in margine haec clausula notata, ὃν τέρταν καλεῖσιν. deinceps à librario ignaro alijs verbis antecedentibus adnexa fuit. Neq; me latet, sacrae Bibliae interpretes, ἄρτον ἐγκρυφίαν, Tortam panis transtulisse. At horum posteriorum auctoritas multum abest, ut Eustachio faueat quicquam.

Qui

Qui sint apud Platonem Ficus, & Uvae generosae, ex Galeno. De Pane fabaceo, & Faba Aegyptia. Locus Mnesitheii de Ficibus.

CAPIT. VI.

Lato 8. de Legib. fructuum τῆς ὀπωρίας leges condens, uvarum & ficuum ἁγνῶν mentionem facit: ubi mitius eos puniri iubet, qui huiusmodi fructus praedantur, quam qui alios. Propterea quaesitum est apud Athenaeum in 14. Quae a Platone generosae uvae & ficus appellatae sint. Masurius respondet, ἁγνῶν λέγει τὰ ἀγνῶν ὁ φιλόσοφος, οἷς καὶ Ἀρχιλοχος παρὰ λδε; ἁγνῶν γὰρ εἶ. ἢ ἐπὶ γνησιμότητι. id est, Generosos ficus dicit philosophus, vel nobiles, quemadmodum & Archilochus, Accede, es enim nobilis: vel post genitos. Sed qui sint nobiliores ficus, ac uvae, quas multis alijs postponere videtur Plato, nondum ex his Masurij verbis certe constat; attamen rationi consentaneum videtur, sic esse appellatos ficus, qui post primos & praecoces, siue in iisdem, siue in diuersis arboribus nascuntur, ceterosque plerumque suauitate antecedunt. Quae uero dicerentur uvae generosae, siue nobiles, omnium clarissime explicuit Gal. 2. de Alim. sic ait: ὀνομαζάνται δὲ ὀπωριεῖς τὰς τοιαύτας: σαφελῶς, ἐν αἷς αἱ ράγες ὀλίγη καὶ ἔχουσι τιμὴν ὑγρὰν οὐσίαν, οὐκ ὀλίγη δὲ τὴν σφραγισμένην, ἢ ὡς καὶ σπῆκα πῆς ρῶγος εἶ: καὶ ῥῶνται γὰρ κατὰ τὸν τῆς ὀπωρίας καιρὸν, ἀποτιθέμεναι τὸν λυεῖσιν ὡς. id est, Vocant autem uvas eiusmodi generosas, in quibus acini humidam quidem substantiam habent exiguam, solidiorem autem non paucam, quam uve carnem acini esse diximus, atque ijs vtuntur, eas varijs modis in fine aestatis reponentes, quo in loco interpretes, qui προκτα τὸν τῆς ὀπωρίας καιρὸν, Autumnum vertit, ignorasse videtur, quae proprie fuerit apud veteres Opora, cuius Plato meminit, & quam nos alias ex Hippocrate monstrauius esse dies illos, qui inter Canis ortum & Arcturum numerantur. Itaque ficus vocauit Plato generosos, qui nobiles, & post alios orti sunt. at uvas generosas appellauit nobiles quidem, sed quae parum humidae substantiae, durioris plusculum habent, quae uve edendo sunt, neque uinis faciendis idoneae habentur, sed ut ceteri fructus autumnales, longo tempore conseruari possunt; ut non iniquè egerit, si mitius in eos animaduertendum statuerit, qui uvas, faciendis uinis

Plinius de Europa vitibus lib. 14. cap. 2. et Eusebius uuae apud Salimelly lib. 3. cap. 2. et Eusebius de uinis apud Varonem cap. 25. lib. 1. et c. c. c. c.

Mercu. Var. Lec.

E nis

H. Mercurial. Variarum

nis minus idoneas, licet conseruationi aptas, furarentur. De uuis gen-
nerofis loquitur Ouid. 2. de Remedio amoris:

*Est tibi uire bono generosae fertilis uuae
Vinea, ne nascens uua sit uita time.*
Primum non solum nigro
Limbata furo
Vinea, ne nascens uua sit uita time
novat in imitantia
Cris.

Est tibi uire bono generosae fertilis uuae

Vinea, ne nascens uua sit uita time.

Iurasset, in Pandectis in cap. Qui fundum, ubi Paulus de ficibus & uuis, ex quibus non fit uinum, sermonem habet loco uocis Graecae, quae desiderabatur ibi, & pro quo Politianus, ac Budaeus substituerunt *κροχιδας*, potius *γερρασις* esse substituendum: quasi Paulus dicerent, uuas quas non uini causa habemus: quas Graeci *γερρασις* appellant. nisi mox antiquus Pandectarum codex excusus eam uocem substituendam comprobasset: ut Cornarius in commentarijs Medicis temere conatus sit uoces alias sibi fingere. Quod porro de ficibus scribitur a Plutarcho, est sane cognitu dignum, qui in Caussis naturalibus tradit Mnesitheum medicum a Galeno in prooemio lib. ad Glauconem commendatum narrasse, eos, qui in principio pulmonariae morbi cepas appetunt seruari, qui uero ficus, interire; eo quia appetitus temperaturas, temperaturae autem morbos consequuntur. Galenus inter legumina & frumenta illud discrimen ponit, quod ex his panes conficiantur, ex illis non: Fabam deinde cum inter legumina recenset, manifesto uidetur indicasse, antiquos eo pane fabaceo minus uictitasse, quo hodie apud varios populos magnam rusticorum partem uesci conspiciamus. Sed forsitan id de Graecis dumtaxat eum intelligere dixerit aliquis, quandoquidem Plinius lib. 18. cap. 12. scribit; etiam ex fabis panem esse tentatum, ubi monstrat quoque sua tempestate plerasque gentes frumento fabam miscuisse in panis usum, quemadmodum hodie fit. Quod porro esset fabae Aegyptiae pondus, cuius frequentissima mentio a Galeno atque alijs Graecorum medicis habetur, docuit Soranus Ephesius 24. cap. suae Isagoges; ubi eam continuisse scrupulos duos tradit. Quod ideo uerisimile puto, quoniam ex Plinij loco nuper citato granum Aegyptiae fabae ceteris ualde maius fuisse manifesto colligitur: ut his rationibus nullam fidem habeam libro de Pond. & mens. Galeno falso adscripto, in quo legitur, fabam Aegyptiam pependisse obolum & semis.

*Et tibi uire bono generosae fertilis uuae
Vinea, ne nascens uua sit uita time.*
Primum non solum nigro
Limbata furo
Vinea, ne nascens uua sit uita time
novat in imitantia
Cris.

De

Lectio. Lib. III. H 34

De Pulmonis carne Galeni contradictio ex Aetio sub-
blata. De carne Leporina, Caprina, & Vulpina,

Item de Tenera carne locus Galeni re-
titutus. CAP. VII.

Dum monem icore faciliorem esse coctum, minus
nutrire, magisque pituitosum succum facere,
ait Galenus 3. de Alim. fac. cap. 12. At idem
lib. 6. de Usu partium cap. 10. tradit pulmonem
tenui, leui, ac vaporoso sanguine nutriri, icur
autem limoso & crasso. Vnde si tale est nutri-
mentum, qualis est substantia nutrientis, vide-
tur substantia pulmonis, vt est tenuior icore,
sic succum tenuiorem, & non pituitosorem parere. Atqui Aetius
lib. 2. cap. 127. hanc dubitationem tollit, dicens, pulmonis nutrimen-
tum esse magis pituitosum, *δὲ τὸ ἐν αὐτῷ χυρὸν πᾶσις αἰματὴς τρι-
χίας ἀρτηρίας*, hoc est, ob cartilagineum asperae arteriae pulmo-
ni inexistens corpus. Quae verba fortasse codici Galeni essent ad-
denda, cum Aetius omnia illa ad verbum ex Galeno sumat, potiusque
minuat, quam addat. Mirantur porro multi, cur Martialis inter qua-
drupedes lepori primas dederit: qui sane mirari desinent, modo con-
siderare velint, quae à Galeno de sanguine leporino in 3. de Alim.
facultatibus, scriptis tradita sunt, eum nimirum tanquam omnium
suauissimum in magno pretio habitum: carnem enim talem esse, qua
lis sanguis, ex quo tota constat, non modo omnes medicinae aucto-
res, verum etiam ipsa ratio declarat. vnde sanguine leporis suauissi-
mo existente, quomodo eius caro magnam suauitatem non conti-
neat, viro erudito creditu difficile erit: sicuti rationi minime con-
suetaneum est, caprarum carnem (quod Homerum dixisse idem Gal.
munit) esse iucundam esse quando earum sanguinem bibitum conci-
liare pallorem exemplo Crusi tribuni indicat Plinius lib. 28. cap. 9.
Maiori fortasse admiratione dignum videatur, quod Galenus in 4.
de Victu acut. commentario, & 3. de Alim. fac. scribit, autumno car-
nes vulpiū, quando vis nutriuntur, palato gratissimas haberi; & ic-
circo venatores apud Graecos tunc ipsas esitare consueuisse. Hic ad-
moneor, vt errorem quorundam detegam, qui carnes quomodo lib-
bet teneras recentibus semper praeferunt: haudquaquam cogitan-
tes, teneritudinem eam veluti putredinem quandam, aut saltē ad pu-
redinem praeparationem esse, quae cibum dentibus quidem faci-

E ij liorem

H. Mercurial. Variarum

liorem & gratiorem reddat, sed qui postea in venis deteriores fue-
 cos, & logo tēpore prauas affectiones progignere queat, vnde Hip-
 pocratem, aut Polybum laudare soleo, quod dixerit in 2. de Diaeta.
 τὰ πρόσφατα πάντα ἰσχυρὰ καὶ λείονα παρέχεται τῷ ἄλλω, διὰ τὸ δε-
 ὄτι ἔγγιον τῆ ζῶντος ἐστὶ τὰ ἔωλα καὶ σαπερὰ δεχωρέει μᾶλλον τῷ περ-
 σφάτων, διότι ἔγγιον τῆς σήψιδ ὄνος ἐστὶ. id est, *Recentia omnia plus vi-*
rium alijs praebent, eò quòd viuenti sint proximiora. vieta vero & marci-
da recentibus excernuntur magis, quòd ad putredinem propius accedat.
 Nam recentes carnes plus roboris afferre corporibus, praeter Hip-
 pocratis rationem bruta quoque omnia carniuora demonstrant,
 quae carnes recentissimas, immò calentes, & quasi viuentes come-
 dentia, omnium aliorum robustissima sunt. Haud inficior tamen ali-
 quam hac in re esse rationem habendam tum hominum edentium,
 tum carniū edendarū. De hominibus dixit Hipp. in lib. περὶ τροφῆς,
 Σιτίον νέοισιν ἀκροσάπης, γέρουσι δὲ ἐς τέλος μεταβεβλημένον, ἀκμά-
 ζουσιν ἀμετάβλητον. quae verba cum à Galeno diuerso modo citen-
 tur in lib. de Optima secta ad Thrasybulum, sic videlicet: σίτος νέοι-
 σι ῥῆ ἀκροσ, ἀκμάζουσιν ἀμετάβλητος, γέρουσι δὲ ἐς τέλος μεταβεβλη-
 μένος: sic vt credam, in altero eorum contextuum errorem aliquem
 latere: potiusque Hippocratis codici quam Galeni fidem adhiben-
 dam, immò eo modo Galeni textum restituendum, sicut in Hippo-
 crate legitur, vt haec sit sententia, Cibos iuuenum debere esse parti-
 mutatos. (in Expositionem vocum antiquarum lego, ἀκροσάπης πὸ ἐπὶ
 βραχὺ, & non βήνωολης, μεταβεβλητός) senū perfecte mutatos, aeta-
 te vigentium prorsus immutatos; quòd idem est quoque ac si dica-
 mus (vt Antonius Fracantianus praeceptor meus, & nemini suorum
 temporum in medicina faciendā ac docendā secundus, luculentissi-
 mē explicuit) carnes, quas senes sunt esitaturi, debere teneras esse:
 quas aetate vigentes, recentissimas: quas vero adolefcentes medias
 quodammodo inter has & illas. Pro vt namq; calor, qui concoque-
 re debet, maior vel minor est, sic etiam edulia paratiora, vel minus
 parata concoctioni esse decet. alioquin, vt dicebat Gal. primo de
 Alimen. si facilia concoctu calidissimis ventriculis offerantur,
 statim corrumpuntur; quemadmodum difficilia tepidioribus ob-
 lata, debitam concoctionem nunquam assequuntur. Non est
 tamen ignorandum, Rabi Moysen 19. aphor. Galenum ex 4.
 com. in lib. de Alim. citare, vbi, cum haec verba barbaro suo mo-
 re ex Galeno describat. *Singula animalia, ex quibus cibandi sunt*
senes, & domini corporum defectorum, per diem & noctem ea dimitte,
& post modum coquina carnes ipsorum, & fac ex eis cibaria bene cocta,
 & mini-

& ministra eis. Et inuenibus & dominis corporum fortium, & operantibus fortia opera, coquina carnes recentes, coquens eas bene, vel assatas, vel elixatas. videtur Galenus Hippocratem de duabus solum, & non de tribus aetatibus interpretatus, vt est in lib. de Opt. secta. De carnibus animalium edendis praecepit Oribasius 4. Collecti ex sententia Ruffi carnes omnium agrestium statim esse coquendas, & proinde recentes manducandas: cicurum verò ouillas & caprinas recentes, bubulas autem vetustas: similiter ex auibus magnas, atque palustres; item gallinas, palumbos, perdices, pauones, atque attagenes non esse recentes coquendas: sed turtures, columbas, & turdos: pisces verò omnes quāprimū coquendos. Ex quo Oribasij delectu potest subinde quilibet iudicare, nō esse semper nec à quibusuis recentes, neque semper teneros quoslibet edendos cibos.

Locus Hippocratis emendatus, Galeni alter defensus de Opio. Pliny loci emendati: vnus Herodoti de medicis Aegyptiorum examinatus, & correctus. CAP. VIII.

N libro Hippocratis de locis in homine, vbi de oculis sermo habetur, haec leguntur: *ὡς δ' ὀφθαλμοῦ φλεγμῶσιν, μὴ ἐγχαίρει μὲν, ἀλλ' ἢ καὶ σὺν κατωτάτω ἰχθυοτάτω, ἢ ἄλλῳ τινὶ ἀπὸ χυμῶν ὑποχρηστικῶ φαρμάκῳ, φυλάσσει ὁ μὲν ἑμπετον ποιήσης.* id est. Si statim inflammationem contrahant, nihil illinias, sed infimè fortissimo vras, aut alio quopiam aluum subducente medicamento attenues, cauens ne vomitum faciās. Quoniā verò vltio in inflammationibus, praesertim in initio, periculosa est: ea propter locum corruptum sic restituumendum (vt est in manuscripto) puto: *μὴ ἐγχαίρει μὲν, ἀλλ' ἢ καὶ σὺν κατωτάτω ἰχθυοτάτω, ἢ ἄλλῳ.* Quod enim inflammationibus oculorum purgationes per inferiora magnopere profint, testatum fecerunt Hippocrates & Galenus eo in Aphor. *τὸ ὀφθαλμῶν ταπῆς διαρροίας ληθῆναι ἀγαθὸν.* Galenus in lib. de Optima secta ad Thrasylbulum, contra Methodicos disputans, eisq; indicationes conferentium non semper ab effectibus accipi demonstrans, haec scripta reliquit: *ὀφθαλμῶ δὲ φλεγμῶντι ὅτι κατάλληλα, σομάχῳ, δὲ ἔῃ πατι ἄλλότι.* Quo in loco fuerunt, qui non ὀπιοι, sed μαράθρε ὀπὸν legendum maluerunt, ea

E iij ratione

H. Mercurial. Variarum

ratione ducti, quòd Galenus 3. Methodi aduersus Empiricos dicit, medicamenta opiata magnam oculorum perniciem existere: vt etiam ante ipsum Plinius lib. 20. cap. 18. ex Erasistrati & Diagorae sententia statuerat. Sed ipsos falli, nec mutari debere contextum, ex eo facilliter probatur, quoniam nullum ferè ex tot relatis à Galeno in 3. de Comp. med. s. l. praeclarissimorum medicorum ad oculos compositis medicamentis inuenies, in quod opium iusto modo non ingrediatur. Id tamen verissimum puto, opium vehementer obesse, nisi rectè castigetur, & debita mēsurā adhibeatur; quemadmodum quosdam ophthalmicos medicos egisse videtur, quos ibi damnat Galenus, quasi nullo adhibito delectu, in omnibus passim, opiatis quibusuis vterentur. Hanc sententiam eo libentiùs amplector, quòd Rasarius acerrimi iudicij ac summæ doctrinae vir, in sua translatione ita legendum censuerit. Legitur apud Pliniū lib. 24. cap. 5. glandis fagineae cinerem calculis illiniri, quod quomodo fieri queat, & vt prodesse possit, non video: quando praesertim Galenus sagum vehementius robore adstringere scribit sexto de Simplic. medicament. & fructus eiusdem semper acerbos esse dicit quarto eiusdem tractationis volumine, vt his facultatibus nullo modo calculis illitum mederi valeat, Ideo legendum puto, non Calculis, sed Oculis. Guilandino eruditissimo videtur posse legi *Calulis*: cuius iudicium non improbo. Quod autem apud eundem Plinium libro vigesimo septimo cap. 7. scriptum est, in regio morbo crudum absinthium bibi cum opio, aut Adianto: restituendum est, cum Apio. Opium enim multum abest, vt in hoc morbo vllam opem ferat. Habebant Romani & Graeci medicos, qui nudis quibusdam experimentis peculiare corporum humanorum partes curare profitebantur, veluti aures, testes, dentes: sed maior illorum copia atque auctoritas erat, qui oculis medendis operam nauabant, quiq; coeca experientia tantum confisi, non rarò magnum detrimentum afferebant: vt de quodam medico notauit Martialis, qui oculos eruebat ita frequenter hominibus, vt eam professionem relinquere coactus, ad hoplomachiam exercendam se contulerit, in qua etiam paria damna inferebat: *Hoplomachus nunc es, fueras ophthalmicus antè, Fecisti medicus, quod facis hoplomachus.* Quomodo verò ea à varijs medicis varias corporum partes curandi consuetudo inuecta fuerit, si quaeratur: ego sanè existimo Aegyptios, vt multa alia, sic & hos mores in Graecos inuexisse: ab his deinde emanasse ad Romanos, quos vniuersam medicinā ex Graecia

ziarecepisse Cato & Plinius testati sunt. Quòd autem Ægyptij medicos eiusmodi haberet, affirmat Herodotus sub hisce verbis i 2. lib. *ἡ δὲ ἰατρικὴ κατὰ τὰ δεσφιδέδασαι. μῆς νέσου ἕκαστος ἰατρὸς ἔστι, καὶ οὐ πλεόνων: πάντα δὲ ἰατροῦν ἔστι πλεῖα: οἱ μὲν γὰρ ὀφθαλμῶν ἰατροὶ κατὰ σῆμασι, οἱ δὲ κεφαλῆς, οἱ δὲ ὀδόντων, οἱ δὲ τῆν κατὰ ἰνδύων, οἱ δὲ τῆν ἀφανέων νόσων. idest, Medicina apud ipsos sic distributa est: unius morbi, & non plurium, unusquisque medicus est, omnia verò plena medicis sunt: alij enim medendis oculis, alij capiti, alij dentibus, alij ventri, alij occultis morbis curandis sunt destinati. Vbi vltima illa verba mihi suspecta semper fuerunt: quandoquidem Hippocrates, qui ea voce, *ἰνδύων*, saepius pro ventre & cavitate vtitur, (quemadmodum scribit Erotianus) & quemadmodum non rarò vsus inuenitur Herodotus, eosdem penè facit in lib. de Arte, morbos occultos, & morbos ventris aut cavitatis; cùm de occultis loquens dicat, *ἔστι δὲ ταύτα, ἀπὸς τε τὰ ὀστέα τέτραπται, καὶ τῶν ἰνδύων*. Vnde si in Herodoto legeremus, *οἱ δὲ τῆν κατὰ ἰνδύων ἢ ἀφανέων νόσων*, vt particula *ἢ* expositiva sit, poterit is videri fortasse Hippocratem coetaneum suum, eademque lingua vsus imitatus, dicens nimirum alios fuisse medicos ventris morborum, qui occulti sunt: neque amplius dubitandi occasio dabitur, qui essent occultorum morborum medici, & quarum aegritudinum: neque item vlla apparebit in verbis Herodoti contradictio; quae aegrè profectò vitari potest, si cùm paulò supra dixerit, unius partis morbi & non plurium medicum vnum fuisse; statim dicat vniuersim, medicum vnum, quosque occultos morbos, & non ventris, quae occultae sunt, aegritudines, curare solitum. Haec dico: etsi non me lateat, etiam ita, vt legitur, Herodoti orationem sanam esse.*

De Aquarum per plumbum ductarum prauitate, & quòd Romae ex fontibus potarent. Locus Particulae emendatus. CAP. IX.

Vantum ad salubritatem conferat, per quos ductus aqua potui esuive deseruiens feratur, Vitruuius auctor non contemnendus in octauo libro cap. 7. luculentissimè monstrauit, cuius verba tanquam medicis omnibus magno vsui futura hic subscribere placet.

Habent autem tubulorum ductiones ea commoda. Primum in opere, quòd si quod vitium factum fuerit, quilibet id potest reficere; etiamq; multo salubrior est ex tubulis aqua, quàm per fistulas: quòd per plumbum videtur

E iij esse 2

H. Mercurial. Variarum

6 esse ideo vitiosa, quod ex eo cerusa nascitur, haec autem dicitur esse nocens corporibus humanis. Itaque si quod ex eo procreatur, id est vitiosum, non est dubium, quin ipsum quoque non sit salubre. Exemplar autem ab artificibus plumbarijs possumus accipere, quod palloribus occupatos habent corporis colores. Namque cum fundendo plumbum flatur, vapor ex eo insidens corporis artus, & indies exurens, eripit ex membris eorum sanguinis virtutes. Itaque, minimè fistulis plumbeis aqua duci videtur, si volumus eam habere salubrem. Saporem quoque meliorem ex tubulis esse, quotidianus potest indicare victus, quod omnes extractas cum habeant vasorum argenteorum mensas, tamen propter saporis integritatem fistilibus utuntur. Columella quoque rei medicae non in expertis, dum pro gallinarum potu & cibo vasorum fabricandorum rationem tradit, lignea aut fistilia plumbeis praefert, quod utiliora esse compertum sit. Post hos vero Galenus in septimo de Medic. comp. S. I. cum in componendo ex papaverum capitibus medicamento aquam pluuiam puram, & omni mixtione carentem commendasset, haec subiunxit: ὡς τε δὲ τοῦ τοῦ καὶ τὸ δὲ τῆς μολυβδίνων σωλῶν ὀχετῶν ὁμοῖον φερέον, ἰλύματα γὰρ τινὰ τοῦ μολυβδίου κατὰ τοῦτο φερέται. διὸ καὶ οἱ πίνοντες ὑποσθμῶν τοῦ τοιοῦτου ὕδατος, δυσεντερικοὶ γίνονται. id est, Propter hoc igitur aqua per plumbeos canales ducta fugienda est, quoniam recrementa quaedam plumbi huic immittuntur, unde postmodum huiusce aquae sedimentum potantes dysenterijs tentantur. Ex quibus omnibus perspicuum fieri potest, aquas per plumbum ductas non immeritò semper tanquam perniciosas esse damnatas: & ideo medicos quoque illos perperam facere, qui aquas, succos & olea vi ignis per plumbum extracta, medicamentis per os assumendis immiscerent non verentur. Si enim Galenus in primo de Antidotis libro cap. x. pro medicamentorum conseruatione vasa stannea fugiebat, quod sciret stannum plumbo adulterari, ab eoque vim aliquam perniciosam immitti formidaret: cur etiam medici non valde timeant plumbum in vllum eorum vsum vocare, quae ab ipsis pro sanitatis conseruatione, aut reparatione aegrotis exhibenda sunt? Ex ijs etenim quae supersunt Romae vetustorum aquaeductuum vestigijs apparet, maiores, quarum fieri poterat, fistulas plumbeas effugisse, in illis praesertim ductendis aquis, quae non tantum lotionibus, sed potibus, cibisque inferuire debebant. Quamquam haud facile credo eas, quae ex Tyburtinis montibus Romam ducebantur, multum pro cibo potu in vsum fuisse; propterea quod Galenus omnium Romae conditionum diligentissimus obseruator, in 4. 6. Epidem. commentario illas omnes crudas, & coquendis edulijis ineptas extitisse asseruerat:

uerat: addens, eam urbem, ut alias excellentissimas dotes, sic & plurimos & pulcherrimos habuisse fontes, ex quibus aegri, nedum sani, potarent. Ut enim alios plurimos omittam, auctor est in historia Romana Velleius Paterculus, Syllam aquas salubritate mededisque corporibus nobiles ad agros omnes duxisse. Sed quoniam Paterculi verba in vulgatis codicibus vitiata sunt, non absurdum erit à Claudio Puteano Parisiensi iuvene doctissimo restituere: sunt verò haec: *Grates Dianae, cuius numini regio illa sacrata est, soluit: aquas salubritate medendisque corporibus nobiles agros omnes adduxit: deque huius gratae religionis memoria & inscriptio templi adfixa post, hodieque & tabula testatur aerea intra aedem.* Verum nec spernenda est Latini Latinij optimi & doctissimi viri ad hunc locum coniectura, qui Syllam aquas & agros circa Capuam urbem, ubi adhuc Sinuessanae aquae supersunt, Deae addixisse, cum legisset, sic putauit restituendum: *Agrosque omnes addixit Deae. Huius gratae &c.*

De Cicutâ locus Lucretij explicatus. Aristotelis & Varronis de Capris loca examinata. Nonnulla de Anatome. C A P. X.

Cicutâ sturnos nutriri, apud auctores, & praesertim apud Gal. saepius notatum obseruari; cuius euentus causam illam, is 3. de Simplic. medicamen. attulit, quòd aues huiuscemodi angustos corporis meatus habentes, haud sinunt cicutae succum ad cor penetrare, sed eum in ventriculo tamdiu retinent, quoad natiuò calore superatus in nutrimentum conuertatur: cum hominibus secus eueniat, quibus nimirum ob venarum amplitudinem cicutâ in cor celerrimè perducta natiuum calorem extinguat. Itaque illud admiror, quomodo Lucretius hunc effectum non in sturnis, sed in capris apparere attestetur in 5. libro.

Quippe videre licet pinguescere saepe cicutâ Barbigeras pecudes, homini quae est acre venenum.

Quod quando verum esse experientia constaret, causam hanc assignaret, quòd caprae, quas mirum in modum siccas esse, & perpetuò febrire Varro atque Plinius tradiderunt, cicutis feruorem, ac squallorem temperent: quo postmodum temperato nutrimentum melius

H. Mercurial. Variarum

lius conficitur, & in pinguedinem concrefcit. Hoc enim pacto lactucam quoque sanguinem augere putant medici, quando fcilicet biliofo corpori exhibita, fua frigiditate efficit, vt iecinoris calor remiffus sanguinem, & non bilem faciat. De capris fcripfit Aristoteles primo de Hift. animalium cap. 11. Alcmaeonem falfo prodidiffe eas non naribus, vt cetera animalia, fed auribus fpiritum ducere, quam fententiam deinceps Varro in 2. de re Ruff. & Plin. lib. 8. retulerunt: fed ambo hi Archelao, & non Alcmaeoni attribuerunt; Vnde fit, vt vel Aristotelis, vel Varronis, à quo Plinius fua accepit, mendofum effe contextum exiftimem. Fuerunt quidem Alcmaeon, & Archelaus auctores vetuftiffimi, alter philofophus, alter medicus & philofophus, vt eorum vterque fententiam huiufcemodi fcripiffe potuerit, & maximè Archelaus, qui etiam homines & animalia ex limo nata prodidit. Alcmaeonem primùm anatomen montraffe, Chalcidius in com. fuper Platonis Timaeum affirmat: quã deinceps eius pofteri per manus accipientes, pueros non folùm qui medici, fed & qui philofophi erant futuri, edocebant, ita enim Democritum, aliosque plurimos in anatomica difciplina eruditos fuiiffe legitur: quam, etfi à nullo veterum vſque ad Dioclis aetatem fcriptis mandatam referat Galen. in 2. de Anat. admin. melius tamen fic conſeruatam & amplificatam inde intelligere poſſumus, quòd tunc homines à primis annis anatomen (vt ceteras artes) nò ex fcriptis, fed ex parentum fermonibus, ipſaque exercitatione addiſcebant; ficque melius eam comparantes non modo tenaciùs in animis feruabant, verùm etiam affiduis ſtudijs augebant. Herophilum certè excellentiffimum fuiſſe exiſtimandum eſt, nempe quem narrat Tertullianus in lib. de anima ſeptingentos exſecuiſſe, vt naturam ſcrutaretur, hominemque odiſſe vt eum noſſet. At Ariſtotelem neque fic Anatomen didiciſſe, fed ſolùm quae ſcripfit ad eam pertinentia ex aliorum relationibus tradidiſſe, ſemper putauit: quando quidem non ſemel id libris de Animalibus annuat, & praefertim in primo de Hift. animalium, dum fic loquitur: *ὅτι γὰρ λυγρίων τῶν καλεσθῶν ἐπιπλάθεινον ἐθνός ποω ἀξιωματικὴ ἀκνηρόαμδρ.*

Lectio. Lib. II. H 38

Hippocratis locus emendatus. Locus Diogen. Laertij
 ex Galeno mutatus. Galeni, de urinae sedimen-
 torum nigredine, & de Lapide vesicae,
 error. C A P. XI.

Agnus Hippocrates in lib. de Foetatione & su-
 perfoetatione (sic enim, & non de Superfoera-
 tione solùm, inscribendum puto, cùm ibi de
 vtraque copiosè tractetur) docès quid ad ge-
 nerandũ marem obseruãdum sit, haec scribit:
 ὅταν βέλῃται φυτῶν ἄρσεν, τῶν ἐπιμυῶν ὑπο-
 ληόντων ἢ ἐκλειποτόων μίγνυσθαι, καὶ ὠθίειν
 ὡς μάλισα, ἕως αὐτὴ ἐκμαίηται. Quo in loco, ἐκ-

μαίηται omnino legendum arbitror, quod Galenus in Linguarum
 exposit. hanc vocem seminis emissionem significare scribit. (etsi
 Marius Nizolius eius libri interpres malè ea verba Galeni, ἀποκρί-
 νη τὸ σπέρμα, transtulerit, Emundat semen: nisi librarius fefellit, loco
 Amandat Emundat scribens. Quantum autem rationi congruentius
 sit dicere, impellendum quàm maximè, quousque semen emittatur,
 quàm, quoutque saeuat, vt interpretes transferunt, cuius perspe-
 ctum esse potest, Diogenes Laërtius in vita Xenocratis auctor est,
 eum philosophum ad quendam, qui neque musica, neque geome-
 tria, neque astronomia instructus, ludum suum frequentare cupie-
 bat, respondisse, *καρ' ἐμοὶ οὐ πόκος κνάπεται* quae verba alioquin
 ab interprete Latino malè translata, etsi rectè accommodari possent,
 mihi tamen placeret magis, si non *κνάπεται*, sed *γναφέεται* lege-
 retur; atque ad id opinandum ea ratio me impellit, quòd Xenocra-
 tes eo responso innuere voluisse videtur, disciplinas ordine quo-
 dam esse apprehendendas, neque adeundam philosophiam, nisi
 mathematicae disciplinae teneantur: sicut nemo lanã nondum vel-
 licatam ac politam ad fullonis officinam, vt tingatur, ferat. Sic ete-
 nim Arcefilai dictum illud, *οὐδ' εἰς πόκον εἰς γναφεῖον φέρει*, quòd for-
 san à Xenocrate in proverbium emanauit, intelligendum esse, lon-
 ga hac atque eleganti oratione significat Galenus in 2. de Differen-
 tijs pulsuum. *τὸ γὰρ τοῦ Ἀρκεσιλάου καλόν, ὡς οὐδ' εἰς πόκον εἰς γναφεῖον
 φέρει. τὰς εἰς γὰρ ὄρεσι, ὡσπερ εἰς ἰργασίας, οὕτω, Ἐμαθημάτων διδασκα-
 λίας, καὶ οὐδ' εἰς οὐτ' ἀναγνώσκειν διδάσκειται, πρὶν πάσας ἐκμαθεῖν τὰς
 συλλαβὰς. οὐτ' αὐτὰς, πρὶν ἅπαντα τὰ στοιχεῖα τῆς φωνῆς. οὐτε τὰ
 ἐμύοντα παλάσματα πρὸ τῶν ἀπλῶν, καὶ ῥαδίων. οὐδ' ἐ ταῦτα, πρὶν
 τρεῖς*

H. Mercurial. Variarum

τριψαδα καλῶς. οὐδὲ τοῦτο, ὡρὶν ἀλείψασθαι γυμνασικῶς. ἀλλ' ἔκαστον αὐτῶν τὸ μὲν πρῶτον, τὸ δὲ δεύτερον, τὸ δὲ τρίτον ἔστιν ἐν ἀπάσασιν ταῖς τέχναις. ἔτι δὲ ἡ καὶ τοῖς κατὰ τὴν διδασκαλίαν οὐκ ἐνδέχεται τινα, ὡρὶν ἐν τοῖς πρῶτοις, καὶ οἷον σοιχείοις γυμνάσαι, ταῖς τῆς ἐξῆς ἀποδείξεσι ἐπιθεῖται. id est, *Etenim Arcesilai illud pulchre dictum celebratur, quod nemo lanam nondum carminatam ad fullonis officinam portat. Nam ut lanificij, sic & disciplinarum addiscendarum ordo habetur. Atque nullus legere discit, nisi prius syllabas teneat, neque has, nisi prius omnia vocis elementa. Neque validas palestrae exercitationes, ante simplices & faciles obeunt: neque haec, priusquam recte fricentur: neque hoc, priusquam ungantur gymnastico modo. Sed singulorum hoc quidem primum, hoc secundum, illud tertium in cunctis artibus reperitur. Parieter quoque in dialectica minimè contingit, ut quis demonstrationes consequentes comparet, nisi in primis & veluti elementis exerceatur.* In omnibus quidē Galeni vnde quaque admirabilis auctoritatem magnifacere soleo: at in ipsius quoque commentarijs interdum inuenio, quod iure reprehendi queat. sicuti est, quando in primo *ὑπερπρωσίων* libro, nigras vrinarum subsidentias ex mortificatione à ventri frigore inductas proficisci scribit. Quòd enim in corpore viuo tanta possit consistere frigiditas, quanta sedimentis vrinae nigris reddendis sufficiat, captu difficile admodum est, siquidem habitus hydropicorum frigidissimus, multum abest vt huiuscemodi quicquam producat. Accedit, quòd quaecunque ob externum frigus nigrescunt partes extimae, licet non sint multum calidae, nihilominus vehementissimo solo frigore nigrorem contrahunt. Itaque si in internis partibus talis nigredo progignenda esset, cum illae extimis suapte natura calidiores sint, valde maiori frigore opus haberent, quòd an in corpore vllò viuo adhuc calente inueniri queat, iudicent qui rerum naturas non leuiter perscrutari delectantur. Immò verò Gal. ipse v. in vj. Epidem. exponens oraculum illud Hippocratis, *ψύξις τὰ κατὰ κοιλίαν σκληρυνει*, eosque improbens, qui in corpore perinde atque extra corpus res à frigore durari dicebant: inter caetera eos hoc argumento conuincit, quòd res in ventre existentes nequaquam ad eum frigiditatis gradum peruenire possunt, vt congelatae durentur, quemadmodum in hyeme externa corpora. Huic simile est, quòd quidam scriptum reliquit, in senibus vesicae calculos ob frigiditatem gigni, quòdque etiam in pueris confirmare videtur Galenus 6. Epid. com. 3. aphor. 15. Quae sententia non minus à veritate remota est, quàm lateres sub sole defatos non tepore humiditatem exsugente, sed gelu durari. Tepore
 nanque

panque à lutulentis succis, instar solis, humiditatem extrahente, tam in senibus quam in pueris lapides vesicae concrefcere, apud me certo constat. eò magis, quòd Hippocratem in lib. de Aere, aqua, & loc. & 2. de Nat. hum. lapidem vesicae ab eius calore, siue potius feruore gigni, asserentem inueniam: cuius sententiam Aristoteles secutus videtur Probl. sect. 10. vbi nullum animal ab ipso homine calculosum euadere, ob meatuū amplitudinē probat: & Alex. primo Probl. 108. Iam verò pueros non ita frequenter huiuscemodi malo, quemadmodum ex sententia Hippocratis scribit Galenus tentari conspiciuntur; quòd fortasse vel in eorum regionibus, vel eo tempore verum fuisse probari posset, nisi voracitas, ac luxus, vnde potissimum lapides ortum ducunt, Hippocratis aetate minime viguisse, saepius dixisset ipsemet Galenus. Quae vero dicit Plutarchus. 4. Sympos. 4. & in fine lib. vj. de sale omnia verissima sunt. s. veteres eo panem condire consueuissent, carniū, & suū esse animam, coctionem iuuare, generationi prodesse, venerem excitare, ob idque Aegyptios sacerdotes à sale abstinuisse; qua etiam ratione Graecos sacerdotēs ad vitandam salis in venere excitanda vim cum torrere consueuissent narrat Fulgentius.

Celsi locus ex Hippocrate notatus, & emendatus. Locus Galeni contrarius examinatur. Nonnulla de Pulsu: item de Herophilo, & Asclepiade.

C A P. X I I.

Ornelius Celsus in prooemio lib. 3. haec scribit. *In nullo quidem morbo minus fortuna sibi vindicare quam ars potest, utpote cum repugnante natura nihil medicina proficiat.* Vbi in aliquibus manuscriptis non Natura, sed Fortuna legitur. Ego verò puto vtrouque, Natura, legendū esse: tum quia videtur Celsus Hippocratem in hoc, vt saepè in alijs, aemulatus, qui in Lege scribit: *ἄριστον μὲν οὖν πάντων δὲ φύσις, φύσις γὰρ ἀντιπαρῆσαντι καὶ ἀντα.* tum quia in morbis curandis verè natura nihil minus arte potest. Fortuna verò apud vulgares tantum valere creditur, non apud eos, qui prudentia exercent artem, qualis fuit Hippocrates, qui Naturas ipsissimos medicos vocauit, fortunae autē parum semper tribuisse visus est. Scribit Galenus primo

H. Mercurialis Variarum

primo de Differentijs pulsuum, veteres ante Hippocratis aetatem, pulsus nomen ignorasse, ipsum autem omnium primum illud exscripsisse: quanquam non is quemlibet arteriarum motum pulsus appellatione nominauerit, sed post ipsum Praxagoras, & Herophilus sic sensibilem quamcunque arteriarum motionem vocarint. Ceterum in lib. quod Ani. mot. seq. corp. tem. prorsus contraria his tradere videtur, vbi antiquos non omnem arteriarum motum, sed sensibilem homini duntaxat pulsus nuncupasse: Hippocratem vero primum illud nomen in omni arteriarum, qualiscunque fuerit, motione vsurpasse affirmat; quae dicta cum simul minimè cohaerere queant, difficileque sit auctorem Hippocrate antiquiorem inuenire, apud quem *σφυγμός* in venis arterijsve legatur: fit vt soli dictioni, quae in libris de Pulsibus habetur, tamquam Galeni legitimae, fidem habendam putem. In altero namque citato libro multa inueniuntur, quae mihi illum valdè suspectum reddant, inter alia ibi plurima ex Aristotele referuntur, quae in ipsius philosophi codicibus planè diuersa leguntur: quamquam etiam scio Galenum impium sanè, & irreligiosum in ea haere si fuisse, vt crederet animam nostram mortalem esse, ac temperaturam corporis sequi; quemadmodum alij vetustissimi philosophi censuerunt, ex quorum numero Parmenides, & Empedocles extiterunt, quorum alterum haec,

Πρὸς παρῶν γὰρ μή τις ἐναύξεται κ' ἀνθρώποισιν,

Ὅσον ἀλλοίης μετέφλω, τόσον ἀρσφίσιναίει

καὶ τὸ φρονεῖν ἀλλοῖα παρίσπτο. alterum verò ista,

Ὡς γὰρ ἕκαστος ἔχει κρᾶσιν μελῶν πολυκάμπτων,

τῶς νόος ἀνθρώποισι, παρίσπται.

scripsisse narrat Aristoteles in 3. Metaphys. Quae tamen omnia grauiissimis, & plurimis argumentis à Nemesio, seu Gregorio Theologo lib. de Nat. hum. refutata sunt. Ad arteriarum pulsus redeo, quos Hippocratem nouisse, nemo sanus inficiaretur, etsi neque vllam eorum curam gessisse, neque ad artem, vt alia multa, redigisse constet. Nam, & Aristoteles, qui annis sexaginta tantum post ipsum floruit, quòd de pulsibus nihil pene reliquerit, indicium clarè est, eius tempore vix notum tale nomen fuisse. Neque quis libellum de Spiritu Aristoteli falsò adscriptum inducat, vbi cum pulsuum multa fiat mentio, id solum, praeter alia Aristotelis genuinum non esse librum apud eruditos probaret. Qui primus omnium, quos viderimus, pulsuum exactam tractationem posteris reliquit, fuit Herophilus, Archigeni in hac re à Galeno praelatus. Hunc scribit Plinius lib. 10. cap. 37. medicinae artem miranda arte pulsus descripsisse, sed ob nimiam

subi-

Lectionum. Lib. II. 40

subtilitatem fuisse desertum; quod fortasse in Galenum ardentius exclamasset, si libros ipsius ad eam tractationem spectantes non minus profusa oratione, quam incomprehensibili fere arte compositos intueri potuisset. Haud tamen de Herophilo credenda esse omnia Plinio arbitror: quoniam Strabo, qui sub Augusto vixit, in fine lib. 12. scribit, aetate sua inter Laodiceam, & Caruram fuisse scholam per celebrem medicorum, qui Herophilum sectabantur, qualis erat tempore patrum suorum Smyrnae medicorum Erasistrati sectatorum. Sed eius verba nec Graeco in codice recte notata, nec ab interprete fideliter conuersa, subscribere melius erit: *μεταξύ δὲ τῆς Λαοδικείας καὶ τῆς Καρίας ἐστὶ μὲν ὁ Κάρυ καλέμενον, τιμώμενον ἀξιολόγως. αὐτίσπερ δὲ καθ' ἡμᾶς διδασκαλεῖον Ἡεροφιλείων ἰατρῶν μέγα ὑπὸ Ζήξιδος, καὶ μετὰ ταῦτα Ἀλεξάνδρου τοῦ Φιλαλήθους, καθ' ἅπασαν τῆν πατρίαν τῆν ἡμετέραν ἐν Σμύρῃ τὸ τῆν Ερασιστρατείων ὑπὸ Ἰουσίου. id est, inter Laodiceam atque Caruram templum est Caro mensi magna veneratione dicatum, ubi etiam aetate nostra schola Herophiliorum medicorum magna, à Xeuxide, & post ab Alexandro Philaethe constructa perdurat: quemadmodum tempore patrum nostrorum Erasistratorum medicorum schola Smyrnae ab Iceso. Pulsuum artem, ut superuacaneam & difficilem, damnauit Asclepiades Prusienis, aetate Pompeij, ex oratore medicus effectus, quem Plinius cum ceteros medicos improbasse dicat, non sine ratione Galenus in tertio de Crisibus ipsum ἐξὶν ἀπτιολογιῶν exercuisse confirmauit. Sed in disputationibus illud forsan ipsi condonari potuisset, nisi Caelius Aurelianus, vel potius Soranus à Caelio Latinitate donatus in lib. de Acut. passionibus scriberet, ipsum semper in curandis aegris ambitione quadam aliorum medicorum praesidia, quaecunque fuissent, siue bona, siue mala, reijcere consueuisse. Quae deterrima consuetudo vti nam tempestate quoque nostra inter fastuosos quosdam & humano generi infensissimos medicos non vigeret.*

De Condituris vinorum. De vino Picante: De vino Masiliensi. Locus Galeni emendatus. CAP. XIII.

Antiquos vina varijs modis condijse (factitia ab hoc genere separo) ita clarum est ex auctorum scriptis, ut id demonstradi vanus sit futurus omnis labor. Causas vero, quibus illud agerent, tres praecipuas inuenio. Vnam ad leniendam ipsorum asperitatem; alteram ad augendam paruitatem, verustatemque accelerandam; postremam,

H. Mercurial. Variarum

6- stremam, ut ipsa ab omni corruptionis genere conseruarent. Africam, scribit Plinius, & Plutarchus in quaest. nat. suis uinis gypso, & in aliquibus regionibus calce, asperitatē dempsisse, Graeciam autem suis argilla, aut marmore, aut sale, aut marina aqua lenitatem excitasse: quo pacto etiam à Cretenfibus uinum maluaticum nuncupatum parari audio. Refert Plutarchus. 5. Symposiac. problem. 3. ex Graecis Euboios, & ex Italis eos qui circa Padum incolebant, consueuiffse uasa pice oblinire, resinamque ipsam uino commiscere, quòd talia uasa non modo gratū quendam odorem impertirent, uerū etiam uinum generosum redderent, celeriterq. ab eo aquositate nouitatēue caloris opē remouerent; de quibus loquebatur Plinius, cū scripsit, in Italiae prouincijs nonnullis uulgare fuisse, musta pice rabulana atque resina condiri. Et ne quis miretur, quomodo à pice ac resina graueolentibus potuerit uinis odor gratus donari: sciri uelim eas, lotionibus alijsque modis (ut docet Columella) à graui odore spoliari consueuiffse, & propterea, resinata uina ac picata apud aliquos in precio extitisse. An uerò quod hodie Picans & Racens uinum populari uocabulo dicitur, ueteribus notum fuerit, qui de huiusmodi sapore nihil meminiffse uidentur, multi dubitarunt. Ego autem puto primū à Plauto ipsam fuisse significatum, quando in Penulo dixit, Vetustate uino edentulo aetatem irriges. quasi edentulum uocari uinum, ad illius differentiam, quod dēratum atque mordax erat. Plinius similiter lib. 14. cap. 20. scribens, picis aspersu odorem uino contingere, & saporis quaedam acumina; duo mē commonefacit: unum, quòd uinum picans cognouerit; alterum, quòd facile potuerit picans Italarum à picato ueterum esse deductum. Quamquam scio non deesse, qui uelint, picans uocem ex media Gallia fuisse productam, atque idem quòd mordens significare. Auerroes quoque. 7. Collect. cap. 16. eum saporem mihi uidetur his uerbis indicasse: *Et uinum, quòd melius reperitur, est aromaticum: cuius caliditas penetrare potest per totum corpus, quòd sit sine amaritudine, & stipticitate, & est illud uinum, quòd est uinosum, pungituum in principio, & post delectabile sine aliqua amaritudine, & ponticitate.* Cur autem maiores nihil de hoc sapore explicatius nobis reliquerint, puto eam fuisse causam, qua etiam plurimas alias res tunc temporis uulgatiffimas nobis relinquere destiterunt: aut potiùs quia simplicium duntaxat saporum meminerunt, mixtos autem cuiusmodi est picans, ex dulci, & acri compositus, tamquam infinitos praeterierunt. Ad inducendam uinis uetustatem erant qui uasa in locis calidis, aut fumo exponerent, ut is

numeris

conti-

continuò quodam, & blando calore penetrans, aqueas partes absumeret: quod parentem suum factitasse affirmat Galenus primo de Antidot. & de quo locutus est Horatius tertio lib. Carm. ode 8.

Hic dies anno redeunte festus.

Corticem astrictum pice dimouebit.

Amphorae, fumum bibere instituae

Consule Tullo.

Narbonenses ac Massilienses passim vina fumo maturasse, praeter Plinij testimonium, Martialis abundè demonstrat lib. 3.

Vel cocta fumis musta Massilianis. & lib. 10.

Improba Massiliae quicquid fumarum cogunt,

Accipit aetatem quisquis ab igne cadus. & lib. 13.

Cum tua centenos expugnet sportula ciues,

Fumea Massiliae ponere vina potes. & lib. 14.

Massiliae fumos miscere nivalibus undis

Parce puer, plaris ne tibi constet aqua.

Ex quibus non solum vina Massiliensium parum aestimata, verum etiam insaluberrima (quod Plinius libro 23. capit. 1. tribuit omnibus vinis fumo inueteratis, quae Galenus capiti dolorem inducere primo de Antidotis inquit) extitisse facile colligi potest. Et iccirco Galeni locum in 2. ad Glauconè mendosum esse suspicor, ubi pro eliquandis ad herpetas medicamentis accommodata vina recensens, inter tenuia, alba, & sub adstringentia Massiliense adnumerat: quod tamen Athenaeus ex ipsius sententia crassum, & carnosum fuisse, quemadmodum est verisimile, asserit. Cum igitur Athenaeus atq; etiam Galenus ipse vinum *μαρσον*, siue *μαρσικον*, & non *μασσαλιωτρω*, inter adstringentia collocent, loco dictionis, *ο μασσαλιωτης*, dictionem *ο μαρσικος*, restituere praestat, cui sententiae eo libentius adhaereo, quoniam Galenus nunquam alibi, aut rarissimè saltem, vini Massiliensis mentionem facit. in 4. autem de Comp. med. per genera Marisco tanquam albo, & adstringenti, in componendis vlcera exiccantibus sine mordicatione medicamentis, vnà cum Falerno, sicut in 2. ad Glauc. vitur. Ad tuenda verò ab omni corruptione vina in primis ea nonnullas nationes igne coxisse inuenio; quemadmodum de Spartanis Athenaeus, & de alijs Plinius, atq; Columella referunt. Alij defrutum immiscebant; quod hodie aliqui populi Romae vicini faciunt. Non deerant, praesertim apud Graecos (vt scribit Columella) qui salsa aqua, aut sale ipso componerent, tum gratia cuiusdam suauitatis maioris, tum quia mare, vt cetera multa, sic vinum incorruptum seruare compertum erat. Atque huiusmodi vina ab

F

Ascle-

H. Mercurial. Variarum

Vins Arlatens

Afclepiade Thethalassomena vocata esse prodidit Caelius Aurelianus Acut. lib. 2. Quamquam puto sic etiam nuncupata interdū fuisse omnia ea, quae ex alijs in alias regiones per mare transferebantur; quaeve simili transvectione nō parū in bonitate ac suauitate proficere experimur omnes. Quibus vero marina aqua non miscebatur, οἶνους ἀθάλαττους à Lesbijis vocatos, scribit Galenus 12. Meth.

Defenditur Plinius in tractatione Argenti viui, & Hydrargyri Locus Theophrasti restitutus.

C A P. X I I I I.

I qui Plinium auctorem inter Latinos grauissimū passim reprehendere delectatur, ij aequiori animo ipsius scripta lectitarent, forsan intelligerent ea, quae damnāt, saepè laudari potius debere: vt euenit de Hydrargyro, quod quia ab Argento viuo separat, statim in ipsum tanquam linguae Graecae ignarū debacchantur, cum potius hac in re non exigua commendatione dignus sit, quoniā Graeci Dioscoride posteriores, vt vno nomine tam natium quàm factitium hydrargyrum appellant, sic Plinius Latinae linguae locupletandae gratia (quemadmodum non raro facit) natium Argentum viuum, factitium verò Hydrargyrum vocare maluit. Neque puto vllum vsque adeò coecum inueniri atque hebetem, qui non videat, Plinium hydrargyri siue factitij argēti viui naturam describentem, eadem prorsus Dioscoridis verba transtulisse, in quibus & is de factitio sermonē habet: siue is ab hoc sua acceperit, siue (quod malunt nonnulli grauissimi viri) vterque ab vno atque eodem. Ex quo capite cum etiam Plinius illa, quae auctor tribuit hydrargyro nativo, desumpserit, atq; argento viuo suo clarissimè adscripterit, quis nisi Plinianae gloriae nimium infensus non cognoscit, eam mentem habuisse, vt genera vtraq; duobus nominibus describeret, non autem quòd linguae Graecae imperitus esset? quando sermonem Dioscoridis, vel saltē eius auctoris, à quo etiam Dioscorides desumpsit, nō minùs accuratè quàm eloquenter in Latinum conuertit. Immo rationi valde consentaneum mihi videtur, priscos Graecos, qui factitium argentum viuum non cognouerunt (nempe quod minio, ex quo fiebat, ccxlix. vrbs conditae anno reperto, posterius factitari coeptum sit) natium alio nomine vocasse,

vocasse, quàm ὑδέρργυρον, siquidem Arist. 4. Meteorol. illud ἄργυρον
 ὑδέρργυρον, quemadmodum etiam Philippus comicus apud eundem
 lib. de Anima 1. & non ὑδέρργυρον nuncupavit: neque fortasse apud
 quemquam Graecum Aristotele seniore, aut Latinum Plinio ve-
 tustiore, ὑδέρργυρον argentum viuum natiuum vocatum, obserues:
 sed apud Dioscoridem; quē linguae Graecae politioris rudem ad-
 modum, atque imperitum, posteriores tam Graecos quàm Latinos
 secutos esse, & in eundem errorem impegisse, exceptis Plinio & Ga-
 leno, forsan aliquis nō absque ratione tueatur. Atque hoc tunc ma-
 gis pro certo habere cogor, quando Nican drum poetam vetustissi-
 mum in suis Alexipharmacis lithargyri, & non hydargyri (de quo
 potius, si cognouisset, aliquid edocere debebat) mentionem fecisse
 confidero. Nam Galenus, qui tantum modò factitium nouit in 9. de
 Simpl. med. non est mirum, si hydargyrum sicut Plinius, vocauit.
 Quinimò cum dixerit, hydargyrum non esse ex sponte nascenti-
 bus, videtur Plinij studiū imitatus, qui soli factitio id nomen tribuē-
 dum voluit. Nec ex eo loco cogimur putare, Galenum natiuum ar-
 gentum viuum siue ἄργυρον ὑδέρργυρον ignorasse: quando illud apud Phi-
 lippum comicum, & Aristotelem, in quo maximè versatus erat, le-
 gisse potuerat; sed fortasse non viderat oculis & proinde nihil de ip-
 so scriptum reliquit. Vitruuius quoque Dioscoride & Plinio anti-
 quior, in 7. lib. vbi argenti viui mentionem facit, hydargyrum nun-
 quam nominat, solius natiui tractationē habet: quasi Augusti etiam
 aetate argentum viuum natiuum solummodò diceretur, in qua re
 Gab. Fallopius virum doctissimum & alios hallucinatos esse, cui-
 cunque Vitruuium non oscitanter legenti perspectum esse potest.
 Quomodo autē verba Theophrasti, ex quibus multa accepit Plinius,
 & ex quibus factitium etiam ἄργυρον ὑδέρργυρον ab ipso vocatum videtur,
 sint interpretāda, dicam, vbi prius ipsissima verba restituta in mediū
 adduxero, quae in lib. περὶ λίθων sic habentur: γίνεται δὲ τὸ μὲν ὑφ' ἁ-
 ἴμων καὶ τῶν κινάβαρι, τὸ δ' ἐπάνω καὶ πλεῖον, πᾶσι κατὰ δ' εἴξαι δὲ
 φασὶ καὶ εὐρεῖν τῶν ἐργασίαν Καλλιαν τινὰ Ἀθηναῖον ἐν τῷ ἄργυρείῳ, ὃς
 οἰόμενος εἶχει τῶν ἁμμων χερσίον δὲ τὸ λαμπυρίζειν, ἐπεπραγματεύετο,
 καὶ συνέλεγε. ἐπεὶ δὲ ἤδιδετο, ὅτι ἐκ εἶχει, τὸ δὲ τῶν ἁμμων κάλλος ἐθαύ-
 μαζε δὲ τῶν χρόαν, ἔτως δὲ τῶν ἐργασίαν ἤλθε ταύτῃ. ἡ παλαμὸν δὲ
 ὄσιν, ἀλλὰ περὶ ἐτη μάλισ' ἐνεπέκοντα εἰς ἄρχοντα Περαξίβηλον Ἀθλίησι.
 φανερόν δὲ ἐν τούτων, ὅτι τὰ μὲν μιμνῆται τῶν φύσιν ἢ τέχνη, τὰ δ'
 ἰδέε ποιεῖ: καὶ τούτων τὰ μὲν χρησέως γίνεται, τὰ δὲ μόνον φαντασίας,
 ὡσπερ τὰς Ἀλπεῖς, ἕνια δ' ἴσως ἀμφοῖν, ὡσπερ ὑδέρργυρον ἄργυρον. ὅτι
 γὰρ τίς χρεῖα καὶ τούτα. ποιεῖται δ', ὅταν τὸ κινάβαρι τρυφθῇ μετ' ὄξους

H. Mercurial. Variarum

ἐν ἀργύρῳ χαλκῷ, ἔδιδ' οὐκ ἐν χαλκῷ. id est, *Fit verò quod infra substi-*
det cinnabari, quod autem supra natat lotura est. Huius opificium aiunt
 Calliam quendam Atheniensem ex argenti fodinis inuenisse, atque mon-
 strasse: qui cum putasset arenam auream ob splendorem se tenere, multa
 sollicitudine collegit: sed postquam se eam non habere intellexit, arenaeq.
 pulchritudinem ob colorem admiratus fuit, ad huiusmodi operam con-
 uersus est. Neque hoc admodum antiquum est, sed circa nonaginta annos
 tantum, imperante Athenis Praxibulo. Atque ex his perspicuum fit, quod
 ars in aliquibus naturam imitatur, in aliquibus verò propria facit, & ho-
 rum alia vsus, alia apparentiae gratia, quemadmodum Alpes; alia for-
 san ob vtraque, sicut fusile argentum, est enim & huius aliquis vsus. Effi-
 citur autem, quando cinnabari in aeneo vase, aeneo pistillo cum aceto tri-
 tum sit. Itaque ex his facile constare arbitror, à Theophrasto ἀργύ-
 ρου χρῆσι nomen vsurpatum planè inueniri etiam in factitio. Quod
 ita euenisse conijcio, quoniam nonagesimo anno ante ipsum minio
 demonstrato, factitium argentum viuum aetate ipsius componi coe-
 perat, & propterea nondum aliud nomen illi indiderant, sed eodē-
 met, quo natium, tunc appellabant. Posterius verò, dum factitium
 magis innotesceret, hydrargyrum nominarunt: vsquequo Diosco-
 rides parum sermonis puri obseruator, vocem eam ἀργυρον χρῆσι,
 dimittens, ὑδραργύριον vocabulo in ambobus generib⁹ vsus est. Hoc
 loco admoner, vt quod apud medicos haecenus non obseruauit,
 apud Aufonium poetam (sed Aufonij filium medici) obseruatum, in
 medium proponam: nimirum argētum viuum toxicum venenum de-
 bellare, si post ipsum bibatur: quam rem exemplo vxoris, maritum
 veneno tollere cupientis, hoc epigrammate monstrat poeta ille:

Toxica zelotypò dedit vxor mœcha marito,
Nec satis ad mortem credidit esse datum,
Miscuit argenti lethalia pondera vini,
Cogeret vt celerem vis geminata necem.
Diuidat haec si quis, faciunt discreta venenum,
Antidotum sumet qui sociata bibet.
Ergo inter sese dum noxia pocula certant,
Cessit lethalis noxa salutiferae:
Protinus & vacuos alui petiere recessus,
Lubrica deiectis qua via nota cibis.
Quàm pia cura Deum: prodest crudelior vxor,
Et cum fata volunt, bina venena iuuant.

De tempore coitus. Plutarchi locus restitutus. Hippocrates & Aristoteles collatus. Error Gazae detectus. De situ corporis in somno. Error Alexandri contra Hippoc. C A P. XV.

Coitum exerceri debere post somnum, secundum Galeni interpretationem mandavit Hippoc. 6. Epid. sub hisce verbis: Labor, cibus, somnus, venus, omnia moderata, quam tamē sententiam apud omnes posteriores medici prorsus secuti sunt. Aetius quidē lib. 1. ferm. 3. cap. 8. voluit à prandio coeundum esse, vbi cibus descenderit: à coena autē, vbi paululum dormieris. At Paulus lib. 1. c. 35. maluit concumbendum esse secundum cibum, antequam somnus irrepat, qua in re cōceptioni potiùs, quàm valetudini studuisse videtur; & si neque hoc à veteribus admodum probatum inuenitur, cùm in lib. de Foetatione & superfoetatione (sic enim inscribi debet) Hippocrati adscripto, legatur mulierem concepturam coitu ieiunam, & virum sobrium modicè pastū vti debere. Ex quo loco sententiā illam in Probl. mutuasse Aristoteles videtur, quando scripsit, antiquorum nonnullos praecepisse, vt concubitori parcè coenarent: quòd sic, meatibus magis patentibus, faciliùs & longiùs semen propelleretur. Haec quaestio apud Plutarchū in 3. Sympos. 6. problem. latissimè disputata est, vbi post multas rationes hinc inde deductas, tandē decernitur, venere in nocte post coenam modicè acceptā vtendum esse, quòd somnus deinde succedens, lassitudines omnes tollat, ac purgatiora corpora efficiat, vbi etiā duo hac in re veluti praecepta tradūtur: vnum, post coitum balneum calidum ne quis ingrediatur; (ita namque corruptū Graecum codicem restituendum censeo: *ἡμῖν δὲ τῶ νόμῳ ἀόλεως εὖ ἐπομῆσις ἔξδω λαβηπῖ: οὐδὲν εἰς θέρμῳ ἐμβαλεῖν, καὶ κατάρχεσθαι θυσιῶν, ὀλίγον ἔμπροσθεν δευτερευόντων τι τῆστων.*) alterū, ne sacrificium hostiae offeratur: quod etiam Tibullus hoc carmine docuit in 2.

Vos quoque abesse procul iubeo: discedat ab aris,

Cui tulit hesternae gaudia nocte Venus.

Hippoc. 2. de Acut. tex. 16. 6. Epidem. com. 5. aphor. 15. scribit coitum in ijs morbis prodesse, qui à pituita oriuntur. & 5. Epid. Timocharem à destillatione per coitum esse liberatum narrat; quam Hippoc. sententiam Aristoteles eius aemulator 1. sect. prob. 5 1. & 4. sect.

Mercu. Var. Lect.

F iij probl.

H. Mercurial. Variarum

probl. 17. explicans, docuit id fieri, quia pituitae multum vnà cum semine eijcitur. Sed cauendum est à Gaza, qui *λαγνείαν* Hippoc. vocem pro immodica libidine non absque summo periculo interpretatus fuit: cum ea ipsi vel coitum, vel semen significet, vt in Linguis monstrat Galenus. Hanc eandem sententiam habuit Hippoc. in 1. de Diaeta, sed aenigmatico hoc modo: *λαγνύει δὲ ὕδατος ἐφόδων γιγνομένων πλείονα, ἢ δὲ τοῖσι τῶ πνεύρος ἐπιφορήσει μείονα.* id est, Utendum esse pluri coitu in aquae accessibus, pauciore in ignis impressionibus. Iam verò somnus admonet, vt communem omnium ferre errorem detegat, qui si altiore capite dormiant, à destillationibus minus tentatum iri sperant; cum contrarium potius euenire, praeter rusticorum omnium experientiam (qui vt plurimum capite toti corpori aequo situ posito dormientes, vrbani minus catarrhis vexari clarè conspiciuntur) ratio etiam atque auctoritas Arist. in 10. probl. euidentissimè demonstrant. Ibi enim quaerens Philosophus, cur vntis homo ceterorum animalium maximè & sternuat, & consequenter destillationibus laboret: inde euenire determinat, quoniam in alijs brutis neque calor, neque ipsum consequentes humores rectà (vt est eius naturalis promptitudo) ferri ad caput queunt, sed in artus, ceruicem, atque alia membra per refractionem disiecti dissipantur; quo minus caput pertentent, sed in homine, erectae figurae ratione, calor & subinde humores faciliter in caput efferuntur, vbi is rarefaciens meatus, calefaciensque, hi verò subeuntes, & postmodum rarefacti, varias destillationes gignunt, quod item contingere ijs, qui altiore capite dormiunt, nemo sanus non videt. quemadmodum perspicuum est, si humiliori & toti corpori aequali capitis situ dormiantur, idem euenire, quod in brutis, calorem scilicet & humores non posse rectà secundum naturalem inclinationem in caput attolli, sed in caetera membra partitos necessariò diffusi, interrumpique. Atque hanc dormiendi consuetudinem fortasse approbari ab Aetio quis putet, quando sublimiorem capitis situm in ijs solum commēdauit, qui ventriculi imbecillitate laborant: quod ijs opus sit huiuscemodi erectiore figura cibum in ventriculi fundo cōtinere. Addam his magnum medicinae auctorem Hippocrat. non absque summa ratione 1. aphor. 15. scripsisse, Somnos fieri longissimos hieme, tum ob notium longitudinē, tum ob pituitae copiam: & iccirco Alexandrum Aphrodisiensem errasse. qui 2. Quaest. nat. c. 20. nos aestate quam hyeme fieri somnolentiores, tribus de caussis putauit. vna, quod à destillationib. hyeme natiuus calor minus vincatur, citiusq. ob magnitudinem suam vapores dissoluat: altera, quod aestate plus dormire

nire videamur ob noctium breuitatem, nempe cum aliquam diei partem somno transigamus: postrema, quod tunc ob calorem extrinsecum sensoria sint debiliora, & iccirco operari nequeuntia; somnum faciliorem & maiorem efficiant.

De vua Taminia, & Labrusca. Plinij & Scribonij locus examinatus & emendatus. CAP. XVI.

Vua Taminiam apud Cornelium Celsum Staphisagiam vocatam esse, putò dubitare neminem: sicuti apud Apuleium Vua Taminia Italiae est Bryonia Graecorum. Quae verò illa sit penes Plinium, nonnulli in cōtrouersiam vertunt: Nā qui sub nomine Taminiae vuae Plinium lib. 23. vitem filuestrem, & non labruscā, explicasse existimant, id necessariò sentire videntur, quòd Plinius duplicis agrestis vitis sermonē habeat, eo ferme pacto, quo à Dioscoride duobus diuersis capitibus *οει ἀμπέλε αιγριας* mentio facta fuit, ita vt ibi dicit, Labrusca quoque oenanthen fert satis dictam. de vite lib. 5. cap. 2. à Dioscor. explicata loquatur: vbi verò subiungit, Quae à Graecis ampelos agria, &c. eam vitē planè ad verbū explanet, quam in 4. lib. fufius Diosc. declarauit. Hanc sententiam tribus potissimis rationibus confirmare nituntur, quarū prima est, quòd quādo Plinius inquit, Labrusca quoque oenanthen fert satis dictam, de oenanthe fructu siue flore labruscae nil se amplius dicturum insinuat, nempe cum in prooemio eiusdem libri, & in 16. capit. lib. 15. ac vltimo 12. de illa abundè tractauerit, & ob id sequentia verba, in quibus Taminiam memorat, de labrusca nullo modo esse intelligenda. Secunda ratio est, oenanthen florem esse, & non vuae: quemadmodum testatur ipsemet Plinius cap. vltim. 12. libri: vnde verba haec post labruscam prodita, Fert vuas rubentes cocci modo, ei conuenire minimè posse. Tertia ratio est, quòd ea verba, Quae à Graecis ampelos, vtque ad eū locū, Est huius similis, omnia ex Dioscoridis capite, vel saltem ab auctore eodem, vnde sua illa sumpsit, deprompta sunt; in quo is auctor de vite filuestri, & non de labrusca Latinorum, sermonem fecit. Ego verò, qui Plinium sub Taminia vua labruscam edocuisse potiùs credo, primae illi rationi respondere soleo, verba illa, Satis dictā, alio fine ab ipso prolata fuisse: nimirum qui aliorum auctorū sermones in suū volumen transferre assuetus, in hac quoq. re Dioscoridis, seu alterius scriptoris verba

F iiij aucta

H. Mercurial. Variarum

auſta, diminuta, & transformata pro more ſuo tranſtulerit. Dioſco-
rides etenim de labruſca Latinorum loquens, ait: ἀμπελος ἀγρία
διτλή. ἢ μὲν γὰρ αὐτῆς ἐπιγράφεται τὸ σαφυλὸν, ἄχει δὲ ἀθήσιως ἄγες
τὸ λεγομὲνον οἰνάνθω: quem locū Plinius cum abſque dubio aemu-
latus ſit, facilè eruditus lector cognoſcere poteſt, Plinianum noſtri
temporis codicē mendofum, & particulam illā, Satis, vel abundare,
vel eius vice particulam, Sic, legi debere: vt hæc ſit genuina lectio,
Oenanthen ſic dictam, quæ Graecas voces, τὸ λεγομὲνον οἰνάνθω,
felicius ſine dubio exprimere videatur. quando & Scribonius Lar-
gus cap. 249. ita loquitur: *Ad impetigines vna Aminea, quæ ſic dicitur,
benefacit.* Quo in loco & cap. 64. nemo eſt qui non videat legendum
eſſe non Aminæ, ſed Taminiae: ſiquidē vna Aminea faciendo vino
praellantiffima, alias vires habebat, quàm vt poſſet in ijs medicamē-
tis vſuuenire, Secundam rationē propterea nihil valere aſſero, quo-
niā niſi Plinij verba extorqueamus, tantum abeſt ipſum oenanthen
vnam eſſe negare, vt potiùs ore pleno aſſermet hiſce verbis, Eodem
& oenanthæ pertinet. *Eſt autem vitis labruſcæ vna, colligitur cū flore,
cum optime olet.* Idē aſſeuerat Columella, qui lib. 8. cap. 5. labruſcam
ipſum vnam nuncupauit. Quod porrò tertio loco ſubiungitur, vlti-
ma illa verba, Quæ à Graecis ampelos, vſque ad illud, Eſt huius ſi-
milis labruſcæ nō eſſe attribuenda; propterea quòd tota illa ſeries
ex Dioſcoridis cap. de Silueſtri vite tranſlata fuerit (ſicut & ego fa-
teor) opinionem eorū nequaquam fauere opinor, quando quidem ſi Pli-
nius & illis & antecedentibus verbis nō de labruſca ſola, ſed primò
de labruſca, deinceps de ſilueſtri vite ſermonē faceret, dū ait, Quæ
à Graecis ampelos agria: demonſtraret vtique labruſcā etiā à Grae-
cis ampelon agriam non fuiſſe vocitatam. quod tamen falſiſſimū eſt,
cum labruſca non minùs, quàm vitis ſilueſtris, illud nomē obtinue-
rit. Relinquitur ergo, Pliniū loco citato de labruſca, quā vulgo Ta-
miniam dictā arbitrat, mentionē facere, atq. penes ipſum, quādo
nullo alio loco (quod recorder) de ſilueſtri alia vite locutus eſt,
vtramque Dioſcoridis ἀμπελον ἀγρίαν labruſcæ nomine appellatā
eſſe: immò fortaffe pro vna atq. eadē habitam, quemadmodū cen-
ſuiſſe quoq. ab aliquibus creditur Galenum, Paullum, & Auicennā,
diligentiſſimos Dioſcoridis obſeruatores, & interpretes, qui vnum
dumtaxat de Silueſtri vite caput condiderunt; ſicut pariter eueniſſe
poteſt, vt ex vno Dioſcoridis capite vel ineruditi librarij, vel ſcioli
aliqui, duo fecerint; eo magis, quòd in labruſcæ cap. pauciſſima ha-
bentur, quæ ferè viti ſilueſtri non cōueniant. Taminiam hanc vnam
Verrio appellatam eſſe tradit Feſtus, quæ tā mira ſit, quàm minimum.

De

De Vua Theriacae: de Mulsoquaedam. Plutarchi error de Vno Massico, & cur Vinum percolaretur. Pliny locus restitutus. Theodori error. CAP. XVII.

lib. 23. cap. 1. nominatur à Plinio Vua Theriacae; qua & vino eius contra serpentium ictus Thafios pro remedio vsos memoriae mandauit in 18. cap. lib. 14. Vini huius potionem Theriacam appellatam non insulsè aliquis existimarit; atque eam fortasse M. Varronem intellexisse apud Nonium, quando ait, Vel maximè illic didici, & sitienti Theriacam mulsum, esurienti panem cibarium filigineum, & exercitato suaue somnum. Quod autem vinum vitis Theriacae biberetur, atque in varios hominū vsus veniret, locupletissima testimonia habentur apud Plinium medicum libro primo capit. vigesimo secundo, & apud Palladium in Februario cap. 28. & apud Geoponicos scriptores lib. secundo cap. 46. & lib. 4. capit. 8. vbi, & quomodo fieret, & in quem vsus, tam ipsum vinum, quam acetum, vua, cinisq; adhiberentur, satis vnicuique clarum efficitur. Caeterum quòd Petrus Victorius, doctissimus in primo Variarum, arrepta inde occasione dubitat, an Theriaca olim biberetur, nempe quae tempestate nostra crassior, ac durior, quam vt potui idonea fit, temperetur: haudquaquam sane quaestione dignum mihi videtur. quoniam nullus est in antiquorum medicorum, & praesertim Galeni lectione versatus, qui nesciat, Theriacam, quamuis crassam, modò vino modò alijs liquoribus dissolutam propinari solitam; quam siue mulso hac ratione Varro compararit, siue theriacae vuae (vt dixi) vinum, non multum laboro. Quod magis mirum est, M. Antonium Muretum, multae lectionis atque egregij iudicij virum, aduersus Victorium ita egisse, quasi theriacam potari inauditum fuerit: quòd apud medicos antiquos, quorum doctrinam scio ipsi non esse ignotam, id intelligere poterat. At nec illud facilè Mureto concedo, theriacam nostram eandem esse, quam tempore Varronis & antea habuerunt veteres. Vt enim non inficior, ea tempestate fuisse in vsu medicamenta, *θηριακα* quòd aduersus ferarum venena valerent, appellata, de quibus copiosè scripsit Nicander: certè Theriaca nostra minime

H. Mercurial. Variarum

nimè excogitata fuerat, sed Andromachus primus Neronis principatu eam composuit, vt monet Galen. in principio libri de Antidotis. Quas verò antiquiores habuerunt theriacas, etiam ipsos potasse docet Plinius, qui libro vigesimo cap. vltimo scribit, theriacam illam incisam lapide veribus in limine aedis Aesculapij, qua magnus Antiochus rex utebatur, vino mixto dissolutam bibi solitam: ne quamplures alias à Galeno nominatas adducam. M. Varro apud Nonium sic ait: *Quid medico mihi est opus? nempe tuo, absinthium uti bibam, graue & castoreum, leuemq; robur.* Iam verò Castoreum quale sit, solidiusculum quam vt fit potando, omnes norunt: & tamen Varro bibi solitum monstrat. Quod idem de theriaca cogitandum. Id praeterire nolo, Mulsum hodie ab omnibus fere neglectum, antiquitùs maximo in honore fuisse, quod Varro praeter citatum locum etiam in secundo de Re rustica, Virgilius in Georgicis, Celsus, qui quendam toto anno à vino, mulso, venere, sibi temperantem, à podagra tota vita incolumem vixisse scribit, & alij multi scriptum reliquerunt. Vnde mirari soleo, cur Plutarchus auctor grauiissimus, octauo Sympos. problem. in 9. scripserit: *πολλὰ γὰρ τῶν ἀγούτων, καὶ ἀβρώτων πρὸς τέρπον, ἡ δὲ ἴσα καὶ γέγονεν, ὡς περ οἶνον μέλι, καὶ μήτερον.* nisi fortè ipsum tempora ante Varronem intellexisse credamus. Sed Plautus, qui saepius mulsi mentionem facit, nos hac in re facillè conuincet; ne Hippocratem vetustissimum scriptorem in medium proferam: quem si quis in libris ad Gnidas sententias, & alibi lectitare voluerit, certus fiet, Plutarchum vel errasse, vel eius codicem deprauatum haberi, vbi legitur, veteres mulsum non gustasse: ne praeteream Plinium, qui Aristacum Thracium huiusmodi potionem primùm inuenisse tradit. Idem quoque de Vulua suspicandum est in Plutarcho: quam veteres in delicijs habuisse, hoc versu,

Quid melius turdo, quid vulua pulchrius ampla.

constare potest, & Plinius fusè monstrat lib. 11. cap. 37. Sed Plutarchi mentio admonet me, vt nonnulla de mulso ex ipsomet proferam, quae in 4. Prob. Sympos. prob. 5. sic Latinè sonant; Praeterea in sacrificijs Iudaei mel non adhibent, eò quòd vino contemperatum illud corrumpere videatur: quamuis antequàm vites essent inuectae, melle liberent, ac inebriarètur: sicuti etiam hac tempestate Barbarorum quàm plures, qui vino carent, mulsum bibunt, dulcedinem mellis vinois quibusdam & austeris radicibus temperantes. Ex aduerso Graeci abstemij haec mulsum in libationibus sacrificiorum offerunt, quasi mel natura vno opposita donatum sit. Quòd autem vinum Hebraei magna in estimatione

matione teneant, illud non paruum argumentum est apud ipsos cum multae poenae sint, unam omnium maxime ignominiosam haberi, quando illi, qui puniuntur, tanto tempore, quantum ille, cui est puniendi potestas, statuerit, a vini potu inhibentur. Fiebat optimum mulsum, ut docet Dioscorides, ex vino austero, & melle: proptereaque ex Massico vino & melle Attico factum commendabatur. sicuti Martialis attestatur hisce versibus:

*Tam bene rara suo miscentur cinnamamardo,
Massica Thesaeis tam bene vina fauis.*

Ob quod iure damnatur ab Horatio Aufidius, qui mulsum ex Falerno & melle factitabat:

Aufidius forti miscebat vina Falerno,

Mendosè: quoniam, vacuis committere venis

Nil nisi lene decet: leni praecordia mulso

Prolueris melius, si dura morabitur alius.

Massicum autem vinum, siue Massicum (ut Galenus & Athenaeus dicunt) nascebatur in monte Gaurano, in Puteolorum Baiarumque prospectu, quod licet apud ferè omnes Latinos poetas maximè celebratum extet, crassum tamen ac turbidum aliquanto fuisse, ex his Horatii verbis colligitur:

Massica si coelo supponas vina sereno,

Nocturna si quid exassi est tenuabitur aura,

Et decedet odor neruis inimicus; at illa

Integram perdant lino vitata saporem.

Nam vina crassiuscula, sacco lineo percolare consueuisse maiores, praeter Lucretij, Horatii, Martialis, & aliorum testimonia, Plutarchus problemate in id instituto abundè monstrauit. Cur verò id agerent, explanasse videtur Plinius cap. vltimo, libri 14. vbi dixit, vinorum vires sacco frangi solitas, ut potiores plus bibere possent. Vina etenim diffusa, perfrigerata, & excolata, tenuiora fieri, atque debiliora, etiam in libello *de oratione*, sub Hippocratis nomine vulgato, notatum inuenitur: ut iurè Plinius, vina inueterari, faccisque castrari dixerit lib. 19. capit. 4. Apud quem etiam faccis animum & amaras nuces ad commendanda vina addi solitum, legitur. Sic enim lib. 20. capit. 17. vulgatos contextus restituendos puro. *Saccis quoque additum, cum amaris nucibus vina commendat.* Cum autem Scribonius cap. 122. Falerni non saccati mentionem faciat: id intelligendum est valentius extitisse, & cuius vires faccis non erant castigatae. Huius vini percolati mentio quoque est apud Theophrastum 6. de Caussis plant. cap. 24. vbi Theodorus mirè hallu-

H. Mercurialis Variarum

hallucinatus est; τὸς ἡθικὰς τῶν οἴνων, non Percolatum, vt debe-
bat, sed Morale vinum, ineptè transferens.

*Medicinam, eiusq; regulas ab Aegypto manasse: Et
locus Hippocratis, Herodoti, Aristotelis, Plutar-
chi, Et Celsi in id de purgatione. Aeliani
improbatio de lingua Hippocratis.*

De Aerone medico.

(AP. XVIII.)

Medicinam, sicut & omnes ferè artes, apud Ae-
gyptios ortum habuisse, probatissimi aucto-
res scribunt propterea regulas medendi prae-
cipuas ab ijs quoque manasse, rationi consen-
tit. qualis est illa à maximo Hippocrate om-
nium primò monstrata: Πίπωνα φαρμακείων,
καὶ κινεῖν, μὴ ἀμύα, κινεῖ ἐν ἀρχῆσιν, ἢ μὴ ὄργα.
Et: Ἐν τοῖσιν ὄξυσιν παθεῖσιν ὀλιγάκις, καὶ ἐν ἀρ-
χῆσι, τῆσι φαρμακείησι χρέεσθι, καὶ τὸ τοῦ ἀποξυδουρηθῶντας ποιεῖν.
Etenim Aegyptiorum medicos purgantia medicamenta in princi-
pijs morborum vitasse, abunde testatur Aristoteles: qui, vbi haec
in 3. Polit. c. 11. scribit, καὶ ἐν Αἰγύπτῳ μετὰ πλεονεκτήριον κινεῖν ἔξυ-
σι τοῖς ἰατροῖς, ἐὰν δὲ ἄλλοτερον. ὅτι τῶν αὐτῶν κινεῖσιν, de tribus nos
commonefacit. Vnum est, quòd apud Aegyptios vetabantur in
principio purgationes: alterum, vocem illam κινεῖν, antiquitus pro
purgare (vt Hippocrates) vsurpari consueuisse: postremum, quòd
in morbis quarta dies tanquam iudicialis fere semper & vbiq; ob-
seruata inuenitur. Hoc idem elegantissimum Celsum intellexisse
puto, quando lib. 3. cap. 4. ait, antiquos medicamentis quibusdam
datis concoctionem moliri solitos, eò quòd cruditatem maxime
horrent; deinde eam materiam, quae laedere videbatur, ducen-
do, saepius aluum subtrahere; Asclepiadem verò medicamenta
sustulisse, aluum non toties, sed fere tamen in omni morbo subdu-
cendo. Aduersari tamen hisce videntur, quae de Aegyptijs ab He-
rodoto in secundo libro memoriae mandata sunt, eos sanitati tuen-
dae studuisse, tum quibusdam purgationibus, quas singulo mense
per triduum faciebant, tum vomitibus atque clysterijs; quasi nul-
lam quadridui antedicti rationem habendam vellent, sed illud in
morbis

morbis curandis, hoc verò in valetudine conseruanda lenioribus
 medicinis ab ipsis commendatum, non inconuenit. Vt pariter non
 absurdè factum appareat, dum Aegyptios omnes medicos esse pro-
 uerbio dicebatur: nam ciborum abstinentiam, succorum, herbarūq;
 non incuriosam cognitionem, clysterij frequentem vsus ab Ibide
 aue commonstratum, cum passim omnes in Aegypto affectarent,
 quid aliud nisi medicinam profitebantur? Veluti significatum ab
 Isocrate puto in Busiride, dum hunc in modum scripsit: *μὴ ὄν ἐκεῖ-
 νοὶ βιοτῶντες, τοῖς μὲν σώμασιν ἰατρικῶς ἐξῆρον ἐπικουρίαν, οὐ δὲ κατὰ
 κινδύων μένους φαρμάκοις χρῶμεν, ἀλλὰ τοιούτοις, ἀπὲρ μὲν ἀσφα-
 λειαν ἔχει ὁμοίαν τῇ τροφῇ τῇ καθ' ἡμῶν, τὰς δὲ ὠφελείας τηλικαύτας,
 ὥς τε κείνους ὁμολογουμένως υγιενοτάτους, καὶ μακροβιώτατους εἶναι.*
 Ne fileam, quae ad hanc rem pertinentia sic à Plutarcho de Aegy-
 ptijs in libro *Ἐπιτομῆς καὶ Οσίριδος* referuntur, nostra lingua: *Hoc
 primum consideres, quod maxima cura prosequantur isti homines ea insti-
 tuta, quae ad sanitatem pertinent. Et est sanè in sacrificijs, lustrationi-
 bus, & victu non inferior sanctitate sanitas. Neque enim rectum puta-
 bant, ut corporibus subputidis, & morbosis colerent id, quod purum, sin-
 cerum, & immaculatum est. Quoniam itaque aer, quo plurimum uti-
 mur, & in quo maximè versamur, non eandem semper temperiem ha-
 bet, sed noctu condensatur, & offendit caput, & animum contrahit in
 anxietates, & curas, dum quasi nubilosus redditur, ac grauis: surgunt
 statim, & resina suffitum faciunt, & sanant, purgantq; dissipationibus
 aerem, & innatum corpori spiritum iam marcidum refocillant, cum hic
 odor uehemens quiddam, & incitatuuum habeat. Iterum cum circa me-
 ridiem sentiunt à sole copiosas, ac graues exhalationes vi ex terra sub-
 trahi, myrrham incendunt, quam aeri immiscunt: resoluit enim calor,
 & dissipat id, quod concretum in aere, & turbulentum, & limosum est.
 Siquidem & medici aduersus pestilentes morbos ita succurrere videntur,
 & flammam ingentem accendunt, quae aerem attenuet: attenuant au-
 tem rectius, si odorata ligna urant, qualia sunt cyparissi, iuniperi, &
 piceae. Acronem itaque medicum Athenis ex eo fuisse celebrem memo-
 rant, quòd magnae pestis tempore ignem accendere iuxta aegros iusse-
 rit, unde non paucos iuuit. An Hippocrates, qui discendae medici-
 nae gratia Delum, Libyam, atque Scythiam (vt in Prognosticis, &
 in lib. de Aere, aqua, & locis innuit) peragrauit, Aegyptum quo-
 que inuiserit, non liquido mihi constat. Atramen ab Aegyptijs eū
 multa mutasse facile credo. Quemadmodum ex altera parte nul-
 lam Aeliano fidem habeo dicenti 4. De varia hist. Hippocratem Do-
 nica lingua natum Democriti persuasionibus inductum Ionice scri-
 psisse.*

H. Mercurial. Variarum

psisse. Neque verò inficias eò, Doricam linguam Hippocrati (quod Paetus etiam in epist. ad Artaxerxem fatetur) natiuam extitisse, quã Siculos, Calabros, Anconitanos, aliosque innumeros populos ob lasciuam quandam eius dulcedinem amplexos fuisse scimus; at Ionica potius monumenta sua posteris relinquere voluit, quòd ipsa post Atticam alias elegancia & facilitate superaret, ipsaque Attica hoc maius commodum haberet, vt cum facilitate iunctam quãdam gratiam in explicandis rebus maiorem seruare posset. At quoniam in citatis Plutarchi verbis Acronis medici fit mētio, sciri volo eum Acronem fuisse Agrigentinum, Empiricae sectae, vt ait Plinius, auctorem, ab Empedocle commendatum, atq; Hippocrate antiquiorem: cuius facti Aetius quoq; Tetrabl. 2. lib. 1. cap. 94. & Paulus lib. 2. cap. 35. meminerunt. Quod igitur fecisse Hippocratem constat, cū Graeciam propè vniuersam peste vexatam crebris ignibus accensis liberauit, ab Acrone didicisse facillè credi potest.

De vnguentis: & quid Hippocrati significet Unguentum Aegyptium. De Metopio locus Hippocratis emendatus. Quadam ex Plutarcho de Vnguentis, & Myrrha.

CAP. XIX.

Veteres tam potibus quàm cibis vnguenta admiscuisse, Plinius, Plutarchus, & Athenaeus memoriae mādant. Ratio autem erat, quòd vt muscis sonis cantibusq; aures, spectaculis visum, edulij palatum, sic & varijs vnguentorum atq; florum odoribus nares in conuiujs delectare studebant. Quem tamen vsum non primis illis saeculis, quando nondum increuerat luxus, inuectum credimus, sed multò post Hippocratis tempora; apud quem de vnguentis varijs saepius quidem facta mentio inuenitur, at medicinae potius, quàm vllius libidinis loco. Aegyptij quippe omnium primi ob myrrhae copiam inter alia medicamentorum genera vnguentorum mixtiones excogitarunt, & tam diu caeterae nationes ab illis per vniuersum orbem transportare durarūt, quam diu in diuersis regionibus illa parare viri & mulieres edocti sunt. Quocirca mirari debet nemo, si penes celebriores veterum auctores maior vnguentorum atq; oleorum pars Aegyptiorum cognomina sibi vendicauit.

dicauit. Hippocrates enim, vt Galenus in eius Vocum expof. fcribit, quatuor eorum genera memorat: vnum oleum Aegyptium, alterum oleum Aegyptium album, tertium vnguentum Aegyptium album, quartum vnguentum Aegyptium. hoc poftremum quod effet, explicans Galenus, ait: Αἰγύπτιον μύρον. τὸ δὲ τῆς Αἰγυπτίας μύρον ἀκάνθης τοῦ ἀΐθης, ὅπερ καὶ μετὰ πικρὸν ὠνόμασται. Veruntamen fuerūt, qui Hermolaum & Ruellium fecuti, hac in re Galenum damnare aufi fint, propterea quòd Didymus apud Athenaeum vnguentum Aegyptiū factem faciat, metopiumq; & à Dioscoride & a Paulo valde ab Aegyptio diuerfum ponatur. Caeterum facilè ij redarguentur, fi quae à Theophrasto ac Athenaeo memoriae prodita leguntur, in mediū afferamus. Ille enim in libello, περὶ ὀσμών hunc in modum ait: τὸ δὲ Αἰγύπτιον μύρον ἐκ πλείονων, ἕκτε τοῦ κινναμώμου, καὶ ἐκ τῆς σμύρνης, καὶ ἕξ ἄλλων: ἔτι δὲ ἐκ πλείονων τέτων τὸ μεγαλεῖον. id est; Aegyptium autem vnguentum ex pluribus, ex cinnamomo scilicet, myrrha, atque alijs. Adhuc ex pluribus quàm istud componitur Megaleum. Et paulò post: σάκκη δὲ καλεῖται, ἧς τὸ κατὰ μικρὸν σάζειν, ὃ δὴ μόρον τινὲς φασὶν ἀπλῆν εἶναι καὶ ἀσωθῆτον τῆς μόρου. Iterum πολυχρονιώτατον δὲ ἐστὶ τὸ Αἰγύπτιον, καὶ τὸ ἴριον, καὶ τὸ ἀμαράκινον, καὶ τὸ νάρδιον, πάντων δὲ μάλιστα ἡ σάκκη. Adhuc, ταῖς δὲ γυναιξὶν ἡ σάκκη, καὶ τὸ μεγαλεῖον, ἐστὶ τὸ Αἰγύπτιον. Ampliùs: τῆς δὲ μόρου, τὸ Αἰγύπτιον, καὶ ἡ σάκκη. id est, Gutta vocatur à guttatim decidendo, quod vnguentum solum simplex esse, & alicui minimè commixtum quidam aiunt. Diutius autem manet Aegyptium, & irinum, & amaracinum, & nardinum, omnium autem maxime gutta. Mulieribus gutta, Megaleum, & Aegyptium. Vnguentorum verò Aegyptium & gutta. Ex quibus omnibus luce clarius apparet, aliud Aegyptium vnguentum ex pluribus pharmacis commixtum, aliud Staeten exitisse: nempe quam vnguenti genus simplicissimum fuisse omnium, Theophrastus; ex sola myrrha constitisse, Athenaeus cap. 15. lib. 15. ipsius myrrhae pinguitudinem fuisse, Dioscorides scribit. Sed huic obijciant fortasse, vnguentum Aegyptium Theophrasti id esse, quod ab Hippocrate Aegyptium album nuncupatur, & propterea ex verbis à nobis propositis nil aliud colligi, quàm Aegyptium vnguentum album, & Staeten, non autem Aegyptium simpliciter differre. Quam obiectionem minimè arduum est refellere. Siquidem Galenus id σάκκινον καὶ κελνόμυρον vocatum scribit; Theophrastus verò manifestè Sufinum vnguentum ab Aegyptio separauit, vbi ait, Vnguentorum alia à floribus nomen mutasse, vt rosaceum, liliacenum, & susinum (ἐπὶ τούτοις, ait, ἐκ τῆς

H. Mercurial. Variarum

ἢ κείνων) alia à folijs, vt myrrhinum, & coenanthinum: alia à radicibus, vt nardinum: alia à ligno, vt phoenex: alia à fructu, vt melinum, myrteum, & laurinum: Aegyptium verò ex pluribus, ex cinnamomo, ex myrrha, atque alijs. Neque illud verum puto, quòd Theophrasto adscribunt, nimirum in Aegyptio vnguento albedinem commendatam: quoniam is, dum myroplastas alia vnguenta vtpote viliora certis coloribus inficere, alia vt preciosiora nullis, refert, propterea Aegyptium tanquam preciosum album, hoc est, nullo colore extraneo saturatum, sed ἀχρωμάτιστον eos voluisse inuit. quamquam scio Pollucem nigri quoque Aegyptij, & alterius quod Sagdas ab ipso; & ab Helychio etiam φέγδας, vel, vt in Galeno & Athenaeo, ψαγδας vocatur, mentionem fecisse, forsan quòd alterum colore nigro infectum componeretur, cuius ab alio nullam mentionem factam adhuc obseruarem. His omnibus addo, quòd si Theophrastus diuersum agnoscit Megaleum ab Aegyptio; Galenus verò ambo haec, & Mendesium, vnum atque idem facit: quomodo Aegyptium album Hippocratis sub nomine Mendesij & Megalei significatum pro Aegyptio Theophrasti. quod à Megaleo distinguitur, accipi queat, intelligere non possum, nisi forsan contendant, Megaleum Theophrasti aliud fuisse à Megaleo Galeni. Quam rem si ipsis concessero, illud tantum consequentur, verum Megaleum Galeni aetate fuisse desideratum, nomenq. in aliud transiisse. Dioscorides enim scribens, tempore suo Megalei mixturam fieri desijisse, id ait, quòd Galeni tempestate extitisse verissimile est: quando Megaleum quidem illud vetustum non amplius conficiebatur, sed eius nomen duntaxat in Aegyptio albo conseruabatur. Vt non sine ratione is dixerit, Aegyptium album ab aliquibus Megaleum & Mendesium esse vocatum. Atque in hac sententia ideò magis confirmor, quoniam Plinius Mendesio colorem nigrum tribuere videtur. Vnde patere potest, Aegyptium album non fuisse verum Mendesium, aut Megaleum, sed ipso deficiente solum nomen obtinuisse; & iccirco ex Theophrasto Staeten ac vnguentum Aegyptium simpliciter ita dictum, non parum inter se distare. Nunc Athenaeum videamus, cuius verba in xv. Dipnos. haec sunt, ex vetustissimo codice Alexandri Farnesij Cardinalis maximi excepta. τοῦ δὲ Αἰγυπτίου μύρου μνημονόει Αχάριος. ἐν ἀθλοῖς φησὶν, εἰς ἀργυρῶν τις χεῖρ κρηρίου λίθου δώσει κόσμον χειμάτων τ' Αἰγυπτίων; μή ποτ' οὐδ' (φησὶν δὲ Δίδυμος) καλοῦ μύρου σάκτιον λέγει, δὲ τὸ σμύρναν; καὶ εἰς Αἰγυπτίον καταγοιμύλιον κομίζεσθαι πρὸς τοὺς Ἕλληνας. id est, Aegyptij vnguenti mentionem facit Achaeus. *Inquit enim in certaminibus, in argenteum*

reum quis manu Cyprij lapidis unguentorum Aegyptiorum dabit ornamentum? Nunquid (ait Didymus) Guttam vocatam dicit ob myrrham, quam scimus in Aegyptum latam ad Graecos portari? Ex quibus nemini obscurum est, Didymum asserere de Aegyptio unguento simpliciter sic appellato, quod ab Achaeo pro Staete comprehensum sit. At potius interrogantis instar de illo ambigere videtur. Quam dubitationem omnino leuem putare debemus, quoniam Achaeus, cuius verba is interpretari studet, de Aegyptijs unguentis, non autem de vno solo mentionem facit. Metopij verò nomen cum oleo amygdalino & alijs multis tributum reperiatur, nihil inconuenit, quinetiam unguento Aegyptio, vt scribit Galenus, fuerit traditum. Propterea locum illum Hippocratis in libro de Locis in homine, *δι' ἑτα μετώπῳ*, tam in Graecis omnibus codicibus, quam in Latinis, corruptum, & *μετώπῳ* restituendum arbitror. vel enim pro oleo amygdalino, vel pro unguento Aegyptio capiamus, melius sanè ad explicandam Hippocratis mentem consultum erit: nisi quoque placeat neutro in loco *μετώπῳ* legere, sed potius *μέτωπον*, quod huius vocis apud alios atque etiam alibi apud Hippocratem habeatur mentio, alterius autem nullus alius meminerit. His addam Plutarchum in libro de Iside & Osiride, ex Aristotelis sententia dicere, unguentorum, florum, pratorum odoriferas respiraciones non minus ad sanitatem, quam ad voluptatem conferre, cum cerebrum natura frigidum & concretum sensim calore & leuitate resoluant: Myrrham insuper apud Aegyptios Bal vocari, quod trās-latum Delirij purgationem maximè significat.

Morborum rara quaedam genera ex Hippocrate, Agatharchide, Plutarcho, & Galeno. Locus Hippocratis restitutus, & aliter Platonis indicatus. C A P. XX.

Quod Galenus in 1. & 6. de Locis affectis negauit se vidisse, vt etiam in intestinis hominum perinde ac in vesicis lapides gignantur, id minimè mirandum putari debet: quando & nos & alij tophaceas materias ex intestinis atq. alijs corporis partibus non sine stupore extractas inspicimus: immò vetustissimus auctor Hippocr. in 5. Epidemiorū famulae Dyseridis in matrice lapidem enatum refert. Quod neque admiratione vlla dignum

Mer. Var. Lec.

G

videbitur,

H. Mercurial. Variarum

videbitur, si quibus causis renes & vesica humores in lapideam cō-
 pagem vertunt, & augent, iisdem alias quoque partes illud efficere
 posse consideremus. Negavit quoque ibidem Galenus se anima-
 lia in cruribus humanis apud Arabas genita, Dracunculos appella-
 ta, conspexisse: quae tamen Auicenna 3. 4. t. 2. cap. 21. à se visa in-
 nuit: etsi, quòd essent animalia, palam affirmare minùs videatur.
 Haec eadem fuisse semper existimaui, quae Plutarchus aetate Gale-
 no non multùm superior in 8. Sympos. 9. hunc in modum descrip-
 sit: οἱ δὲ περὶ τῶν ἐρυθρῶν θάλασσαν νοσήσαντες, ὡς Ἀγαθάρχιδας ἰσόρη-
 κει, ἄλλοις τε συμπώμασιν ἐχρήσαντο κενοῖς, & ἀνισορήτοις, & δεξιόντια
 μικρὰ τὰς κνήμας διεδίδοντα, καὶ τὰς βραχίονας ἐξέκοψεν, ὁ ψαμίενων
 δευθὴς ἀνεδύτο, & φλεγμονὰς ἀκαρτερήτους ἐνελεῖν μὲν τοῖς μυώδεσι
 πάρεσχεν. & τὸ τοῦ πάθος ἔτε πρότερον οἰδένει δὲ εἰς ἔτε ὕστερον ἄλλοις,
 ἀλλὰ κνήμοις μόνον χυρόμενον, ὡς ἕτερα πολλὰ. id est: *Maris rubri in co-
 lae, ut retulit Agatharchides, affectionibus nouis & nunquam auditis
 tentati sunt. Nam dracunculi quidam parui, crura & brachia edentes,
 eruperunt: qui si tangebantur, statim emergebant, atque musculis infi-
 xi, minimè tolerabiles inflammationes pariebant. Hoc morbi genus prius
 nemo vidit unquam, neque posterius alijs, nisi his solis, contigisse, ut alia
 multa.* An is morbus ab aere, an à regione, an à victu nasceretur,
 fortasse dubitandum esset. Sed me certum faciunt, victum potiùs si-
 mili morbo occasionem dedisse, quae in 5. περὶ τῆς ἐρυθρῆς θαλάσσης
 idem Agatharchides & Diodorus Siculus lib. 3. cap. 3. scripta reli-
 quit; nimirum quosdam populos, ut aliàs quoque retuli, ob frequen-
 tem locustarum esum non modò breuiori caeteris vita esse, verùm
 etiam faeuiffimo quòdam pediculorum alatorum genere, nec admo-
 dum dracunculis praedictis dissimili morbo consumptos interire.
 Vnde vehementer mirari soleo, quomodo Parthi ac Iudaei potue-
 rint (ut Leuitici 2. narratur) locustis victitare: nisi Dei immortalis
 beneficio id perinde factum est in ipsis, ac in Ioanne Baptista obser-
 uatum legitur apud Matthaeum: alioquin, ut Galenus 5. de Loc. af-
 fect. necnon Suidas tradunt, Seleucidas aues in Asia locustis vescen-
 tes, statim ipsas excernere, & proinde nil ferè nutriri, sic par erat ho-
 mines eos vnico cibo haud quaquam diu superesse posse. Historiam
 ab Agatharchide relata, quoniam medicos adiuturam ac delecta-
 turam spero, eam Latino sermone expositam hic subiungam. *A praedictis non multum differunt locustarum esores, gens quidem staturae
 alijs breuioris, aspectu macilens, ac supra modum nigra. Sub aequino-
 ctium vernum, quando apud ipsos Africi & Zephyri spirant, ex loco
 quodam incognito ineffabilis magnarum locustarum multitudo una cum
 illis*

illis ventis ad ipsos peruehitur, quae ab auibus volandi facultate parum, at corpore longe differunt. Ab hoc animalium genere toto tempore nutriuntur, ysa salitius atque alio modo paratis vescentes; venantur autem ipsas fumo ex aere in terram deicientes. Atq; hi agilitate quidem & pedum velocitate pollere dicuntur; sed cum valde siccum nutrimentum capiant, vltra quadragesimum annum minime vitam producant; immo vita miserioem sane mortem obeunt. Si quidem appropinquante senectute eorum corporibus alata quaedam pediculorum genera innascuntur, figura quidem caninis muscis similia, sed alioquin minorum. Incipiunt a pectore, ac ventre, breuiq; vniuersam faciei cutem depascuntur. Atque horum alij primùm scabiosorum instar afficiuntur, deinde seipsos grauiter dilacerant, tandemq; morbo consistente, necnon bestiolarum exortu tenuibus effusis humoribus, intolerabiles cruciatus subire miseri coguntur; sicq; vel ob alimentum, vel ob aeris prauitatem intereunt. In lib. de Medico, Hippocrati adscripto, haec leguntur, ἡ εἰς αὐτῶν καὶ θάψεν ὡς ἔχειν. Quae cum obscura sint, neq; cohaereant, sic restituenda puto: ἡ περὶ τὰ αὐτῶν καθάρσις ἔχειν ἐὸν ἡτι χριστῆν. Qui enim dixerat antea de corpore medici, vt esse debeat, mox iure de ijs, quae sunt circa corpus, loqui potest. Quod autem dixit ibi Hippocr. medicum carnosum & optimi coloris esse debere, quoniam malè dispositi alijs minùs auxiliari posse putatur, diuersum est ab eo, quod in 3. de Rep. scriptum est apud Platonem, scilicet medicos fieri excellentissimos, si a pueritia artem discere auspicati, cum plurimis aegris versati sint, ipsiq; omnes morbos experti, natura quoque valitudinarij sint.

De ijs qui semel in die cibos capiunt. (CAP. XXI.)

Maiorem antiquorum partem semel tantum in die cibis saturari solitam, multi varijs rationibus atq; auctoritatibus comprobarunt. Non defuisse tamen, & praesertim seniores, qui valetudinis gratia bis terve manducarēt, & Aristoteles & Galenus & ante hos Hipp. lib. 2. de vict. acut. memoriae prodiderunt. Vti melius sibi ipsis consulerent, huic loco non conuenit, vt disputetur. Id solum dicam, ab auctoribus varia in ijs, qui semel manducarent, vitia fuisse notata Aristoteles in Physicis quaest. quemadmodum refert Apollonius in Mirab. historijs, scribit, τοὺς μονοσιτοῦντας πικρότερα τὰ ἦθη ἔχειν μάλλον, ἢ τοὺς δις τροφῆς χρημύτους: Eos qui in

G ii qui in

H. Mercurial. Variarum

qui in die semel tantum cibis vescuntur, amarulentioribus esse moribus, quam eos, qui bis. quoniam aucta in ipsis vtraque bilis, animum magnopere perturbat, eosq. iracundos & melancholicos facit. Vnde auctor ille in fine primi libri de Diaeta, ijs qui calido temperamento sunt, mandat, vt post sumptos cibos actiones obeant, quoniam sic calor cibi temperatus eos stabiliiores, ac agendis rebus aptiores facit. Plinius quoq. lib. 28. cap. 5. ex sententia Hippocratis tradit, non prandentium exta celerius fenescere. Ante hunc dixerat Celsus, assuetis bis in die comedere, si semel solum cibis impleantur, aluum adstringi. Ambos vero ex secundo de Diaeta Hippocratis libro accepisse arbitror, vbi haec leguntur: μονοσιτίη ισχυραίνει, καὶ ξηραίνει, καὶ τὴν κοιλίαν ἰσχυροῖ, διότι τὰ τῆς ψυχῆς θερμῶ τὸ ὑγρὸν ἐκ τῆς σαρκὸς καταναλίσκεται· ἀριστον δὲ τὰναντία δεῖσθαι πρὸς τὴν μονοσιτίη. Quo fit, vt non omnibus tutò à medicis τὸ μονοσιτίειν praecipiam credam: quemadmodum inutile omnibus puto, si cibis quotidie repleti (quod Plato in Syracusanis notauit) bis velint. Certè alimentum in plures vices dispertitum, facilius concoqui nemo negat. At si modus qualitatis ac mensurae non habeatur, quanto copiosius quis alitur, tanto deteriora pericula eum subire constat. Atq. de his locutum puto Hippocratem, quando in libro de Aere aquis & locis, ἀριστήτας edaces appellauit, quasi illi ab ipso vt intemperati damnentur, qui tam in prandio quam in coena escis impleri volūt; Neque enim Cornelij Celsi sententiam probare queo, vbi, modò cōcoquas, nullum in cibis discrimen haberi necessarium ducit: quod antè Lucretius dixerat, hisce carminibus:

Nec refert quicquam, quo victu corpus alatur,

Dum modo quod capias concoctum didere possis.

Artubus, & stomachi humectum seruare tenorem.

Si quidem athletae pessimis cibis & ἀναγκοφαγία illa, ab Aristotele in Politicis & Clemente Alexandrino decantata, vtentes fortasse ob exercitationes & coctiones minùs offendebantur: sed Galenus, qui illud probè nouit, in 2. de Aliment. facult. haec scripsit: δεῖ τὸ ἀπέχεσθαι συνβουλεύω τῶν πάντων κακοχύμων ἐδεσμάτων, καὶ ὅσα πικρὰ τισὶν ἢ: λανθάνει γὰρ ἐν ταῖς φλεβίχμοις δεῖ αὐτῶν ἰθροισμῆνος, ὅς ἐστι δὲ ἀνδλῆνης εἰς τὴν σπῆν ἀφορμῆς ἐπιλαμβάνεται, αὐρετοὺς κακοήθεις ἐργάζεται. id est, Quapropter, vt ab omnibus prauis succi edulys abstineant, consulo, & si illa coctiua facilia sint. Latet enim in venis prauus humor ex ipsis conseruatus, qui cum vel paruat ad putredinem concipiendam sit nactus occasionem, febres mali moris inducit. Hoc tamen obseruandum, ἀριστον, quod & Galeni & nostra tempestate coenam significat,

Lectio. Lib. II. H 51

significat, ἀπρῶτον siue prandium vetustissimis temporibus designat
se: vt Erotianus & Galenus meminertunt: quasi id esset, μεθ' ὁδὸν
ἀπρῶτον, siue post quod laborare oportet. ἄπρῶτον ἢ ἀπρῶτον

De Caryce, & Carycia. De Aprō, & Lumbo.

C. A. P. XXII.

Ἡν καρύκην, edulium siue intritum fuisse Ly-
dium, ex sanguine atque aromatibus eo pacto,
quo in pluribus Italiae locis conficiuntur, com-
mixtum, & Suidas, & Philocrates Samius,
Erotianus atque Gal. memoriae mandarunt;
cuius item mentionem fecit Plutarchus 4. Sym-
pos. prob. 1. vbi dum haec scribit, ὡς ἐκ καρύκα-
κας, & καρύκας, & καρύκας ἐστὶ. demonstrat ea

omnia escarum genera ex varijs rebus apparata fuisse. Ad Cary-
ces verò imitationem, aliud non illi dissimile condimentum poste-
rioribus saeculis componi solitum puto, quod à multis, & praeser-
tim à Gal. in 4. de San. tuen. καρύκεια vocatum est; cuiusque appa-
ratum maximam artem requisuisse, ex hisce ipsius Galeni verbis per-
spicuum fit: ἐπιτηδεῖον δὲ τοῖς ἕτοιμα δακρυμένοις ἐστὶ, & τὸ δὲ τριῶν πρῶ-
τον, ὅταν μὴ πάνυ φαρμακῶδες τε καὶ ποικίλως συνδρασθῆ: καθ' ἅπερ
οἱ πολλοί, τῶν ἰατρῶν συντιθέασιν αὐτὸ, δίκην καρύκειας τιπός, ἢ σὺς
κάρης, πρὸς τὴν τέτων τῶν θαυμασίων ὀλοποιῶν ἐσκόλισμένον. Vnde
mirari scribit, cur Suidas τὴν καρύκειαν significare τῶν ζωμῶν ἢ δ' ὅτι τὰ
scripserit. Apri autem, quos etiam à coquis exquisitissimè apparari
consueuisse, in praecitatis verbis meminit Gal. vt à veteribus in con-
uiujs aestimarentur, Iuuenalis hoc versu testatur.

—quanta est gula, quae sibi totos

Ponit apros, animal propter conuiuia natum.

Ne Martialem proferam, qui vix vnquam coenas aut nobiles escas
memorat, quin inter ipsas apro nobiliorem propè locum tradat;
quem sicut hodie varijs iuribus ac delicatis liquoribus condunt co-
qui, vt eius siluestrem odorem occultent, ita quoq; maiores nostros
non minùs gulae studiosos factitasse intelliget, quicumque Apicij il-
lius opsoedaali varias apri condituras examinauerit. Apri lumbus
omnibus alijs partibus eius praeponebatur: hunc Plautus & Cato
Aprugnum vocauerunt, cuius tenera durities commendata ipsi etiam
Calli nomen dedit: propter quod etiam Horatius longa oua extol-
lens callosa nuncupauit, tāquam compacta illa teneritudo in omni-

Mer. Var. Lec.

G iij bus

H. Mercurialis Variarum

bus ciborum gentibus & dentibus & palato valde grata sit. Quia & hodie in Italiae nonnullis regionibus, ac Venetorum praesertim, suum domesticorum lumbos inter suavia aestimari scimus.

Quid sit *ὀμήλουσις*. De Farre factitio Aetij locus emaculatus: & quid Far hordei. De Hordeo quaedam, ex Aristotele, & Apollonio.

CAP. XXIII.

Vicunq; apud Absyrtum lectitarunt, *ὀμήλουσις* Graecorum mixtionem quandam ex farinis foenugraeci, seminis lini, & hordei, aequali pondere confarctis extitisse, iure dubitant, quomodo Caelius Aurelianus Acutorum 2. c. 24. & 37. interdum simplicis pollinis caraplasma, interdum pollines aqua solutos à Graecis *ὀμήλουσις* vocari tradat. Sed omnem dubitandi occasionem è medio tollit Galenus, qui in Expos. voc. antiq. eo nomine à veteribus appellari tam tenuiores quam crassiores & non torrefactas hordei farinas scribit: addens, *ὀμήλουσις* quasi crudam farinam proprie dici, abusive autem omne aliud farinarum genus ita nuncupari. Et quoniam farinarum mentionem feci, hic locus me admonet, ut errorem quorundam recentiorum detegam, qui apud antiquos Far etiam factitiam extitisse, duabus rationibus probare credunt: quarum prima est, quod Archigenes apud Aetium lib. 9. ca. 45. manifeste monstrat, Romanos far ex frumento madefacto, siccato, & in partes crassiores diffracto, parasse. Altera est, quod Palladius farris hordei mentionem faciens, clare innuit, far illud factitium fuisse. Ego vero, qui nec Plinium Archigeni fere coaetaneum, nec quemquam alium (quod recorder) far aliud praeter nativum adorem vocatum nominasse vidi, facile puto eos in magno errore versatos esse. Et quod primo de Archigene in medium afferunt, sciam velim, ea omnia ex margine, ab aliquo inscio librario contextui fuisse perperam interposita. Nam praeterquam quod nemo mediocris iudicij inueniretur, qui verba illa in Latinis codicibus posita nec inter se, nec cum praecedentibus subsequētibusve; cohaerere non aduerteret; accedit quoque codicis manuscriptorum vetustissimi, qui apud me reperitur, te simoniū, in quo tota illa pars sine farris factitij mentione hunc in modum legitur: πολλοὶ μὲν οὐδὲν αἰσθάνονται ὅτι οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν ἢ ἀλίης τροφίμοι ὄντες, καὶ ποσῶς ἀπὸ πλεσιπάλαι, ἢ δὲ ὑπέστρωσαν δὲ αἰσθάνονται.

αλοσι ελαχιστοις εβραχει ελαιω, η ανηθω, η μαλλοι αντιπι ελαιω σιαπο
 οριθος η χλωος προσφατω, οι δε δε ορυζης ομοιος σκλαζο μδροι ξηραι-
 στικωτεροι εισιν. ετι δε μαλλον οι απο κρηνη. οι δε εν φαρς σκλαζο μδροι,
 τυπικωτεροι σκλαζω δε αυτες εγω, φησι Αρχιγυης, τον τροπον τε το
 μαγχερον. απο βρεχω υδατι δε βρεχω, ως εν ιυκτι ρευσα: ετα επιμελω
 απο πλυτων το ηρην, εμβαλλω τα υδατι φαρ το καλε μδροι κλεσιον, ε
 πάλιν εασαυ αυτον δε βρεχλωα, χερσιν αυδαίως δε τειρω, ε ατωσ δια
 θησασ, αυ τον τον χυλον εψω, κινων ανηθω κλωσιν, σωις ατα δε τα χεωσ, ως
 η εις τα βιβλια κολλω. idelt, Pulvis igitur ex chondro vel halica apparen-
 tur, ut qui valde nutriant, & aliquo pacto obducant: condiantur vero mi-
 nimo salis, oleo, & anetho, vel potius olei loco recenti gallinae aut anseris
 pinguedine. Quae vero ex oryza eodem modo parantur, magis exsiccant:
 & quae ex milio adhuc magis: & quae fiunt ex farre magis adstringunt.
 Ipsas autem parat (ait Archigenes) hoc est eorum modo. Aqua pluvia tota
 nocte robem macero: deinde diligenter exprimens, aquae in ycio far clusi-
 num vocatum: rursumque ipsum macerare sinens, manibus diligenter tero:
 sicque percolatum ipsum siccum coquo, anethi ramis agitando. Consistit autem
 celeriter instar glutini librorum. Quae verba vti inter se mirifice cōso-
 nant, sic Latinis Germani interpretis comparata, non modò ea cor-
 rupta esse, verum etiam quicquid plus in ipsis legitur, superuacaneū
 fore monstrant. Cū enim aliquis recentior in margine dictionis
 Far adnotasset Farris illius apparatus: forte vel interpres ipse,
 vel librarius alter, id totum textui interferendum existimavit; unde
 postmodum alia exemplaria transcripta, simili errore innumera
 infecerunt. Multos etenim errores in antiquos libros simili ratione
 irrepisse, apud omnes eruditos constat. De Palladio autem quod di-
 cūt, ita sentio: far hordei apud ipsum idem esse, quod apud Columel-
 lam, à quo omnia illa accepit. Columellam potrò farris nomine sae-
 pissime pro crassiore farina vti, scire possunt, qui octavi eius libri cap.
 4. 5. & 11. attente legerunt: quo pacto Varro etiam vsus saepius inue-
 nitur, & praesertim quando pro turdorum cibis offas modò ex cras-
 siore, modò ex subtiliore farre componi mandat. nam & farinam à
 farre, quo tercentum annis veteres Romani vicitarunt, dictam fuisse,
 testatus est ex Verrio Plinius lib. 18. post quem & Iuuenalis simili
 vocabulo, pro pane ex farina vsus inuenitur Satura 3. non tamen dicit
 cum possis honestius illic inueniri. A. απιτοκα απιτοισι Α οτιορ
 ετρεμερε εσordes farris mordere canini q. οτιαν ιδιαν: οτιαν
 Addam his, in Historijs mirabilibus Apollonij notatum inueniri,
 Aristotelem in Physicis quaestionibus docuisse, eos qui hordeo se-
 tendo incumbunt, pallidioribus corporibus esse, quàm qui tritico
 cubit

H. Mercurial. Variarum

cum tamen in 2 r. Prob. fest. probl. 24. id paullo diuersius legatur : eos scilicet, qui cibos ex hordeo factitant, decoloratiores, & de stillationibus magis obnoxios esse, eos vero, qui ex tritico, meliorem habitum referre : quod sicut triticum hordeo facilius coquitur, pariter eam effluxus ab illo in corpus illabentes melius conficiantur, & propterea nec in crudos humores conuertantur, nec sanguinem corrumpant, quemadmodum vapores ab hordeo effluentes efficere verisimile est.

Locus Aristotelis de Melle correctus et expositus.

Quod mel conseruet mortua : & alia quaedam. CAP. XXIIII.

Vlgariū quorundam iam diu fuit opinio, mellis prouentum maxime praemonstrari, quando frequentiores arcus caelestes apparent. quod probant nonnulli hisce verbis Aristotelis in li. 5. de Hist. anim. cap. 12. *μέλι δὲ τὸ αἰθρον ἐν τῷ αἰθρον, καὶ μάλιστα τῷ αἰθρον ἐπιτολαῖς, ὅταν κατασκήψῃ ἡ Ἰεῖος.* Sed ego hanc sententiā semper suspectam habui : propterea quod Aristoteles eodem in loco ita scribens, *ἀλλ' αὐχμῆ μὲν ἀντος μέλι ἐργάζονται μάλλον, ἐκ ὀμβρίας δὲ γόνον*, id clare, affirmat, quod etiam communi fere omnium experimento constat, nimirū in summis siccitatibus maiorem mellis super herbas, quas depascuntur apes, copiam abundare. Itcirco, quin in Aristotelis codicibus impressis error aliquis lateat, nemini dubitandum puto : eo magis, quod in vetustissimo Scipionis Carteromachi codice, quem mihi opera eruditissimi Fuluij Vrsini videre contigit, in hunc modum scriptum inueni : *Ἐ μάλιστα ἐν τῷ αἰθρον ἐπιτολαῖς, καὶ ὅταν κατασκήψῃ ὁ Σείριος.* Quam lectionem vt vehementer probem, in primis publica fere experientia admonet : deinde Plinij scriptoris inter Latinos grauissimi auctoritas, qui cum omnia ab Aristotele acceperit, sensisse videtur lib. 11. c. 14. optimum mel Sirio ex oriente produci, apparente vero arcu caelesti, si imber non sequatur, medicamenta oculis & nonnulla fieri. Quid porro Astrorum exortus Aristoteli significarent, scio alios diuersa sentire : mihi vero probatur magis, vt Canem & Procyonem interpretemur : quandoquidem Theophrastus 1. de Causis plantarum cap. 6. & alibi Canem τὸ αἰθρον per excellentiam vt plerique alij vocasse inuenitur. Cum enim (vt Hipparchus ac Hyginus declarant)

fidus

fidus Canis plures stellas contineat, quarum vna Sirius vel Canicula nūcupatur: Aristotelem id significasse arbitror, quòd mel tunc maximè ab aere cadit, quando astra videlicet Procyon, Canis, & praesertim Sirius, qui Canis stella est, exoriuntur: eo namque tempore ardere terram, & siccitates maiores instare, vnde roris mellei vbertas nascatur, nemo nescit. Illud verò admiratione dignum est, quòd Eudoxus Cnidius apud Apollonium refert, in Aphrica quādam gētem esse, quae supra Sirtes & Carthaginem incolat, Gyzan-teres vocata, hancque exerceat artē, vt flores istis in locis colligat, melque ea copia & qualitate ex ijs conficiat, vt apum aequet mellificium. Multas autem atque omni ex parte homini vtilissimas vires à natura obtinuit mel: sed illa reliquarum praestantissima putanda, quòd vitia coerceat, nec serpere ea patiatur. Quia ex causa etiam exanimum (sicut Columella lib. 12. tradit) corpus hominis per annos plurimos innoxium conseruat. Nam Plinius refert, principatu Claudij se vidisse Hippocentaurum in Thessalia natū, ex Aegypto ad Imperatorem in melle allatum. Ante Plinium verò Xenophon in 5. Graecarum rerum, morem quandoque sepeliendi mortuos in melle, vt conseruarentur, extitisse tradit: quod in 3. Lucretium intellexisse puto, cum scripsit:

Aut in melle situm suffocari, atque rigere

Frigore, cum in summo gelidi cubat aequore saxi.

Varro in Sciomachia. Quare Herclides Ponticus plus sapit qui praecipit vt comburent, quam Democritus, qui vt in melle seruarent, quem se vulgus secutus esset, peream si centum denarijs calicem mulsi emere possimus. Aemilius etiam Probus, siue Cornelius Nepos, in Agefilai vita refert, ipsum inter Cyrenas & Aegyptum ex morbo decessisse, ibique amicos, quo Spartam facilius perferre possent, inopia mellis cera circumfudisse, atque domum ita incorruptam retulisse. Vt hac ratione valeant medici in vsu mellis esse audaciores, vbi praesertim corruptionibus occurrere, atque putredinem compescere necessarium est. Alioqui si cum siccitate contendatur, detrimentum potius quam commodum mellis vsui succedere, meritò innuit Galenus, dum biliosis, vtpote ficcis, magno studio eum cauendum praecipit, sicut & Hippocratis iisdem cuncta dulcia damnauit.

Locus

H. Mercurial. Variarum

*Locus Theophrasti Apollonio collatus. De Helleboro
quaedam. Alter Theophrasti locus non integrè
à Plinio expressus. CAP. XXV.*

Theophrastus in 8. cap. lib. 9. de Hist. plant. quantum assuetudo etiam in medicamentis valeat, declarans, aliquot hominum exempla proponit, qui magna hellebori copia assumpta, ob consuetudinem neque superius neque inferius purgabantur: inter alia Eunomum Chium refert viginti duas hellebori portiones in foro vna die hausisse, nec quicquam purgatum esse: quamquam hoc ab ipso factum subiungit, cum post septimam portionem pumicis puluerem aceto subactum ad comprimendum hellebori vim bibisset. Haec historia ex ipsomet Theophr. Non parum diuersa Apollonius in lib. de Mirab. hist. refert, hoc pacto: Θεόφραστος ἐν τῷ περὶ φυτῶν ἐν τῇ ἐσχάτῃ τῆς πραγματείας, Εὐνόμος (φρασί) ὁ χίος ὁ φαρμακοπώλης ἐλλεβορε πίνων πλείονας πόσεις ἐκ καθαίρειτο, καὶ ποτέ, ἔφη, ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ συνθιμίμνος τοῖς ὁμοτέχνοις περὶ τῆς, διὰ καὶ εἰκοσι πόσεις ἔλαβεν ἐν τῇ ἀγορᾷ καθιμίμνος, καὶ ἐκ ἐξάντη δαπὶ τῶν σκιδῶν, τότε δ' ἀπῆλθεν λίσσαδα, καὶ δειπνῆσαι, ὡσπερ εἰώθει, καὶ οὐκ ἐξήμισεν. τὸ δὲ ἐπερᾶξεν ἐν πολυχρονίᾳ συνθιμίμνα γεγονώς, ἀρξάμνος δαπὶ ὀλίγων ἕως τοσούτων. πάντων δὲ τῶν φαρμάκων ἀδυνάμεις ἀδυνάμεις εἶναι τοῖς συνειθισμένοις, ἐπίοις δὲ, καὶ ἀπερᾶκτοι εἰσίν. id est, Theophrastus in lib. de Plantis, in postrema tractatione, Eunomus (ait) Chius pharmacopola multas hellebori portiones hauriens, non purgabatur: & nunquam vna die cum eiusdem professoribus re composita, in foro sedens, viginti duas portiones accepit, neque tamen à suis vasis surrexit: tum verò abiit lotum atque coenatum, uti consueuerat, neque euomuit. Hoc autem fecit longa consuetudine ita paratus, à paucis scilicet principio accepto, seque ad tot portiones progrediens. Sunt enim omnium medicamentorum vires in consuetis infirmiores, in aliquibus etiā prorsus inefficaces. Quae verbalibèter proposui, ut queant eruditi iudicare, Theophrasti ne vulgaris codicibus, an Apollonij scriptis potior fides haberi debeat. Cum enim Theophrasti mens in eo capite existat, consuetudinis potentiam demonstrare: videtur potiùs, si suam sententiam tali exemplo confirmare quaerit, voluisse, Eunomum Chium tot hellebori portiones impune accepisse ob consuetudinem (ut legitur apud Apollonium) quam quòd pumicem aceto subactum porasset.

Cur

Cur veteres helleboro, elaterio, similibus que vehementissimis medicamentis adeo frequenter atque audacter vterentur, inopiam leviorum pharmacorum, qua laborabant, in causa extitisse, putarunt multi. Ego vero non tam eorum consilium huic adscribo, quam quod (vt Galenus in libris de Artic. memorat) huiuscemodi pharmacorum praeparationes varias ac tutas habebant, quas posteros edocere neglexerunt: nisi potiùs eorum commentarijs careamus: vt contingit de lib. Hellebori Hippocr. cuius principium dumtaxat habetur. Praeterea linimentis, balneis alijsq; extrinsecis (vt notat Oribasius) remedijs admiscebāt, quae vt sine noxa hominū corpora purgabant, sic quoque iucūditatem maiorem vel saltem moléstiam minorem afferebant. His autem temporibus nihil penè huiusce generis notum est: & iccirco non est mirum, si dum medicamenta leviora sectari studemus, valentiora dimittentes, in curandis aegris ab antiquioribus tum in celeritate, tum etiam in securitate non raro superamur. Ita sanè interpretor Plinij sententiam, qui helleborum scribit quondam terribile, postea tam promiscuum effectū, vt plerique studiorum gratia ad peruidenda acriùs, quae cōmentabantur, sumptirarent. An venenis edendis ita quoque possint homines assuefieri, vt ab illis non laedantur, dubium est. Multi grauissimi auctores id fieri posse existimarunt: sed Auerroes, auctor in perscrutandis rerum causis acutissimus, in libro suo de Theriaca, talem sententiam acriter cōfutauit. Hic subiungendus alter Theophrasti locus à Plinio non integrè expressus. Is enim libro de Lapid. in hunc modum scribit: *ἀνακειῶται καὶ ἐν τῷ Διὸς ὀβελίσκῳ σμαράγδους τετάραι, μήκος μὲν τετράγωνον τὰ πηχῶν, εὐρὸς δὲ τῆ μὲν τετάραι, τῆ δὲ δύο.* id est: *In Iouis obelisco quatuor smaragdos fuisse positos, longitudinis quadraginta cubitorum, latitudinis verò in vna parte quatuor, in altera duorū.* haec Theophrastus. At Plinius ipsum citans, sic ait 37. lib. cap. 5. *Et fuisse apud eos in Iouis delubro obeliscum è quatuor smaragdis, quadraginta cubitorum longitudine, latitudine verò in vna parte quatuor, in altera duorum.* Mihi sanè rationabilius videtur, in obelisco fuisse smaragdos arte infixos, quam totum obeliscum ex smaragdis constructum esse.

H. Mercurial. Variarum

Locus Hippocratis de Hippace Herodoto collatus. De
Lactis coagulatione. Ctesiae locus de Radice vi-
num coagulante. Muria dura, & Mari-
nae usus. CAP. XXVI.

Erustissimus auctor Hippocrates in lib. de Ae-
re aqua & locis, Scytharū mores varios enar-
rans, inter caetera eos equino lacte Hippacē
vocato vicitasse refert. Quomodo autē Hip-
pacem eae gētes conficerent, in 4. de Morbis
hac oratione edocet: ἔοικε δὲ τὸ, ὡς περ οἱ
Σκυθαὶ ποιεῦσιν ἐκ τῆς ἵππειας γάλακτος. ἐγχείον-
τες γὰρ τὸ γάλα ἐς ξύλα κοῖλα, σείουσι. τὸ δὲ τα-
ρασόμυρον ἀφαιεῖ, & ἀσχεκίεται, καὶ τὸ μὲν πῖνον, ὃ βέλτερον καλεῖουσιν,
ὄπι πολλῆς δίσσεται, ἐλαφρόν ἐόν. τὸ δὲ βαρὺ καὶ παχὺ κάτω ἴσεται, ὃ καὶ
ἀποκριναντὲς ξηραίνουσι: ἐπὶ δὲ παγῇ καὶ ξυραμβῇ, ἵππᾶ κῶν καλεῖουσιν.
id est: Assimilatur verò hoc illi, quod Scythae ex equino lacte parant.
Nam lac vasis ligneis injicientes conquassant: quassatum spumescit atque
disseparatur: & id quod superficiei supernatat, Butyrum appellant, ve-
luti leue quoddam: quod autem infra subsidet graue, segregantes exic-
cant, & postquam concreuerit, Hippacem vocant. Hanc eandem rem
quoniam Herodotus Hippocratis coaetaneus in 4. diuerso quodā
& latiori modo exponit, eius quoque verba subnectam: αἱ γὰρ τῆς
Σκυθῶν γυναῖκες, ὡς σφὶ ἄνδρες ἀπῆσαν χρόνον πολλόν, ἐποίησαν ὡδὴν
τῆς δάλης. τῆς δὲ δάλης οἱ Σκυθαὶ πάντας τυφλῶσι, τοῦ γάλακτος ἐπι-
κῶν, τοῦ πίνουσι, ποιοῦντες ὡς ἐπὶ ἀν φουσητήρας λάβωσι ὀσεινῆς, αὐλοῦ-
σι προσεμφερες αὐτῆς, τᾶς τῆς ἐδέντας ἐς τῆς θηλέων ἵππων τὰ ἄρθρα,
φουσῶσι τοῖσι σώμασι, ἄλλοι δὲ ἄλλων φουσεῖοτων ἀμέλξουσι. φασὶ δὲ τῆς
δὲ εἶναι τὸ ποικεῖν, τὰς φλέβας τῆς πίμπλασαι φουσεομῖνας τῆς ἵπ-
που, καὶ τὸ ἔταρ κατίσαι. ἐπὶ εἰ δὲ ἀμέλξουσι, τὸ γάλα ἐγχείοντες ἐς ξύ-
λινα ἀγγήια κοῖλα, καὶ περὶ σήσαντες μετὰ τὰ ἀγγήια τῆς τυφλῆς, δο-
νῆσι τὸ γάλα. καὶ τὸ μὲν ὡτὲ ὄπι ἀμυρον ἀπαρύσαντες ἐγχείοντα εἶναι τι-
μιώτερον, τὸ δὲ ὑπὸ ἀμυρον ἦσον τῆς ἐτέρου. id est. Vxores namque eorum
in diuturna virorū absentia ad seruos accesserant visu orbatos. Orbati
autem Scythae seruos omnes lactis gratia, quod potant, ita id facientes.
Sufflatoria ossa fistulis simillima sumuntur, eaque genitalibus equarum
imposita ore instantur: hoc alijs facientibus, alijs equas emulgent. Hoc
ideò se facere aiunt, quod venae equarū sufflatae implentur, & mammae
descen-

descendunt. Posteaquam emulxere lac, in concava vasa lineae diffundunt. His circumpositi caeci lac agitant, cuius, quod summum est, delibatur, preciosiusque habetur: vilius autem, quod subsedit. Ratio autem, qua feruos occaecarent Scythae, nulla alia fuit, nisi ne fugam capere possent, siquidem cum in hunc unum faciendi lactis usum eos adhiberent, oculi ipsorum non erant necessarij, ut ideò possent sine detrimento, ne fugitarent, seipsos exoculatione securos reddere. Itaque ex praedictis perspectum habetur, praeter coagulum, & succos diuersos, nobis experientia notos, quendam alium condensandi casei modum antiquos cognouisse; medicos autem solos fuisse, ut 4. Meteorolog. capit. 3. scribit Aristot. qui coaguli opera lac in caseum condentarent, forsitan quòd sic purior & valetudini accommodatior euadat: cum qui alijs rebus commixtis efficitur, earum qualitates imbibere necesse habeat. Nam & Hippocrates loco citato Aristotelis sententiam ratam facere videtur, cum ipse medicus coaguli sic mentionem faciat: *ἔοικε δὲ τοῦτο τὸ πᾶθος γάλακτι, ἐπὶ τῆς ὀπῶν ἐμβάλλῃ ἐς τὸ γάλα, ψύξις γηρομένη ἐπ' αὐτῷ γάλακτι συνεπάχυνε τὸ γάλα, καὶ ὁμοῦ ἐποίησεν.* id est: *Similis est haec affectio lacti: quando quis succum lacti iniecerit, frigiditas ipsi lacti inducta id condensat, atque unit.* Quamquam posset aliquis suspicari, nomine ὀπῶν, intellexisse Hippocratem succum ficulnum, ut saepe notatum est apud auctores, & praesertim poetas Graecos. Hippicem quoque herbam describit Plinius lib. 25. cap. 8. quam in ore habentes, famem sitimque non sentire, & ob id Scythas illa etiam in duodenos dies durare in fame sitique tradit. An verò sit herba Hippice Plinij, cuius meminit Theophr. 9. de Hist. plant. 13. his verbis, *διὸ πάντῃ τε, καὶ ἰππικῇ δέξγειν φασὶ τοὺς Σκύθας ἡμέρας, καὶ ἐν δέκα, καὶ δ' ὡδεκα,* ut credidisse videntur Hermolaus & Gaza, qui ἰππικῇ vocem transfudit Equestri: an verò caseus equinus, sicut Turnebus in annotationibus in lib. Theophr. de Odoribus in hoc Plinium reprehendens, existimauit: non ita facile ausim affirmare. Certè Theophrastus aliquid miri de Scythis dicere voluisse videtur. Atqui eos duodecim dies ea radice & caseo equino viuere consueuisse, nullam admirationem habet: quando ferunt, Zoroastrem interdum solo lacte sex menses transgisse, quod de quodam alio narrat Athenaeus: immò ipsemet Hippocrates, atque Herodotus videntur innuisse, plurimam temporis partem solo caseo equino Scythas victitasse. Igitur quin Turnebo discors sim, haecenus facere nequeo. An verò ope caloris an frigoris semper lacti coagulatio accedat, dubitari meritò posset: sed cum à rebus diuersis facultatibus praeditis hanc operationem

H. Mercurial. Variarum

nem nasci constet, ab vtraque causa proficisci autumo, calore sero-
sum humorem exsugente, frigore terrenum condensante, atque ab
aqueis partibus segregante sic namque cynara, gallinae ingluuies;
φρόλοβος ab Arist. vocata, Cnicus (quod tradit Alexander Probl.
auctor) coagulare conspiciuntur. Auenzoar quoque lib. 1. tract. 15.
cap. 3. myrobalanos ad lac coagulandum experientia inuentos esse
optimos, etsi Galenus id ignorauerit, testatur. Illud mirum, quod à
Ctesia scriptis mandatum est, radicem quandam apud Indos haberi,
quae aquae aut vino parua mensura immissa, ita cōdensat, vt ma-
nu veluti cera teneri ac tractari queant: quemadmodum item de
aquifoliae arboris flore aquam glaciante, & coriaceia calliciaque
idem operantibus, ex Pythagorae auctoritate tradit Plinius lib. 24.
cap. 13. & 17. Id autem efficere vim radicis mirificè exsiccatariam
ac frigidam, propterea existimo quoniam Aristoteles scriptor gra-
uissimus, in 4. Meteorol. lib. aquam, serum, & urinam solo frigido
siccò concrefcere prodit: vbi etiam scribit, Arcadici quoddam vini
genus esse, quod à fumo in vtribus siccatum adeò conspissatur, vt
gladijs abrasum bibatur. Cur itaque apud Scribonium Largum
X aliosque scriptores pro Muria dura non eam intelligamus, quae vi
solis vsque adeò crassè facta sit, vt alterius liquidioris respectu dura
quodammodo appareat? Certè Turnebus, alioquin oculatissimus,
si Columellam in lib. 12. vbi muriae durae conficiendae rationem
edocet, attentè lectitasset, non ipsi necesse fuisset eius etymologiam
nimis subtiliter inuestigare: sed statim intellexisset, maiores nostros
plures murias habuisse, & inter alias vnā, quam & copia salis &
calore solis conspissatam, vt a reliquis separarent, duram nuncupa-
re voluerunt, quae etiam oliuas albas condiri consueuisse inuit
Celsus in 2. lib. Nam columella idem lib. 7. cap. 4. caelestis aquae
sub dio solibus duratae ad pecoris scabritiem curandam meminit.
Mentionem quoque facit Celsus lib. 2. cap. 30. aquae durae quam
difficiliter putrescentem exponit. Ad haec marinam aquam ad pro-
fligandos varios morbos tam intus quàm extra in vsum receptam
ab antiquis inuenio; qua sacerdotes Aegyptios Euripidem, illuc
cum Platone appulsum, & morbo correptum, curasse memorat
Laertius: vnde is quasi remedio gratiam redditurus, versiculum de-
cantatum omnibus fecit:

Θάλασσα κλύζει πάντα τ' ἀνθρώπων κακὰ.

Sententia

II. Lectionum. Lib. II. 56

*Sententia Plinij defenditur de Lino viuo, et ex alyis cō-
probat. Quid sit Scribonio Foeniciū. CAP. XXVII.*

EX Cyprio lapide, quem Amiantum alij nominant, te-
las et vela spectaculi gratia maiores texisse, quæ igni-
bus iniecta arderēt quidē, sed flāmis inuicta & splē-
didiora exirent, Dioscorides scripsit. Hūc q̄ Plinius
crediderit ac appellarit Linū viuū & inextinguibile,
nō erat à quibusdā recētoribus dānandus, quando quidē Pausanias
ante ipsum Carpasium linum, Strabo Carystium vocarant, quē So-
linus Carbasum, Zoroaster Bostrychitem, quidam Corfoydem, alij
Poliam, alij Spartopoliam, vulgares Pulueres salamandrae aut
Alumen scissile falsò dixere. Et huius e generis lino mappas etiam
facilitas, quae igni immissae, vt aliae aqua lotae, à sordibus mūda-
bantur, praeter Plinium Apollonius quoque auctoritate Tacī, in lib.
Mirab. hist. hunc in modū testatur. *Τάκος ἐν τῷ περὶ λίθων, ὁ καρύσιος
(οπισθὶν) λεγόμενος λίθος ἐπιφύσει ἐχει ἐριώδης, ἔχει ὀδούς, ἔχει ἔνθετα
ἔσφραγεται χειρικμαγεία: σφίφουσι δὲ ἔχει αὐτὸν ἔχει ἄλλυχνια, ἔχει καόμενα
λαμωρὰ, ἔχει ἀκατάκασα. ἢ δὲ ἐκμαγεῖον τῶν ῥυπαρομένων ἢ πλύσις
γίνεται ἐδὲ ὕδατος ἀλλὰ κληματὶς καίεται, καὶ τότε τὸ ἐκμαγεῖον ἐπι-
τίθεται, ἔχει μὲν ῥυπὸς ἀπορρεῖ, αὐτὸ δὲ λούκον ἔχει καθαρὸν γίνεται ὑπὸ τῆ
κουρῆς, ἔχει ἄλλιν εἰς τὰς ἐγχρόζει χρεῖας. τὰ δὲ ἔλλυχνια μὲν τὸν ἀπαν-
τα χέρον ἀκατάκασα καὶ ὀμνα μὲν ἐλάμ. δοκιμάζει δὲ, ἔχει τὴν πλωματι-
ζομένης ἢ ὀσμὴ τῆ ἔλλυχνίε καομένη. γίνεται δὲ ὁ λίθος τῆτος ἔχει Κα-
ρυσῶ μὲν, ἀφ' ἧ καὶ τῆ ἰομα ἔλαβεν, πολλοὺς δὲ ἐκ Κύπρου, καταβαινόντων
ἀπὸ τῆ Πελοπόννησος ἐπὶ Σόλους πορρομένοις ἐκ ἀριστέων τῆ Ἐμαίης, ὑπο-
κῆτω πετρεῶν, ἔχει ἔχει πωσέλιον αὐξεται, ἔχει ἄλλιν φθίνοντος τῆ σιλίωσι
μεῖται ἔχει ὁ λίθος, id est: Tacus in lib. de Lapidibus, Lapis (ait) Carystius
dictus habet adnata quaedam lanuginosa & colorata, ex qua materia nen-
tur ac texuntur mantilia: ex eadē ἔχει ἴσα pro lucernis torquetur, suntq. dū
vruntur splendida atq. incremabilia. Porro sordes mantilium non aqua
eluantur, sed elematis vritur, atq. ei mappa imponitur, unde sordes omnis
effluit, ipsaq. mappa igne alba atq. pura redditur, rursusq. in usum ad-
hibetur. Funiculi autē lucernarum ex ipso facti, vsti cū oleo, nullo vnquā
ἔειπτε consumuntur. Atq. harum lucernarum odore deprehenduntur, qui
morbo caduco vexantur. Gignitur verò huiuscemodi lapis tum in Carysto,
à quo nomen sumpsit, tum copiosius in Cypro, quā à Perandro Sobolus ver-
sus iter deor sum ducit, ad lacnam Elmæi, infra rupes, augetur circa ple-
nilunium, rursusq. luna decrecente minuitur. Ex quibus manifestè
colligitur, lapidē siue linum Cyprium, nō tantum spectaculi gratia,
verum-*

H. Mercuri. Varia. Lect. Lib. II.

verum etiam ad mappas ad mantilia conficienda, ut quoque Plinius meminit, v'surpatum esse; quae v'sum Dioscoridem sane latuisse, nemo dubitet; fortasse quod illius tepestate, vel potius in regionibus suis minime amiantum in id adhiberetur. Ad hunc locum faciunt & illa, quae Plutarchus scripsit in lib. de Defectu oraculorum: ubi flumina, fontes, metalla, aliasque plurimas terrae vires, aliquando deficere ostendens, idem euenisse scribit, lapidi Carystio, sub hisce verbis: καὶ μεταλλῶν πᾶς μὲν ἔξαμωρόσεις γεγοῖναι καὶ ἀσ, ὡς τῶν περὶ ἄττικῶν ἀργυρίων, ἔτις ἐν Εὐβοίᾳ χαλκίτιδος, ἔξ ἧς ἐδημιουργεῖτο τὰ ψυχρήματα τῶν ξίφων, ὡς Αἰγυλιος εἶρηκε, λαβὼν ἡδὲ ὑποθαλάττον Εὐβοϊκὸν ξίφος: τῆς δὲ ἐν παρῶς οὐ πέτρας χροῖος ἐπολύς ἀφ' ἧς πέπαιται, μικρὸν ματὰ λίθων μαλακὰ νηματαίδια πωκφέρεται. Ἐν δὲ ὑμῶν ἐωρακέναι τινὰς οἰομαι χειρομακτοα, καὶ δέντρα, ἔκακρυφάλης ἐκείθεν ἔτι περὶ καμίνες, ἀλλ' ὡς ἀνρύταθη χρομείων ἐμβάλλοντες εἰς φλόγα λαμπρὰ ἔδρασαν κομίζονται, νυῦ δὲ ἠράνισαι, καὶ μόλις οἶαν ἴνες ἢ τρίχες ἀραμαὶ δατρήχσιν ἐν τοῖς μεταλλοῖς.

id est: Metallorum quoque nouas haud mirum extinctiones factas, quemadmodum argenti apud Atticam regionem, atque chalcitidis, in Euboea, ex qua aquae frigore tinctos enses fieri solitum testatur Aeschylus his verbis: Capiens enim Euboicum enses acie rigenite. Petrae autem in Carystia diu est quod vena desunt glomos lapideos molles ferre, ex quibus fila nebantur, Nonnullos enim vestrum mantilia, plagulas, retia ex illa materia contexta aspexisse puto, quae non comburuntur, sed usu sordida effecta in flamma conyctur, atque inde lucida et splendida efferunt. nunc autem euannit, vixque in metallis rarae veluti fibrae ac pili intercurrunt. Laborauit Turnebus, ut quid Scribonio Foenicium significaret, apertum faceret, sed quis non videt, ea verba in 267. sic legi debere. Secundum quae adijcitur crocum tritum ex aceto, deinde myrrha trita per se aspergitur, vltimum nitrum, & Afius lapis, phoenicio inducitur. Marcellus enim, qui Scribonium transcripsit, c. 35. idem malagma describens, sic ea verba refert: Secundum quae adijcitur crocum tritum ex aceto, deinde myrrha trita aspergitur, vltimum nitrum, & Afius lapis additur. Ea vero vltima duo verba, Phoenicio inducitur, arbitror sic intelligendum, quod malagma super pannum vel corium purpureum, dum postulat v'sus, duci debeat, atque ita loco patienti apponi: corij phoenicij mentio est apud Plautum in Pseudolo. Nam & Marcellus & Scribonius alia huiusmodi emplasmata memorant, quae pannis superinducta aegrotantibus membris applicabantur, In 37. capite Marcelli: De lapide Sarcophago, Vnciam vnam tundes, & cribrabis, & ex aqua tepida permiscebis, atque in pannum inductum impones pedibus, & alligabis.

Finis Libri Secundi.

57

HIER. MERCVRIALIS

VARIARVM IN MEDICINAE

Auctoribus, & alijs Lectionum.

Liber Tertius.

Loca Oribasij ex Stobaeo restituta.

C A P V T I.

ORIBASIVS, qui multa veterum medicorum scripta collegit, cuique ob hanc causam medici omnes plurimum debent, in 9. Collect. suorum libro, nonnulla ex Antyllo de aere profert: quae quoniam apud Stobaeum diuerso satis modo leguntur, hic lectoribus proponere volui. Ea igitur quae in cap. 4. Oribasij scripta habentur, sic apud Stobaeum serm. 99.

leguntur: *ἡμέραν λαμβάνομεν συν νυκτί. ἀναλογίαν δὲ αὐτῆς ἐφομεν ἔχειν τινα πρὸς τὸν ἐνιαυτὸν, καθάπερ Ἰπποκράτης ἐν τῇ δευτέρῃ τῆς ἐπιδημιῶν ἐπισημείατο. ἔστι δὲ ὁ μὲν ὄρθρος ὑγρὸς καὶ θερμὸς, ἕασι ἰοικώς. δεῦτε οἶτε ὕπνοι δεικνύει, καὶ τὰ σώματα ἀνεῖται καὶ τὰ τῶν νοσοῦντων, ὥστε καὶ τοῖς πυρέσασιν ἀφορετότατον εἶναι τὸν δὲ τὸν καιρὸν. ἀναθυμιάσεις δὲ ἀνεῖσι πρὸς τὸν ὄρθρον, καὶ αὐραὶ ποταμῶν ἀποπνέουσιν ὑγραί, καὶ δέστος ἐπιπίπτει, ἀνθη ἀναβαίνει, καὶ πάντα τὰ ἐκ τῆς γῆς φύομενα ἀνίσχουσιν, ἕασι τῆς κατασασείως τῆς ὀρθρινῆς ἰοικίας. τὰ δὲ μέσα τῆς ἡμέρας φέρεται παρείκασαι. τὰ δὲ κατὰ τὴν δειλίαν φθινοπώρῃ: δεῦτε τῆς βαρῶν, καὶ δυσαρτημάτων οἰσικμῆς, νοσηρῆς οὐσης τῆς δειλῆς, ἀνάλογον φθινοπώρῃ. τῆς δὲ νυκτός τὰ μὲν πρῶτα, καὶ τὰ πρὸς τὴν ἑσπέραν, ὁμοία τῇ δειλίᾳ, ἐντεῦθεν οὔτε ὑπνοῦ ἔπιτρέπομεν τοῖς κήμησι πρὸς τὴν ὥραν, οὔτε ποτόν προσφέρομεν, οὔτε ἄλλο πρὸς ἀγομῆ βοήθημα, εἰ μήτι ἕτερον παροχαλοῖτο, ὑπολαμβάνοι τὸν καιρὸν τῆτον, ὡς περὶ τὸν δειλινόν. τὰ δὲ μέσα τῆς νυκτός χειμῶνι δεῖξασαι πλείστον γὰρ τότε*

Mer. Var. Lect.

H

ὁ ἥλιος,

H. Mercurial. Variarum

ὁ ἥλιος, καθάπερ καὶ ἐν χειμῶνι, ἀφίση κενήμων. αὐτὸ οὐδ' ὀδύνηται τοῖς νοσῶσιν ἰχυρότερα τῆς νυκτὸς εἰκότως, διὰ τὸ ψύχος πυκνομένης τῆς ἐπιφανείας, καὶ ἀπολαμβανομένης τῆς κατὰ τὸ ἀδύλον διαπνοῆς. καὶ τὰ ῥόματα δὲ, καὶ τὰ τῆς ὀφθαλμιῶντων, καὶ τὰ τῆς δυσεντερικῶν, καὶ κοιλιακῶν, καὶ τὰ ἀμακτικά, ἀπὸ τῆς αὐτῆς ποροφάσεως ἐπιγίνεταί, πάντες τοῦ εἰωθότος ἀπειναῖ κατὰ τὸ ἀφανὲς εἰς ἓνα τόπον συσπιδόμενα τὸν ῥόματιζόμενον. τὰ δὲ τελευτᾷ α τῆς νυκτὸς διὰ τὴν πρὸς τὸν ὄρθρον γειννάσιν τῆς αὐτῆς ἐκείνῳ κρᾶσεως μεταλαμβάνει. Ea verò in Latinis codicibus hunc in modū restituenda erunt; *Diem unā cum nocte modo intelligimus, eumque anno similem esse pronunciamus, quemadmodum Hippocrates in secundo Epidem. significavit. Matutinum enim tempus humidum calidumq. est veri simile; quamobrem somni puri, & corpora tam sanorum quam aegrotantium recreantur. Ex quo fit, ut febricitantes hac hora placidissimè degant: nam exhalationes mane dissoluntur, & humidae fluminum aerae respirant, & ros cadit, flores exurgunt, omniaq. è terra orientia attolluntur: nimirum matutina constitutione veri simili existente. Meridies autem aestati comparatur. Pars verò quae ad occasum pertinet, autumno: propter hoc gravitates ac fastidia inserit, quippe cum occasus morbosus sit. Noctis vero pars prima, et quae circa vesperam est, occasui similis est, eo tempore neque somnū aegrotō suademus, neque potum damus, neque ullum aliud auxiliū adhibemus, nisi quod aliud admoneat: quod facimus, veluti illud tēpus aequè ac tempus occasus vereamur. Mediae noctis tempus hiemi comparatū est, siquidem tum sol primum à nobis, ut hibernis diebus, distat. Ergo dolores nocturno tempore vehementiores sunt, idque merito, cum nox suo frigore extremam cutim denset, & perspirationem, quae clam in corporibus sit, intercipiat: & defluxiones, tum eorum qui lippitudine laborant, tum eorum, quos tormina intestinorum exercent, tum eorū qui Coeliaci nominantur, tum eorū quibus sanguis fluit, ab hac eadem causa promouentur, cum ἡ, qui defluxionibus correpti sunt, id totū, quod clam ferri consuevit, unum in locum amendant. Ultima noctis pars, propterea quod matutino tēpori propinqua est, eiusdem cum eo temperamenti est particeps. In eodem similiter lib. i i. quae scribuntur, ita Stobaeus refert: οἱ ὑψυλοὶ τῆς τόπων ὑγεινότεροι. τὸ αἶρος ἐν αὐτοῖς μὴ μένοντος, ἀλλὰ περὶ χειρομύκας, & διὰ τῆς ἀνέμων συνεχῆς ἀπωθουμύρου. ἐπνοοῖτε δὲ, & διαθίσεις πάσας ἐπιτήδειοι, τοῖς περὶ θώρακα & κεφαλῇ πεπονθόσι, & τοῖς ἀσθητικαῖς πάσιν. οἱ δὲ ταπεινοὶ τοῖς μύρ προειρημένους ἀνάμοσοι, διαφορεμένοις δὲ, ἢ & συγκοπτομένοις ἐπιτήδειοι, καὶ γέρονσι δὲ ἀρμόζουσι μάλλον τῆς ὑψυλῶν. οἱ δὲ κρᾶθαλάστοι τόποι τοῖς τε ὑδραπικαῖς, καὶ τοῖς ὑπὸ ῥόματος ἔτισινου ἰσχυρῶς λεμένοις ἀρμόδιοι, & ὅπερ διαμύξα, ἢ θάλαφα, ἢ ἀνασομῶσα: ἀγαθοί*

ἀγαθοὶ δὲ ἐν ἀνέμοις ἢ ἀρθροῦσι πᾶσι, ἐπιτήδεις δὲ, ἔεις ὄρεξιν κα-
 κωμένοις, οἱ δὲ μεσόγειοι ψυχρότεροι τῆς ὠρεθλαττίας, καὶ πρὸς μὲν
 τὰ ὄρεθλαττία, εἰάν γε μὴ ἐλώδεις ὄσιν, μηδὲ κοῖλοι, κρείττους τῆς ὠ-
 ρεθλαττίας, πρὸς δὲ τὰ χρόνια χεῖρες. οἱ δὲ ἐλώδεις κακοὶ μὲν αἰεθίρας
 δὲ, ἔλοιμώδεις, πετρώδεις θέρους μὲν πνιγώδεις, χειμῶνος δὲ χαλεπῶς
 ψυχροὶ, ἐφαῦλοι δὲ πρὸς υἰγίαν. οἱ δὲ ὠρεθλαττία, ψυχροὶ καὶ ἀνώμα-
 λοι, ἀτροφίας μόνως ἐπιτήδεις οἱ τῆς διυγρότητος σπις ἀμύνει. χεῖρες δὲ
 τῶν οἰτελματώδεις, ἐν δὲ μόνον φαῦλον τὸν αἶρα κατασκιάζουσι, ἀλ-
 λα ἔτις καρπὸς κακίως, σόμαχόν τε λυμῶνται, καὶ τὰ σπλάγχνα σκλη-
 ρῶσι, καὶ καχεξίας ἔκαστοισι καὶ ὄρεθλαττίας, κακοὶ δὲ ἔοσι
 πρὸς μεταλλοὺς τισὶν ὑφεσῶτες: ξηροὶ γὰρ, καὶ πνιγώδεις, οἱ δὲ βαθύγειοι
 ἀχρημώτεροι ὄντες, τῆς ξηροῦ ἀμύνης ἀρμόζουσι ἀσθένει. οἱ δὲ ἀργιλώ-
 δεις ἀσθενεῖσι τῆς σόμαχου, ἐκλυτοὶ ἐχόντες τὴν ἀναθυμίασιν. οἱ δὲ ὠ-
 ρεθλαττίας ξηροῦ τῶν οἰτελματώδεις, οἱ δὲ μελάργεοι πάντες αἰεθίρας. Sic verò
 Latine interpretanda sūt: *Loca sublimia saluberrima sunt, cum aer in eis
 non sit permanens, sed perfundatur, & à ventis continenter exagitetur;
 cumq; rectè perspirentur, omnibus thoracis affectionibus erunt accom-
 data, & capiti laboranti, & omnibus sensuum instrumentis conuenient.*
*At loca humilia antè dictis non sunt idonea: ijs verò qui per halitum di-
 geruntur, qui in syncopas cadunt, & senibus, magis quam sublimia apta
 sunt. Loca verò maritima hydropicis, & quibus quacuis defluxio mole-
 sta est, accommodata sunt, itemque ubi detergendum, aut calefaciendum,
 aut aperiendum est, conueniunt; sed prosunt etiam omnibus ijs, qui ner-
 uorum & articulorum doloribus torquentur. iam deprauatis quoque ap-
 petitibus prosunt. Mediterranea verò sunt maritimis frigidiora: caete-
 rum ad morbos acutos, si neque palustria, neque caua fuerint, sunt mariti-
 mis accommodatiora; sed ad morbos diuturnos ineptiora. Stagnantia
 cum semper sunt in vitio, tum verò etiam aestate sunt pestilentia; Petraea
 aestate quidem suffocant, hieme verò molesta frigora faciunt, neque ta-
 men sanitati incommodant. Quae verò sunt prope flumina frigida ac
 inaequalia existunt, solis atrophiam ob humiditatem laborantibus accom-
 modata. Hisce peiora habentur lutulenta: quoniam non solum aerem
 prauum, sed & fructus deteriores reddunt, stomachum corrumpunt, vi-
 scera indurant, malos habitus, cacochymias, & hydropas pariunt. Praete-
 rea quae metallis propinqua sunt, mala itidem existimantur, siquidem
 sicca sunt, & suffocantia. Quae verò sub terra sunt, si boni succi fuerint,
 sicciorebus affectionibus apta censentur, Argillosa verò robur dissolunt,
 cum exhalationem habeant, in qua exsoluendi vis inest. Rufa maiore
 exsiccandi vi, quam quae nunc diximus, sunt praedita: nigra verò om-
 nibus bonitate longè praestant.*

H. Mercurial. Variarum

De Cyphoide, & Cyphi, Galeni, Plutarchi, & Herodoti
 loca collata, emendata, & explicata, De verbo
 Ταιχηδεν, in condiendis corporibus mortuis
 usurpato. C A P. I I.

X praeclearissimis, quas ad varia morborum genera reliquit Andromachus, cōpositionibus, vna fuit pro hepaticis curādis, Cyphoides appellata, cuius Gal. 8. de Comp. med. secūdum loca, mentionē faciens, sic ab ipso vocatā scribit ob similitudinē illius Cypheos, quod Aegyptij omniū primi inuenere, ac in honorem Deorum quotidie accendere, eiusque vapore templa suffumigare consueuerunt. Cyphos verò cōpositionē, etiam Damocrates ex Rūso, in 2. Antidotorū Gal. lib. clarissimē explicasse videatur: nihilominus & à Plutarcho traditā descriptionem proponere gratum futurū putauī, vt vtrisque simul conlatis, Galeni historiae splendor & gratia maior addatur. Plutarchus itaq. in libello de Iside & Ofiride, prope finem, sic lingua nostra loquitur: *Cyphi autem temperamentum est ex decem & sex rebus compositum, cypero, melle, vino, & vna passa, & resina, & myrrha, & aspalatho, & seseli, & iunco odorato, & bitumine, & musco, & lacaphtho (nā ubi Graecē τριπύς legendū βρύς, & λακάφθς) praeter haec vtraque iunipero, quarum alteram maiorem, alteram minorem vocāt & cardamomo, & arundine. Componunt autem non temere, sed recitatis interim, dū seplasiarij temperant, scripturis sacris, Numerus verò tametsi maximē videtur quadratus ex quadrato, & solus habere aequalem aequaliter numerū eò, quòd loco aequale ambitum decenter inducat, minimē est nominandus. In hoc autem cooperari oportet inter se simul plurima, quae cōiuncta sunt, cum odoriferas habeāt facultates. Dulcem enim spiritum & utilem emittunt exhalationem, per quam & mutatur aer, & corpus etiam spiritu commotū constringit, vī & erga nos accommodetur, & temperamentū blandum habeat, et continuas grauesq. curas diurnas sine ebrietate relaxat, ac soluit, & vim imaginatiuam & insomniorum capacem veluti speculū lacuigat, ac puriorem reddit, nihilo deterius quā lyrae pulsus, quibus ante somnum utebantur Pythagorici. Odorata enim sensum deficientem reuocant saepe, rursus obtundunt & auferunt diffusis prae tenuitate per corpus humoribus: sicut & medici nonnulli somnu fieri dicunt, cum cibi exhalatio leniter circa viscera*

scera serpens, & blandè attrētans, pruritus quendam facit. Cypri autem tum potione tum massa utuntur. Potum enim interiora purgare videtur: massa vero emollit. Et praeter haec resina Solis opus est, & myrrha, earum plantarum, quae ad Lunam lacrymas emittunt. At inter ea, quae Cypri constituunt, sunt quae nocte gaudent magis, ut sunt quaecunque ventis frigidis, & umbris, & rore, & humoribus nutriri solent: quando solis quidem lumen unum est, ac simplex, & solem Pindarus nullo contradicente dicit per aethera cerni: sed nocturnus aer commixtio est ac temperamentum multorum luminum, multarumque virtutum veluti seminum ex omnibus in unum sidus confluentium. Merito itaque illa, cum simplicia sint, & ex sole originem trahant, interdum, haec vero cum mixta sint, & varia qualitatibus, incipiente nocte sufficiunt. Quemadmodum autem Plutarchus Cyprios potione interiora purgare scribit, similiter quoque dixit Damocrates: τινες δὲ καὶ τοῖς ἡπυρ, ἢ τὸν πυνδύμωρα, ἢ καὶ τῆς ἐτερον ἀλάγγων Ἑλληνικωδμοῖς, πίνεν διδόασιν ὡς δ' ἐχυλὸν τὸ φαρμάκον. id est: Quidam autem iis, qui iecur, vel pulmonem, vel quodpiam aliud viscus ulceratum habent, drachmam pharmaci bibendam tradunt. Ut inter ipsos conveniat, non solum suffitu, sed etiam potu pro medicamento in usu extitisse id mixturae genus. Quod porro memoriae mandavit Galenus 3. de Loc. affect. Cyprios odorem; capitis dolorem inducere; id intelligendum est de quibusdam, qui levi qualibet de causa eius partis dolore occupantur, quando praesertim caput calidum a natura habent, alioquin scriptum est ab eodem Plutarcho in lib. citato, Aristotelem voluisse cerebrum ab odoribus maxime recreari: quin ipsemet Gal. 2. de Comp. medic. f. l. ubi in febribus humores frigidi dolorem capitis faciunt, frōti illini Cypri praesentaneū remediū putat, quod cum tradat Damocrates Aegyptios Dijs quibusdā in sacrificio succendere cōsuevisse, sic ut credā, de illo Herodotum sermonē facere, quando in 2. lib. eius gentis in sacrificando ritus enarrans ait. His actis, reliquum bovis corpus stipant panibus puris, & melle, & vna passa, & ficis, et thure, & myrrha, atque alijs odoribus: ubi haec infarcerunt, adolent, multum vini oleique infundentes. Et quoniam de Aegyptijs sermonem haecenus habui, non omittam notare, apud Herodotū hoc verbū τὰ πύριον iccirco vsurpari saepissimè, in corporum mortuorum cōdituris, quod cum plures gens illa haberet modos, quibus mortuos a putredine feruaret, primus omnium atque etiam frequentius a populo vsurpatus fuit, qui ex solo cōstabat sale. vnde iure cōdire corpora dicebatur salire, & condita τὰ σαλῶδη. Nā simpliciora & cuius promptiora primò cognita & in vsu posita fuisse, rationi valde consentaneum est.

Mer. Var. Lect.

H iij De

H. Mercurial. Variarum

*De turdis Horatij & Martialis defenditur iudicium,
& Galeni sententia improbat. Modus co-
quendi phasianos. Locus Varronis
emendatus. CAP. III.*

ulti mirati sunt, quòd Horatius Flaccus scri-
pserit:

Nil melius turdo, nil vulua dulcius ampla.

idque Martialis confirmarit, dicens:

Inter aues turdus (si quis me iudice certes)

Inter quadrupedes gloria prima lepus.

in eamq. venerunt sententiam, vt veteres tan-
quam gulae indoctos damnarent. Sed si rem
hanc exactiùs considerare velimus, profectò apparebit haud qua-
quam malè eos iudicasse: Nam quantam nutriendis pinguefacien-
disq. turdis maiores operã impenderent, M. Varro in 3. de Re rust.
lib. & Columella posteris testatum fecerunt: vbi praeter alia innum-
mera circa turdos studia. in cibum illis quotidianum offas & ficis &
farina aliàs crassiore aliàs subtiliore confarctas, nec non milium cù
aqua copiosa & clara praebitum fuisse, mōstrat: vt hac ratione per-
suasum cuique esse possit, aues similibus cibus, aliisq. curis nutritas,
iucundissimas euasisse, adeò vt singuli turdi ternis denariis iure em-
ptitari potuerint, quemadmodù interdù tempore suo Varro, quo-
tidie aerate sua factum scribit Columella, Atqui tēporibus nostris
turdorum saginandorù eum nullus curam gerat, sed quales capiuntur
in coquinas mittantur, necesse est eam in ipsis manducãdis sua-
uitatem minùs percipi. Illud sanè de turdis non parua admiratione
me afficit, quomodo Galenus eos & passerulos duriores esse cō-
coctu perdicibus, attagenis, columbis, gallis, phasianis, & gallinis
scripserit 3. de Alim. fac. Quem locum aliquo mendo scaterere, posset
quis suspicari, nisi eãdem verba apud Oribasium & Aetium notata
haberentur. Cur autem hoc admirer, potissimùm in causa est, quòd
& 7. Methodi, & alibi ex Galeno colligitur, quaecunq. magis nu-
triant, debere difficiliùs (datis caeteris paribus) à calore naturali cō-
fici, vnde si turdis & passeribus magis perdices, gallinae, & phasiani
nutriunt, suntq. (vt loquitur Celsus) materiae firmioris, par est quo-
que difficiliùs concoqui. Iam verò phasianos, quos, quãtum ad co-
ctionem ac nutriendi vim spectat, gallinis pares, edendi verò suavi-
tate

tate superiores facit Galenus, solis vaporibus à culinarum magistris ob maiorem gulae iucunditatem coqui cōsueuisse, apud D. Hieronymum obseruauit. Is enim in Epistola ad Oceanum 83. sacerdotis munera typicè enarrans, sic eum depingit: Debere esse domū suam bene regentem, non ut opes augeat, non ut regias paret epulas, non ut caelatas patinas struat, nō ut phasiadas aues lentis vaporibus coquat, qui ad ossa perueniant, & superficiem carnis non dissoluant artificii temperamento. Hoc etiam pacto solitum fructus coqui pro valetudinarijs meminit Galenus 2. de Comp. medic. vbi examinat scripta Apollonii ad capitis dolorē ex ebrietate: & Alexander Tral-lianus lib. 12. cap. de Tertiana, Aethiopus in arenis carnes coquere multorum testimonio comprobatum est, ob id apud Varronem *καλαρίστων*, ita legendum puto, neque in puluere libyco, non mythico, coquam carnes, quibus satullem corpora, ac famem ventris.

De Aconiti nomine, ex Antigono, De eodem Athenaei locus emendatus: item alter Theophrasti melius quam à Gaza interpretatus. De Cicuta quaedam. Error Macrobij. CAP. IIII.

Iu inter auctores disputatum fuit, à quonam aconiti nomen acceptum esset; tandemque potior pars Theophrasto adhaesit, qui in 9. de Plantarum historia sic ipsum vocatū scribit, ab Achonis Periandinorū siue Mariandinorum (ut quidam corrigendum volunt) pago ad Heracleam Ponti. Theophrasti sententiam ex Theopompo comprobauit primò Aelius Promotus, cuius verba haec sunt ex lib. *περὶ ἰοβόλων καὶ δηλητηρίων φαρμάκων*, qui in Vaticana bibliotheca seruat: τὸ ἀκόνιτον φύεται μὲν ἐν Ἀκόναις, λόφος δὲ ἔστιν ἐν Ἡρακλείᾳ οὕτω καλούμενος Ἀκίνας, ὡς ἰσορεῖ Θεόπομπος: καὶ Εὐφορίων δὲ ἐν τῷ ξενίῳ ἔστι δὲ τὸ ἀκόνιτον ρίζιον ἀγροῦσι διημιφείας, ἀπὸ τῆς τόπῃ τῆτο ὄνομα κέκτηται, ὃ ἐπαρδαλιαγχιετινὴς ὀνομάζουσι, ὅθεν τὸ τὰς παρδαλίας ἀπογευμῆρας τέτυκτον ἔστιν ἡ παρδαλία. id est: *Aconitum in Aconis quidem nascitur: mons autem est in Heraclea sic vocatus, ut narrat Theopompus, ut verò Euphorion scribit in Xenio, Aconitum radícula est graminis similis, à loco huiusmodi nomen sortita, quam nonnulli Pardalianchen vocāt, propterea quod pardali,*

ferre voluerit. Id quod ex Antigono retuli, apud Athenaeum quoque 3. Dipnos paullo diuersius legitur, hoc pacto: *Ἐπί τούτοις ἀπίσται, μαθήτω καὶ ὁ δὲ Θεοπόμπου τῆς χίμης, ἀνδρὲς φιλελεύθερους, καὶ πολλὰ χρήματα καταναλώσαντος εἰς τὴν ἐπι τῆς ἰσορίας ὀξείασιν ἀκριβῆς, φησὶ γὰρ οὗτος ἐν τῇ ὁδῷ καὶ τριακοσῆ τῶν ἰσοριῶν ἐστὶ Κλεάρχου διηγήσασθαι τῶν ἠεὶ κλειωτῶν ἐν τῷ πόντῳ τυράννου, ὡς βιάσας ἀπὸ τῆς ποσσίνης, καὶ ὡς τοῖς πλείστοις ἐδίδου κώνειον πιεῖν. ἐπειδὴ οὖν, φησὶ, πάντες ἐγνώσαν τὴν τῆς φαρμάκου φιλοτιμίαν, οὐ παρέστησαν τῶν οἰκτιρῶν πρὶν φαγεῖν τὴν γαλίαν: τὸ γὰρ τοὺς ποροφαγόντας, μηδὲν παρέσθαι κίνοντας τὸ ἀκόνιτον, ἄκλιθω αἰ φησὶ, ὅτι τὸ ρύεσθαι ἐν τῷ πόντῳ, Ἀκόναις κελεύει, ὅτι καὶ τῶν ἠεὶ κλειωτῶν. id est, Si quis fidem his adhibere non vult, apud Theophrastum Chium discat, hominem veritatis amanti simum, quia in exacta historiarum cognitione comparanda multum pecuniam consumpsit. Hic enim in 38. Historiarum libro sermonem faciens de Clearcho Heraclotarium in Ponto tyranno, ut vi multos sustulit, & ut plurimis aconitum potu dedit; Postquam, ait, omnes pharmaci in potu faciendam a rege inuitationem cognouerunt, haud prius domo exierunt, quam rutam comederent; eò quod nil ab aconito ledantur illi, qui prius hanc potarint. Aconitum vocari scribit à loco circa Heracliam Aconis appellato. Sed vbi apud hunc habetur, ἐδίδου κώνειον πιεῖν, corrigendum esse puto, ἀκόνιτον: quoniam cum Antigoni, nuper citati, auctoritas id exoptulat, tum maximè ipsiusmet Athenaei postrema verba requirunt. Ut interim quoque non omittam, cicutam valde aconito lenius esse venenum, & iccirco eam maiori mensura propinari, atque interdum fallere: Nisi malimus, Athenaeo κώνειον & ἀκόνιτον idem extirxisse: quemadmodum Stephanus in libro de Urbibus, eum citans, in voce Ἀκόναι attèstari videtur, quo pacto Arabum errorem tegere quoque possemus, qui κώνειον & ἀκόνιτον forsitan idem putantes, turdos siue sturnos aconito velci tradiderunt: cum non aconito, sed cicuta eos nutriri, Galenus & alij veriùs tradant, ut enim vulgò hodie Toxici nomine genus veneni quoduis significamus, sic fortè & cicutam & aconitum veteres indifferenter vsurparunt, quando scilicet, venenum, & non plantarum genus diuersum erat significandum. Ex ijs quoque Athenaei verbis clarum esse potest, apud Antigonum non Agarharchum, sed Clearchum esse legendum, atque illum ea die, in qua olim reges pocula prægustata porrigebant populo, ut hac propinatione suam erga ipsum beneuolentiam testarentur, ipsa pocula aconito inficere, atque hoc pacto illos interficere decreuisse. Porro cicutam vino haustam irremediabile malum inducere, & si post ipsam vinum bibatur, eius prauitatem atque vim*

H. Mercurial. Variarum

vim castigare, Plinius intellexit, quando lib. 16. cap. 5. scripsit, Sicut cicuta homini venenum est, sic cicuta vinum, cuius euentus eam rationem afferre soleo, quod cicuta pauco vino hausta citius ad vitalia penetrat, nec ab illo sui vis hebetatur: at si vinum largè bibatur, postquam ipsi per aliquod tempus cum nativo calore pugna fuit, vim eius in pugna iam retusam ab illo utpote calido penitus extinguere necesse est: & iccirco apud Platonem in Phædone voluerunt satellites, ut Socrates hausta cicuta non moueretur, timentes ne calore motus veneficum cicuta frigus nimium retusum foret, sicque mors, vel impedita vel saltem prorogata esset. Itaque Macrobius errasse facile hinc patet, quando lib. 7. cap. 6. scripsit, Aconito potu superhaustum vinum esse remedio: sicut vinum cum aconito tritum, & potu haustum, irremediabile malum facit. Praeterquam enim quod de aconito id nullus probatae fidei auctor tradidit, nisi ut supra ipsum quoque tueamur, Plutarchus etiam, à quo omnia illa accipit. 3. Sympos. 5. monstrat, non de aconito, sed *περὶ κωνείας*, siue de cicuta ea vera esse; ut Macrobius hallucinatus sit, *κόνιδον*, id est, cicutam aconitum esse putans. Est apud eundem Plutarchum in lib. *περὶ ἀδολεσχίας*. historia scitu digna de illis, qui templum depopulaturi, prius cicutam potarant, secumque lagenam vino plenam attulerant, ut si capti fuissent, veneno interirent: sin minus, vini potu sese à veneno liberarent.

Macrobij error ob imperitiam medicinae. Quod potus ad pulmonem pertingat, non vnum Platonem dixisse. Plutarchi locus ex Macrobio emendatus: alter Theophrasti explicatus, & ab errore Galæe vindicatus. CAP. V.

Macrobius, qui totum Saturnalium suorum septimum librum ex Symposiacis Plutarchi verbotenus furatus, illius nunquam mentionem fecit, si à nobis interdum damnabitur, eum ingratitude suæ debitas luere poenas æqui iudices clamabunt, quemadmodum hoc loco, ubi Plutarchi, quem Latinum eius nomine occultato faciebat, vestigia deserere, & medicorum arenas ingredi non veritus, calumnijs locum satis amplum parauit. Dñ enim

enim eius lib. cap. 4. quattuor virtutes, quas medici naturae in perficiendis nutrimentis subministrare sciunt, exprimere conatur, quasi in primo limine maximo errori impegit, siquidem nullus est vel in medicinae auctorum lectione minimum veritatus, qui ignoret, eas facultates appellari, ἐλκτικήν siue attractricem, καθεκτικήν, id est retentricem, ἀλλοιωτικήν vel alteratricem, & διακριτικήν siue expultricem: quam verò ipse falsò καθεκτικήν vocat, ἐλκτικήν esse: & quā καταδελκτικήν, καθεκτικήν, ex ipsiusmet verbis intelligere facillè licet. Neque etiam vllus aded rudis grammaticus inueniatur, qui κατέχειν pro trahere, & καθεκτικήν facultatē pro attractrice vsurpare velit. Sed hoc illius fortè non proprium, at librariorum culpa erratū sit: Aliud autem cum multis illi commune, & forsan cum Plutarcho & Galeno, qui Platoni adscripserunt, tanquam primus & solus potum per asperam arteriam ad pulmones descendere senserit: cum ante ipsum fuerint celebres medici idem sentientes; aduersus quos Hippocrates siue Polybus in 2. de Morbis disputauit, & quos potius quam Platonem ab Aristotele in libris de Animalibus damnari crediderim. Immo verò Plutarchus in Stoicorum repugnantijs hanc opinionem etiam Hippocrati tribuit, multisque alijs veteribus. Hippocrates verò in lib. de Corde (si tamen eius est) id planè sensisse videtur. Hisce adijciam, aliquas quoque gratias Macrobio habendas esse, nempe qui plures in Plutarchi Problematibus, lacunas explendi, & errores corrigendi scriptis suis potestatem faciat; sicuti ex loco citato hos versus Eupolidis apud Plutarchum corruptos restituere poterit quiuis:

Βοσκόμεθα ὕλης ἀπὸ παντοδ' ἀπῆς, ἐλάτης,
 Πείνης, κομάρετε πόρ' θους ἀπαλούς ὀποτρῶγουσαι,
 Καὶ πρὸς τῆτοισιν ἔτ' ἄλλ', οἶτον, κυτισὸν τε, ἠδὲ
 Φάσκον δ' ἰώδη, καὶ σμίλα καὶ τίμ' πολύφυλλον,
 Κύτινον σχίνην, μελίαν, συκην, δριῦ κιττὸν, μυρίκην,
 Πρόμαλλον, ῥαμμον, φλώμον, ἀνθρακκόν, κισθόν,
 Φηγόν, θύμα, θύμβραν.

Quos si Adrianus Iunius legisset, non traduxisset, φάσκον δ' ἰώδη, Legumina odora, sed aut alio quodam modo legisset, aut φάσκον intellexisset saltem apud Hesychium, si nō apud alios, esse το ἔπι τῶν δρυῶν γινόμενον. quae omnia vnā cum caeteris enumeratis ab Eupolide, capras lubentius quā legumina pasci, nunquam negarent pastores. Quamquā illius poetae sententiam nequaquam opinioni eorum fauere putem, qui multiplices cibos facilius concoqui simplicibus asserunt; propterea quòd ex Eupolide nō conuincitur capras simul

H. Mercurialis Variarum

simul tot eduliorum genera manducare; sed quòd, cum maior pars aliarum pecudum duobus tribusve tantum cibis utatur; ipsae uno vel altero deficiente, adhuc multa habent, quibus vesci queant, plantas vel herbas. Quid porò sit φάσκος fusiùs Hesychio indicarunt nobis Theophrastus, atque Plinius. Is. n. 3. de Hist. plant. c. 9. sic ait: *ἡ αἰγίλων φάσκος φέρει, ἀόλιον καὶ θράγγιον, καὶ γὰρ πανυχῶν κατακρίνεται, καθάπερ τράγος, ὀθονίη μακρὴν. φέεται δὲ τῆ το σκ τῆ φλοιῶ, καὶ οὐκ ἐκ τῆς κορυφῆς, ὅθεν ἡ βάλανος, οὐδ' ἐξ ὀφθαλμοῦ, ἀλλ' ἐκ τῆς ἀλαγῆς τῶν ἀνωθεν ὄζων ἔχει.* Quae verba dū trāsferret Theodorus, miror eur, (quod plerunq̄e facere solet) Plinij verbis hac de re vsus non sit, quae sic se habent lib. 16. c. 8. *Englandiferis sola, quae vocatur aegilops, fert panos arentes, muscoso villo, canos, non in cortice modo, verum & è ramis dependentes, cubitali magnitudine, odoratos, ut diximus inter unguenta.* Haec tenus Plinius, qui licet in aliquibus a Theophrasto diuersa scribere videatur, cum (ut Dioscorides & Eupolidēs) odoratum faciat huiuscemodi muscum, quod non indicat Theophrastus: attamen omnia mirè ipsi plantae accommodantur. Quemadmodum nec rei, nec Theophrasti verbis conuenit, quod Gaza, ἐκ τῆς κορυφῆς, trāstulit, E surculo, siquidem κορυφή apud Theophrastum modo vocatur germinatio arborum, à clauae similitudine, sicut lib. 3. cap. 6. de Hist. modò geniculatum incrementum, & cacuminum articulatio, quod ait Plinius lib. 16. ca. 25. & quod in loco proposito significare existimo: Surculus verò id germen est, quòd ramis enascitur: a quo non est dubitandum quin muscus exeat.

Lucretij locus de Peste Hippocrati collatus, & eius defensio. CAP. VI.

Ulti fuere ex veteribus, qui pestis rationem explicare, & posteris tradere tentarunt: sed vnum Hippocratem in eo genere omnes alios excelluisse inter medicos constat, non modò in ijs; quos Epidemicos inscripsit, libris, verum etiā alibi, & praesertim in illo volumine, vbi *περὶ φθῶσων*, siue de Spiritibus disertissimè tractat: quòd cum ab Erotiano, Galeno, Gregorio Nazianzeno, Stobaeo, & ab alijs fide dignis scriptoribus, ut Hippocraticū eitetur, quin magnae apud medicos existimationis tamquam Hippocratis doctrina plenum esse debeat, neminem negaturum spero; quemadmodum etiam latissimè in nostris, quas edidit aliquando sumus

fumus super Hippocratem adnotationibus, probabitur. Itaq; in lib. de Spiritibus sapientissimus senex omnium morborum aliquam dari communem originem, nempe aerem, ante cetera ostendens, ita scribit: Μετά τὸ τοῦτον ἀθρόως ῥητέον, ὅτι ἐκ ἄλλοθεν εἰκὸς εἶναι γίνεσθαι τὰς ἀρρώστιας μάλιστα ἢ ἐν τεύθειν, ὅταν τὸ τὸ ἢ πάλιον ἢ ἑλαστόν, ἢ καὶ ἀθρόωτερον καὶ μεμιασμένον νοσηροῖσι μιάσμασι τὸ σῶμα ἐσέλθῃ. id est: post hoc igitur statim dicendum, quod non aliunde potissimum morbos nasci consentaneum est, quam hinc: quando scilicet hic (de aere loquebatur siue spiritu) vel copiosior, vel potior, vel cumulatior atque morbosus inquinamenti infectus corpus ingrediaitur. Ex quibus liquet, eum sensisse, quod licet aliunde quoque morbos nasci contingat, nihilominus tunc maximè contingunt, quando aer morbosus contagijs affectus corpus intrat. Paullo post febres in duo genera partiens, alterum commune omnibus Pestem vocat; alterum ijs, qui mala viuendi consuetudine vtuntur, ob victum proprium facit; vtrumque tamen ab aere ortum capere scribit. De primo siue de peste hunc in modum loquitur: ὁ μὲν οὖν κοινὸς πυρετὸς δια τὸ τοιοῦτος, ὅτι τὸ πᾶν τὸ σῶμα τοῦτο πᾶντες ἔλκουσιν ὁμοίως, ὁμοίω τῷ πνεύματι τὸ σῶματι μιχθέντος, ὁμοιοὶ δὲ πᾶρε τοὶ γίνονται. ἀλλ' ἴσως φησὶ τις, δεῖ τι οὐδ' οὐχ ἅπασιν τοῖσι ζώοισι ἀλλ' ἐδνεῖ τινὶ αὐτίω περιπίπτουσιν αἰ τοιαῦται νοῦσοι; διότι (φαίλω ἂν) δεσφίρει σῶμα σώματος, καὶ φύσις φύσιος, καὶ τροφή τροφῆς. οὐ γὰρ πᾶσι τοῖσιν ἐδνεῖσι τῶν ζώων ταῦτα οὐτ' ἀναρμωσα, οὐτ' διάρμωσα ἔστιν, ἀλλ' ἕτερα ἑτέροισι ξυμφορα, ὁκόταν μὲν οὐκ ἀρτοιοῦσίσι πληθὴ ἢ μιάσμασι, ἀτῆ ἀθροῦσιν φύσις πολέμια ἔστιν, ἀθροῦσιν τότε νοσηροῖσι; ὅταν δὲ ἑτέρω τινὶ ἐδνεῖ ζώων ὁ ἀρ διάρμωσος ἢ, τὸ νόσημα κείνο νοσηροῖσι. id est: Communis itaque febris ideo talis est, quod spiritum huiusmodi omnes attrahant: simili verè spiritu similiter corpori commixto, similes quoque morbi efficiuntur. At fortasse dicet quispiam, Cur igitur non cunctis animalibus, sed alicui ipsorum generi contingunt tales morbi? Causa est (inquam) propterea quod corpus à corpore, natura à natura, nutrimentum à nutrimento differunt. Non enim omnibus animalium generibus incongrua eadem vel congrua sunt; sed alia alijs conueniunt. Quando itaque aer huiusmodi contagijs, quae hominum aduersantur naturae, repletus fuerit, tunc homines aegrotant; quando tunc alicui alteri animalium generi aer incongruus extiterit, illa similiter aegrotant. Quam sententiam Lucretius in 6. de Natura adeò eloquenter ac appositè expressit; vt non aliunde, quam ex hoc Hippocratis libro ea omnia excerpisse, & quae breuiter hic docentur, ibi fufius & luculentius declarasse videatur. Verus ipsius hisce subijcere placuit:

Nunc

H. Mercurial. Variarum

Nunc ratio quae sit morbis, aut unde repente
 Mortiferam possit cladem conflare coorta
 Morbida vis hominum generi, pecudumq. ceteruis,
 Expediam. Primum multarum semina rerum
 Esse supra docui, quae sint vitalia nobis,
 Et contra quae sint morbo mortiq. necesse est
 Multa volare. Ea cum casu sunt forte coorta,
 Et perturbant caelum, fit morbidus aer,
 Atque ea vis omnis morborum, pestilitasque
 Aut extrinsecus, ut nubes nebulaeque, supernè
 Per Caelum veniunt; aut ipsa saepe coorta
 De terra surgunt, ubi putorem humida naeta est,
 Intempestivis pluvijsq. & solibus iceta.
 Nonne vides etiam caeli novitate & aquarum
 Tentari procul à patria quicumque domoque
 Adveniunt? ideo, quia longè descrepitat res.
 Nam quid Britannis caelum differre putamus,
 Et quod in Aegypto est, qua mundi claudicat axis?
 Quidve quod in Ponto est differre à Gadibus, atque
 Usque ad nigra virum percoetaeque saecula calore?
 Quae cum quatuor inter se diuersa videmus
 Quatuor à ventis, & caeli partibus esse,
 Tum calor & facies hominum distare videntur
 Largiter, & morbi generatim saecula tenere.
 Est elephas morbus, qui propter flumina Nili
 Gignitur Aegypto in media, neque praeterea usquam.
 Athide tentantur gressus, oculiq. in Achaeis
 Finibus; inde alijs alius locus est inimicus
 Partibus ac membris. varius concinnat id aer.
 Proinde ubi se caelum, quod nobis forte alienum
 Commouet, atque aer inimicus serpere caepit,
 Ut nebula ad nubes paulatim repit, & omne
 Qua graditur conturbat, & immutare coactat;
 Fit quoque ut in nostrum cum venit denique caelum,
 Corrumpat, reddatque sui simile, atque alienum.
 Haec igitur subito clades nova pestilitasque
 Aut in aquas cadit, aut fruges persedit in ipsas,
 Aut alios hominum pastus, pecudumq. cibatus,
 Aut etiam suspensa manet vis aere in ipso,
 Et cum spirantes mixtas hinc ducimus auras,

Illa quoque in corpus pariter sorbere necesse est.
 Consimili ratione venit bubus quoque saepe
 Pestilitas, etiam pecubus balantibus aegror.
 Nec refert utrum nos in loca deueniamus
 Nobis aduersa, & caeli mutemus amictum:
 An caelum nobis vltro natura corruptum
 Deferat, aut aliquid quod non consueuimus vti,
 Quod nos aduentu possit tentare recenti.

Si igitur quis attento animo Lucretiana Hippocraticis conferat, sanè cognoscet Latinum scriptorem non modò sententiam atque principia à Graeco accepisse, immò & saepè verba verbis alterius respondere perspicuò animaduertet. Quod eò magis miror, quoniam cum Epicurus, & Democritus, cuius discipulus fuit Hippocrates, eandem opinionem tenuerint, facile dici posset, Lucretiù potius illos quam Hippocratem secutum esse. Vt verò cumq. sit, manifestè patet, pestis originem apud illos omnes penè eandem haberi, atque in hoc dumtaxat varietatem aliquam apparere, quòd Democritus atomos, Hippocrates *μίσματα*, Lucretius Epicurum imitatus semina appellare maluerit. Conferrem quoque Thucydidi de Athenensium peste narrationem Lucretianae, quando praesertim Galenus saepenumèrò Thucydidis mentionem facit: sed quia id à multis eleganter factum inuenio, quos Fuluius Vrfinus singularis probitatis, & eruditionis vir in sua Virgilij collatione non parum antecessit, libentissimè abstinebo. itaque illud vnùm admonebo, nonnullos iniquè profectò agere, qui Lucretio vertunt vitio, quòd interdum à Thucydidis oratione ac mente defleat; quandoquidem non ipse Thucydidis verba ad vnguem exprimere instituerat, sed tantum modò historiam Latinis carminibus complecti; quam vt felicissimè affecutus est, ita magnam laudem meretur, vbi praeter sententias, verba quoque Graeca (id enim saepissimè facit) Latino sermone reddit.

Hippocratis

H. Mercurialis Variarum

Hippocratis, & Herodoti loca de morbo Scytharum
foemineo collata. De Amazonibus.

C A P. V I I.

Herodotus in Clio auctor est Scythas praelio
fufis Medis, vniuerfa Asia pofitos, iamq. vt in
Aegyptum contenderent, Syriam, & Palaesti
nam ingreffos, à Pfammittico rege precibus,
& muneribus fuiffe perfuafos, vt ea regione
intacta relicta, in loca fua reuenterentur: cũq;
in Afcalonem Palaefinae yrbē perueniffent,
multos ipforum vetuftiffimum Vraniae Ve
neris templum depēculatos eſſe: ob quod facinus Deam illam tem
pli ſpoliatoribus, eorumq. poſteris omnibus morbum foemineum
immiffiſſe, quo quicunq. laborabant, à reliquis Scythiſ *ἐνάρτες*, ſiue
ἐνάρτες, hoc eſt, euirati vocabantur. Ceterum quinam fuerit is mor
bus cūm Herodotus non docuerit, Hippocratem, qui & morbum,
& originem veram, cuiusque nōminis rationem explanat, in medium
adducemus, cūm vt Herodoti hiftoriae maior claritas addatur, tum
maximè vt per Herodotum Hippocratis verba ac ſentētias facilius
intelligamus Sic ergo in lib. de Aere aquis, & loc. ſcribit: *ἔτι τε πρὸς*

*τουτέοισιν ὀνεχία γίνονται παλαιοὶ ἐν Σκύθαισι, Ἐγυπταίῃς ἐκ τῆς Ἰωνίας
ὡς αἱ γυναῖκες ἀφ' ἑλθόντων αὐτῶν, καλεῖν αὐτὰς οἱ τοῖστοι ἀναδρι
εις οἱ μὲν ἐπιχώριοι πλὴν αἱ τίλυ, προσιδέασιν θεῶν, καὶ σεβόνται τετίους τοὺς
ἀνθρώπους, καὶ πόρον κωκεσι, δεδοκότες περὶ αὐτῶν ἕκαστοι. ἐμοὶ δὲ καὶ
αὐτῶν δοκί ταῦτα τὰ πάθια θεῶν, Ἐτ' ἄλλα πάντα. Ἐπὶ δὲ ἑπεροῦ ἐπέ
ρη θειότερον, ἐδὲ ἀνθρωπινώτερον, ἀλλὰ πάντα θεῶν: ἕκαστον δὲ ἔχει φύσιν
τῆς τοιότητος, καὶ ἐδὲν ἀνδρὸς φύσις γίγνεται: Ἐτὸ τοῦ πάθους ὡς μοι δοκεῖ
γίγνεσθαι, φεάσω ὑπὸ τῆς ὑπασίης καὶ μάλα λαμβάνει, ἀτε αἰ κρεμαμῆ
νων δὲ τῶν ἰσων τοῖς ποσίν. Ἐπειτα ἀποχλωμῶται, καὶ ἔλκονται τὰ ἴσθια
οἱ ἀσφόδρα νοσώσασιν: ἰώντων δὲ σφας αὐτῶν τρόφι τοῖσδε. ὁ κόπτην ἀρχή
ται ἡ νόσος, ὁπιδεν τῆ αὐτῶν ἐκ τῆς φλέβας τὰ μνησιν: ὅταν δὲ ἀπορρῦνται
αἷμα, ὑπνος ὑπολαμβάνει ὑπὸ ἀδινείας, Ἐκαθὺν δὲ εἰς ἑπείτα ἀναγείρον
ται, οἱ μὲν τινες ὑγιῖς ἐόντες, οἱ δὲ ἐ. ἐμοὶ μὲν οὐδὲν δοκεῖ ἐν ταύτῃ τῇ ἰήσει δὲ
φθίρεισθαι. εἰσὶ γὰρ ὡδὲ τὰ ὅτα φλέβες, ἄς ἐάν τις ἐπιτάμνη, ἀγοιοὶ γίνον
ται οἱ ἐπιτμηθέντες. ταῦτας τοίνυν μοι δοκέσιν τὰς φλέβας ἐπιτάμνειν. οἱ
δὲ μετὰ ταῦτα ἐπειδὴ ἀφίκονται ὡδὲ γυναῖκα, καὶ μὴ οἱ οἱ τε ὡςι χρῆσθαι
σφίσι αὐταῖς, τὸ πρῶτον ἐκ ἐν θυμῶνται, ἀλλ' ἡσυχίῳ ἔχουσιν. ὁκόταν δὲ
δὲς ©*

δις ἢ τρίς ἑσπεριον αὐτίοισι περιωμένοισιν κινδύν. ἀλλοιότερον δὲ πα-
 βαρῆ, τομίσαντες τὴν μαρτυρικὴν αὐτῶν θεῶν, ὅν ἐπαλιπῶνται, ἐν δὲ νόστοις πολλῶν
 γυναικῶν, καταγιόντες ἐωυτίων ἀπαρρέσει, γυναικίζουσι τε ἑργάζον-
 ται μετὰ τῶν γυναικῶν, ἃ ἢ ἐκείνα τῆτο δὲ πάσχασι Σκυθίων οὐ πλεῖ-
 σιοὶ, ἢ οἱ κρείσσοι, ἀλλ' οἱ δὲ γενεῖς αὐτοί, ἑ ισχυρὴ πλείων κελτημένοι δὲ τῶν
 ἰππασίω. οἱ δὲ πέντες ἦσαν, ἐν δὲ ἰππάζονται, ἑ τοὶ ἐργαῖ, ἐπεὶ θεοῖτε
 ρον τῆτο νόστον ματῶν λαοῦν ὅτι, ἐ τοῖς ἡνιωτῶ τοῖς τῶν Σκυθίων, καὶ
 τοῖς πλεονιστῶ τοῖς προσιππῶν μοιῶσι, ἀλλὰ τοῖς ἅπασιν ὁμοίως, καὶ
 μᾶλλον τοῖσιν ὀλίγα κελτημένοισιν ἢ τιμωμένοισιν ἢ δὲ εἰ χίρμασιν οἱ θεοὶ ἑ
 θαυμαζόμενοι ὑπὸ ἀνθρώπων, καὶ ἀπὸ τῶν ἀρχαῖων ἀποδιδέσιν. εἰπὼς
 γὰρ τῶν ἀμπελοσίουσιν θύειν πολλὰ τοῖς θεοῖς, καὶ ἀπὸ τῶν ἀνάθηματῶν ὄν-
 των χίρματων, καὶ τιμῶν, τοῖς δὲ πέντες ἦσαν, δὲ τὸ μὴ ἔχειν, ἐπεὶ τα
 καὶ ὁπμιμοσίουσιν, ὅτι ἐ δὲ ἰδὴ ὄσιν χίρματα αὐτίοισιν. ὡσεὶ τῶν τοῖσιν
 ἀμαρτιῶν τῶν ζήμιῶν τοῖς ὀλίγα κελτημένοισιν φέρειν μᾶλλον, ἢ τῶν πλε-
 σίουσιν ἀλλὰ γὰρ, ὡς περὶ ἑσπεριον ἑλεξα, θεῖα μὲν ἑ ταῦτα ὅτι ὁμοίως
 τοῖς ἄλλοις, γίνεται δὲ καὶ φύσιν ἑκαστα, καὶ ἢ τοιαύτη νόστος ἀπὸ τοιαύτης
 προφάσις τοῖς Σκύθαις γίνεται, οἴλω εἶρηκα. **Quibus, ut facilius à**
quocunque intelligi, & conferri queant, etiam Latina adiungam:
Amplius autem plurimi Scythae eunuchi sunt, & muliebria officia
obcunt, instarq; foeminarum omnia faciunt, & loquuntur, vocantur-
que hi Effoeminati. Et regionis quidem incolae causam ad Deum refe-
runt, coluntq; hos ipsos homines, & adorant, sibi ipsis timentes, ne quid
male accidat. Mihi verò hi affectus diuini quidem esse videntur, sicut
& reliqui omnes; neque ullum aliquem alio esse diuiniorem aut huma-
niorem, sed diuinos omnes: verum unusquisque eorum suam propriam
habet naturam, neque aliquis citra naturam accidit. Quare quomodo
hic affectus contingat, ut mihi videtur, narrabo. Ab equitatione ip-
sa diuturni eos corripunt articulorum dolores, nimirum propendentibus
semper ex equis eorum cruribus; deinde claudi fiunt, contrahunturque
coxendices, cum inualuerit morbus. Medicantur autem sibiipsis hoc
modo. A principio morbi utranque venam retro aures incidunt; quo
facto, sanguine multo permanante, somnus eos corripit prae imbecilli-
tate, sicq; obdormiscunt: quorum quidam aliqui depulso somno sani exsur-
gunt, aliqui verò minimè. Atque mihi sanè videntur ea medicatione se-
ipsos perdere. Sunt enim venae post aures, quas si quis secet, steriles fiunt,
q; quibus secantur. Quare id etiam ipsis ex earum incisione accidere cer-
tum est. Quando igitur postea uxores adveniunt, impotentesq; se factos vi-
dent cum illis coire, primum quidem nihil molestius cogitantes quiescunt:
tum autem bis, aut ter, aut amplius frustra opus tentarunt, neque quicquã
proficiunt, mox putant se Deum offendisse; in quem culpam rejiciunt,
induuntq;

Mer. Var. Lec. I induuntq;

70 H. Mercurialis Variarum

induuntq; se veste muliebri, palam se euiratos esse confitentes, ad mulierumq; contubernia transeunt, earum opera tractantes. Hoc itaq; malo ditissimi Scytharum afficiuntur minimè vero infimi, immo qui maximè & genere & potentia praevalent, ex nulla alia, quam continuæ equitationis causa hoc perpetiuntur: pauperes verò minus, quum non multum equitent. At qui oportebat, siquidem is morbus alijs diuinior est, ut nò nobilissimis neque ditissimis Scytharum ferè solis accideret, sed esset omnibus aequaliter peculiaris, immo magis inuaderet pauperes circa cultum deorum negligentiores, si gaudent Dijs etiam in hominum admiratione constitui, & pro hoc beneficia hominibus retribuunt. Diuites. n. saepius dijs sacra faciunt, ut et imas offerunt, statuas erigunt, coluntq; quum pecunijs abundant: pauperes autem minus id faciunt, quum non habeant, quin etiam aliquando deos detestantur, qui eis opes non suppedient, ut verisimilius esset, pauperes ac parum abundantes hoc malo propter crimina sua puniri, quam diuites, & qui opibus abundant. Verum (sicut & prius dixi) diuinus quidem hic affectus est similiter atque alij omnes, singuli autem secundum naturam sunt. Atque eiusmodi morbus ex ea, quam dixi, occasione Scythis contingit.

Hactenus Hippocrates: à quo facile vnusquisque comprehendere potest. Scytharum morbum ab Herodoto nominatum eundem esse, quem ipse refert: & quando hic eos *αυαρδ πρις* vocat, vel *ευνάρις*, ut apud Herodotum, corrigi debet, vel vtramque dictionem idem significare putandum: nimirum euiratos seu effoeminatos: sicuti quoque Scytharum vates, utpote castratos appellatos esse in Melpomene meminit. Quae verò Hippocrates de morborum omnium diuinitate disserit, quaeve de pauperum & nobilium moribus, unde Aristoteles multa 2. Rhet. scripta accepisse potuit: ita interpretari debet tanquam a viro potius philosopho, quam vllò verae religionis lumine praedito proficiscantur. Id non est absque animaduersione praetereundum, Amazonum genus, quod ab aliquibus fabulosum reputatum est, ab Hippocrate ante uerba citata apertissime confirmatum esse, sicut etiam confirmauit 3. de Artic. textu 85. quamquam ibi negat, eas consueuisse infantibus masculis articulos luxare, ut claudii imbecilliores fierent. Has etenim mulieres multis saeculis perdurasse, probaret aliquis, quòd Eradius in uita Poemenis Abbatis narrat Amazonas foeminarum crudele genus uiuente eo Abbate in Scythia descendisse, multosq; patres sanctos interemisse, quod pluribus annis post natum Christum contigit. Haec tamen historia haud parum uerò dissimilis uidetur, quoniam regio, in qua Amazones regno sunt potitae, plus distabat ab Aegypto, quàm ut potuerint in ipsius regione uenire: praeterquam quòd nullus auctor fide dignus Amazonum imperium

perium tanto tempore perdurasse tradidit; quod tamen aliquem scripturum fuisse, si verum fuisset, rationi consentaneum esset. quam Dionysius Afer eas aliquando in Africa quoque regnasse scribat, ac Diodorus Siculus lib. 4. cap. 4. eos refellat, qui in Africa Amazonas regnasse negarunt.

Iecur anserinum in precio fuisse antiquitus. De carne suilla locus Plutarchi. Caupones Italos solum immerito damnari a Plutarcho.

CAP. VII.

Iecur anseris apud Romanos in mensis fuisse celebre probatum est ab Athenaeo Dipnos. 9. vbi etiam anseres ipsos saginari solitum habetur: quod potissimum gratia iecoris factum puto, nempe quod sagina maxime omnium crescit: ideoq. Martialis hoc significans ait:

*Aspice quam tumeat magno iecur anseris maui.
Miratus dices, Hoc, rogo, creuit ubi.*

Quamobrem nullus mirari debet, si pariter suillam carnem qui summo opere commendent, ipsiusq. solam concoctionis difficultatem dānent, inueniantur multi: ex quorum numero antiquitus fuit Plato Comicus, qui in comedia, quae inscribitur, Festa, vt recitat Clemēs vij. Strom. solas quadrupedum futes occidendas esse dixit, quod a carnes habeant suauissimas, & a sue nil aliud proficiatur, quam setae, clamor, & lutum. Post Platonē etiam Galenus eiusq. sectatorum maior pars hoc sensisse videntur. Ante hunc, qui vsq. adeo extulerint huiusmodi cibum, raros obseruauit, ex cepto Celso, qui suillam carnem inter domesticas quadrupedes leuissimam male putauit: immo complures rationes recensere possumus, quibus antiquitus, sicut & hisce temporibus suem in cibum assumere religio erat, quod eos plerunque ob sanitatem factitasse, potius quam ob superstitionem credo. Et ne sententia sine autore aliquo proferatur, Plutarchum adducam, qui in 4. Sympos. prob. 5. rationem reddēs cur Iudaei carnibus suillis abstinerent, sic loquitur: τὸ δὲ ὕειον κρέας οἱ Ἰουδαῖοι ἀφοσιῶσαι διὰ τὴν ὑγιάνειν δοκῶσιν, ὅτι μάλιστα πάντων οἱ βάρβαροι τὰς ἐπιληθύνιας, καὶ λέπρας δυσχεράμισι, ἐτὴν προσβολῆν τὰ τοιαῦτα καταβάσκουσιν. καὶ οἱ Ἰουδαῖοι ἀνθρώπους οἴονται. πᾶσαν δὲ καὶ ὑπὸ τῆν γαστέραν λέπρας καὶ ἀπλεονεψικῶν Ἰουδαίων ἀνθρώπων ὁρῶμεν, ἀδὲ καχεξίας τινὸς ἐγγύμας.

88 H. Mercurialis Variarum

μέγιστον τῶ σώματι, καὶ φθορὰς ἐπιτρέχει δοκίμοις σώμασιν. ἐν αὐτῷ δὲ
 τὸ θολερόν ἐστὶ τὴν διαίτην τῆ θρέμματος ἐχθρὰ συνείλη. ἐν δὲ τῷ
 ἄλλο βορβόρω χάριον ἐστὶ τῶ σπλάχνων, ῥυσαροῖς καὶ ἀκαθάρτοις οὐαίμοις, καὶ
 λόγου τιθιμύροι τὰ τὴν ἡλίωσιν καὶ τὴν φύσιν ἐν αὐτοῖς ἔχοντα τουτοῖς.
 λέγουσι δὲ καὶ τὰ ὄμματα τῶ ὕων οὕτως ἐκκεκλᾶσθαι καὶ καταπαῖσθαι
 ὄψιν, ὥστε μηδενὸς ἀντιλαμβάνεσθαι μηδέποτε τῶν αἰῶν, μηδὲ προ-
 πορᾶν τὸν οὐρανόν, ἀλλὰ μὴ φερομένην ὑπὸ τῶν ἀστροφῶν τινὰ φῶσιν αἰ-
 κόρα λαβῶσιν. διὸ καὶ μάλιστα κραυγὴν χρώμενοι τὸ ζῶον ἡσυχάζουσιν, ὅταν
 ἔτω φέρηται, καὶ σιωπᾶν, κατατεθαμβημένοι ἀνθὶ τὰ οὐρανια, καὶ
 κρείττονι φόβῳ βραδύσωνε χρώμενοι. Quae verba, quoniam aliqua ex
 parte nos restituumus, necdum à quoquam Latinè interpretata vi-
 dimus, vt a nemine desiderentur, etiam lingua nostra ponam:
*Carne porco suillam ob sanitatem quoque reuereri isti homines vi-
 dentur, propterea quod barbari maxime omnium gentium vitiligine
 ac lepra laborant, huiusque carnis esu à talibus morbis homines consumi
 arbitrantur: omnem vero suem sub ventre, lepra ac efflorescentis re-
 fertam, fere semper intueamur: quae nimirum ob malum quendam ha-
 bitum, atque corruptionem corpori ingentiam in corporibus summis ef-
 florescere videntur. Verum enimvero huiuscemet bestiae circa victum
 sordities prauitate non caret: quandoquidem nullum aliud animal ac qui-
 simo ac lutulentis immundisque locis gaudere cernimus, exceptis ijs, quae
 generationem in his ipsis, naturamque similem possident. Ferunt etiam
 oculos porcorum usque ad caelum inter videndum hebetari, atque contrahi,
 vt nec ullam rem superiorem apprehendere, neque coelum aspiciere va-
 leant, nisi ipsi resupine collocatis pupillae conuersionem acquirant; et
 proinde animal illud, dum vehementer stridet, tunc praesertim, se ita
 feratur, quiescere, ac tacere, quasi insuetudine coelestia videns stu-
 peat, et maiore metu à clamando deterreatur. Sed quoniam Plutar-
 chi meminimus, non tacebo me summi opere illius iudicium mirari,
 qui secundo Sympos. probl. 10. Italos caupones prauitatis ac mo-
 lestiae incusat, quasi Graeci non essent alijs deteriores. Alexidis apud
 Athenaeum testimonio qui scribit eos vinum prius aqua dilutum
 pro mero vendere consueuisse atque etiam Platonis aequissimi iudi-
 cis sententia; qui dum Graecis legem de cauponaria in 11. lib. de
 Legibus ferret, enumeratis pluribus cauponum maximis vitijs, eos
 ex viliori ciuitatis gente, tanquam prauos omnino futuros creari
 mandat. Polybius quoque dum libro secundo Italiae eximiam
 feracitatem celebrat inter alia dicit cauponas solitos liberaliter
 peregrinos tractare, nec pro praemio quicquam plusquam ἑμισάκ-
 τάλιον hoc est dimidium parui assis accipere. At fortasse Plutar-
 chus*

est ab aliquo caupone deceptus, quod vel vinum Falernum adulteratum, vel nouum aut recentatum pro vetere (vt saepe eos facere consueuisse narrat Galenus) ei vendiderit, ea dicere non erubuit. Nisi malimus a Plutarcho tacite laudatam Italorum sobrietatem, quod scribat, ideo fuisse molestos conuiuatoribus, quoniam repetere quantum in coenam, hauserant vini: vt qui Italorum moribus affecti, non facile Graecorum, multo plus vini bibentium intemperantiam ferrent.

De Meliloto Cratinus expositus. De Coronis: de Lemniscis. CAP. IX.

Vaestitum est apud Athenaeum in 15. Dipnos, quae de causa Cratinus melilotum herbam *αεισπερον*, semper custodem, vocarit. Cui quaestioni cum eo in loco nihil responsum habeatur, ne lectorum animi perpetuo suspensi maneat, sciri velim, inter herbas coronarias apud veteres melilotum primas ferè semper tenuisse, ac ob id a Latinis modo fertula, modo campanicam ferta vocata esse. Cur vero id esset, pluto, quonia coronis ad sedandum ebrietatis feruore institutis melilotum mira operam praestabat: quando nimirum in 3. eiusdem Athenaei libro legitur, *οτι μελιλωτινοι εεφανοι ω ανθω δωδεις, η, κωσωνος ωρα συκτιωτατοι*. Qui igitur apud Cratinum semper custodem melilotum dixit, nil aliud (mea quidem sententia) significare nobis voluit, nisi quod eius herbae potestate semper ab ebrietate custodiretur. Coronas autem lanceas antiquissimis temporibus, vt ait Festus esse factitatas, nemo mirari debet, si Plutarchi, Athenaeique, de coronarum origine scripta attentè considerarint. Veteres enim potui magno opere dediti, saepe numero ex ebrietate maximis capitis doloribus sollicitabantur, nec vllum magis praesentaneum remedium experiebantur, quam vt arctis vinculis tempora ligaret. Ligamina vero illa primo ex rudi & vili materia fuisse confecta verisimile est, vt pote lino lanave, non tincta, coloria a Festo appellata: quarum utilitas quotidie maior apparet, homines tandem excitauit, vt (quemadmodum in rebus luxus succrescere solet) primo utilitatem illam ornamentis quibusdam pararent, vnde coronas inuenerunt: deinde vt comoditati ut eundem etiam annexam vellent, quo tempore lanceis lineisque, inuolutis dimissis coronas ex hedera, myrto, rosis, meliloto, aliisque fragrantibus

Merc. Var. Lect.

I iij ubus

H. Mercurial. Variarum

tibus herbis texere aggressi sunt, quae & odore coloreq. sensus oblectarent, ac simul vi refrigeratoria incendium vini & ciborum, & ut ait Gal. lib. de causis procatar. aestum leuarent. Quod remedij genus excogitasse medicos valde rationi consonat, ac Athenaeus attestatur. Nam (ut scribit Plin. lib. 21. cap. 3.) apud Graecos de coronis priuatim scripsere Mnesitheus, atq; Callimachus medici, quae nocerent capiti: quoniam & in hoc est aliqua valetudinis portio, in potu atque hilaritate praesertim. Nec his hominum vasta cupiditas delictijs satiata est; immo referente Plinio, ex auro atque argento folia coronarum tegere, easq. vnguentis preciosis perfundere, & capiti collove circumponere coeperunt; quasi parum esset odoribus florum à natura elargitis perfrui, nisi & illam vincere, aut saltem dehonestare tentassent. Habuerunt coronae fasciolas quasdam intortas dependentes, ut illis possent subligari, ne capite laberentur, vel potius ut aliquid ornamenti ijs adderetur; quas fasciolas à Graecis ληνίσκουσ, à Latinis Lemniscos vocatos scio: quamquam apud Plinium lib. 21. cap. 3. non Lemnisci, sed Lemnici falso legantur. Hi verò ex varijs rebus fiebant, sed celebres erant ex tenuissimis philyris earum tunicarum, quae inter corticem, & lignum tiliæ inueniuntur. Ad illarum porrò similitudinem Celsus, Aetius, Paulus, alijque medici Lemnicorum nomen indiderunt inuolucris quibusdam lineis lōgis retortis, quibus in dilatandis vulnerum, nec non amplificandis aliquorum locorum angustis oris utebantur. At Lemniscos angustas vittas vocasse Syracusios, auctor est Hesy chius.

Plinij & Galeni loca de Doloribus. Plutar chus correctus. Pro oculis vstio venarum temporalium. De Colico. Lotio pedum. Origanum. Sordes auxium in morientibus quales. CAP. X.

Linus lib. 25. cap. 3. memoriae mandauit, auos experimere: o iudicasse asperrimos omniū cruciatus esse calculorum à stillicidio vesicæ. Proximum stomachi, ob quē epoto gypso C. Proculium Augusti Caesaris familiarem sese enecasse prodit lib. 36. c. 24. Tertium eorum quae in capite doleant, non ob alios ferè morte cōscita. Ad haec Galenus in 2. de Comp. med. s. l. scribit, neminem ob capitis dolorem vehementem vnquā animi de-

liquio

Lectio. Lib. III. H68

liquio comprehensum interijisse, neque seipsum occidisse, quemad-
 modum quidam coli dolore vexati fecerunt: quinimodò videlicet
 quis capite doleat, semper eius minorem dolorem esse, quam eorū,
 qui coli, aut auris, aut dentis, aut oculi vexantur dolore. Attamen
 nullus dolor capitis id habeat, ut non sentiat, à nullo vnquam præ-
 terquam à Plutarcho in principio libri de Animi & corporis mor-
 bis, proditum inueni: ex quo iure locum illum semper suspectum ha-
 bui, tanto magis, quòd reliqui morbi ibi enumerati minimè sentiuntur,
 & à dolore capitis, quòd ad hoc spectat, multum diuersi sunt, ut
 autem eum locum restituendum putem, breuibus dicam. Verba Plu-
 tarchi hæc sunt, λιθαργοὶ κεφαλαλγία, ἐπιληψία, κωρευτοὶ αὐτοῖτε.
 Sensus autem germanus erit, si ita scribatur λιθαργοὶ, κεφαλαλγία,
 ἐπιληψία, κωρευτοὶ ἐκτικαί. est enim Παρεγκελησίη Paralyfis seu
 priuatio sensus & motus in toto, aut aliqua parte corporis, apople-
 xiam vel epilepsiam sequens. Inter alia verò quæ antiqui habuerūt
 pro vetere capitis dolore tollendo remedia, vnum erat, temporum
 venas inurere, ab Hippocrate in lib. de Locis in homi. summopere
 cōmendatum: quo similiter vsos ad compescendas oculorum fluxio-
 nes scriptum reliquit Arist. 31. probl. sect. 5. vbi sic ait: διὸ τῶν ῥοματι-
 κῶν εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τὰς τε περὶ τὴν προτάφην φλέβας καί τις, κωρυ-
 κῆτις τὴν τῶν ὀργῶν πόρον, καὶ ἐξούσι τὴν κεφαλῆν, διὰ τὴν μόνις τὸ ἐν
 αὐτῇ εἶρημι. id est: Propter quod in illis, qui fluxionibus, oculorum tentan-
 tur, venas circa tempora inurunt, humorum ductum occludentes, caputque
 obscalpunt, eius cutem incidentes. Qui tamē hanc medicationis ratio-
 nem damnarent, posterioribus temporibus non defuerunt, quē ad-
 modū Aetius, qui solos barbaris legibus seruiētes hoc factitasse me-
 morans, non medicationem ipsum, sed imprudentem potius eā ad-
 hibendi modum improbasse videtur. Cur autem in lib. 5. & 7. Epid.
 notatum habeatur, pedes aqua vel igne maximè calefacere oculis no-
 xium esse, certè videre nequeo: nisi maximam calefactionem vapo-
 res plures, quàm par sit, ad caput mittere dicamus, & propterea eos
 libros qui non approbarunt, aliqua ratione id effecerunt. At quod
 ibidem scribitur, Origani potum oculis obesse, non vsquequaque à
 veritate abhorret: quando Aristoteles 31. sect. prob. 9. organū ocu-
 lis nocumentum afferre innuit, quoniam tantummodo deficcando
 eum indurat, neque lachrymas ciet. Et ne aures penitus silentio
 praetermittantur, de illis hoc in loco adnotare placet, quod ex sen-
 tentia Aristotelis scriptum reliquit Apollonius in Hist. mir. & quod
 antea memoriae mandauerat Hipp. 6. Epi. comm. 5. text. 19. videli-
 cet sordes, quæ in auribus nascuntur, cum sint alioquin amaræ,
I iiii fieri

88 H. Mercurialis Variarum

feri dulces morituris, idque in multis esse obseruatum, cuius euen-
tus causam ab ipso in Quaest. nat. explicatam tradit: qui liber cum
hodie desideretur, atq; à Galen. in comm. ad citatum Hipp. locum
ieiunè satis causa explicetur, iccirco putamus nos, eam ibi ratio-
nem allatam, quòd morituris calor natiuus extinguitur, vnde humo-
res in capite dilutiores ac frigidiores multiplicantur, vt etiam ex la-
crymis constat, ac destillationibus, quae tunc tēporis maiores sūt;
Illi igitur humores sordibus aurium permixti, dulcescere faciunt,
perinde ac lupinos aqua potabilis. Nisi potiùs dicamus, biliosos
ichoras, vtpote calidos qui sordibus, commixti amarorem induce-
bant, morientibus vnà cum calore expirare, & propterea, quòd re-
linquatur pituitae, dulciùs videri.

*De Carbonibus loca Galeni, Cassy, Lucretij, et Theo-
phraستي. De Lumbricis & Grano Cnidio, locus*

Plinij ex Theophrasto correctus. Error

Gazae. CAP. XI.

Mltos ex halitu Syrorum, spelūearum, ex cubi-
culis recenter oblitis, atque etiam a carboni-
bus, tum antiquis tum nostris temporibus in-
terisse, nemo sanus inficias ibit; quorum euen-
tum causam tenuitati spirituum attribuens
Erasistratus, iure a Galeno refellitur 7. de Vir-
partium, ne non lib. de Util. respir. Sed neq;
ipse omnibus placere potuit, dum ea omnia, &
praesertim carbonum effectus in occultas & nobis inimicas qualita-
tes retulit: Cassium itaque medicum (vt vocat Celsus) ingeniosissi-
mum Tiberij aetate Romae aestimatum magis laudare debemus, q
in Probl. iuis, carbones capitis dolorem parere, nō arcana ratione,
sed nimio calore caput exiccante cōdensanteq; scripsit; esse namq;
maiorē vim in exusto carbone, iterumque flagrante, Plinius quo-
que lib. 33. cap. 5. affirmavit. Cur autem Cassius ad euitandam car-
bonum noxam eos vino pauco extingui praecipiat, eam rationem
afferrem, quòd vinum maxime penetrans carbones non solum pra-
uis vaporibus priuat, qui si suffocatione extinguantur, in ipsis reti-
nentur; verum etiam eos rariore ac tenuiore efficit, vt cum iterū
accendantur, puriorem ac blandiorem calorem emittant. Huic ra-
tioni id nō parum fauet, quòd Theophrasto in libro de igne scriptū
est, ignē scilicet citiùs ab aceto, & vino, quàm ab aqua extingui, qm
intimius

intimidus penetrans, porosq. latiores reddens, fomites, vbi ignis cō-
seruatur, melius tollit. An verò quicquam ad hunc Cassij locum fa-
ciant Lucretiani illi versus in 6. sic ab Oberto Gifanio restituti:

Carbonumque grauis vis atque odor insinuat

Quam facile in cerebrum, nisi aquam praecepimus antè,

Aut nisi membra prius pertexit frigida seruis,

Aut sit odos vini plagae manabilis mora.

Alijs cogitandum propono. Nunc postquam Theophrasti mentio
incidit, aliquid ex ipso memoria dignum interferere libet, id scilicet
quod in fine ex lib. Histor. plant. notatum inuenitur, *ελμινθας* lum-
bricorum genus nonnullis nationibus connasci: ex aduerso alias ip-
sis omnino carere. Habere quidem Aegyptios, Arabas, Armenios
trans Mediam, (sic enim corrigo, *Αρμενιοι μετα μινδες*, quod & Pli-
nius & Gaza omiserunt.) Syros, Cilices, & inter Graecos Thebanos
in gymnasijs versantes, ac Boeotios omnes: carere autè Athenien-
ses, Phrygas, atq. Thracas. Vnde Plinij verba in fine 27. libri ex hoc
loco sumpta sic corrigenda sunt, quemadmodum in manuscripto Pau-
li Manutij codice leguntur: Sicut accepimus, de tineis lumbricisq.
in esse Aegypti, Arabiae, Syriae, Ciliciae populis, & diuerso Thraciae
(non Graeciae, vt est in vulgatis omnibus) Phrygiae omnino nō in-
nasci. Minus id mirum, quam quod in confinio Atticae Boeotiaque
Thebanis innascuntur, cum absint Atheniensibus. Hoc autem an pe-
culiare illarum regionum donum sit, an potius ex victus diuersitate
nascatur (vt ego magis reor) alijs discutiendum relinquam: si tamen
hisce adiecerō errorem in eodem cap. à Gaza commissum. Nā quod
Theophrastus de Grano Gnidio loquens, ita scribit: *διὸ καὶ ὅταν δέ-
δωσι κατὰ ποτὸν, διδύοσι γὰρ πρὸς κοιλίας λύσιν, ἐπάρτω ἢ σίτατι
καὶ πλάτλουσι*: ipse transfudit, Contra alui solutionem: cum potius,
Ad aluum soluendā interpretari debuisset, si quidem granū Gnidium
apud medicos, & praesertim apud Hippoc. nunquā nō pro maximo
purgatorio vsurpatū est. Sed fortasse deceptus est Theodorus à Pli-
nio, qui lib. 27. c. 9. scripsit, granum Gnidium aluum sistere, cōtra ra-
tionē, cum sit adureas, & contra experientiam: quanquam etiā Dio-
scorides eius vim purgatoriam magnā facit, qui semen Thymeleae
granū Gnidium esse, & à Syris Linū, vt quoque Plinius, vocari scri-
pū reliquit. Nisi tamen vbi Plinius dicit, Sistit aluum, restituamus,
Ciet aluum. nam vix possum existimare, Plinium adeo ignarum,
vt quod de grano Gnidio in ore omnium erat, ipsum latuerit.
Quae verò dicit Plutarchus. 4. Sympof. 4. & in fine libri de sale, om-
nia uerissima sunt, scilicet, panem eo condire consueuisse, carniū,
& suum

H. Mercurial. Variarum

& suam esse Animam, coctionem iuuare, generationi prodesse, venere-
rem excitare, ob idque Aegyptios sacerdotes à sale abstinuiffe; Quae
etiam ratione Graecos sacerdotes, ad vitandam falis in ventre exci-
tanda vim, eum torrere consueuisse narrat Fulgentius.

*Thucydidis locus à Lucretio expressus, ac illu-
stratus. C. A. P. XII.*

Detrus Victorius, vir aetate nostra cum ob ra-
ram ernditionem, tum ob incredibilem pro-
bitatem omnibus admirandus, in ijs, quos po-
stremo Variarum lectionum edidit, libris,
cogitadū proponit, an ea Thucydidis verba,
ε πολλοι σερεικόμενοι τέτων διεδούρον, à Lu-
cretio exactè sint interpretata his versibus,

Et grauiiter partim metuentes limina lethi

vinebant ferro priuati parte virili.

De qua re cum iam diu ipsi sententiam meam per litteras Roma si-
gnificassem, humaniter sanè nonnullis alijs rebus; quae in ipsis con-
tinebantur responsum dedit, de hac vero nullum quidem verbum
fecit: ob quod ratus opinionem meam saltem ab illo improbatam
non esse, hic ponere non timebo. Homines enim vitam membris, dū
periculum conspiciunt, praepone, nemo est qui neget. Porro me-
dicis in pestiferis morbis (qui faciliè, nisi compescantur, & serpendo-
fese in viscera propagare, & inde citò iugulare solent) ferro atque
igne, vt statim virus de corpore tollant, crebrò vti, clarū esse cuique
puto. Itaque verisimilis fit, in ea saeuissima peste à Thucydide descri-
pta, homines, ne perirent, genitalia luce pestifera iam corrupta sibi
amputada ferro praebuisse, quam permisisse, vt emortua sponte ca-
derent. Rarum planè est, vt pestis aliquod membrū depascens spore
definat, nisi medicamentorum opera coerceatur: quod tanto minis
in partibus genitalibus euenire putandum est; nimirum quae malè
affectae, ob viciniam & συμπαθειαν ceteris visceribus affectiones
suas facile impertiunt. Quando igitur Thucydides illos genitalibus
priuatos euasisse narrat, secundum medicos necessarium propè est
intelligere, quòd ferro illa abscinderent, neque sinerent morbum
intimius penetrare, necareque: vt euenisset, si partes à peste infectae
atque corruptae, vt sponte sua decideret, expectassent, neque statim
à sanis eas disiunxissent. Accedit his luculentissimum Gal. testimo-
nium,

nium, qui comm. 3. ad 3. Hippoc. Epid. tex. 26. exponens quomodo Hippoc. scribat in ea pestifera constitutione grauiſſimum malū fuiſſe, vbi vel inflammatio, vel ſacer ignis pubem & pudenda vrgebant, inquit: Hos morbo etiam citra peſtem ita interdum ea membra putrefacere, vt ipſa praecidere cogamur, atque vrere. Ergo Lucretium commendare potiùs debemus, qui breuitati ac obſcuritati Thucydidiſ claritatem afferre, nec non eam peſtem diligentius deſcribere voluit. Hanc noſtram ſententiam Lambinus quoque in ſuis poſtremo ad Lucretium editis commentarijs, nulla noſtri mentione facta ſecutus eſt. Num autem peſtis haec illa fuerit, à qua Athenas Hippocratem lignorum & herbarum odoratarum incendijs liberaſſe, in ipſius vita, in Athenienſium decreto, & apud Galenum legitur, non multum intereſt ſcire; attamē ipſiſſimam fuiſſe credere quoque poſſumus, eo praefertim, quod Thucydidem, Hippocrate iam actate proeſſo hiftoriam ſuam condidiſſe conſtat.

Locus Virgilij ſecus quàm à grammaticis ex Ariſtotele declaratus. Et cur ab ipſo Medicina ars muta vocata ſit. CAP. XIII.

Muti declarare conati ſunt, cui Virgilius mare Aquilonibus ſtanibus atrum fieri ſcripſerit, eo verſu Aeneid.

— *Fluctusque atros Aquilone ſecabat.*

Quorum omnium ſententias & ſi improbare non intendam, nihilominus quid & ego ſentiam hoc loco exponam: atque ante alia ſupponam, duo prima coloris genera eſſe, album nempe & nigrum, ex quibus vario modo ſimul commixtis, variae ac penè innumerae colorū ſpecies enaſcuntur. Niger color, nonnunquam obſcurus, interdum tenebroſus, aliquando ater (ſicut à Virgilio) nuncupatus inuenitur: atque hic quandoque verus & naturalis exiſtit, quandoque ſolummodo talis apparet: multos enim colores apparere, & non eſſe, pluribus exemplis demonſtrari poſſet, niſi quod de columbae collo Septici diſputabant, atque in iride conſpicitur, totum hoc manifeſtum faceret. De verò atro colore quoniam Virgilius, mea ſententia non loquitur, de apparēte duntaxat ſermonem habebō: qui, ceu in lib. de Coloribus (ſiue ſit Ariſt. ſiue Theophrasti) ſcriptum habetur, hiſce modis apparet: ἢ γὰρ ὅλως τὸ μὴ ὄρω-

H. Mercurial. Variarum

οραμένοι δεῖ τῆ φύσει μέλαν. ἢ ἀφ' ὧν μηδὲν ὄλως φέρεται φῶς ἀπὸ τῆς
 ὀφείας. τὸ γὰρ μὴ ὄρασι μύρον, ὅταν ὁ ὠρεῖχων τόπος ὀραταί, φαντασίαν ποιεῖ
 τοῦ λευκοῦ. φαίνεται δὲ τὰ τοιαῦτα ἡμῖν ἅπαντα μέλανα, ἀφ' ὅσων ἀραγὸν
 καὶ ὀλίγον ἀνακλᾶται τὸ φῶς. id est, *Vel enim omnino quod non videtur
 est natura nigrum, vel à quibus nullum prorsus lumen fertur ad oculos.*
*Nam quod nō videtur, quando ambiens locus videtur, nigri speciem red-
 dit. Appareni item omnia huiusmodi nigra, quibus rarum & paucum lu-
 men reflectitur.* His itaque modis nigredine in rebus apparēte, pro-
 culdubio mare aquilonibus ventis agitatum vno ipforum atrum at-
 que obscurem videri necessum est: sed quoniam non primo, id fieri
 cuius mediocriter in philosophia versato peripsectum est, sequitur
 vt altero modo appareat. Mare sanè & omnis aqua cum suapte na-
 tura alba videatur; eò quia solares radij à laeuore ac planitie superfi-
 ciei reflexi eam illustrādo lucidam efficiunt, amisso laeuore, radijsq.
 languentibus fractis atque imminutis; iure merito albedo deperdi-
 tur, contrariaque ipsi nigredo succedit. Quamobrem (vt ad Vergi-
 liana verba descendam) aquilonies suis vehementibus motibus ma-
 re perturbantes, necnon illius planam laeuemque superficiem aspe-
 ram reddētes, ita vt altera pars depressa, altera eminens euadat, iux-
 ta id quod Poeta 3. Aeneidos expressit, dicens;

Et glacialis hiems aquilonibus asperat undas.

Propter similem aquae inaequalitatem paucis radijs, illisque fractis
 & imminutis incidentibus, haud superficies depressae pars illumina-
 tur, immò ab illa asperitate diuulsum & dissipatum lumen aboletur;
 & propterea superficies aquae umbris quodammo modo plena, lumi-
 neque priuata, nigra apparet. quam apparitionem in sinualse Virgi-
 lium apud me certum est, sicut etiam Arist. 23. part. prob. 23. fieri au-
 ctoritate Homeri abundè demonstrauit. Iam verò sententiam hanc
 ex veris philosophiae fundamentis capi, quae Poetae ignota minime
 fuerunt, apertum erit, si bellum de Coloribus magna doctrina refer-
 tum eo in loco perlegamus, vbi haec scribuntur: ὁμοίως δὲ καὶ τὸ
 ὕδωρ μέλαν φαίνεται, ὅταν τραχυθῆ, καθάπερ ἡ τῆς θαλάττης φρίκη. δὲ
 γὰρ τὰ τῆς ἐπιφανείας τραχύτητα ὀλίγων τῶν αὐγῶν ἀποσπῆσθαι, καὶ
 ἀλωμένε τὴ φῶτος, τὸ σκιερὸν μέλαν φαίνεται. id est: *Similiter autem
 & aqua nigra apparet, quando asperata fit, veluti in maris aestu. Nam ob
 superficiem asperitatem cum pauci radij incidant, ac lumen diuellatur,
 quod umbrosum est, nigrum videtur.* Quo in loco atque in Problema-
 tis φρίκης nomine vtitur Aristoteles, ad signandam maris perturba-
 tionem: perinde ac medici idem vsurpant ad horrores & concus-
 siones febrium significandas. Cur autem Virgilius 12. Aeneidos
 medi-

medicinam Mutam artem vocarit carminibus his :

Ille ut depositi proferret fata parentis,

Scire potestates herbarum, vsumque medendi,

Maluit, & mutas agitare inglorius artes.

non desuerunt, qui explicare conati sint, ita scilicet à Poeta vocatam dicentes, quoniam comparata musicae, ignobilis ac parum celebris est. Sed eorum mendacia facilliter redarguuntur, quòd Homerus multis antea saeculis medicum magnis nominibus dignum fecerit. Itaque appositissimè Fulvius Ursinus doctissimus, mihi que ob candidissimos suos mores, & miram eruditionem valde carus, atque arcta amicitia coniunctus, in suis collationibus, Mutam à Vergilio artem medicam nuncupatam iasinuavit, quòd tota eius vis in operationibus ac remedijs potius, quàm in sermonibus atq. eloquentia collocetur, ut non modò Cornelius Celsus, verùm etiam Galenus ubique praedicat. Vnde in medicos loquaces dicitur emanavit :

Ἰατρὸς ἀδόλεχος νοσοῦντι πάλιν νόσος.

Cassiodorus in varijs ad Albinum, & Labienum scribit Pantomimorum artem à veteribus esse vocatam mutam, quae ore clauso manibus loquitur & gestibus facit intelligi, quod vix lingua, aut scriptura perciperetur Claudianus.

Qui gestu manibusque loquax.

Locus Aristotelis & Strabonis de Generatione animalium in niue, et igne collata, atque examinata. Locus Aristotelis emendatus. CAP. XIII.

Aristoteles 5. de Hist. animal. cap. 19. animalia quaedam ex niue atque igne oriri huc in modum scribit: καὶ γὰρ ἐν τοῖς δοκῶσιν ἀσηπτοτάτοις ἐγγίνεται ζῶα, ὅσον ἐν χιόνι τῇ παλαιᾷ σκώληκες. γίνεται δὲ ἢ παλαιὰ ἐρυθροτέρα, διὸ & οἱ σκώληκες τοῖσιν & δασεῖς, οἱ δὲ ἐκ τῆς ἐν αὐτῇ χιόνος, μεγάλοι & λευκοί: δυσκίνητοι δὲ πάντες. ἐν δὲ Κύπρῳ οὐ χαλκίτις καίεται, ὅτι πολλὰς ἡμέρας ἐμβαλλόντων, ἐν ταῦθα γίνεται. θηρία ἐν τῷ πυρὶ τῶν μεγάλων μῶν μικρὸν τι μείζονα, ὑπόπτια, ἀπὸ τῆς πυρὸς βαδίζει, & τῆς ἀποθνήσκουσι δὲ & σκώληκες, & ταῦτα χερσὶν ὁρᾷ τὰ μὲν τῆς πυρὸς, οἱ δὲ τῆς χιόνος. *Quinetiam in ignis, quae putredine nullam posse recipere existimantur, nasci animalia noimimus, ut vermes in niue vetustiore, qui hirti sunt*

H. Mercurial. Variarum

sunt pilis, & rubei, quoniam & ipsa nix vetustate rubescit. Sed in niue in Media candidi & grandiores inueniuntur. Torpent omnes, ac difficulter mouentur. In Cypro insula aerarijs fornacibus, vbi chalcites lapis ingestus compluribus diebus crematur, bestiolae in medio igne nascuntur pennatae, paulo muscis grandioribus maiores, quae per ignem saliant, atque ambulent. Emoritur & hoc genus, & aliud niuis alumnus, cum alterum ab igne, alterum à niue demotum est. Quae cum referat etiam Antigonus in Paradoxis, non μυῶν, siue murium, vt in Graeco & Latino codice legitur: sed μυῶν, id est, muscarum legendū est. Animalia verò haec, & praesertim ex niue generata, quoniam Strabo, vt in Armenia fiant, ex Apollonide monstrat, eius verba haud Aristotelicis dissimilia hic ex libro eius Geographiae. 12. subiungam: ἐν δὲ τῇ χιόνι βώλους σήηνυθα φασικαίλας περιχούσας χρυσὸν ὑδαρῶς ἐν χιτῶνι, Ἐτα ζῶα δὲ ἐν αὐτῇ ἤηνυθα καλεῖ δὲ σκώλικας Ἀπολλωνίδης: Θεοφάνης δὲ ὀρίπας, καὶ τέτοις ὑπολαμβάνεται χρυσὸν ὑδαρῶς περιχθέντων δὲ τῶν χιτῶνων πίνεσθαι. τὸ δὲ γένεσιν τῶν ζῶων τοιαύτω εἰκάζουσιν, ὅταν τὴν τῶν κωνόπων ἐκ τῆς ἐν μετάλλοις φλογός, καὶ τοῦ πετράλλου. In niue glebas quasdam concavas congelascere prodiderunt, aquam optimam tanquam in tunica continentes: in niue animalia quaedam concreari, quae Apollonides Vermes appellat, Theophanes verò Montanas Tereidines: atque in illis aquam optimam contineri, & ruptis tunicis bibi: Horum animalium generationem talem putant, qualem culicum ex flamma & bractea metallorum. Quae omnia sanè creditu difficilia sunt, quòd ad animalium generationem necessariò tū calor tum humor requiruntur; quorum alter ab igne, alter à niue maximè absunt: immò agricolae, dum femina in terra adhuc latent, hieme niuium copiam exoptant, quo inter cetera beneficia id consequuntur, ne bestiolae frugibus perniciosae alantur, sed existentes enecentur. Itaque si in niuibz interdum vermiculi conspiciuntur, ex terra emanasse, ipsisque se inuoluisse putandum. Pariter animalia apparentia in fornacibus metallorum potiùs crediderim ex terra metallis commixta, in qua nascuntur, erumpere, quàm in igne ipso oriri. eo maximè quòd Aristoteles quasi sui immemor in 2. de Gener. animalium cap. 3. vbi maturiùs, quàm in Historiarum libris naturae res examinavit, nec in igne ipso, nec in ignitis vllis, siue humidis, siue ficcis animal quodpiam gigni, hunc in modum scripsit: διὸ αὐτὸ μὲν ἐδὲν γενεῇ ζῶων, ἐδὲ φαίνεται σωμῆσθαι ἀμύμον περιχθέντος, οὐτ' ἐν ὑγροῖς, οὐτ' ἐν ξηροῖς οὐδὲν. Idem quoque proditum inuenitur 4. meteor. lum. 2. cap. 1. & 2. de gener. & corr. tex. 21. Hactenus de re ipsa ab Aristotele narrata. Nunc occasio postulat, in eius v. de Histor.

Histor. anim. supra citatis verbis Graecis maculam insignem deleam : quoniam ubi legitur, οἱ δὲ ἐν τῆς ἐν εὐδία χιόνος μεγάλοι, legendum monstrat antiquissimus apud me manuscriptus codex, οἱ δὲ ἐν τῆ ἐν Μηδία χιόνος μεγάλοι. Ita verò legi debere ut sentiam, duae rationes impellunt. Vna est, quòd nix sereno tempore vel liquatur interdium, vel noctu gelatur : & propterea quomodo ex ipsa grãdiore vermes nasci queant, non video. Altera ratio est, quòd Strabo, qui in Armenia huiuscemodi animalium generationem fieri scribit, etiam regionem eam Mediae finitimam, atque in producendis rebus simillimam facit. Itaque prudenter Gaza, vel coniectura ductus, vel optimo codice adiutus, verba in vulgatis deprauata sic transtulit; quemadmodum ex manuscripto nostro transferendum censemus.

Insaniae genus ab Aretaeo medico descriptum, & monstratum. (A. P. XV.)

Aretaeus medicus in eo libro, quem *περὶ χρόνιων παθῶν* inscripsit, explicatis multis insaniae generibus, vnum in fine narrat his verbis: τέμνονται τινὲς τὰ μέληα θεοῖς ἰδίοις ὡς ἀπαγγέσει χαλεζόμνοι δὲ σεβῆσαντασὶν: καὶ ἐστὶ τῆς ὑπολήψιος ἡ μανία μουῦον, τὰ δὲ ἄλλα σωφρονέουσι. ἐγείρονται δὲ αὐτῶν, καὶ θυμῶν, ἢ μέθη, ἢ τῶν παριόντων ποροτροπή: ἐνθιος δὲ ἡ μανία καὶ λιὸν δπομένωσι, ἔθουμοι, ἀκυδέες, ὡς τελεῖσθαι ἐν τῶν θεῶν ἀγχοῖ δὲ, καὶ ἰχνοὶ, καὶ ἐς μαχρον ἀδενέες πόνοις τῶν τρομάτων, id est, *Sunt qui membra sibi ipsis amputant, tanquam Dijs proprijs ea repentibus, gratam rem pia cogitatione facturi. Atque insania huiusmodi in opinione duntaxat collocatur, cum in reliquis temperate ac prudenter degant. Excitantur verò tibia, animive oblectatione, aut temulentia, aut adstantium exhortationibus. Manat huiuscemodi furor à Deorum afflatu. Quòd si incolames desistant, bono & pacato animo sunt, tanquam Dijs initiati: at decolores, macilenti, & prae vulnere doloribus infirmi longo tempore remanent.* Hos verò fuisse Cybeles sacerdotes, Gallos vocatos, Corybantas, & omnes eos, qui matris Deum sacris initiabantur, facile est illis intelligere, qui eorum sacrorum ritus ac modus passim ab auctoribus descriptos in memoriam reuocarint. Nunc satis erit meminisse sacerdotum & ministros eius. Deae cymbalis atque tympanis cursitantes, sese furore correptos simulare, aut etiam opinari consueuisse, sicque

H. Mercurial. Variarum

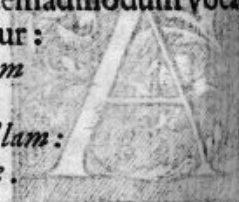
sicque infanientes caput rotare, genitalia abscindere, cultris faciem
& musculos corporis totius (sicut Catullus, Strabo Geog. x. & Apu-
leius n viij. Transformationum memorant) dissecare, morsibusque
seiplos impetere, quasi flagitijs si milibus eam Deam gaudere puta-
rent. Nec aliquis mirari debet veteres, lumine Christianae veritatis
orbatos, vsque adeò spurcissima ac immanissima facinora sub reli-
gionis titulo peregisse; si quidem Plutarchus in libro *de seruidae-
monias*, prauam religionem & similia, & his peiora hominibus sug-
gerere, exemplis Galatarum, atque Scytharum humano sanguine
Dijs sacrificare solitorum copiose fatis ostendit. Vnde non imme-
ritò apud Herodotū in Melpomene Scythae vitio verterunt Grae-
cis agendi Bacchanalia consuetudinem, negantes rationi consenta-
neum esse, excogitare Deum, qui homines ad insaniam adigat. Por-
rò furorem hūc inter morbos à medico antiquissimo & Hippocra-
tis doctrinae studiosissimo maximè recenseri, commendo: veluti
Caelium Aurelianum nequaquam improbo, quòd & in 4. diutur-
narum affectionum Molliciei inter morbos locum fecerit: quae licet
solo animi vitio, & non corporis nasci videatur, aegritudinem tamè
maximam si quis appellet, minimè errauerit, quemadmodum voca-
uit Iuuenalis in 11. Satyr. vbi sic ipsam detestatur:

Magna inter molles concordia, non erit vllum

Exemplum in nostro tam detestabile sexu:

T aedia non lambit Clauiam, nec flora Catullam:

Hispo subit iuuenes, & morbo pallet utroque.

*Defenditur Galeni inscriptio $\omega\epsilon\lambda\ \omega\epsilon\pi\omicron\nu\theta\acute{o}\tau\omega\nu\ \tau\acute{o}\pi\omega\nu$. Loca
Aretaei & Galeni collata de ys, qui corde
patiuntur. C A P. XVI.*

Vlius Caesar Scaliger, vir certè nostrorum
temporum doctissimus ac subtilissimus fuit:
sed dum in Galenum ingenij acumen excer-
re nimis studuit, plerunque maledicentiam
suam atque imprudētiam detexit: vt ipsi tunc
contigit, quando in primo commentariorū,
siue potius accusationum, quas in libros de
Plantis Aristoteli inscriptos edidit, cum dam-
nare nititur, quòd libros inscripserit $\omega\epsilon\lambda\ \omega\epsilon\pi\omicron\nu\theta\acute{o}\tau\omega\nu\ \tau\acute{o}\pi\omega\nu$, cū po-
tius $\omega\epsilon\lambda\ \omega\alpha\theta\acute{o}\nu\tau\omega\nu$ inscribere debuisset. Quod $\omega\epsilon\pi\omicron\nu\theta\acute{o}\tau\omega\nu$ (inquit) non
amplius

amplius patitur: non igitur eget opere medici. Pulchra ratio, & subtili homine digna. Videamus itaq; quomodo vir iste Galeni doctrinam parum gustauerit. Nam quicumq; antiquorum de Locis affectis tractarūt, vt fecit Archigenes medicorum sui temporis princeps, inter τὸ πρῶτον παθόντας, καὶ ἀποθνήσκοντας id discrimen posuerunt, quod παθόντας vocarunt eas partes, quae extra se causam passionis tantū habent, atq; ea abeunte incolumes & sanae relinquuntur: ἀποθνήσκοντας verò eas vocarunt partes, quarū non tantū causa externa est, quae ipsis morbum faciat, verū etiam quae propriam in seipsis ac iam factam affectionem, licet aliquando insensibilem, retinent, ita vt etiam recedente causa nihilominus affectae remaneant: & sic vocarunt, quasi non modò patiantur, sed etiam iam passae sint. Cū itaq; Galenus in libris de Locis affectis totam tractationē consumat praecipuè in docendo, qua methodo partes iam passae, & affectione propria à causa sibi externa & (vt dicunt) per consensum occupatae dignosci queant, περὶ ἀποθνήσκόντων τόπων eos inscripsit. Hae namque proprio ac intestino affectu laborantes sunt, quae potissimū curationem exoptulant: non illae, quae nihil in propria essentia passae, aliunde solummodò vexantur, & causa extincta, nihil offensae, aut parum admodum remanent; & propterea παθόντες τόποι nuncupantur. Patet igitur quā iniuste Galenus reprehendatur, quem iam aetate prouectum, quando eos libros scribebat, in titulo ponendō sefellisse, apud me à ratione alienum omnino videtur. Cur autem Rabi Moses in suis Aphorismis citans libros hos, appellet Scientiarum libros, haecenus certè diuinare non potui. Ex quinto eorum librorum id mihi obseruatione dignum in primis videtur, quòd quicumque corde vulnerantur, vsquequo vitam trahant, semper mente constant, ac sapiant quasi necessariò inde colligatur, animam rationalem minimè in corde collocari. At Galeno vetustior Aretaeus in ij. de Acutis passionibus, simile quid de corde in Syncopis tractatione scriptum reliquit: vbi differentiam ostendens eorum, qui ore vetriculi infestantur, & eorum quos cordis labor aliquis exercet, de postremis ita loquitur: ὅτι δὲ τοῖσι καρδιώσασουσιν, ἀμώθησεν οὐκ ἔξυτεροι, ὡς ἰδέν, ἔακούσασιν μᾶλλον, ἢ ἀρόσεν, καὶ γνώμῃ δισταθίτεροι, ἔψυχῇ καθαρώτεροι. ἔτα δὲ ἐκ εἰς τὰ παρόντα μόνον, ἔς τὰ μέλλοντα μάντιες ἀτρεκέεις. Esse scilicet, qui corde laborant, sensibus auctioribus ita, vt magis quàm antea videant, audiantque, & praeterea à mente constare, animumque puriorem habere, ac nedum in praesentibus dignoscendis: verum etiam in futuris exactos diuinatores existere.

Merc. Var. Lect.

K

Quid

H. Mercurial. Variarum

Quid sit apud Galenum. Ellychnium Tarsicum: Error
Cornarij de fungis, et de Gossypio. CAP. XVII.

Alenus in libro Meth. 13. modum, quo ad cicatricem ducuntur vlcera, docens, ellychniorum Tarsensium meminit: quemadmodum etiam in 14. eiusdem tractationis libro, ubi oedematis curandi rationem tradens, spongiam posca madidam probat, eaq; deficiente ellychnium Tarsense substituendum monet. Quibus in locis quid sub ellychniorum eiusmodi nomine intelligi debeat, ab omnibus ferè haectenus ignoratum est. Ego verò quae illa fuisse ex auctoribus coniecerim, in medium afferam, sententiam mutaturus, quotiescunque meliorem quis mihi monstrauerit. Ex varijs namque lignorum generibus pro lucernis accendis ellychnia fecisse veteres, apud omnes constat: iccirco & Tarsensia à Galeno vocata, ex huiuscemodi materia fuisse conflata, putare debemus. Inter alia autem cum vnum exiterit Gossypium à Latinis, à Graecis ξύλον nuncupatū, vt Plinius lib. 19. cap. 1. meminit: hoc ἐλύχνιον ταρσικόν Galeno significasse, tribus rationibus, vti credam, impellor. Vna est, quòd Galenus nullibi gossypij mentionem facit: vnde, nisi his locis illud designet, ipsi ignotum extitisse dicendum, quòd tamen non admodū verisimile videtur, quando Plinij tempore Romae praesertim, cuique abundè suppetebat & ad varios medicinae vsus inferuire poterat. Altera ratio, quòd Galenus ellychnijs illis mollitiem praeceteris attribuit. De gossypio scribit Plinius, nulla ipsi in candore mollitiave praeferenda. Tertia est, quòd loco spongiarum (vt Galenus monet de Ellychnio Tarsico) xylum linum, siue gossypium aptissimè in vsum medicum reuocatur. Sed duo huic opinioni obstare fortasse alicui videantur. Alterum est, Galenum ellychnio Tarsico carnem ex crescentè deprimendi potestatem tribuisse, quae in gossypio minimè reperitur. Alterū, quòd nullus ex Tarso Ciliciae vrbe xylum linum inuectum scribit: sed Plinius in superiori Aegypti parte in Arabiam vergente oriri memorat. At tamen haec dubia facilè dissolui possunt, si dicamus, gossypium in fila redactū, quemadmodum pro ellychnijs fiebat, atq; èt hodie passim fieri cōspicitur, eandē penè operam in cōpescenda carnis luxurie praestare, quam & fila linea. Praeterea tpe Plinij in Aegypto illa

illa fila fieri consueffe, tempore verò Galeni optima in Tarfo fieri
 coepta: sicuti temporibus nostris in Cypro, in Italia, & in alijs regio-
 nibus. Nec sanè mirum videbitur, si cogitemus, facile ob tractus vi-
 ciniam ab Aegyptijs Cilices, & ab his Cyprios, deinde alias natio-
 nes tale lini genus accipere potuisse: neque verò ferre possum Cor-
 narium, qui fungorū genus fuisse ellychnium Tarsicum leui bus con-
 iecturis inducitur lib. iij. com. medic. cap. ultimo, vbi prae caeteris,
 qui fuerint lucernarum fungi, simpliciter admodū ignorasse videtur.
 Non enim Plinius, aut quiuis alius eo in loco intellexit fungorū ge-
 nus ellychnijs lucernarum conficiendis vsurpatum, sed excremen-
 tum instar fungi circa lucernas, dum vruntur, cōcretum, vt Virgilius
 primo Georg. a quo accepit Plinius. Scintillare oleum, & putres cō-
 crescere fungos. Quod porro memoriae Plinius mandauit, ex gos-
 sypio vestes sacerdotibus Aegyptijs gratissimas fieri consueuisse,
 vsque etiam ad tempora nostra perdurare, nemo ignorat: quando
 vestes illas sacerdotum, quas Itali vocabulo populari Cottas, Ro-
 chettosve appellant, saepenumero xylinas, & praesertim ditiorum
 ac nobilium esse videamus: Nunc in regno amplissimo & ditissimo
 Chinae vsque adeo copiose fit gossypium & sericum, vt ignobilis
 quisque xylinis vestimentis, nobiles autem sericeis induantur

*Morbus Deliorum ab Aeschine descriptus. Locus Celsi
 notatus. Et alter Nony emendatus. Contradictio
 Herodoti & Plinij. CAP. XVIII.*

Aeschines rhetor navigationem quandam Phi-
 lostrati per epistolam suā describens, cuiusdam
 Deliorum pestiferi morbi meminir: qui quod
 forsan ab aliquibus ignorari posset, hoc in lo-
 co (vt mea fert sententia) notū facere studebo.
 Sic itaque in lib. Graecarum Epist. legitur:
 λύσαντες ἐν Μενιχίας, ἑσπέρας ἄσπερ ἄσπερ
 σκίεσσι, πρὸς μέσσην ἡμέραν κατὰ χθονὶ εἰς νῆσον
 τὴν χίον. καθίσαντες δὲ ἡμέρας ἐννέα (σκαῖος γὰρ ἡ ἄνεμος) εἶτα πάλιν
 λύσαντες, ἅμα τῇ ἑωρὴ εἰς δὴλον ἤλθομεν. δὴλιοι δὲ ἐπόσθη λοιμὸς ἡ τινα
 τόσον, τὰ μὲν πρόσωπα δὴ πλαντο λυκῆς, καὶ τὰς τεύχας λυκοὶ ἐγί-
 ναντο, ὁ δὲ τεύχης αὐτῶν καὶ τὰ σῆρα ἀνώδει. πυρετοὶ δὲ ἐκ ἐγγίνοι-
 το, καὶ ἀλγυδόνες μεγάλας, καὶ τὰ κατὰ μέρη παρήλαττον ἕδεν. ταῦτα
 δὲ ἐπέθοντο κατὰ μίωιν Ἀπόλλωνος αὐτοῖς συμβεβηκέναι, τεταφέντος

K ij . εν τη

H. Mercurial. Variarum

ἐν τῇ νῆσῳ τίνος τῆς ἐπιφανῶν, ἢ πρότερον εἰωθός, ἐκ τῆς οὐδ' προσβάλλειν αὐτοῖς τὸν θεὸν τῆς νόσον ταύτην ὑπελάμβανον. ἡμεῖς δὲ ὡσπερ τὸ ἔθνος ἀλλόφυλον ἢ νήσον ἐν τῇ ἕξω θαλάτῃ ἀφιγμένοι, καὶ ἰδόντες ὀξείης χροῦμα ποικίλων ἀνθρώπων, νυκτὸς ἀποφύγοντες ὠχρόμεθα, πινθαιόμυροι ἀλλήλων κατὰ τὸν πόρον, εἰ τὸ χροῦμα ἔχει ἕκαστος οἶον ἐκόμιζεν ὀκνοῦν καὶ τὰς τεύχας. *vespere ex Atticae portu, Cauro valde claro perflante, soluentes, circa meridiem Chium peruenimus: ibique dies nouem (erat enim aduersus ventus) morati, deinde rursum aurora soluentes, Delum inimus. Laborabant Delij pestifero quodam morbo. Vultus quidem vitiligine plenos, capillos pariter albos habebant; ipsorum autem collum & pectus erant tumida: febres verò non aderant, neque dolores insignes, neque inferiores partes quicquam permutatae fuerant. Atque haec Apollinis ira sibi contigisse credebant, cum praeter veterem consuetudinem illustris quidam in insula sepultus fuisset, ob hoc igitur Deum ipsis huiuscemodi morbum mittere suspicabantur. Nos autem tanquam externas gentes, vel tanquam insulam in externo mari accedentes, hominumque diuersarum colorem inspicientes, nocte fugā capta discesimus, mutuo nos ipsos inter abeundum percussitantes, an quisque colorem & pilos, quos domo gestaerant haberet.*

Fuerunt itaque quae tale morbi genus condiciones comitabantur quinque. Primò pestilens erat; secundò leuce seu vitiligine ora replebantur, tertio pili albescebant: quartò collum & pectus tumescebant; quintò doloribus exiguis aegrotantes exercebantur, abeant febres. Nunquid autem contagiosum malum foret, clare non explicuit Aeschines: attamen cum Delo iam relicta eius socij timerent, ne colores atque pilos exigua mora ibi facta mutassent, non sine ratione quis colligeret etiam contagiosum extitisse. Quod verò maximè ambiguum in hac re videtur, est, an ille morbus fuerit leuce siue vitiligo, an alphi, an elephantiasis alba à Plinio lib. xv. cap. v. vocata. Mihi sanè cogitanti alphas atque vitilignes neque pestiferos neque contagiosos fieri, praeterea sine tumore vllò ac sine dolore existere, magis inclinatus vti putem, elephantiasim siue lepram albam fuisse, quàm pestiferam, contagiosam, cum tumore & cum dolore fieri, confirmant Medici. Quod si crustarum leprae huiuscemodi propriarum nulla fit mentio, ob id non necesse videtur ab hac sententia recedere: quoniam vel sub leuces nomine, quae replebantur facies, eas comprehendi non inconuenit. Ad id magis forsan repugnat de pilis albis dictum: quos tamen in elephantiasis secundum humoris naturam mutari, valde rationi cōgruit. Videbunt doctiores; quae potior sententia haberi debeat. Interim obseruari velim,

velim, Arnobium, qui sub Diocletiano floruit, in primo Aduersus gentes libro, voluisse eam lepram, quam Christus curauit, nullam aliam fuisse, quam vitiliginem albam. Etenim eius miracula recensens, vitiliginis saepius, leprae nunquam meminit: immò si leprae signa, quae in xiii. cap. Leuitici copiosè recensentur, animo voluimus, perspectum erit, lepram Iudaeorum ipsammet vitiliginem extitisse. Addendum est huius, Celsum Gangraenam vocasse Cancrū, sicut, & glossae antiquae, nam veteres omne ferè mali, quod vt cancer ferperet, genus, Gangraenam dixerunt, vt ex Lucilio & Varro- ne docet Nonius: apud quem legitur. *Non vituperamus, cum scia- mus dictum praecidi oportere, si ob eam rem gangraena non sit ad bra- chium ventura*, loco dictionis, Dictum, restituendum est, Digitum, quemadmodum etiam Lypsius iuuenis ingeniosissimus iam corri- gendum monstrauit: quanquam is deceptus sit, putans gangrae- nam esse morbum manus peculiarem, cum potius nulla sit corporis pars, quae illi obnoxia non sit. Ad insulam Delum reuertor; quam eo tempore commotam scribit Herodotus in Erato, quo Datis, vt Delijs ipsum fugientibus reditum patefaceret, aduersus Eretriam classem, & simul Ionas atque Aeolas secum egit; cum nec prius, nec posterius (sic enim legendum: & non, quemadmodum Latinus in- terpres) vsque ad aetatem ipsius Herodoti commotione passa fo- ret. Ceterum Plinius lib. 4. cap. 12. eandem Delum diu fluctuatam vsque ad Varronis tempora, qui paullo minus trecentis annis post Herodotum vixit, immotam perdurasse testatur. Quam virorum discordiam alijs considerandam relinquo.

Heracliti morbus: eius & Asclepiadis sententia de Urina, Galeni ad idem locus notatus. De Iberis dentes urina lauantes. CAP. XIX.

Egrotabat Heraclitus, vt ipsemet in epistola ad Amphidamantem narrat, cumque eum medici conuenissent, nec alter alteri concordaret, vt philosophus eorum inscitiam atque petulantiam retunderet, obscuris verbis (vt sui moris erat) ab ipsis quaesiuit, quomodo *ἐν τῆς ἐπομ- βρίας ποικίλον αὐχμὸν*. Cui nescientes ignari medici quicquam respondere, ab Heraclito iure expulsi fuerunt. Laborabat enim ille ventris hydrope, *ἀσπίτης* vocant Graeci: qui vt facile notis proprijs manifestatur, sic non ar-

Mer. Var. Lect.

K iij duum

H. Mercurial. Variarum

duum erat & ipsum cognoscere, & curandi rationem ex ijs verbis intelligere. Sed ante Heracliti atque Hippocratis tempora medici Empiricem tantum profitebantur, & iccirco neque morborum naturas, neque veras curationum regulas noscebant, ut iure meritum ipse in huiusmodi medicos inuehatur, ostendens nihilo secius medicum humanos languores, curare debere, atque Deus magna mundi corpora medicatur, dum eorum inaequabilitates adaequat, atque contraria contrarijs cohibet: dum etiã ille apud Athenaeum non infulsè prorsus dixerit, *εἰ μὴ ἰατροὶ ἦσαν, εὐδὲν αὖτ' ἦν ἴψ' γραμματικῶν ἄξιός μιν ὀρέεσθαι.* quod scilicet, nisi essent medici, nullum grammaticis stultius inueniretur genus. Neque solummodo asseuerabat Heraclitus perinde hominibus medicinam atque Deo exercendam esse; imò & omnia in corpore nostro fieri, sicut & in mundo magno opinabatur: ita nanque vrinam in vesica gigni, quemadmodum in aeris secunda regione pluuiam: quòd ut hic ex vaporibus à terra elatis, ac in nubem condensatis pluuiam efficitur, sic ab esculentis poculentisque halitus in vesicam emanantes vrinam producant. Heraclitum verò huc in modum sensisse auctor est in 13. sect. prob. 6. Aristoteles; quam falsam sententiam Asclepiadem quoque medicum olim celeberrimum secutum esse docet Galenus in 1. de Fac. naturalibus libro, in cuius fine disputans aduersus Lycum de vrinae natura, sentire videtur, id totum, quod potatur, per vrinam excerni, praeter pauca quaedam per aluum, per sudorem, aut per insensibilem vocatam expirationem interdum exeuntia. Quod dogma verum esse, ut ipsemet ex euentibus, atque Erasistrati auctoritate probare nititur, in Lectionibus nostris iam opera & studio auditorum editis, latissimè probauimus, vbi clarè (ni fallor) & rationibus, & veterum medicorum ac philosophorum auctoritatibus apparet, vrinae materiam nullam aliam esse, nisi substantiam ipsam et potulentam. Hic illud addam, quod Catullus in Egnatiù, & Strabo lib. 3. Geog. necnon Diodorus in quinto scribunt, Celtiberos, Hispanosque consueuisse manè lotio proprio dentes atque gingiuas ad abstergendum nocturnas sordes colluere. Quod sane magis ferri potest, quàm vrina in cloacis inueterata sese lauare, ut Iberos factitasse memoriae prodidit Strabo.

Aetius redarguitur, cur Castrati non fiant leprosi.

Locus de Satyriasi. De Manu Gregorij Nysseni sententia noua.

C A P. X X.

Etius lib. 13. cap. 125. multa praeclarè de Elephantiorum victu memoriae mandauit : sed in duobus insigniter eum lapsus semper existimauit, in vno, dum causam, qua castrati eo morbo non tentantur, assignare studuit: in altero, dum elephantiasis correptos generandi gratia cum mulieribus aliquando consuetudinem habere consuluit. Quòd in castratis larga fiat feminis generatio, atque non castrati vtilem ac bonum humorem in eo ita absumant, vt illi à morbo ea ratione euadant, hi verò faciliùs capiantur, ridiculum fanè est fateri: sicuti absonum est, quos elephantiasis exercet multo abundare semine putare. In ijs enim, qui omne membrorum alimentum vitiatum & corruptum habent, quomodo semen, quod vltimi ac vtilis alimenti *σείτωμα* est, multiplicari possit, non video. Quare verior sese offert ratio, cur eunuchi ab eo malo immunes reddantur; siquidem praecipua illius generationis occasio à caliditate & siccitate cum iecoris, tum vniuersi corporis habitus dependet, & iccirco huiuscemodi affectio Aegypto familiaris traditur. Eunuchi verò frigidi atque humidi citra omnium controuersiam fiunt: vt nemini arduum sit intelligere, hinc nasci, quòd castrati non solùm leprae, verum etiam vlli alteri morbo à calido, & sicco nascenti non faciliè subijciantur, Consulere porrò, vt laborantes lepra generandi gratia concumbant, est non modò malè affectos iugulare, sed etiam reliquos peste inficere, morbosumque genus humanum reddere velle. Cur autem Elephantici vsque adeò veneris appetitu stimulentur, non aliam causam puto, nisi quia vasa ipsorum omnia multo & crasso flatu humoreve incocto replentur, qui tam genitalia ipsorum, quàm ora satyris similia efficit: ob quod etiam *σατυρίασις* & *σατυείας* à veteribus medicis tale mali genus nuncupatum inuenitur: quemadmodum apud Aristotelem in 4. de Gen. animal. cap. 3. vbi haec leguntur: *ὅσα πλησιον δὲ τῆτο καὶ τὸ νόσημα τὸ καλεῖται Σατυείας. καὶ γὰρ ἐν τῆτο δὲ ῥύματος ἢ ἀνδύματος ἀπίπτει πλῆθος εἰς τὰ μόρια τῶ προσώπου πα-*

K iiiij *ρεμπει-*

H. Mercurial. Variarum

ρεμπεσόντος, ἄλλου ζώε καὶ σατύρε φαίνεται τὸ πρόσωπον. id est: *Simi-*
lis huic est morbus Satyriasis vocatus. Etenim in hoc ob fluxionis & cra-
di flatus copiam vultus partes ingredientis, alterius animalis, & saty-
ri facies apparet. Nisi igitur Plutarchus eo modo exponatur, quo
 in 1. lib. harum obseruationum notauimus, excusari non merebi-
 tur, cum Aristoteles elephantiasis mentionem faciat, quam is tem-
 pore Asclepiadis tantum, qui tercentum annis plus minusve post
 Aristotelem vixit, apparuisse, in Sympof. tradidit. Id quoque est
 huic loco accommodatum, quod scribit Galenus in ling. Elephan-
 tiasim esse Hippocrati vocatam φοινικεῖν νόσον. id est, morbum
 Phoenicium quod ea gens aut prior alijs, aut magis eo morbo sit
 vexata; vnde pariter licet corrigere locum Hippocratis in fine 11.
 prorrh. vbi male legitur φθυνικὴ νόσος pro φοινικεῖν. Manus à
 natura hominis tributas fuisse duabus rationibus auctor est Aristot.
 4. de Part. animal. cap. 10. Vna quod sit erectus atque ob id non
 cruribus, vt bruta terram prona spectantia, sed brachijs & manibus
 egeat. Altera, quod sit omnium prudentissimus, sicque ad exer-
 cenda prudentiae munera magna instrumentorum copia exigatur,
 pro qua vnae manus sufficere possunt: nempe quae non vnum, sed
 multa instrumenta ac veluti instrumentorum instrumentum sint.
 Aristotelis sententiae addidit acutissimus Gal. 1. de Vsu partium, ho-
 minem à natura manibus ornatum fuisse, quoniam sicuti ratio ip-
 sius animo tributa est veluti quaedam artium ars: ipsaque sine in-
 strumento sibi accommodato operari nequit: similiter instrumen-
 tum omnium praestantissimum dari conueniebat. Gregorius Nyf-
 senus auctor non ignobilis in lib. de Opificio hominis, praeter haec,
 alium naturae in extruendis manibus finem fuisse putauit: nimi-
 rum sermonem, homini omnium maximè proprium: quando-
 quidem nisi manus, quibus cibum pararet, atque in os mitteret,
 habuisset, necessariò os sumendis è terra cibus, vt in ceteris bru-
 tis, idoneum fabricare cogebatur: os autem eiusmodi loquelae
 atque sermoni planè ineptum fuisset: vnde, vt loqui posset, manus
 homo habuit.

De Cretae generibus locus Plinij explicatus. Fasciae,
Toga, Mappae creatae. Error Cornarij. De Gypso
Tymphaico Theophrasti loci correcti, & alter Plinij
notatus. CAP. XXI.

Erussa ad faciem dealbandam antiquissimis vique temporibus vfas fuisse mulieres, praeter multos alios Plautus copiose testatus est. Verum ad candorem atque splendorem vestibus togivse conciliandum veteres cretae quodam genere vfos esse, Isidorus in Etymolog. & ante ipsum Plinius lib. 36. cap. 17. memoriae mandavit. Quo in loco cum non parum obscure loquatur, & interdum à Galeno diversa sentire videatur, eius sententiam breviter explicabo. Itaque Latinus auctor cretae tria genera facit, Cimoliam; Argentariam, & vilissimam. Cimoliarum altera erat vera, à Cimolo vna Cycladarum insula, vnde deferebatur, sic nominata. Altera per similitudinem ita nuncupata, atque huius plures species fuerunt. Aliae namque ad medicos pertinebant, veluti Thessalica, atque Lycia: aliae in vestibus vsurpabantur, sicuti Sarda, Vmblica, & Saxum vocata. Sarda aquae commixta & eliquata vestes abluiebantur, mox sulphure suffitae Cimolia vera laeuigabantur; cumque vilissima esset, togis candidatorum dealbandis illustrandisque eam minimè adhibitam puto. Vmblica, quae preciosior habebatur, poliendis vestibus in vsu erat: modò enim eliquata, modò ipsis affricata nitorem quèdam gratum ceteris vestium coloribus praestabat: non enim solis candidis, vt Sarda, sed etiam versicoloribus inseruiebat. Saxum pumicis instar & ipsum candidis vestibus sulphure suffitis affricatù non modò albedinem augebat, verumentiam nitorem, & lumen quoddam, atque soliditatem conciliabat; quo pacto mulieres hodie amylo vel oryzae decocto ad dealbandas solidandasue mappas & vela vtuntur. Hac veteres etiam togis candorem, soliditatem, ac nitorem, necnon fascijs caligarum atque mappis comparare cõsueuisse opinor, vnde M. Tullius 2. Epist. Ad Atticum 18. fascias cretatas dixit; & Martialis lib. 12.

*Cretatam praetor vellet cum mittere mappam,
Praetori mappam surripit Hermogenes.*

Hac

H. Mercurial. Variarum

Hac eadem etiam hostias maectandas dealbari solitas, indicat Iuuen. Satyra 9. ita dicens:

igne domi lauros, duc in Capitolia magnum

Cretatumque bouem. ----

Cretenses tamen calceos ab Hipp. 4. de Artic. monstratos, quibus monticolae in Asia & venatores utebantur, diuersos à cretatis extitisse, nemo nescit. Cimolia verò nullo modo candorem tradebat. sed alios colores preciosos & veros emolliebat, necnon sulphure contristatos quodam nitore exhilarabat: perinde ac hodie factitant sericarum telarum textores, vbi varijs tincturis nitorem ipsis conciliant, illustrantque. De hac locutum credo Galenum, quando denigrandis capillis cimoliam cum alijs rebus commendat, alias namque cimoliae species eum aut non nominasse, aut vno cimoliae vocabulo in 9. de Simpl. med. comprehendisse constat. Tot igitur Cimolias apud Plinium inuenio, quae primum cretae genus faciunt. Secundum verò cretae genus erat Argentaria, quam Galenus praecitato loco *γλυκὴ κρητικὴν* appellat, vbi eam abstergendi potestatem habere, & iccirco ad splendorem vasis argenteis sordidis reddendum homines vsurpasse memorat. Qua in re accusandus est Cornarius, qui vbi Aetius lib. 2. scribit, Creticam terram facultatem abstergendi habere, qua τὸ ἀργύριον πύπτει, transtulit, Ipsam argentum exterere, ac depurare. Tertium genus fuit Vilissimae: qua circulos victores domibus vel earum vestibulis praeducebant, vt essent spectatoribus (quemadmodum coronis etiam fenestris appositis interdum faciebant) victoriae signa, quaeque seruorum venalium pedes tingebant, vt ab omnibus eos fuisse vendendos intelligeretur; ob quod Iuuenalis quendam, qui pro seruo venditus fuerat, notans in prima Satyra scribit:

Nuper in hanc urbem pedibus qui venerat albis,

& ante ipsum Tibullus:

Barbara gypsatos ferre catasta pedes.

Nunquid autem huiuscemodi cretae genere etiam facies eorū puerorum oblinerentur, qui aut vendari debebant, aut dominis inferuiebant, sequebanturque, nondum mihi compertum est: illud certè scio, veteres puerorum suorum vultus oblinire solitos, ne gelu aut sole deturparentur: vt testatur Seneca Epist. 124. vbi pro Paedagia, potius legendum, Paedagogia, puto: quoniam sic mancipia apud iurisperitos vocata legimus. Quo verò succo vngerent, haud satis scio. Id tamen mihi perspectum est, hodie Genuenses mulieres, ne à sole facies ipsarum denigrentur, in aestate solatri succum per lintea-

mina

mina expressum vultibus inungere. Quod cum mihi Ioannes Vincentius Pinellius, singularis doctrinae & probitatis vir, significasset, persuasit etiam, veteres potuisse huiusmodi succo alioquin paratu facili (quod simili in re exigitur) uti. Iam vero Plinius cum Tymphaici gypsi mentionem faciat, admonet, ut locum Theophrasti in libro περὶ λίθων, lacerum & corruptum, unde sua ille acceperat, a me restitutum, hic subnectam, ubi terras alias arte fieri, alias sponte nasci scribens, de postremis sic ait: αὐτοφυεῖς, ἔσται τῶν περὶ τὸ χρῆσιμον ἰσχυραῖα, σχεδὸν τρεῖς εἰσὶν, ἢ τέταρτος ἢ τε μιλία, καὶ ἡ κίμωνία, ἢ ἡ σαμία, ἢ ἡ τυμφαίη, καὶ ἡ τετάρτη τετραεὶς γύψος. χρῆνται δὲ οἱ γραφεῖς τῇ μιλίᾳ δὴ μόνον, τῇ κίμωνίᾳ δὲ ἔσται, καὶ περὶ ἑσση καλῆ, ἧς τὸ λιπὸς ἔχει, καὶ σικκρότητα, καὶ λειότητητα. τὸ γὰρ ἀραμὸν, ἔσται τραπεζίδες, ἔσται ἄλλοις δὲ τῆς γραφῆς ἀρμόσσει μᾶλλον, ὃ περὶ ἡ μιλία ἔχει τῶν φαιδίων. εἰσὶ καὶ ἐν τῇ μιλίᾳ καὶ ἐν τῇ σαμίᾳ διαφοραὶ τῆς γῆς πλείους. ὀρυττοῖσι μὲν αὖθις ἐκ ἐσση ὀρθῶν εἶναι ἐν τοῖς ἐν σαμῶν, ἀλλ' ἀνακρίων ἢ ὑπερίων, ἢ πλάγιον: ἢ δὲ φλέβῃ πολλῷ διατείνει, id est: Quae verò sponte nascuntur, simulque praestantiam utilitati iunctam habent, tres fere aut quatuor sunt, Melia, Cimolia, Samia, & Tymphaica, atque harum quarta Gypsus est. Melia per se sola utuntur pictores: Cimolia verò tametsi bona existente, ob pinguitudinem, densitatem, ac laevorem ipsa inexistente, nequaquam utuntur: nam raritas, & asperitas, & pinguitudinis inopia magis in pictura conveniunt. Sunt & in Melio & in Samo plures terrarum differentiae. Effodientem in Samo minimè rectè, sed vel supinum, vel obliquum stare necesse est: vena autem ad multum protenditur. Et paullo post: χρῆνται δὲ τῇ τυμφαίᾳ πρὸς τὰ ἰμάτια, ἔσται καλῶσι γύψον οἱ περὶ τυμφαίᾳ, καὶ τὰς πόδας ἐκείνης. ἢ δὲ γύψος γίνεται πλείον μὲν ἐν κίπρῳ, καὶ περὶ φανερὰ, μικρὸν γὰρ ἀραμῶσι τῆς γῆς ὀρυττοῖσι. ἐν φοινίῃ δὲ καὶ ἐν συρία καίοντες τὰς λίθους ποῖσιν. ἔπειτα δ' ἐν θερσίῳ, καὶ γὰρ ἐκεῖ γίνεται πολλή: τρίτη δὲ ἢ περὶ τυμφαίαν, ἔσται περὶ ἑσση, ἔσται ἄλλοις τοῖσι: id est: utuntur Tymphaica ad vestes, Gypsumque appellant Tympheti atque illorum locorum incolae. Fit autem plurimus gypsus atque praestantissimus in Cypro: nā qui effodiunt, parum longè à terra auferunt. In Phenicia verò & in Syria ex lapidibus ὑψίς faciunt, tum in Thurijs: nam ibi quoque plurimus nascitur. Tertia est verò circa Tymphaeam, Perrhoebeam, & alios locos. Ex quibus verbis clarè patet, vel Plinium habuisse alium contextum, vel esse deceptum, quando 36. lib. cap. 24. scriptum reliquit, Tymphaicum gypsum ἐσται τῆς γῆς: quod vni Cyprio & non Tymphaico tribuit Theophrastus, a quo is transcripsit.

Menecrates

85 H. Mercurial. Variarum

Menecrates medicus quis fuerit. Medici Clinici. Locus Plinij mutatus. De Posca, locus Suetonij.

C A P. XXII.

Menecratem, cuius frequentem nec incelebrem mentionem fecit Galenus in medicamentorum libris, nonnulli eum esse dubitarunt, qui Philippi Macedonum regis medicum egit, quive glorioso quodam titulo seipsum Iouem nuncupabat: vnde postmodum ab Agēfilao Spararum rege infaniae vitio notatus fuit. At ne horum leuissima dubitatio alijs forsan occasionem errandi praebeat, non alienum iudicavi declarare, Menecratem a Galeno nominatum fuisse quēdam Tiberij & Claudij Caesaris medicum, libertum, sectae Rationalium addictum, multisque commentarijs editis insignem: de quo forsan nec historiae repugnet Coelium Aurelianum lib. 1. Diutur. pass. cap. 4. meminisse. Idem verò ita se habere, praeter Galenum, qui 5. de Comp med. s. l. ca. 3. Menecratem post Antonium Musam paullò ante Andromachum & Neronis imperium Romae floruisse scribit, non incertum testimonium affert vetus haec inscriptio, quae hodie in Vrbe ad D. Pauli seruatur.

T I B E R I O K A A T A I O
K O T P E I N A I.
M E N E K P A T E I. I A T P O
K A I Σ A P O N K A I I A I A Σ
Λ O Γ I K Η Σ. E N A P Γ O T Σ
I A T P I K Η Σ. K T I Σ T H E N
B I B Λ I O I Σ. P N Σ Δ I O N
E T E I M H Θ H. T Π O. T Ω N. E N
Λ O Γ I M Ω N. Π O Λ E Ω N. Ψ Η Φ I Σ
M A Σ I N: E N T E Λ E Σ I O I Γ N Ω P I M O I
T Ω E A T T Ω N A I P E Σ I A P X H. T O H P Ω N.

Iam verò Clinicos vocatos medicos à Chirurgis & Empiricis eodem modo atque etiam magis antiquitus fuisse seiunctos, quo temporibus nostris Physici nuncupati ab iisdem Chirurgis & Caeretanis vocatis separantur, praeter hoc Martialis carmen.

Chirurgus

*Chirurgus fuerat, nunc est vespillo Diavulus,
Coepit, quo poterat, clinicus esse modo.*

& Plinij verba, qui lib. 29. cap. 1. medicinam ab Hippocrate inuentā,
Clinicē vocat. & lib. 30. c. 10. in quartanis medicinā Clinicē pro-
pmodum nil valere scribit: nec non epigramma hoc Graecum.

*τῷ λίθινῳ Διὸς χθρὲς ὁ κλινικὸς ἤψατο Μάρκος,
καὶ λίθος ὤν, καὶ Ζεὺς σήμερον ἐκφέρειται.*

sequens inscriptio, quam Romae marmore insculptam vidi, satis
perspectum facit:

P. DECIMIVS. L. HEROS
M. MERVLA. MEDICVS
CLINICVS. CHIRVGVS
OCVLARIVS. VI. VIR
HIC PRO LIBERTATE DEDIT. Hs. Iccc
HIC PRO SE VIRATV IN REMP.
DEDIT Hs. ∞ ∞
HIC IN STATVAS PONENDAS IN
AEDEM HERCVLIS DEDIT. Hs. ↑↑↑
HIC IN VIAS STERNENDAS IN
PVBLCVM DEDIT. Hs. ↑↑↑ Icc ∞ ∞
HIC PRIDIE QVAM MORTVVS EST
RELIQVIT PATRIMONI
Hs. ∞ ∞ ↑↑

Ex qua itē manifestum esse potest, quātū Romae (quod etiā Plinius
meminit) ditescerēt medici: nimirū & qui pro libertate sibi ipsis a se
rēda (multi enim erant serui) & pro dignitatibus in republica conse-
quendis, ingentia precia soluebant. Hippocrates etiā in lib. de Steri-
libus cū dicat, qui physicus esse vult debere ad hominis robur atq;
habitum respicere, satis aperte indicat physicum eo tempore esse vo-
catum, qui, & ratione non experientia tantū mederetur. An Clini-
ci quoq; a Romanis dicerentur, aegri decubētes nonnulli, quemad-
modum Plinium lib. 25. cap. 5. dixisse aliquibus visum est, certē non
parum dubito: tamen si Cyprianus lib. 4. Epist. 7. paralyticum illum à
Christo ex diuturno morbo liberatum Clinicum appellare videa-
tur: atq; D. Hieronymus in Epitaphio Paulinae ad Eustochium ma-
nifeste decumbentes vocet Clinicos: quod item Hermolaus Barba-
rus, magni iudicij, & rarae eruditionis vir, ex sacris Bibliis quoque
probare

H. Mercuri. Varia. Lect. Lib. III.

probare nittitur: immò verò Cyprianus ibidem quosdam ait fuisse; qui ludibrio, sed opprobrio quodam Christianos vocarent Clinicos, miraturque vnde nam ex Hipp. aut Sorano id nomen ipsis tribuerent. Vt his omnibus constare possit, post Plinij quidem aetatem Clinicorum vocabulum ipsis aegrotantibus esse tributum, non autem eius temporibus. Hippocratem quidem i. de Morbis & 4. de acutis scio decumbentes κλινοπετεῖς vocasse, & Plutarchum ac Athenaeum κληῖρος: at vbi κληνοῦς dicant, non memini legisse. Itaque si quis pro Clinicis in Pliniano codice Chronicis substituat, fortasse non aberret, quando non minùs potuit auctor in loquendo interdum liber, vti hac voce Graeca sanè, at ab alijs vsurpata, quã Spasticis, vocabulo ex media Graecia sumpto, nec fortè a quoquã vllibi praeterquam ab ipso met in eodem loco, & alibi vsurpato. Nisi potius pro Spasticis Clinicis alteri substituere placet, Spasms cynicis, vel pasticis cynicis: si quidem medici omnes sciunt, spasmum cynicum faciei esse morbum, in quo tollendo prodesse elleborum, scripsit etiam Celsus lib. 4. cap. 2. Spastici (ait Barbarus) sunt quibus est intus aliquid conclusum conuulsumve. Mirantur nonnulli, quod scribat Suetonius, Asiaticum, Vitellij Imperatoris libertum, Puteolis poscam vendidisse: quasi huiuscemodi potus solum in medicum vsus intus & extra adhiberetur. Ego verò minime illud admiratione dignum existimo: quoniam vinum acidum aquae mixtum pro vili plebecula venale extitisse, rationi consonat, atque id Poscam fuisse appellatum; nisi malumus Puteolis gratia aegrorum qui eo frequentes conueniebant, id solummodo factitatum, vt scilicet vera posca venderetur, quam ex aceto parti modò maiori, modò minori aquae mixto factam, memorat Galenus. Quamquam etiam antiquitus, sicut escam pro cibis, ita Poscam pro potibus esse vsurpatam, inuenio: quando, vt notat Barbarus, in antiquissimis Festi codicibus, & in Ferentini vetusto monumento, Posculenta pro Poculentis leguntur.

TERTII LIBRI FINIS.

HIER.

HIER. MERCVRIALIS

VARIARVM IN MEDICINAE

Auctoribus, & alijs Lectionum.

Liber Quartus.

Qui fuerint apud veteres Archiatri, & Archiatrorum Comites, quòdve eorum munus.

CAPUT I.

QVI Galenum, aliosque medicinae scriptores vsque ad haec tempora interpretati sunt. omnes penè in hoc conuenerunt, vt nomen ἀρχιάτρον medicorum principem, quasiq. excellentissimum designare voluerint (Io. Baptistā Rafarium virum tempestate nostra eruditissimum excipio, qui in suis Galeni commentariorum translationibus, vbicunque occurrit, Archiatrum transfert.) Id quoniam ego à veritate longè alienum semper putavi, credidique ἀρχιάτρον propriè Imperatoris Principisve, atque eius familiae medicum significasse; quibus ductus rationibus hanc opinionem conceperim, in medium proponam: videbunt deinde eruditi, ac in antiquis rebus perscrutandi, verlati viri, num sententia nostra aliorum placitis anteponi debeat. Nam primò nullum hæctenus Graecum Latinumve scriptorem, qui ante Romanos Imperatores floruerit, inuenire mihi est concessum, qui hac ἀρχιάτρον voce usus sit; quod coniecturam non paruam facere videtur, vt Imperatores esse, medicosve cum suae personae, tum familiae valetudinis curae destinatos habere coeperunt, sic vocem eam tunc à medicis in usum inuectam esse; quod paullò post Tiberij & Claudij tempora fuisse idèd persuasum habeo, quoniam ante ea tempora neque auctorum scripta, neque marmoreae medicorum inscriptions

H. Mercurial. Variarum

pliones Romae seruatae vsquam hoc nomen habent. Hanc autem Graecam vocem potius, & non Latinam elegerunt, quod (vt refert Plinius lib. 26. cap. 1.) nemo Romanus medicam artem exercebat, sed omnes ferè, aut saltem maiori ex parte Graeci, atque ij vt plurimū serui aut liberi essent. Vnde si Archiater vel medicū primarium, vel medicorū principem signasset, consentaneum sanè rationi esset, vt res ipsa ante Imperatores extitisset, pariter etiam nomē eam exprimens aliquando vsurpatum fuisse; quod nunquā à me (nisi ceteri maioris lectionis viri secus obseruarint) apud quempiam auctorem animaduersum est. quemadmodum ex altera parte valde mihi probatur, iccirco ante Imperatores minime id nomen receptum fuisse, quod res ab illo signata, medicus scilicet Principis, nōdum institutus foret. Quinimmō Plinius lib. 25. c. 8. cuius tēpore iam Archiatri nomen in vsu haberi coeperat, cum Damocratem Seruilium Mithridaticae antidoti auctorē, medicum ipsius aetate primarium nominare veller, non eum Archiatrum, sed è primis medentium vocauit, quasi sciret nomen illud medicis duntaxat Principis cōuenisse. Vt his omnibus grauiſſimis coniecturis facile iudicari queat, τὸ ἀρχίατρος nomen haud illis propriè attributum, qui ceteros antecellerent, sed qui Principis vel Imperatoris personae atq; familiae operas suas locarent. Praeterea Andromachus, quem Erotianus in Onomastici sui dedicatione ἀρχίατρον appellat, à Galeno item 1. de Antid. 14. & de Loc. affe. c. 1. Νέρωνος ἀρχίατρος vocatus reperitur, non quia is alios medicos praecellere ab ipso putaretur, qui Archigenem ab Andromachi tempestate vsque ad Traiani principatum in magna exſtimatione habitum (quod etiam Iuuenalis Satyra 6. insinuat :

— tunc corpore sano

Aduocat Archigenem. & Sat. 14.

Ocyus Archigenem quaere, atque eme quod Mithridates

Composuit)

alios antecessisse scribens, nullibi Archiatrum nuncupauit, quod intelligeret solos Principis medicos eo nomine fuisse vocatos. Quocirca si res ipsa non secundum legentis voluntatem, sed verè atque prudenter aestimetur: planè apparebit, Erotianum & Galenum concorditer Andromachum Archiatrum nuncupasse, quod eam vocè vti debitum sibi quendam titulum, nimirum cum Nerōnis medicus esset, ei congruere intellexerint. Qua similiter ratione Liuium Eutychem Archiatrum vocatum credo in hac inscriptione, quae olim in tabellula quadam, vnà cum multis alijs vetustate penè consumptis, Romae ad D. Sebastiani reperta est:

M. LIVIO

M. LIVIO CELSO TABVLARIO
 SCHOLAE MEDICORVM
 M. LIVIVS EVTYCHVS
 ARCHIATROS OLL. D. II.
 INFR. PED. III.

Sicut & Petrus quidam Archiater apud Aetium nudis verbis citatus inuenitur: quem eo titulo indicatum, quasi Principis medicus, non autem medicorum princeps foret, ex Aetij I. Tetrab. ser. 3. ca. 1. 10. verbis facile colligi potest: veluti quoque Galenum in lib. de Theriaca ad Pisonem non alia ratione puto vocasse Archiattros Magnum & Demetrium, atque alios multos alioqui populares potius, quam eminentes. Neque verò illud mihi consonum videtur, Imperatores consueuisse medicos plures conducere, atque inter eos vnu reliquis superiorem habere, quem & ob doctrinae excellentiam, & ob dignitatem sibi maiorem delatam Archiattrom vocarent: quandoquidem non vnum, sed plures simul Archiattros extasse, apud varios scriptores legimus. Qui ex legum peritis quaeso est, qui nesciat, Constantinum Imperatorem legem tulisse, qua Archiattros illustribus priuilegijs, maximisque gratijs ornari voluit? Quis item non vidit eam legem quam Imperator in l. Archia. cap. de metatis. lib. 12. Cod. tit. 41. in hunc modum tulit: Archiattros nostri palatij, necnon urbis Romanae, &c. Ex quibus omnibus negari nunquam poterit, quin Imperatores non vnum, sed plures simul Archiattros habuerint, vt hac ratione Archiattrom Principis medicum extitisse credendum sit; alioquin si aliorum superior quasiq. Princeps fuisset, par erat non plures vno tempore, sed vnum tantum esse. Quam rem manifestius adhuc Vindiciani medici, q. Octauij Horatiani, siue Prisciani Theodori praeceptor fuit, necnon Cassiodori in Epist. ad Valent. testimonia comprobare queunt: quorum ille Archiattorum Valentiniani Comes fuisse perhibetur; hic verò dum formam, qua Archiattorum Comes eligebatur, 6. Variarum lib. exponit, ita clarè Archiattros simul plures, eosque Principis medicos extitisse, atque horum praesidem, ac veluti Principem non Archiattrom, sed Comitum vocatum ostendit, vt nemo nisi suae opinionis nimius amator hanc veritatem inficiari possit: quam Andreas Alciatus, auctor nostra tempestate clarissimus, in com. super lib. Cod. probè cognoscens, antiquos legum interpretes damnare non dubitauit, quòd vbi leges de Archiattis loquantur, semper medicorum principes, & non principis medicos interpretentur. Porro quatenus ad vocis ipsius etymon pertinet, etsi vltus scriptorum secus habere videatur, attamen non minùs

M.C. Mer. Var. Lect.

L

706

18. H. Mercurial. Variarum

τρος τῆ ἀρχοντος ἱατρος, quam ἱατρῶν ἀρχῶν dici queat: vt neque hu-
 iuscemodi ratio vlla ex parte ijs faueat, quibus diuersam sententiam
 sequi placuit. Nunc qui essent Archiatri, quodve eorum munus, nō
 admodum difficile est percipere. Si quidem verisimile vnicuiq; ap-
 parere potest, vt hodie saepenumero contingere cernimus, ita etiā
 antiquitus contigisse, vt qui vel artis praestantia, vel quopiam apud
 Imperatores fauore pollerent, in eius atq; familiae medicos coopta-
 rentur, atq; horum cum aliquis moreretur, alter in eius locum subro-
 garetur: in qua subrogatione, quoniam interdum ob fauores nō nul-
 li indigni locum obtinebant, ea lex condita est, quae in Cod. lib. 9. ti.
 de Profess. & med. cap. 1. 1. habetur, ne scilicet quis in Archiatrum eli-
 gi deberet, nisi communi meliorum iudicio comprobaretur: nemo
 enim erat, qui, vt Archiatri locum impetraret, nō omnem moueret
 lapidem, nō modo ob dignitatem ac gloriam, verum & ob honestis-
 sima stipendia, ceterave priuilegia, quibus illi fruebatur. Scribit Plin-
 ius. l. 29. c. 1. annua horum medicorū stipendia apud principes fuisse
 CCL. Hs. quae ad monetae nostrae rationem redacta, faciunt un-
 garicorum sex milia, & sexaginta. Semunciam vnum, duodenarios
 nouem, duplos quattuor, simplum vnum. Quae tamen nō omnium
 Archiatrorum merces erat: cum in legibus habeatur Archiatros
 ab Imperatoribus, praeter alimenta subministrata, quampluribus
 alijs priuilegijs atque fauoribus donatos esse; quae omnia mercedis
 instar, quod multi forent, ipsis donabantur, perinde ac temporibus
 nostris medici aliqui in Pontificis Romani curia, & in aliorum Prin-
 cipum domibus ob solam sportulam, aliasve gratias operam suā me-
 dendo exhibent. De ijs sermonem factum à Galeno putō, vbi 9. de
 Plac. Hipp. & Plat. alios lucri causa medicinam exercere scribit, alios
 ob honorem, alios ob sibi legibus concessam immunitatem, ac reipub-
 licae vacationē. Iam verò illorum munus quod esset, ex loco Cod-
 citato cap. 1. 1. scire vnicuiq; licet: vbi ex verbis illius legis aperte di-
 ci potest, Archiatros cum a populi commodis commodareciperent
 salaria, non solum Principis familiae, eiusq; personae inseruisse, verū
 etiam pauperibus sine vlla mercedis spe obsequi, nec turpiter diuiti-
 bus inseruire obligatos fuisse, neq; propterea inferendum est archia-
 tros vrbs, à palatij Imperatoris diuersos extitisse, quādo rationi est
 consentaneum eosdem, qui stipendia ex redditibus populi capiebāt
 etiam si imperatori, & aulae inseruirent, populo quoq; medicinam
 facere conueuisse. Dicebatur verò Archiatros & Archiater, veluti
 ex auctoribus atque superiori inscriptione, subsequenteq; patet,
 quae Romae in vetusto lapide seruat adhuc:

D.M.

ACTIVS CAIVS ARCHIATER SIBI ET IVLIAE PRIMAE CONIVGI INCOMPARABIL.

Erant itaque Archiatri medici illi omnes, qui principis sumptibus conducti, eius personae primùm, deinde laulae omni, postremò conctis pauperibus arte propria Romae operã praeftabant; quorum Archiatrorum Princeps quidam senior, prudentia & doctrina praestantior eligebatur, cuius sententia & auctoritate omnes de re medica obortae dissensiones statim dirimebantur; iisque Comes vocabatur & prae ceteris maximam Principis curam gerebat, eiusq. veluti imperium quoddam & potestatem magnam obtinebat vt ex Cassiodori citato nuper testimonio abũde perspectum est. Nolo propter hoc omnino inficiari, quin in vrbe medicorum collegia quaedam & scholae instiuerentur, quorum qui alijs praesidebat, Archiatros interdũ vocaretur, vt ex inscriptione Liuij Celsi superius allata, & ex legibus colligi potest: verumtamen qui frequẽtius in ore hominum versabatur, Archiater; is erat, quem descripsimus.

De Cydni fluij aqua, loci Plutarchi, & Galeni & aliorum Collati. Locus Plutarchi ex Galeno restitutus. Locus Hippoc. emendatus. CAP. II.

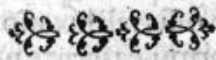

Cydnus Ciliciae fluius est, transiens per mediã Tarsium, ciuitatem olim nõ minũs quã Athenas & Alexandriam viris in philosophia, atq; omni alia doctrina praeclarissimis florentem, cuius fluij aquam frigidam atq; asperam esse narrans Strabo Geographiae 14. eam tũ belluis, tũ hominibus neruos crassis humoribus occupatos habentibus, atq; podagricis auxiliari scribit. Post quem Vitruuius, necnõ Plinius, ex Cassij Parmensis sententia, eandem aquã cruribus podagricorum affusam dolores leuare scripserunt. Quae omnia nunquid vera sint, certè dubitari iure potest: non modò quia frigidũ neruis aduersari pro cõperto habent medici, sed etiã quòd Galenus in lib. de Caussis procatartìcis, Alexandrũ Magnum aestiuo tempore, dũ se in Cydno flumine lauaret, cõuulsione ac tremore torporeve captũ fuisse tradit: quemadmodũ

28 H. Mercurialis Variarum

posterioribus saeculis Fridericum Oenobarbum Imperatorem eodem flumine lotum interisse scribunt historici. Nisi igitur dicamus contra Q. Curtij auctoritatem, Cydni aquam blando quodam frigore, ut Pausanias scribit, pollere, & vim detergendi insignem sub voce, τραχύ, à Strabone, & interdum ab Hippoc. designatam obtinere, quorum illi dolores ab humore calido nascentes mitigentur, hae vero humores ipsi nervis elidantur: quomodo podagricis & nervosum fluore tentatis opem ferat, intelligere arduum erit. Quod si interdum experientia comprobatum est, frigidum affusum convulsionem solvere, dum calorem *ὅτι τὸ ἀντιπερὶς αἴτιον* augendo humoribus dissipandis apriorem reddit, non propter hoc Cydni aquam muare credendum, alioquin de compluribus alijs aquis frigidis idem foret asserendum. Neque etiam immodicos eius frigore dolores consopiri dicendum, propterea quod potius sic articulis & nervis nocuum, quam auxilium inferretur. Ob hoc. n. dicebat Hippoc. de podagricis loquens, in lib. de Usu humidorum, ψυχρὸν πολλὸν καταχέμενον ἰσχυρῶς, καὶ ὀδυώτα νεύρων. id est, *Frigidum multum affusum extenuat, & dolorem superat.* Alexandrum autem ac Fridericum id passos fuisse puto, quoniam fortasse nimis labore vel aestu calefacti, aquae frigidae sese immerferunt, Cautum enim est medicorum praeceptis, ne quis dum magnopere calet, in frigida lauetur; quoniam tunc corporis meatus valde aperti ingressum facilem noxio humoris frigori permittunt: atque ita nervi calorque narius non parum offenduntur, quod quidem minimè verum est. de interno calore, & naturali, quia ubi partes aliquae sunt inflammatae ac rubentes, à frigida, quae influxum cohibeat, sicque evacuet, ferè sanantur, ut ob hoc dixerit Hippo. v. Aph. 25. podagricos à frigida largè affusa levari. Hic. adnotare placet quod scribit Plutarchus in vita Syllae, eum scilicet Athenis agentem, pedum dolorem torpidum cum gravitate incurrisse, quem Strabo dixit esse ποδάγρας φελλισμὸν. id est, podagrae balbutien. Aquam autem Cydni non modica detergendi facultate praeditam esse, Plutarchi testimonio confirmatur, qui libro, in quo Desitorum oraculorum causas quaerit, ut demonstraret posse aquas & spiritus terrae inueniri, a quorum arcana quadam potestate animi humani ad futura praenoscentia disponerentur, alia alijs convenire, & non omnia omnibus, multis exemplis ac oratione monstrat: *ἀλλὰ γὰρ ἄλλοις οἰκεία καὶ πρόσφορα καθ' ἕνα τῆς γῆς πορφύρας ὀδυώτα, τῆς δὲ κόκκης τὸ γίνεσθαι ὀδυώτα βασιλῆα ἄγειν μεμνημένον. Βύσσιν δὲ γλαυκῆς κόκκος καταμίσγεται, ὡς Ἐμπεδοκλῆς εἶρηκε. ὡρεὶ δὲ τὸ Κύνδιον ἐκ τῆς γῆρας τῆς Ἀπόλλωνος ἐν Τάισσῳ μαχάρας, ὡ φίλε Δημήτριε, σάλευγόντος ἠέμεν, ὡς ὁ Κύνδος ἐκκαθαίρει σί-*

ρει σίδηρον ἐκείνοι, ἐτε ὕδωρ ἄλλο μάλλον τὴν μάχαραν, ἢ ἐκεῖνο. καθ' ἑ-
 σπερ ἐν Ολυμπία τὴν τέφραν προσαλάττουσι τὰ βωμῶν, καὶ περὶ πηγῶν
 σιν ἐκ τῆς Αλφειᾶς ὄψαζόντες ὕδωρ. ἑτέροις δὲ πειρώμενοι ποταμῶν οὐ-
 δὲν δύνανται σὺν ἀγαγεῖν, εἰς κολλῆσαι τὴν τέφραν. id est: *Alia enim*
alys propria & conuenientia: quemadmodum purpurae faba, & gra-
ni infectoriij nitrum. videntur tineturam commixta ducere. Byssu au-
 tem glaucae crocus miscetur, ut dixit Empedocles. De fluuio Cydno,
 & de sacra Apollonis in Tarso machaera, o amice Demetrie, te narra-
 rem audiui, quod Cydnus ferrum illud depurgat, neque machaeram
 vlla alia aqua magis, quam illa quemadmodum in Olympica cinerem
 arae affingunt, & aquam affundentes Alphaei cinerem circumden-
 sant, alio vero flumine id tentantes, nullo possunt coniungere, ne-
 que cinerem conglutinare. Vbi manifeste declarat, Cydni fluuij a-
 quam detergendi repurgandive (cum ferrum, ex quo machaera
 Apollinis sacra in Tarso conflata erat, sola depurgaret) vim ma-
 gnam habuisse. At hic admoneor primum vt putem byssi colorem
 aureum & flauum a Pausania sibi tributum minime natuum, & pro-
 prium, sed potius ex croci mixtura acquisitum fuisse, quemadmo-
 dum hac de re fusius in adnotationibus ad lib. Hippocr. de fistulis
 locuti sumus, deinde vt paullo ante citatum Plutarchi uerborum
 corruptum in Graeco Basiliensi codice locum restituam. Vbi enim
 is siccitatem calori associatam spiritum attenuare, aetheriumque
 ac purum efficere dixit, statim subiungit, αὐτὴ γὰρ ἔνεα ψυχὴ, καθ'
 Ηρακλειτον: quibus nil significantibus, hunc in modum corrigi
 debet, αὐτὴ γὰρ ἔνεα ψυχὴ σοφωτάτη, καθ' Ηρακλειτον. eam nam-
 que sententiam protulisse Heraclitum in simili prope disputatione
 scriptum reliquit Galenus eo libello, in quo temperatura corporis
 animi mores fingi probat: unde etiam locus Hippocratis emen-
 dandus est, in 1. lib. de Diaeta. ubi in omnibus codicibus Latinis
 & Graecis, tam uulgatis, quam manuscriptis legitur, ἰσχυροῦς δὲ
 πνέμωνος ἔτος δέεται, καὶ ἔνεα σίης: cum legi debeat, πνέματος, si-
 quidem pulmonem ad prudentiam conferre nulli asserunt, sed spi-
 ritus, qui quanto sicciore & subtiliores sunt, tanto mentem acu-
 tiorum faciunt.

H. Mercurial. Variarum

Loci Aristotelis & Herodoti collati. Darij luxatio à medico Graeco curata. CAP. III.

Dimensae subtilitatis (vt ait Plinius) vir Aristoteles in 2. Politicorum lib. Lacedaemoniorum Reipub. instituta examinans, inter cetera illi vitio vertit, quòd senatoribus per omnem vitae aetatem de rebus magnis iudicia ferre liceret. cùm in senectute id non sine periculo fieri possit: quoniam (ait is) ὡς περ τῆ σώματος, καὶ τῆς δξνοίας γῆρας. Hanc eandem rationem vsurpauit apud Herodotum in Thalia Atossa Cyri filia, & Darij vxor, quae à Demodene medico Graeco vlcere prauo in mammilla curata, viroque suo, vt bellũ Graeciae inferret, astuto eius medici ita patriam reuifere sperantis consilio, persuadere conata, inter multa alia haec verba protulit: ἴν γὰρ ἀντιθετο δέξατο ἔργον, ἕως νέος ἢ ἡλικίην αὐξαναρχίω σώματι, συνάξονται & αἱ φρένες, γηράσκουσι δὲ συναγῆράσκουσι, καὶ ἐς τὰ σπῆματα πάντα ἀπαμβλυώνται. id est. *Numquam autem, quando aetate iuuenis es, si opus suscipias: nam auge scente corpore simul & prudentia crescit, senescente verò confenescit, atque ad omnia opera hebetatur. Vnde non immeritò apud priscos prouerbio decantatum habetur.*

Ἔργα νέων, βελαὶ δὲ μέσων, δὲ χαὶ δὲ γερόντων. id est. *Opera iuuenum, consilia autem mediorum, preces verò senum.* quem verficulum Boethus poeta in Athenodorum seniorem sic apud Strabonem in 14. mutauit.

Ἔργα νέων, βελαὶ δὲ μέσων, πορδαὶ δὲ γερόντων. id est. *Opera iuuenum, consilia autem mediorum, crepitus verò senum.*

Athenodorus autem contra ipsum, βρονταὶ δὲ γερόντων, siue Tonitrus senum, dici iussit. Sanè haec omnia non de animae substantia, quam alioquin immortalem credimus, sed de illius operationibus, quae ab instrumentis magna ex parte dependent: intelligi aequius est: et si medici, ac praesertim Galenus, aliter sensisse inueniantur. Democedis mentio iam impellit me, vt quam is apud Herodotũ citato loco in curando rege Dario operam praestitit, hisce subiungã. Darius. n. in venatu magnam ossis tali luxationem passus, vbi à medicis Aegyptijs, qui omnium primũ ea in arte putabantur, varie tractatus esset, nec illi in retorquendo torquendoue quicquã proficeret, quin potius malũ augerent; Democedes Crotoniensis Graecis medica-

mentis

mentis vtens, & lenia, post acria admouens, Darium, qui septem noctes iam nihil dormierat, & perpetuo doloris cruciatu pene confectus erat, tandem somni compotem fecit, breuiq; deinde tempore in columem profusus reddidit, cum iam posthac validum se fore ad incedendum desperasset. In qua re an solis medicamentis, an etiã manibus os tali restituerit bonus medicus, ex Historici sermone nõ admodum constat: mirum tamen sit, si medicamenta tantum (quemadmodum ex verbis colligi posse uidetur) adhibuerit, in eo praesertim luxationis genere, quod quando vehemens est, ab Hippocrate, & Galeno omnium difficillime sanari traditur. Atqui nec de his, neque de maioribus adhuc antiquorum operibus multum mirari debemus: quando quidem eos in chirurgica, quae clinice prius reperita fuit, posterioribus omnibus valde superiores extitisse, Homeri atque aliorum testimoniis facillime conuincitur.

Hippocratis & Aristotelis loci collati. Galeni de Demonstrationibus libri qui fuerint: & quae Symphonia à Nemesio citata. CAP. III.

Voniam Hippocratem nostris adnotationibus & emendationibus illustratum, non ita citò, vt optamus, edere, publico legendi munere atq; assiduis aegrotorum uisitationibus impediti possumus; interim aliqua ex ipsis in hunc librum sparsim protulimus, ut eruditi, quid in ipso praestaturi simus, ab hisce conijcere ualeant. Hippoc. in lib. de Aer. aq. & loc. Afianos & Europaeos inuicem distinguens, illos ingenio magis, minus uerò fortitudine ualere scribit, cuius euentus duas potissimum rationes assignat. Alteram, quòd Asiae regio maximam aeris temperati clementiam obtinuit, nullisque propemodum mutationibus subijcitur: Europa contrarium; quod ut ingeniorum bonitati atque menti magnopere confert, sic animorum fortitudini, qui à mutationibus magis excitati, ualidiores fiunt nullum adiumentum praebet. Alteram, quòd Afiani semper regum imperijs subiecti fuerunt, Europaei uerò non modò non seruiuerunt, uerùm etiam fere semper liberi extiterunt. Nam qui bello & armis non sibi quicquam, sed dominis omnia comparare sciunt, negligentiores euadunt, quemadmodoceteri spe lucri proprii inflammati quid uis animose audent. Aristoteles

L iiii teles

H. Mercurial. Variarum

teles similiter lib. 3. polit. cap. 10. & lib. 7. cap. 7. Hippocratem fecurus, Afianos artibus & mente excellere quidem, vt animis nihil à natura valere, & propterea tyrannis continuò inferuisse scribit: sicut Europaeos ob regionis frigiditatem mente ac artibus inferiores, animis verò & fortitudine superiores, ob idque nullius regis imperium passos esse: inter quos Graecos, veluti medios, non minùs artibus & intellectu, quam armis & animorum viribus pollere. His verò atque multis alijs rationibus demonstrare conatus est Galenus, Hippocratem, Platonem & Aristotelem, animam nostram si non ipsissimam corporis temperaturam, saltem eius sequacem existimasse. Quà sententiam multis, ijsque grauissimis argumentis damnauit Nemesius in 3. cap. lib. de Hominis natura, sub Gregorij etiam Nysseni nomine ab aliquibus falsò vulgati, quo in libro cùm multa ex Galeni commentarijs de Demonstrationibus inscriptis adducat, quae nil propè mutata in libro de Plac. Hippocr. & Plat. necnon in libello, Quòd animi mor. seq. cor. tem. ac alijs editis legantur, fit vt facillè mihi persuadeam, Galenum in libris illis *Ἐξ Ἰσοδωροῦ* nequaquam de rebus ad Logicam siue Dialecticam facultatem tantùm spectantibus quemadmodum ineptè arbitrantur nonnulli, tractasse, sed praecipue earum rerum plurimas sub oculis ratione & sensu ponere tentasse, quae apud medicos & philosophos in controuersiam trahuntur: veluti est de sede ac partibus animae, quaestio de affectuum generatione & caussis, de venarum & arteriarum principiis, de testiculorum vsu, aliaque huiuscemodi plurima: quod similiter videtur confirmasse Rabi Moses 25. v. partic. aphorif. vbi hunc librum Probationes appellat. Quo in loco illud quoque adnotare placet, librum Galeni de Placitis Hippocratis & Platonis *συμφορίας* esse vocatum ab eodem Nemesio, quasi ipsius tempestate sub hoc titulo ab aliquibus legeretur, cùm in illo summorum virorum concordantiae declarentur. Vixit verò Nemesius, Gratiani & Theodosij temporibus, quãdo Maximus philosophus Platonicus, Libanius, Basilius, Gregorius Nyssenus, alijque plurimi praeclarissimi viri floruerunt: quae tempora ab aetate Galeni paulò plus 150. annis abfuerunt, ut ob hoc non paucam fidem Nemesij scriptis adhibendam censeam.

De

De Putaminibus fabarum, & quid sit *ὄσπερον*
Athenaeo. C A P. VI.

Vòd Theophrastus in 5. de Causis plantarum cap. 21. scribit, fabarum putamina radicibus aut germinibus plantarum nouellarum apposita earum vitam penitus tollere, etiam à Clemente Alexandrino Strom. 3. & ab Apollonio in Mirabilib. historijs citato, ex quinto de Causis naturalibus (quasi sic liber ille inscriberetur antiquitus) inuenio. qui cum addant domesticas gallinas iisdem putaminibus iugiter velcentes sterilefcere, neque id à Theophrasto traditum sit, eiusmodi sententia non exigua mihi suspicionem parit. Quemadmodum item non admodum probo, Pythagoreos iccirco fabarum esum vetasse, quod comestae, mulieres infocundas reddant: quoniam, vt meminit Galenus, fabae, si belle nutriunt, & flatulentae sunt, potius foecunditatē quam sterilitatem inducere debent. Fabam verò appellatam esse per excellentiam à Clemente Alexandrino in loco citato *ὄσπερον*, non miror; quando sic in vsu fuisse apud veteres puto. Vnde Galenus in 2. de Fac. alim. legumina recensens, primam fabam collocauit. Versiculum ab Athenaeo citatum.

Σύκον μὲν ἰχθῆς, ὄσπερον δὲ μετὰ κρέας.
de faba interpretari soleo, quam viridem his quoque temporibus homines post carnes, loco bellariorum, esitant, quamve etiam hodie à vulgo Graecorum *ὄσπερον* passim vocari intelligo.

In Acrothoracis significatione, Clementis Alexandrini locus emaculatus. Cur Lauri folia post coenam adhiberentur. Ebrietatis praecautiones. Pliny locus emendatus. C A P. VI.

Ristotelem in 3. Prob. partic. probl. 2. manifestum est eos *ἀνεθώενας* vocasse, qui leniter inebriati delirant, qui de rebus quidem iudicium ferre tentant, sed in iudicando aberrant, quasi medij sint inter sobrios & temulentos; quorum illi iudicandi vim firmam & incorruptam habent, hi verò adeò vino obruti & sepulti iacent.

H. Mercurialis Variarum

iacent. vt neque iudicare, neque secundum animi corporisve facultates operari queant. Erotianus in Onomastico, vbi θώρηξιν ab Hippocrate οἰνοποσία vocari scribit, ἀκροθώρακας etiam vsque ad tempora sua, eos appellatos subiungit, qui non multum vino repleti essent. Plutarchus quoque in 3. Sympos. probl. 8. Aristotelis sententiam examinans, idem quod is omnino sentire videtur, ἀκροθώρακας scilicet corpus non adeo dissolutum habere, vt & moueri, & secundum ipsum aliquatenus operari non valeant; at eorum discernendi vim minimè liberam esse; nempe cum iudicium phantasias, & non rationem sequatur. Itaque non video cur Alexandrinus Clemens diuersa sentiens in 2. Paedagogiae, ἀκροθώρακας minimè rationem ac memoriā offensas gerere scribat; Nam senibus Christianis, vt vino vtantur, eousque indulgens, quoad ἀκροθώρακος terminum non transgrediamur, his verbis in 2. cap. vtitur, ἀλλὰ καὶ τέτοις ὄρος ἐστὶ τῆς ποσιῆς, μέχρις ἃ τὸν λογισμὸν ἀσεισον δεκτικῶσιν, καὶ τὴν μὴ μὲν ἐνεργόν, καὶ τὸ σῶμα ἀσάλευτον οἴνω καὶ ἀπεράδαντον. ἀκροθώρακας καλοῦσι οἱ πατέρες ταῦτα δεῖνοι, id est: His autē in potando terminus sit, quousque discursum imperturbatum seruent, & memoriā efficacem, et corpus vino inconstans & immobile. Acrothoratem vocant circa haec periti. Quo in loco verum illius vocis vsum omnino ab ipso ignoratū perspicitur: nisi contextum corruptum esse, & ea verba, ἀκροθώρακας καλοῦσι οἱ πατέρες ταῦτα δεῖνοι, ab aliquo ignaro primum in margine adscripta, deinceps à librario ineptè interferta fuisse velimus: quemadmodum eiusmodi multa eius auctoris haecenus edita commentaria habere apud doctos constat. Legimus apud Athenaeum in 4. veteres inter bellaria post coenam interdum etiā folia lauri adhibuisse, quod pluribus rationibus factum puto. sed potissimum duabus hisce: tum vt vi foliorum exiccatoria fumi ad caput elati absumerentur; tum etiam vt odor vini, ac ciborum, qui solet saepenumero à saturis hominibus grauis emitti, absconderetur; id quod Martialis in 5. facetè & clarè admodum nobis indicauit:

Foetere multo Myrrale solet vino,

Sed fallat vt nos, folia deuorat lauri,

Merumque cauta fronde non aqua miscet.

Hanc turubentem prominentibus venis

Quoties venire Paule videris contra,

Dicas lieebit, Myrrale bibit laurum.

Vt quoque euitarent antiqui ebrietatem, ac interim multum biberent, interdum lauro, hedera, anetho, similibusque alijs eos coronatos inter potandum legimus: alij pumicem tritum, alij amygdalas

ama-

amaras, alij brassicam praemandebant, quasi non praestaret ebrietatis turpitudinem sobrietate cauere, quam eam succis alijsve medicamentis occultare. Plinius lib. 14. cap. 2. de Apianis vitibus loquens, ita scribit: Vina primò dulcia austeritatem annis accipiunt, & rubra fiunt. Nulla magis vite gaudet. In quibus duo sunt, quae non immeritò eruditorum animos turbare possunt. Vnum, quòd vina alba à principio, vetustate non rubra, sed vel pallida, vel flaua, vel fulua redduntur: quemadmodum Galenus docet 7. de Tuen. val. & 12. Meth. Alterum, quòd postrema illa verba quid significet, obscurum est. Itaque restitui debet, ut in manuscripto Pauli Manutij, omnium post Ciceronem eloquentissimi, codice inuenitur. Vina primò dulcia, austeritatem annis accipiunt. Etruria nulla magis vite gaudet.

Tuberes apud antiquos qui essent. Locus Plinij

notatus. C A P. VII.

Si fuerint apud maiores nostros Tuberes, inter malorum genera relati, neminem, qui aperte declararit, haecenus mihi videre contigit. Idcirco si meam sententiam explicuero, id saltem proficiam, ut alij ad veritatem indagandam, meque sententiam meliorem proferendam excitentur. Ne igitur temere quicquam affirmare videat, notas aliquas Tuborum ab auctoribus Latinis traditas ante alia indicabo. Tuberes ex Africa regione calida primùm allatas, scribit Plinius lib. 15. cap. 14. vbi fructus proferre baccis, quam malis similiores statuit. Idem quoque lib. 16. cap. 25. & lib. 17. cap. 16. Tuberes post amygdalas cum Armeniacis & praecocibus florere, (ut Columella lib. 11. in fine ca. 2.) quasi cum ijs etiam mutarentur fructus, & melius inseri pruno siluestri, atque malo cotoneae, quam granis feri, memorat. Martialis lib. 13. auctor est, Tuberes in agro Nomentano prouenire solitos, quae regio inter Romana suburbia pro aprica habetur. Palladius verò lib. 10. titu. 14. Tuborum fructus dulces facit, menseque Septembri eos granis feri, necnon etiã omnibus malorum generibus prunis & cotoneis inseri solitum tradit. Quas omnes notas si ijs arboribus conferamus, quas decem abhinc annis plus minusve ex Alexandria in Sicilia primùm, mox Neapolim transuectas, ob idque Albercocos Alexandrinas nuncupatas esse scimus, facillè iudicabimus, Tuberes veterum hosmet Albercocos extitisse. Nam haec sunt arbo-

H. Mercurialis Variarum

arbores non admodum procerae magnitudinis, foliaque Armeniacorum ferè gerunt; florent statim post amygdalas, inferuntur praecocijs, persicis, & prunis; feminantur granis Septembre & Octobre, sed infitione meliores fiunt; nascuntur locis calidis & apricis, gelu corrumpuntur; siccam terram, sed arte irroratam, amant: fructus nace pontica paullò maiores, rubeos, cute laevi, ac dulces suavesque ferunt, vt cuique intelligere liceat, huiuscemodi arbores fructusque maximè cum veterum tuberibus conuenire. Nec quicquã repugnat, quòd Domitiano prius, quàm iugularetur, Septembri mense oblatis fuerint tuberes: quoniam eos adseruatos: ea arte esse credendum est, quam Palladius loco praecitato monstrauit: imò cum eo tempore, quo iam desierant, fuerint oblatis, munus magis imperatore dignum, magisque admirandum fuisse significatur. Neque inferendum est, Palladium, quòd in libro mensis Octobris tuberes seruandi rationem doceat, eos tunc maturari voluisse, quoniam hac in re auctor ille certam legem nõ seruat, cum etiam in libro Aprilis, zizypha, quae autumnò maturantur, seruandi modum indicet. Martialis item, quamuis tuberes cum malis Punicis adnumeret, nõ propterea putandum est eum innuisse, quòd eodem tempore maturarentur: immò his distichis:

*Non tibi de Libycis tuberes & apyrina ramis,
De Nomentanis sed damus arboribus,
Lecta suburbanis mittuntur apyrina ramis,
Et vernae tuberes: quid tibi cum Libycis?*

fortè dicere voluit, se ad amicum duo pomorum genera misisse, vnum nuperrimè ab arbore lectum, alterum domi quidem & ipsum natum, sed integrum arte conseruatum. Porro Plinianum codicem lib. 15. cap. 14. vbi tuberum duo genera habentur, corruptum omnino, ac loco Tuberum legendum esse Zyziphorum, suspicor: quoniam Columella lib. 9. cap. 4. albam & rutilam Zyziphum agnoscit: Galenus Zyzipha 2. de Alim. fac. appellat: nullus autem duo tuberum genera fuisse scribit. Sericum verò colorem Plinio rutilum vel rubrum esse, quem alibi Syricum & ipse, & Aetius, & Paullus Aegineta vocarunt, satis Barbarus in Plinianis castigationibus declarauit. Vnde apud Plinium, etsi legatur modo sericum, modo Syricum de tuberum coloribus, non est quòd diuersos esse colores putemus, siquidem Paullus *σέρικον*, Aetius *σύρικον* dixerunt.

De

De Menta locus Aristotelis ex Hippocrate illustratus & correctus. Pliny alter ad idem notatus, & ex Lucretio explicatus. C A P. VIII.

Entam tempore belli ferere, olim veritum fuisse scripsit Aristoteles 20. Prob. sect. causamque illam putavit, quod huiusmodi herba corpora humana refrigerando genitale semen corrumpat, sicque vires, quibus in bello maximè opus est, frangantur. Quo in loco si non *καταψυχει* sed *κατατίχει* legatur, vt ego legendum censeo, quando menta non refrigerat, sed potius colliquat, Hippocratis sententiam transfuisse alicui videri possit, qui in 2. *αδελ. διαίτης* hunc in modum de Menta scribit: *Μένθη δερμακίνη, καὶ ἐκείνη, καὶ ἐμύτρος ἴσῃσι, καὶ λυ. πολλαχίς ἐστὶν τὸν πόρον ἐγὼ αὐτὴν ἰππεύω; τὸ βέν, καὶ αὐτὴν εἰν κωλύει, ἔ τὸ σῶμα ἀδρανὲς ποιεῖ.*

Mentam scilicet calefacere; vrinam concitare; vomitus comprimere, siquè ea sæpè numero quis vescatur, illius semen ab ipsa ita liquari, vt fluat, ad hæc tēiginem atcere, imbecillumque corpus facere. Simili propè ratione Plinius lib. 20. cap. 14. mentā semen humanū deprauare, atque generationi ineptum reddere tradit: quod sicuti illa immista lacti, quo minùs coeat, concrescatve, prohibet; ita semen condensari ab homine in cibo sumpta non sinit. Vbi legendum esse, Cohibendo genituram densari, & non, Genitalia, vt in vulgatis habetur, quius mediocriter doctus facillè conijcere potest. Nisi genitale, pro genitura Plinium & ibi, & cap. 21. eiusdem libri usurpasse constaret. Quantum verò ad sterilitatem referat, vel nimia geniturae liquiditas, vel immodica crassities, præ caeteris elegantissimè dixit Lucretius in 4. hisce versibus:

Nam steriles nimium crasso sunt semine partim
Et liquido præter iustam, tenuique vicissim.
Tenuè, locis quia non potis est adfigere adhaesum,
Liquitur ex templo; & reuocatum cedit ab ortu:
Crassius hoc porro, quoniam concretius aequo
Mittitur, aut non tam prolixo pronolat ictu,
Aut penetrare locos aequè nequit, aut penetratum
Ægrè admiscetur muliebri semine semen.

Aristo.

H. Mercurialis Variarum

Aristotelis error de Epilepsia. Hippocratis locus ad id notatus. Seruui error & Cornarij. Aristotelis alter error, de Sale & Nitro. Breuis adnotatio de Causis res duratas dissoluentibus. CAP. IX.

Aristoteles sect. prob. 31. quaerens, cur homines soli vel maximè inter animalia oculis peruertantur, inter alias causas hanc affert, *διότι μόνοι ἐν τῷ γένει ἐπιληπτοὶ γίνονται τῶν ζώων, ἢ δὲ ἐπιληψία διαστροφῆν ποιεῖ.* quod scilicet soli in animalium genere sunt epileptici, epilepsia vero oculorum peruersionem inducit. Hanc verò sententiam omninò falsam esse, vt putem, duo faciunt. Vnum est, quòd ipsemet Aristoteles in libris de Animalibus nonnulla recenset, quae iisdem morbis, quibus homines tētari scribit, vt oues. Alterum, quòd in libro de Sacro morbo, qui vt Hippocratis à Galeno in primo Prognost. tex. 4. & lib. An sanguis in arter. contineatur, necnon à Caelio Aureliano lib. 1. Pass. chron. cap. 4. citatur, scriptum est, oues & maximè capras epileptico morbo non parum obnoxias esse: quod certè de ouibus valde verisimile, videtur, quae caput in terram ferè detinentes, halitus prauos ac humiditatem crassam facillè in caput trahant, & subinde morbum sacrum incurrant. At caprae, quae alto capite vt plurimum pascuntur siccaeque sunt, ac perpetuò febrile traduntur, quomodo ouibus magis epilepsiae, quae à larga pituita gignitur, exponantur, non admodum intelligo eo praesertim, quòd Alexandrinus Clemens vij. Strom. tradit, hircinas carnes epilepticis auxiliari fuisse creditum. Nisi dicamus, vt Plutarchus in Rom. prob. capras ceteris animalibus magis comitali morbo tentari ob meatuū angustiam, quam arguit vocis tenuitas: atque etiam eodem morbo facillè capi eos, qui caprinis carnibus vescuntur. ob quod sacerdotibus eam carnem vetitam fuisse tradunt. Itaque sententia Aristotelis sic moderari debet, vt in sect. 10. Probl. prob. 43. & sect. 31. prob. 26. vbi ait, quòd homo ἢ μόνον, ἢ μάλιστα διασρέφεται, ὅτι, ἢ μόνον ἢ μάλιστα λιπὸς ἐν τῇ νηπιότητι γίνεται, id est, *Vel solus, vel maximè oculis peruertitur, quoniam vel solus, vel maximè in infantia epilepticus fit.* Qua ratione in libro de Somno & vigil. praeceptum dedit, vt non solum pueri, verum etiam nutrices à vino, & praesertim nigro abstinerēt, tanquā id magis quàm album ad caput euaporet. Hic animaduertere placet,

Ser-

Seruium in 3. Georgicorum grauer peccasse, qui vbi Virgilius ait:
contactos artus sacer ignis edebat.
 putauit sacrum ignem esse, quem Graeci *ἱεραὶ νόσος* vocant; cum
ἱεραὶ νόσος nil aliud sit, quam epilepsia vocata: Ignis verò sacer apud
 Latinos idem sit, quod apud Arabas Formica, apud Graecos Her-
 pes, apud Scribonium Zona, apud Plinium Zooster, & Circinus. Vn-
 de etiam malè Cornarius, qui apud Hippoc. 2. de Morbis mulieri-
 bus, & alibi saepe, ignè pro erysipelate vertit, cum valde erysipelas,
 & ignis sacer differant: vt ex Celso lib. v. cap. 26. & 28. vnusquisque
 facile potest intelligere. De hoc morbo sacro scriptum est à Plato-
 ne i. r. de Legibus, Si quis seruum vel phthisi, vel calculo, vel stran-
 guria, vel sacro morbo, aut aliqua alia vulgaribus ignota, longa &
 curatu difficili acritudine laborantem, alicui, qui neque medicus,
 neque gymnasta sit, vendiderit, licere emptori intra sextum men-
 sem ipsum redhibere, excepto sacro morbo, quo laboratē emptor
 intra annum restituere potest. Causam verò, cur hūc morbum ex-
 ceperit, puto, quia alij enumerati morbi sex mensibus dignoscuntur,
 & ferè incurabiles euadunt; epilepsia verò, siue morbus sacer, vix
 intra annum verè à vulgaribus discerni potest, atque curatu diffici-
 lis euadit: praeterquàm quòd vbi quis ab epilepsia curatus est, nisi
 integrum annum accessionem non sentiat, verè curatus dici nō po-
 test, quòd saepe obseruatum sit post vndecimum mensem rediisse
 morbum. Et quoniam Aristotelis mētio est, subiungam hisce quan-
 dam illius oscitantiam, quam alioquin perspicacissimus in 4. Meteo-
 rol. lib. commisit: vbi, indurata quibus causis dissoluantur, expo-
 nens, de sale & nitro haec dixit: *ἡτερον δὲ καὶ ἀλες λυτὰ ὑγρῶν ἔσταν-
 σι, ἀλλὰ λυγρῶν.* Atqui ea non solo humido frigido, sed etiam humi-
 do calido dissolui, sensui manifestum est. Nam & si vinum & aqua
 calefacta, à quibus clarè sales & nitrum soluantur, possint quodam
 modo frigida humida appellari, cum sint sub genere aquae, ac illius
 propriam qualitatem, nempe frigiditatem, quatumuis mutata, nun-
 quam penitus amittant; de oleo tamen calido id affirmare non pos-
 sumus, nempe quòd ipsemet Aristoteles in eodem libro, nō sub ge-
 nere humidi aquei, sed aerei, cui perpetuò iuncta est caliditas, aper-
 tè collocauit, ab illoque tam naturae suae vi, quam igne calefacto
 salem liquefieri, experientia quotidie comprobatur, praesertim si
 ipsi alius quisquam humor misceatur, vt faciunt medici, cum vel
 oleum rosatum salitum, vel aliquòd aliud parare volunt; cur enim
 solo oleo sal non dissoluatur, puto rationem esse quòd statim fundū
 petat, ibique omni humore priuatus minimè liquari possit. Quare
 melius

88 H. Mercurial. Variarum

melius erit sic de duratarum rerum dissolutione statuere. Quae à frigido sicco concrefcunt, vel à moderato, vel ab immoderato, omnem humiditatem exprimente, talia redduntur: similiter & quae à calido sicco concrefcunt, vel à moderato vel ab immoderato, omnem humorem confumente. Concreta à frigido sicco moderato, vt glacies vina, ferum & vrina, à calido sicco simpliciter, & etiam à calido humido foluuntur. Concreta verò ab immoderato, aut simpliciter in folubilia funt, vt adamas, & aliae gemmae, aut non nifi à vehementiffimo calore foluuntur: quemadmodum plurima metalla, & cornua, quae magno calore mollefcent. Concreta verò à calido ficco moderato, à calido humido, & frigido humido foluuntur; vt fales, manna, & nitra, quae ab aqua calida actu, & à vino potestate calido, necnon ab oleo calido alteri humori permifto foluuntur. Concreta ab immoderato, vt lateres, fictilia, aut non foluuntur, aut folummodò ab ijs humoribus, qui maximè penetrant, ficut fuccus citri, & acetum acerrimum eft, aqua vitae, & fimilia, quae aliquos lateres, lapidesve foluunt; quod forfan ignotum fuit Aristoteli, quamuis ex ipfo ratio huius habeatur. Nam cum neget ipfe fictiles liquari, propterea quòd aqua eius meatus, per quos fpiritus exiit penetrare non potest: manifeflum eft, quòd fi aliquis humor adeò fubtilis inueniatur, vt eos ingredi queat, etiam ex eius fententia poterunt liquari. Inueniuntur autem facile hifce temporibus: quibus ars chymica, Aristotelis tempeftate ignorata, cuius opera fubtiliffimi ac maximè penetrabiles humores efficiuntur, in facilem vsum tracta, qualique perfecta eft.

Locus Hippocratis ex Gellio reftitutus, & alter defenfus. C A P. X.

Vfus Gellius Noct. lib. 3. cap. 16. haec verba ex lib. Hippoc. de Alimento citat: *ἔστι δὲ, καὶ οὐκ ἔστιν ὀκτάμυλος γέννησις*. Quae cum ibi ita non habeantur, puto reftituenda eſſe, vbi poſt, *ἔστιν ἑπτασιν αμ.* Haec habetur ſolum, *ἔστι, καὶ ἔστι* ita vt vniuerſa illa oratio ſic conſtituenda ſit: *ἔστι ἑπτασιν αμ. (ἔστι δὲ καὶ ἔστιν ὀκτάμυλος γέννησις) γίνεται δὲ ἐν τέτοισι.* &c. Quae autem verba ſequuntur, etſi etiam à Gellio ibidem diuerſa ponantur, placent tamè magis, vt ſunt in vulgatis Hippoc. codicibus. Explicatio porro ipſo-

Ipsorum verborum licet obscura admodum sit, ac Sabinus diligentissimus, ut saepe eum vocat Galenus, Hippocratis interpres, illa clariora facere hac oratione conatus sit: *ἔστι μὲν φαινόμενα ὡς ζῶα μετα τῶν ἔκτρωσιν, ἐκ ἔστι καὶ ὡς θνήσκοντα μετὰ ταῦτα. καὶ ἔστι οὐ φαντασία μὲν αὐτῶν ὄντα, δύναμις δὲ ἐκ ἔστι.* non absurdum tamen mihi videtur, Hippocratem nil aliud docere voluisse, quam octimestrem partum, non propriè generatum, sed improprie tantum dici, quasi potius abortus quam vera generatio sit. Quod enim putarunt aliqui Hippocratem voluisse docere, alibi non superuiuere natos octauo mense, aliquos verò superstites fieri, quemadmodum scribit Aristoteles in Aegypto fieri posse: id sanè placitis Hippocra. nequaquam consonum est, qui in lib. de Octimestri partu monstrat, fieri non posse, ut nati in octauo mense superuiuant. Criminantur aliqui Hippocratem, quòd in iureiurando cauerit, ne quis medicinam exercens, mulieri ytero gerenti abortiuum medicamentum propinaret, cum tamen ipse in lib. de natura pueri scripserit, se famulae cuidam grauidae, iussu dominae, ne apud alias mulieres infamaretur, consuluisse, ut saltando genituram deijceret. Quod factum Hippocra. ego hac ratione tueri soleo: foetus nondum animatos corrumpere, vel quòd minùs vitam adipiscerentur impedire, ijs temporibus, quibus nondum Christiana lux apparuerat (qua scitur, ut dicebat Tertullianus in Apologetico, festinationem homicidij esse prohibere non nasci) licuisse: at iam animatos, & viuentes, minimè: atque hoc ita fuisse locupletissimus testis est Aristoteles lib. Polit. 7. cap. 16. qui tamen 7. de Hist. animal. ne foetus animaretur, docuit, post coitum locos oleo cedrino simplici, aut cum thure, cerussave esse vngendos. De Hippocratis & Gellij loco cum iam sententiam meam itauissem, eamque Claudio Puteano communicassem: is retulit, Muretum quoque eum locum restituisse. Icirco ad ipsum scripsi, ut cuius raram eruditionem, acerrimumque iudicium semper plurimi feci, eius opinionem explorarem. Tandem Muretus hocce dedit responsum.

Muretu. For. Lco.

M

M. AN.

Quae sunt Paleales vuae, & Fabriles apud Caelium Aurelianum. Quae Mensae frigidae Plutarcho: & eius locus emendatus. C A P. X I

Vae sint apud Caelium Aurelianum lib. de Acutis passionibus, vuae Paleales, & quae apud eundem vua Fabrilis, cuius meminit saepius, adhuc multi dubitant. Ego verò ita existimo, plures fuisse modos veterum in seruandis vuis. Nam primò seruabantur in ollis fictilibus, atque in dolijs inclusae, vna ceis stipatae circumsudatibus, vt manifestè docet Plinius. Seruabantur quoque appensae varijs modis, non tantum ad escam, verum etiam ad faciendum passum appellatum, atque alia potus genera. Ex vua nanque resupina suspensa, & in vasis suis seruata, ac thecis naturalibus custodita, vinum acinaticum Veronense, adeò celebratum, & Imperatoribus aestimatum, fieri consueuisse, testatur Cassiodorus 12. Variarum. Ad haec refert Columella, inter multos seruandarum vuarum modos hunc extirisse serè praecipuum, quando in labello fictili nouo, paleis quam siccissimis cribatis, vt sine puluere essent, impleto, vuae condebantur; deinde labellum luto paleato circumlinitum, in tabulato siccissimo paleis siccissimis obruebatur. Has vvas Paleales Caelium vocasse puto, nimirum quae humore superuacaneo spoliatae, aegris impunè concedi possent. nisi potius eas appellet Paleales, quae colore sunt paleis similes, cum praesertim addat, Recentes; eo quòd illae vi quadam adstrictoria magis polleant: quales puto fuisse Cydonitas a Columella vocatas. Porro quae fuerit vocata vua Fabrilis seu fabricia, vt appellat Theod. Priscianus lib. 2. cap. 13. non admodum difficile est definire. Si quidem ea erat, quae in officinis fabrorum ferrariorum suspendebatur, vt igne atque fumo exiccata, diutius posset incorrupta conseruari. Idque innuit ipsemet Caelius 4. lib. de Diurnis pass. cap. 3. dicens, Fabrilis vuae esse dictam vapore fumi siccitam. Vt enim dolia vinorum ad fumum ponebant antiqui, praesertim Massilienses ac Narbonenses, quo citius vetustesceret, ac innoxia magis redderentur: ita verisimile est illos vvas fumo exiccatas conseruare potuisse, atque ob id fabriles nuncupasse. Quam rem videtur non obscure expressisse Plinius lib. 14. cap. 2. vbi loquens de vinis vt conseruarentur, ita scribit: Alijs gratiam, quam vinis affert fumus

M ij fabrilis,

H. Mercurialis Variarum

fabrilis, ijsq. gloriam praecipuā in fornacibus Africae Tiberij Caesaris auctoritas fecit. De huius generis vva Horatius 2. Ser. Saty. 4.

Rectius Albanam fumo duraueris vuam.

Cur verò eas in coeliacis, & alijs ventris defluxionibus cōmendet, ratio est, quia fumus & calor officinarum fabrorum ratione ferri, quod gignitur assiduo, non modò exiccat, verumetiam facultatem quandam adstrictoriam & corroboratoriam immittit, quae in huiusmodi affectionibus non parum cōferunt. Caseum similiter fumo exiccare consueuisse maiores, testatur Martialis hoc disticho:

*Non quemcunque focum, nec fumum caseus omnem,
Sed Velabrensē qui bibit, ipse sapit.*

Quod Athenaeus. 4. Dipnos. ex Dromea parasito scripsit: Prooemii coenae in Chalcide fuisse illustrius, quàm totum Atheniensium apparatus; sub nomine prooemij ostreorum copiam & varietatem indicans veteres in principio coenae ostrea praebere consueuisse monstrat; quod etiā prae ceteris videtur testari Plutarchus 8. Sympol. 9. vbi haec leguntur, à nobis in quibusdam vtcunque restituta: αἱ γὰρ καλεῖται ψυχραὶ τεταπειζαί, τὰ πρότερον ὀστρέων ἔχειν ὠμὸν λαχάνων, ὡς περὶ ἔφησεν ὁ Πλάτων, ἀπὸ ἕρας ὅτι σόμα μεταχθέισαί, τὴν πρότερον ἀντιτῆς ἐχάτης τάξιν ἔχουσιν. id est, *Mensae frigidae vocatae, quod ante ostrea olus crudum habent ut dixit Plato, à cauda ad os translatae, primum pro vltimo ordinē habent.* Ex quo conijcere quoque licet, Mensas frigidas vocatas, quas nūc Acetaria Latini appellant, & antiquitus in vltimo mensae ponebantur, tempore Plutarchi coepisse primo loco in mensas ferri. Cui etiam adstipulari videtur Martialis, qui lactucam prius vltimo mensae loco positam, sua aetate ante alias dapes esitaram testatur hoc disticho.

Claudere quae coenae lactuca solebat auorum

Dic mihi cur nostras inchoat illa dapes?

Vixit autem Martialis ijsdem temporibus, quibus Plutarchus: cum alter sub Domitiano, alter sub Traiano, qui Domitiano post Neruā successit, floruerit: vt hac ratione potuerit vterque vsum acetariorū eo tempore innouatum nobis significare. Haecenus quae ego censcam. Sed ne eruditos vlla ex parte defraudem, vtiq; habeāt quomodo in varijs rebus dijudicandis ingenium & iudicādi vim exercere queant, subiungam his aliam eius Plutarchi loci correctionem, pulchram quidem, & Hieronymi Mei viri acutissimi, qui eam excogitauit, eximia doctrina vere dignam. Est verò illa huiusmodi: αἱ γὰρ καλεῖται ψυχραὶ τεταπειζαί, τὰ πρότερον ἔχειν ὠμὸν λαχάνων, ὡς περὶ ἔφησεν ὁ Πλάτων, ἀπὸ ἕρας ὅτι σόμα μεταχθέισαί, τὴν πρότερον ἀντιτῆς ἐχάτης

αἱ γὰρ καλεῖται ψυχραὶ τεταπειζαί, τὰ πρότερον ἔχειν ὠμὸν λαχάνων, ὡς περὶ ἔφησεν ὁ Πλάτων, ἀπὸ ἕρας ὅτι σόμα μεταχθέισαί, τὴν πρότερον ἀντιτῆς ἐχάτης

ἰχθῆος τὰ ἐπιχόρμια. In qua illud quod me offendit est, Plutarchum ad declarandas nouorum morborum causas inducere nouum usum ciborum. Atqui ostrea ante alios cibos comedendi vetus fuit consuetudo, sicut & herbas loco coenae ultimo poni solitas antiquis scimus. Vnde si τὸ ἀριστερὸν ὄσπριον ἔχειν ὡμὸν λάχανον, in Mei emendatione reponatur; & gratiam maiorem, & auctoris sententiam verius atque aptius forsitan assequetur tota oratio.

Qui sint apud medicos Ichores. Locus Iulij Pollucis de Morbis emendatus. Favorini erratum. Sudor sanguineus. CA P. XII.

Ichores frequenter in ore medicorum versari, nemo ignorat: At, qui sint ij, pauci omnino intelligunt. Iccirco hac in re sententiam meam declarare audebo, non aliunde, nisi ex ipsis auctorum probatorum scriptis acceptam: Homerus in 5. Iliados sub his versibus:

— ῥίε δ' ἀμβροτον αἷμα θεῶν
 Ἰχθῆρος οὐδὲ πῦρ τε ῥίετ' ἀμάρτυρα θεῶν.
 Οὐ γὰρ σίτον, ἔδυσ', ἔπινασ' ἀδοπα οἶνον,
 Τούνη ἀνάμονες εἰσι, καὶ ἀθάνατοι καλῖονται. Rurfus:
 Ἡ ῥὰ καὶ ἀμφοτέρησιν ἀπ' ἰχθῆρος χεῖρας ἐμόργυ.

manifestum est voluisse Ichorem esse sanguinem Deorum, qui cum nec pane nec nigro vino vescantur, vt homines, iccirco sanguinem humanum non gignunt, sed Ichorem. Hipp. 2. Epid. circa principium. 4. de Ratione victus, tex. 1. 6. Epid. commento, 2. tex. 38. ichores (vt sentit Gal. in ijs commentarijs) appellauit aquosas atque tenues humiditates à corpore emanantes, quae prout à varijs humoribus secernuntur, sic varias qualitates & appellationes habent, dum alij biliosi ichores, alij melancholici vocantur. Hippocratis sententiam aemulatus Plato in Timaeo dixit, ichorem sanguinis esse blandum serum, acidae verò melancholiae ἄγριον, id est serum. Caeterum Aristoteles vnum solum ichorum genus agnouisse videtur, atque id nil aliud esse voluisse, quam sanguinem imperfectum, vel in serum conuersum, vt est apud ipsum videre 3. de Hist. animal. cap. 19. immo in 2. de Part. animal. cap. 4. scriptum reliquit, Ichorem esse partem aqueam sanguinis vel nondū coctam, vel corruptam. Vnde 4. Meteor. cap. 7. dixit, sanguinem ichorosum non coagulari, quòd huiusmodi sanguis sit pituita & aqua, cum neque

Mer. Var. Lec. M iij coctus,

H. Mercurial. Variarum

coctus, neque à natura superatus fuerit; & cap. 10. Ichorem veluti serum, vinum, lixiuum, & alia, aqueae naturae esse statuit. 10. etiam sect. prob. 2. quaerens cur homini maximè omnium animalium sanguis à naribus effluat, id euenire respondet, quoniam cerebro humidissimo est, vnde fit, vt sanguis capitis humiditati plurimae cerebri commixtus, veluti ichor euadat, & subinde venis facile effluat. Est igitur Aristote. sententia, ichorem esse aqueum sanguinem, vel partem sanguinis aqueam, incoctam, vel in serum mutatam. atque duplex hoc ichoris genus, vel per solam cruditatem factum, vel per corruptionem, & in serum mutationem. Ex primo per coctionem posse fieri sanguinem, apertè scribit Aristotel. 3. de Histor. animal. cap. 19. Celsus lib. 5. cap. 57. appellauit ichorem speciem saniei tenuem, subalbidam, ex malo vlcere emanantem. Dioscorides verò cap. de Corno, succum foliorū corni viridium, dū vruntur, emanantem, vocauit ichorem: quem quasi imitatus Aetius, cochlearū mucum & ipse ichorem nuncupauit. Iulius Pollux lib. 4. Onomast. cap. 25. vbi de morbis totius corporis loquitur, ichorē videtur appellasse morbum quendam capitis vlcerosum, sed suspicor subesse mendum, & vbi legitur: *τερηδόνας τῆς φθορᾶς ἀπροφάσιτος μάλις ἀεικεφαλῶν, σύριξ, ἀνθεξ, ἄμμα, ἰχώρ, ἔλκος ἀειτετραχωμόρον*. legendum esse, *τερηδών ὁσῶν φθορᾶς ἀπροφάσιτος, & μάλις ἀεικεφαλῶν, σύριξ, ἀνθεξ, ἀθέρμα, ἰχώρ ἔλκος ἀειτετραχωμόρον*. Galenus porro, & in locis citatis, & in 6. de Tuend. valet. secutus Hip. & Platonis sententiam, de qua etiam 8. de Plac. cap. 7. videtur omninò censuisse, ichores nil aliud esse, quàm tenuiorem atque aquosiorē partem vniuscuiuscunq̄ humoris. Sicut enim in lacte adest serū, quod nil aliud habetur, quàm pars ea sanguinis humidior, quae in caseum vel butyrum verti non potuit: pariter etiam in sanguine atque alijs humoribus tam sanguini mixtis, quàm separatis, reperitur quaedam pars aquosior, quae in substantiam humoris verti non potuit, exactè sero proportione respondens, & ichor vocatur, ac eiusdē facultatis est semper, cuius est proprius humor: vt Gal. 4. Acut. 16. Epid. com. 2. text. 28. & 2. de Temp. necnon Paullus lib. 1. c. 100. ex Dioclis sententia clarissimè cēsuerunt. Neque solū eiusdē qualitatis sunt, verum etiam prout vnà cum sanguine alter vel alter humor abundat magis, sic etiam illius ichor copiosior extat. Et ne decipiat quis in ichoribus dignoscendis scitu dignum, vbi aliqui humores à sanguine segregati sūt, facile esse dignoscere illorū ichores, quando crassiore parte conspissata, facile humidior & tenuior sese prodit. At vbi sanguini permixti sunt difficilius est dignoscere. Ideo
sangu-

sanguinem ex venis extractum contemplari oportet: qui postquam
 coagulatus est, duas substantias tenues monstrat. Vnam, quae ma-
 gis est in summa, quamve materiam potulentā esse, & vrinam pro-
 fitemur, quoniam si seponatur in vase, & vrinæ comparatur, est eius-
 dem coloris atque substantiae. Alteram, quae est vicinior sanguinis
 substantiae coagulatae, quaeve medijs quodammodo coloris est in-
 ter vrinam & sanguinem. Haec igitur secunda est ichor totius il-
 lius massae sanguinis coagulatae: in qua prout hic, vel ille humor
 abundat magis, sic huiusmodi ichor huius vel illius humoris na-
 turam atque facultatem refert. Hoc cum ignoraret Hesy chius, di-
 xit, ichorem esse *αἷμα συμπεπηγός ἐμπυρον σηπεδών*. at Fauorinus
 dixit ichorem esse *αἷμα πεπηγός*, siue sanguinem coagulatum, er-
 rans turpiter: cum non sit sanguis coagulatus, sed ea pars humidi-
 tatis tenuis, quae à sanguine coagulato separatur. quod si sanguis
 reperitur aliquis, qui totus ferè incoctus ac tenuis existat, ita vt
 nulla eius pars coaguletur, ichorosus sanè nuncupabitur: cuiusmo-
 di vocasse Arist. diximus 4. Meteorol. cap. 7. qui in nulla alia re circa
 ichores à medicis discrepare videtur, nisi quia in humoribus alijs ab
 ipso sanguine similes ichores haberi explicitè non monstravit. Nam
 etsi medici ichores in sanguinem verti negent, possumus tamen di-
 cere, Aristotelem quoque idem censuisse de illis, qui fiunt per san-
 guinis corruptionem, & in serum degenerationem, quanquam po-
 steà eos, qui fiunt ex sanguine non cocto, nec à natura euiccto, in san-
 guinem per concoctionē mutari voluerit. Quod fortasse neque me-
 dici ipsi negaturi sunt, quando Gal. 6. de Tuen. valet. docere videtur
 apertissimè, quomodo ichores frigidi & pituitosi à capite in ventri-
 culum delabentes, tum ope medicamentorum, tum ciborum, tum
 etiam ipsius caloris natiui opera sint coquendi, atque in melius cō-
 mutandi. Ex his ergo omnibus non est arduum intelligere, quomo-
 do potuerint aliqui sanguinem sudare: vt euenisse interdum refe-
 runt Aristot. 3. de Histo. animal. cap. 16. 3. de Partib. animal. cap. 5.
 Theophrastus in lib. de Sudoribus, ex sententia Monae Medici, &
 Gal. in lib. de Vtili. respir. nam haud quaquam sanguinem verum,
 sed sanguinis ichorem exiuisse venarum meatibus, rationi con-
 sentaneum est.

H. Mercurial. Variarum

*Galenus explicatus locus. Alter Plutarchi mutatus,
& ex Celso atque Galeno explicatus. Historia Sa-
bini uxoris notatu digna. CAP. XIII.*

Alenus 10. de Simp. med. cap. 1. Xenocratem damnans, quod stercorea aegris voranda daret, probum ait grauius esse, κοποφαγον. id est, stercoreuorum audire, quam fellatorē, aut cinaedum. Subiungit deinceps: καὶ τῶν ἀρχαργῶν μᾶλλον βδελυτομαθὰ τὰς φοινικίζοντας, τῶν λεσβιαζόντων. Qui verò sint phoeniciffantes, & Lesbiaffantes apud ipsum, nullibi explicatum habetur. Ego itaque reperiō, spurcissimam quandam apud Phoenices libidinis speciem extitisse, qua viri cunnos mulierum lingeant, quæve interdum impurissimos homines Romanos vsos esse memoriae mandatum est. Nam Seneca lib. 4. de Beneficijs. cap. 31. *Quid tu, ait, cum Mamercum Scaurum consulem faceres, ignorabas ancillarum suarum menstruum ore illum hiantē exceptare?* & lib. 13. epist. 88. *Nuper, inquit, Natalis tam improbae linguae, quam impurae, in cuius ore foeminae purgabatur.* Hos cunnilingos frequentissimè diffamatos, apud Martialem est reperire: qui fortasse phoeniciffare dicebantur, quod labia sanguine rubea saepissime gererent. vnde Martialis lib. 1.

Cunnum Carinus lingit, & tamen pallet.

De hoc meminit Lucianus in Apophrade, & Plutarchus in Caesare. Iam verò λεσβιάζειν, qui esset, ab aliquibus explicatur, obscœnum fuisse turpitudinis genus, quo viri inguina puerorum, vel virorum ore & labijs tractabant, irrumationem alias vocatam & sicuti phoeniciffantes labra rubicunda sibi reddebant, sic Lesbiaffantes alba.

Ob quod Catullus ad Gellium:

Nescio quid certè est, an verè fama susurrat,

Grandia te remèdy tentà vdrare viri,

Sic certè est, clamant Virronis rupta miselli

ilia, demulso labra notata sero.

Hesychius tamē aliter videtur sensisse, sed qua auctoritate aut ratione ductus, ignoro. Simile his portentum refert Suetonius de Lucio P. Vitellij filio, qui alioquin innocens & industrius, amore libertinae perinfamis fuit, cuius saljis melle commixtis, nec clam quidem aut raro, sed quotidie ac palam, arterias & fauces pro remedio fouebat.

Veteres

Veteres igitur, quod à vera religione recessissent; ferinis atque nefariis vitijs immerfos fuisse, nemo miretur quemadmodum nec flagitiosissimos illos Gnosticos quos scribit Epiphanius viros atque foeminas semen & menstruum libare Deo, & deinde potare solitos. Est apud Plutarchum in lib. de praeceptis sanitatis locus non sine animaduersione praeter mittendus: vbi monet eos, qui aegrotos inuisunt, vt diligenter ab ipsis causas aegritudinis inquirant, *μη σοφιστικῶς, μηδὲ περιέργως ἐνστάσεις, & περιμπώσεις, & κοινότητας λαλῶντες, καὶ παρὰ τὸ ἐκινῆναι τὸν ἰατρικῶν ὀνομάτων, & γραμμῶν ἐμπειρίαν.*

Quo in loco quid *ἐνστάσεις* apud medicos sint, cum nondum mihi notum esset, *ἐνδείξεις* legendum putabam, quod est vocabulum commune medicorum, vel potius *αἰσθήσεις*, qua voce vsus est Herodotus medicus apud Aetium lib. 5. cap. 129. ad significandam cibi subtractionem: & si mendose apud Aetium legatur, *αἰσθήσεις*. Ceterum Nicasius Ellebodium, & in medicorum & in aliorum lectionibus versatissimus, magnoque iudicio praeditus, textum integrum esse, nec villo mendo scaterere persuasit: quandoquidem Asclepiadem, qui Democritum secutus, morbos ex atomorum in vacuos meatus ingressu obstructione gigni docuit, huiusmodi ingressum infixionemve *ἐνστάσι* vero simile est vocasse. Quod primò colligitur ex Celso, qui in proemio librorum suorum tradit, Asclepiadem contendisse fieri aegritudines, vbi manantia corpuscula per inuisibilia foramina subsistendo iter claudunt, deinde ex Caelio Aureliano, qui in proem. lib. de Acutis pass. ait, Asclepiadem diffinisse phrenitiam esse corpusculorum stationem siue obstructionem in cerebri membranis. Galenus vsus est ea voce lib. 6. Apho. 31. his verbis: *ἐφ' ὧν ἔστιν ἐνστάσεις αἵματος παχίως ἐν τοῖς ἄρθροις, ἀφθαλιμαῖς, φλεβίαις, & lib. 13. meth. cap. 2.* Apertissimè autem omnium, quid proprie esset *ἐνστάσις*, declarauit Cassius medicus, quem ideo Asclepiadis sectatorem fuisse conuincitur, quia frequentissimè eam vocem vsurpauit. Is enim probl. 76. quaerens, cur in dolore capitis tinnitus fiat, ita respondet: *ὅθι τὸ ἀκουστικὸν πινδύμα κραδάνεται ὑπὸ τῆς ἐνστάσεως τῆς περὶ τὰ μέρη συστάσεως. ἐνστάσις δὲ ἔστιν ὄγκος ἐν λόγῳ θεωρητοῖς ἀρωμασι δὲ σφύρωσιν.* Quae potrò essent Methodicorum κοινότητες, omnes ferè medici norunt: quando clarum est, eius factionis medicos ad quasdam ab ipsis vocatas communitates, nempe *σύνον* & *μαίον*, omnes morbos reducere consueuisse. Atqui *περιμπώσεις*, fuit Erasistrati medici dogma, qui, vt locupletissimè testatum facit Celsus in proem. libri sui, & Galenus in cap. 3. eius libri, in quo disputat, An sanguis in arterijs contineatur, hoc profitebatur,

H. Mercurial. Variarum

fitbatur, spiritum in seipsis duntaxat arterias continere, & ubi in ipsas a venis pulso spiritu transfunderetur sanguis (quae vocabatur *παρέμψωσις*) inflammationes, & alios morbos suboriri. Hisce omnibus adijcere libet, quod refert idem Plutarchus in fine eius libri, qui inscribitur *ἑρωτικός* de Sabini Romani uxore, quae cum utero gereret, atque dum aliae mulieres secum lauabantur, utri tumorem caelare optaret, eo unguento, quo ruffas & aureas comas reddebant, uniuersum corpus ab utero liniuit. Id verò, ut ait auctor, habebat *λίπασμα σαρκωποιόν ἢ χυανωτικὸν σαρκός, ὡς τε οἶον χύσιντινὰ ἢ διόγκωσιν ἐμψωσιέν. ἀφθόνει δὲ χρωμένῃς τούτῳ πρὸς τὰ λοιπὰ μέρη τοῦ σώματος, ἀρόμενον, καὶ ἀνασιμῶ λάμειναι ἀπέκρυπτε τὸν τῆς γαστρὸς ὄγκον.* id est: *Pinguitudinem carnis effectricem, vel carnis laxatiuam, ita ut veluti diffusionem quandam inflationemve ingeneraret. Quo cum largè in reliquis corporis partibus vteretur, id tumefactum & repletum, ventris tumorem occultauit.* Quod autem esset illud medicamentum, certi nihil tradi potest: (quando scimus innumera propemodum eiusmodi extitisse apud antiquos medicamenta) possumus tamen conijcere, illud ex eorum genere fuisse, quae magna caloris vi aut humores ex alto ad summum trahendo, aut ex ipsis diffusis flatus gignendo, cutem & omnem extimam corporis partem in maiorem molem attollunt: qualia sunt rubificantia, & vesicas inducentia, calx scilicet, auripigmentum, thapsia, sulphur: haec enim alijs rebus commixta, veteres ad capillos excolendos, & pulchriores efficiendos adhibuisse, notatum habetur apud Galenum, atque Oribasium. De hoc Sabino refert Dion Nicaeus in vita Vespasiani, quod cum se Iulio Caesare prognatum venditaret, ac propterea Caesar esset appellatus, tandem in quodam bello superatus, rus abiit, ibiq; in sepulchrum subterraneum, quod antea inciderat, ingressus est, ubi cum uxore Peponila nouem annos delituit, ex eaque duos filios habuit, interim cunctis illum interiisse opinantibus.

Plutarchi

*Plutarchi locus restitutus de Signis pestis, ex Hesiodo,
& Hippocrate: Strabonis ad idem locus. Empedoclis
historia diuerso modo à Plutarcho & Laertio rela-
ta. Quid fuerit ἀπνοια Empedoclis, & Laertio, &
Galeno. CAP. XIII.*

Plutarchus in initio lib. de Defectu oraculorū ;
declarans quomodo paruae res interdum ma-
gnarum sint indicia, medicinam in exemplū
profert, quam duobus signis aestatem pestife-
ram significare, nimirum araneorum copia, &
ficus foliorum vernorum cum cornicis pede
similitudine scribit. Quoniam verò Hesiodus
in 2. de Operibus & diebus, tradit, ficus folia
cornicis pedibus similia veris noui argumenta esse, atque idem quo-
que Hipp. 6. Epid. sect. 7. confirmat: vnde si veritati consona Plu-
tarchi sententia esset, sequeretur, semper debere aestatem pestilen-
tem esse cum semper vere folia ficus sint talia: ad credendum impel-
lor, Plutarchi locum mendosum esse, atque ita restituendum: *ια-
τρικὴν δὲ λοιμῶν διεθέρος ἀραχιδῶν ἀλλήθει ἀποδηλοῦν, καὶ θρίοις ἑαρ-
νίον, ὅταν πορώνης ἀποδὲ ἰκελα γένηται.* .i. medicam vero artem pestife-
ram aestatem araneorum copia praenunciare, & folijs ficus ver no-
uum quando comicis pedibus sint similia. Huc quoque pertinet,
quod a Strabone memoriae mandatum est lib. Geogr. 3. Hispanis
esse peculiarem muscarum multitudinem, quam saepe consequi pe-
stis consuevit: vt Romani interdum in Cantabria aliquos sint con-
stituere coacti, qui muscas venarentur, & secundum mensuram ca-
pturae mercedem acciperent. Nam *μυῶν* potius siue muscarum quā
μυῶν, siue murium, quemadmodum legunt alij, ibi scribendum ef-
se vt credam, facit & Plutarchi auctoritas, cum muscae araneis sint
similiores, & ratio, quòd mures gignantur à sicca putredine, quae
aerem non contaminat, atque à muribus quidem sata vastantibus fa-
mes saepe inducta, non pestis, legatur. Accedit Plinij auctoritas,
qui lib. 10. cap. 27. scribit Elaeos Myagrū deum muscarum inuo-
care consueuisse, ipsarum multitudine pestem afferente. Est & apud
Laertium in Empedocle historia à Timaeo excepta, & à Suda repe-
tita, scilicet Empedoclem Etesijs aliquando vehementer flantibus,
ad eò

H. Mercurial. Variarum

adeò vt fruges corrumperent: excoriari afinos, factisque vtribus eos collibus & montium verticibus admoueri, ad cohibendos flatus, iussisse, cessantibusque ventis ab euentu rei κωλυσαμένον vocatum esse. Haec historia quoniam parum fide multis digna videtur, ea sanè verisimiliorem existimo, quam Plutarchus in lib. περι πολυπραγμοσύνης narrat his verbis ὁ δὲ φυσικός Εμπεδοκλῆς ὁρῶν τινὰ θεοφάγα βαρὺν, καὶ νοσῶν κατὰ τῆς πεδίων τὸν νότον ἐμπνύσαν, ἐμφράξας, λοιμὸν ἔδοξεν ἐκκλείσαι τῆς χώρας. videlicet, Empedocles cū animaduertisset grauem quendam & pestiferum austrum per montis scissuram in campos mitti, obstructa ea, pestem à loco auertisse visus est. Quid porrò esset ἀπνεύς Empedoclis, quo ille, vt Laertius & Suidas narrant, dicebat hominem sine pulsu & spiratione triginta dies seruari, à quoquam explicatum non inuenio. Galenus sanè lib. 6. de Locis affect. ca. 5. meminit Heraclidis Pontici libri, qui ἀπνεύς inscriptus erat, vbi, is, vt videre est, affectiones explanabat, quibus aegri absque respiratione, pulsu, aliove vlllo motu reddebantur, & inter alia casum foeminae exanimis septem diebus ad vitam reuocatae narratum eo scribit Plinius lib. vij. cap. liij. In hoc itaque libro forsitan ab Heraclide monstratum est, quid fuerit, nunquid medicamè, an potius (vt ego existimo) morbus, vteri praefocatio vocatus, vel ipsi similis. Quicquid sit, hoc certum puto, apud Laertium non, ἀπνεύς igitur Heraclitus, sed Heraclides: nec, Absque strepitu aut putrefactione, sed Absq; spiratione, ex Suida & Galeno esse legendum: apud quem, eundem Heraclidem, cuius Laertius meminit, significari opinor. Quamquam etiam vbi Suidas habet, ἀσπνέον, & Laertius ἀσπνέον, legendum ἀσπνέον, ex Galeno in loco citato, certum habeam.

Plinij locus emendatus. Hippocratis locus à Plinio citatus, & explicatus. CAP. XV.

Aponam loci Pliniani non inutilem emendationem: in quo explicando mirum est, Hermodolum Barbarum doctissimum adeò insigniter dormitasse. Lib. enim 16. c. 20. sic in omnibus ferè codicibus scriptum reperitur: Harum generi non decidunt, oleac, palmae, lauro, myrto, cypresso, pinis, hederæ, rhododendro: & quamuis herba dicatur Sabina rhododendru, vno minè apparet, à Graecis venit, alij nerion vocarunt, alij rhododaphnon,

dodaphnon, sempiternum, fronde rosae similitudine, caulibus fruti-
 cosum. Putauit Barbarus rhododendrum à Plinio herbam Sabi-
 nam dici. Quod sane à veritate longe alienum est, quando rhodo-
 dendrum & Sabindron tempore suo nomen Latinum non inuenisse,
 dicit, rhododendron tempore suo nomen Latinum non inuenisse,
 quam tamen Apuleius post Plinium lauream rosam vocauit. Itaq;
 sic Plinianus contextus restituendus est: Hederæ, rhododendro, &
 (quamuis herba dicatur) Sabinae. Rhododendrum, vt nomine ap-
 paret, à Graecis venit. Nam Plinius vult dicere, etiam Sabinae nõ
 decidere folia: & quia de arboribus erat sibi sermo, iccirco addit ea
 verba. Quamuis herba dicatur: deinde persequitur rhododendri
 tractationem. Hunc verò locum etiam Melchior Guilandinus,
 herbariae rei, omnisque eruditionis vir peritissimus, ita ante me re-
 stituerat: vt mihi carior & certior esse debeat emendatio, quia in eã-
 dem cum viro acri iudicio praedito sententiam fortuna quadam in-
 ciderim. At haec Plinius lib. 38. cap. 5. scribit; Hippocr. tradidisse,
 non prandentium exta celerius senescere, verum id remedijs non
 epulis cecinisse, quòd multo vtilissima sit temperantia in cibis. Hip-
 pocratis similem sententiam nullibi adhuc inuenire mihi licuit, nisi
 in 2. Acutorum morborum victus libro, vbi scriptum est eos, qui præ-
 dere consueuerunt, si prandium dimiserint, imbecillos fieri, ignauos,
 praecordiorum doloribus torqueri, ac veluti suspensa viscera gere-
 re: quod etiam in libro de Veteri medicina fusiùs dixit. Quem lo-
 cum si Plinius nobis indicare voluit, aliter quam fecerit Barbarus
 eius verba erunt interpretanda: quod scilicet prandium intermis-
 sum voluerit Hippocrates, secundum Plinium, ijs nocuisse, qui à
 morbis detinebantur, & curationis gratia temperatè viuèbant; non
 autem ijs, qui valetudine fruebantur, ac inter epulas quotidie ver-
 sabantur, quibus alioquin vtile erat à prandio abstinere, cum lau-
 tissime serè semper coenarent. Nisi magis placeat (quemadmodum
 in lib. Artis veteris scriptum est) dicere, alijs prandium conducere
 ob necessitatem; quia si non prandeant, offenduntur; & non his, qui
 aut ob voluptatem, aut ob aliquem alium casum alterutrum faciunt,

H. Mercurial. Variarum

Loci Hippocratis restituti, & collati Lucretio. Aristoteli locus restitutus, & alter defensus.

C A P V T X V I.

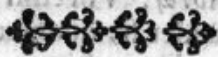
N principio eius Hippocratis libri, qui de iugone inscribitur, haec leguntur verba: *ἡ δὲ γονὴ τῆ ἀνδρὸς ἔρχεται ἀπὸ πάντης τῆ ὑγρῆς τε καὶ τοῦ σώματι ἰόντος.* id est: *Viri semen ab omni humore corpori inexistente proficiscitur.* Quae non paucā eruditis multis difficultatem peperere, non satis intelligentibus, quomodo à quolibet humido secernatur semen. Sed cum ipse legerim in vetustissimo Vaticani codice, non, *ἀπὸ πάντος ὑγρῆς*, sed *ἀπὸ πάντος ὑγιῆος*, id est, non Ab omni humore, sed Ab omni sana corporis parte: ita restituendum locum, atque omnem ambiguitatem tollendam putavi. Ratio est, quoniam inferius Hipp. non tantum ab omni humore, verumetiam à solidis, & mollibus partibus, tandemque ab vniuerso corpore semen emanare scribit, quod etiam habetur in lib. de Sacro morbo, vbi perhibet à toto corpore semē proficisci, sed à sanis partibus sanum, ab aegris aegrum. Ad haec Aristot. 1. de Gen. anim. cap. 17. & 18. vbi aduersus Hipp. non paruum, eius tamen nomine suppresso, habet de semine disputationem, monstrat eius sententiam fuisse (quod etiam alibi Hipp. sensisse reperitur) semen tantum à partibus integris, non mancis atque deprauatis proficisci, argumento quòd claudi (quanquam hoc non semper fieri vult Hipp.) ex claudis nascantur, quoniam à partibus vitiatas semen non ducatur. Hipp. autem opinionem, et si Aristoteles ibi euertere omni studio contendat, eam tamen aliquando in Prob. secutus videtur, sicuti 14. sect. quando reddens causam, cur venere videntes resoluuntur, atque debiliores redduntur, idem ait, quod Hipp. quoniam scilicet ex vniuerso corpore semen profluit, & paucum ex multo nutrimento, sicuti τὰ αὐτὸν ἐκ τῆ σαρκὸς vt legit Gaza, vel ὁ μὲν λὸς ἐκ τῆ σαρκὸς, vt posse legi supra etiam monstratum est, siue (quod in 13. Prob. ait) quoniam semen paruum quid existēs, magnam vim habet, si quidem ex multo paucum conflat. Theophrastus 5. de Caussis, cap. 7. scribit, viti si medulla extrahatur, vvas absque acinis fieri, atque eum euentum illis fauere, qui semen ab omni corporis parte duci putant. Eandem Hippocr. sententiam veluti antiquam habuit Lucretius in quar. hisce carminibus.

Ex

Ex homine humanum semen ciet una hominum vis
Quod simul atque suis cietum sedibus exit
Per membram atque artus decedit corpore toto
In loca conueniens neruorum certa
 In eodem Hipp. de Genitura libro haec scripta inueniuntur: *ἡ ἀσὼν δὲ πολλὰ ἢ ὀλίγα ἢ γυνὴ τὴν ἀνδρὸς ἐν τῇ μίξει, πλείονα δὲ χρόνον ὁ ἀνὴρ, id est, Mulio minus in concubitu delectatur foemina, quam vir, longiore autem tempore vir.* Sed postrema in manuscripto antiquo leguntur, *πλείονα δὲ χρόνον ἢ ὁ ἀνὴρ,* videlicet mulierem minus in coitu viro delectari, sed diutius ipso perdurare in voluptate. Quod verissimum esse ea ratio persuadet, quoniam vir calidior (quicquid senserit Parmenides) muliere existens, velocius motus obtinet, quorum merito ardentius & citius desideria sua terminat; mulier vero ut est frigidior ad cuncta, atque tardior, sic in voluptate finienda frigidiuscule se habet, ac perdurat magis. Id Messalina prostituta libidinis foemina satis aperte declarauit, quae, & si centies in die viro sese commiscuerat, potius tamen delassatam, quam fatiatam se praedicabat. Ad hoc item alluisse potuit Tiresias ille, qui iudex electus ad decernendum, Louisne an Iunonis maior esset in concubitu voluptas; sententiam tulit, viros ardentius, mulieres pertinacius amare, atque concumbere. Sic namque Arabum opinio est intelligenda, quando maiorem mulieri, quam viro voluptatem tribuunt. Scribit ibidem Hippocrates, ex quacunque corporis viri parte plus prodierit in genituram, quam mulieris, quod partus ille magis patri adsimilabitur: vnde cunque vero à corpore mulieris plus venerit, mulieri similior euadet. Quam sententiam, sicut & quam plurimas eius libri alias Lucretius, qui primus rerum naturas Romana lingua explanauit, ac plurima ab Epicuro, Democrito, & Hippocrate mutuatus est, hisce versibus explicuit: *Semper enim partus duplici de semine constat, atque utri simile est magis id quodcunque creatur, eius habet plus parte aequa quod cernere possis, siue virum soboles, siue est muliebris origo.* Porro in lib. de Natura pueri, quem esse veluti partem quandam libri de Genitura facile ex fine unius, & alterius principio colligitur, scriptum est, *ἢν τι γυνὴ ἐν γαστρὶ ἔχουσα νόσημα ἔχη μὴ συγγενὲς ἐν τῇ λογίῳ καθάρσει, ἀπόλλυται.* Vbi cum obscurum sit, quid sibi velit. *μὴ συγγενὲς,* clarum euadet si, quemadmodum in manuscripto antiquo legitur, in hunc modum restituatur: *μὴ συγγενὲς ἐὼν τῇ λογίῳ καθάρσει.* Qui enim morbi a familiaribus puerperio perturbati-
 bus

H. Mercurialis Variarum

bus valde diuersi contingunt, lethales serè sunt: quòd necessarium sit aliquam magnam adesse causam, quae morbum inducat, nec à naturalibus purgationibus vincatur, quaeque & purgationum molestijs, & partus laboribus reiecta, malorum prauam societatem gignat. Addam hanc coronidem, illud euenisse libro de Natura pueri, quod multis alijs Hipp. commentarijs contigit, qui transmutati, imminuti atque aucti sunt, uel prioribus illis seculis, quando circa liberos homines negligentiores erant, uel quando Adriano imperante à Capitone & Diocoride in unum collecti sunt. Nam praedicto libro apud me compertum est totam eam partem importunè interfectam fuisse, ubi longo sermone de causis differitur, quibus terra & aquae nonnullae hieme calent, aestate frigent, quando quidem neque praesenti materiae quicquam serè conuenit, nec ullo modo ei disputationi aptari potest, quam de augmento plantarum tam in supernis quam in infernis partibus instituit. Itaque uidebunt eruditi, an tota ea tractatio sit ex eo loco tollenda, atque in librum de Aer. aq. & locis transferenda, in eam scilicet partem, quae olim lib. de Vulneribus capitis malè interiecta conspiciebatur. Athenaeus 7. Dipnos. refert, Aristotelem in lib. *ἠὲ ζωῶν*, scripsisse, piscem asellum solū inter animalia cor in uentriculo habere: quam rem ex anatome falsam esse probare conati sunt Rondeletius, & Saluianus. Ego autem eum intelligam hoc fieri non posse, ut cor ibi sit, ubi cibi coquantur, Philosophum adeò stupidum fuisse, ut hoc uerum putaret, nunquā crediderim. Iccirco si id unquam scripsit Aristoteles, nihil aliud significare uoluit quam immensam eius animalis uoracitatem, magnamque stomachi, respectu cordis, amplitudinem. Sicuti namque eos, qui uentrem serè non habent prominentem, dicimus in dorso illum gerere: similiter piscem, qui magnum stomachum haberet, cor pusillum, dixit Aristoteles cor in uentre habere. Clemens Alex. 2. Paedagogiae cap. 1. Voraces, inquit, & eos qui mentem in uentrem infodiunt, assimilari asino pisci, quem Aristoteles dicit solum ex alijs animalibus cor in uentre habere. Quamquam aptius fortè defendere Aristotelem possumus, si (quod scripsit Apuleius in prima pro se ipso oratione) eum dicamus scripsisse, asellum piscem in media aluo gerere cor, cum alia animalia potius medio in pectore habeant.

Lynce

Quoties veteres in die manducarent.

CAPITULUM XVII.

Nter doctos diu fuit nō parua quaestio, semel-
 ne in die tantum, an saepius veteres manduca-
 rent. M. Antonius Muretus, vir elegantissimus
 & doctissimus in hoc laborauit. vt etiam qua-
 ter in die manducasse interdum probaret; in
 quo certē non sefellit. Attamen ego hāc rem
 sic statuendam existimo. Graecos, & praeser-
 tim Hippocratis tempore, nullam huiusce
 consuetudinis legem firmam habuisse; sed multos ter, plures semel,
 plurimos bis cibum sumere consueuisse; vt Cardanus omninō deri-
 dendus videatur, qui quōd tempore Hippocratis ter & plus ederēt,
 totidem etiam eos cacasse, in com. secundum Prognost. scripsit. Id
 autem clarissima Hippocratis auctoritate confirmatur, qui in 2. de
 Rat. vict. in acut. morb. vbi sanorum hominum consuetudines mul-
 tis verbis exponit, sic loquitur: ἐπει καὶ τοῖσι δις σιτεομένοισι τῆς ἡμέ-
 ρης, & τοῖσι μονοσιτέουσιν. αἱ δὲ ἀπὸ μεταβολῆς βλάβας, & ἀρρώστιας
 παρέχουσιν, & τῆς μὲν γε μὴ μεμαθηκότας ἀριστῶν, εἰ ἀριστήσασιν, ὁ θίως
 ἀρρώστους πικρὴ & βαρῆς, ὅλον τὸ σῶμα, καὶ ἀδενεῖς, & ὀκνηρὸς, λυγρὸν & ἐπι-
 δεκτικῶσιν, ὁξυρρυσιώδεας, id est: Quippe siue bis, siue semel duntaxat
 in die, quis cibum accipere solitus est, si subito consuetudinem mutauerit,
 noxam imbecillitatemq; subibit. Etenim prandium assumens, qui id non
 consueuit, protinus imbecillus, grauis, acgrotus, segnisque redditur. Et paul
 lo post sic scribit, καὶ τοιοῦτοι πολλοὶ εἰσὶν οἱ ἀφόρως φέρονται τῆς σιτῆδος
 τῆς ἡμέρας ἐς πλεονῶσιν, οἱ αὖ ἕτως ἐθισθῶσιν. id est: Quamquā sunt nonnulli
 quibus nihil molestiae affert, ter in die cibo repleti, praesertim si ita edu-
 cari consueuerint. Ex quibus & alijs multis eo in loco scriptis facile
 colligitur, mores hominū Graecorū in comedendo diuersos fuisse,
 Quod verō Plato miratus sit Siculos, atq; Italos bis in die impleri cī-
 bis, ita planē intelligendū est, q̄ rari essent, qui vsq; ad satietatē quo-
 tidie bis cibū caperēt; cū Hip. ibidē scribat: ἐτι δ' αὖ μᾶλλον ποιήσασιν
 ὁ τοιοῦτος, εἰ τῆς σιτῆδος τῆς ἡμέρας ἐς κόρον, ἐτι μᾶλλον, εἰ πλεονῶσιν.
 id est: Maiori tamen molestia afficietur is, qui ter eadē die ad satietatem
 vsq; cibum ingesserit, ac multo magis si crebrius etiam nū assumpserit. vbi
 satietatē ciborū frequentatā in die eadem maximē obesse docēs, mo-
 net quoque non fuisse hanc eorum hominum consuetudinē; quod
 similiter innuit Aristoteles in Probl. vbi medicos concubitoris prae-

Mercu. Var. Lec. N ciper

H. Mercurial. Variarum

6
 ciperet solitos, ut parca vespere māducarent, scribit. Sed clariùs hoc
 testatum fecit Plutarchus, qui 8. Sympos. 6. tradit, olim infames fuis-
 se, qui ante coenā quicquā edebāt: quemadmodum etiam Hippocra-
 tes in lib. de Aere, aq. & loc. monens, ut hominum viuendi ratio à
 medico consideretur, scilicet *πρότερον φιλοπόται, & ἀειπταί, & ἀπαλαί-
 κωποι*, videtur pransores inter eos collocare, qui non rectam viuendi
 normam sequuntur. Immo ibidem à Plutarcho notatum est, *ἀπρά-
 τισμα, & ἀεισον*, siue ientaculum & prandium, idem veteribus signifi-
 casse, atque alterum dictum esse *ἀπὸ τῆ ἀπράτε*. id est à mero, quod so-
 lum cum pane veteres mane sumebant, vel *ἀπὸ τῆς ἀπρασίας*. id est ab
 incontinentia, qua notabantur id faciētes; alterum verò, quasi *πᾶσον*,
 id est facillimum, quòd faciliter pararetur. Ut ex his omnibus colligatur,
 quàm rarissimos fuisse Graecorum, qui saepius die cibis imple-
 rentur, quamquam multi etiam ter esitarent. Ceterum Romanos ita
 assueuisse puto, ut scilicet maior hominum pars semel saturarentur,
 atque id vespere; manè verò aut modicum quid, aut nil omnino
 sumerent, rarissimi ter esitarent. Quod certè Horatij, Martialis, &
 aliorum, qui Romanos mores posteris tradiderunt, probare pos-
 sem scriptis: sed vnum Galeni testimonium mihi sat erit, qui in lib.
 de Tuen. val. 5. senes nutriendi rationem exponens, satiùs esse ducit
 illos ter cibum sumere, atque illud factitasse Antiochum medicum,
 ac Telephum Grammaticum monstrat, quasi hoc praeter commu-
 nem aliorum viuendi morem esset. In 6. quinetiam eiusdem tracta-
 tionis lib. eorum victus rationem docens. qui negocijs districti
 sunt, considerari mandat, meliusne sit in die semel, an bis comede-
 re; atque hoc ex consuetudine diffiniri debere: quasi certò sci-
 ret, homines Romae (nam in libro illo ad Romanos ut plurimum
 sermonem habere certum est) modò bis, modò semel comedere
 consueuisse, rarissimè verò ter; ut etiam ex Cornelio Celso in prin-
 cipio librorum suorum de Medicina intelligere possumus, necnon
 ex Plutarcho, qui in loco nupèr citato scriptum reliquit, pri-
 scos Romanos moderatè prandere seorsim, cum amicis verò coena
 re consueuisse, ideoque coenam quasi *κοινήν*, id est communem ipsis
 appellatam esse. Quod verò de ientaculo & commessatione à Lati-
 nis auctoribus memoriae mandatum est, sic accipio, pueros ferè so-
 los ipso vsos: perinde ac hodie vbique ferè gentium hoc vsurpa-
 tum est, ut pueri summo mane semper aliquid cibi capiant. Ea pro-
 pter in Curculione Plautus facit Phedromum adolescentulum Ve-
 neri ientaculum vouere: similiter & in Truculento Phronesium me-
 retrix sic ait:

*non nonisti obsecro? Galeno. Hippocrate. Qui illic apud me erat, huius pater pueri ille est, usque ad ientaculum
 iussit ali.*
 Idem significavit Martialis lib. 14. hoc disticho:
*Surgite iam pueri, vendit ientacula pistor.
 Cristataeque sonant undique lucis aues.*
 Praeter pueros & senes, qui valetudinis gratia utebantur ientaculo,
 nullos alios vnquam vfos puto; quod si aliqui erant, qui vterentur,
 protinus tanquam incontinentes notabantur. Ita quoque de meren-
 da apud Afraniū, & alios (quae erat, vt Nonius docet, cibus post me-
 ridiem sumptus) censo dicendum. Sicuti & illos non parua infamia
 affectos existimo, qui comestiones seu cibos post coenam sume-
 bant, atq; Comestatores nomine indecoro vocabantur, vt non mirū
 sit, Clementem Alexandrinum in 2. Paedagogi, vehementer in pue-
 ris quoq; prandiola, coenas, epulas atq; merendas, quae omnia *αγνά-
 ρας*, id est, charitates aliqui appellabant, damnasse. Quemadmodū
 pariter mirum alicui videri non debet, si Aulus Vitellius Imperator
 luxuriosissimus & incontinentissimus, epulas suas saepe trifariam,
 interdum quadrifariam, dispertiebat. in ientaculum, prandium, coe-
 nam, comestationem, quibus omnibus, sicut ait Suetonius, vomitan-
 di consuetudine sufficere poterat.

De Ptisana, & Aqua hordei Arabum.

CAPV T XVIII.

EX hordeo Achilleio ab Hippocrate 3. de Mor-
 bis, & Aristophane vocato, hoc est magno, &
 optimo, vt in Linguis exponit Galenus, atque
 etiam Theophrastus 3. de Causis plant. ca. 17.
 & 8. de Hist. capite 4. apud veteres Graecos, &
 Latinos primò factos inuenio panes (quãquã
 Athenaeus hunc panem deterrimum omniū
 hordaceorum facit) Graecis olim in maximo
 precio habitos, Romanis verò, vt Plinius lib. 18. refert, damnatos,
 ob id seruis, & gladiatoribus alēdis destinatos. Huiusmodi panes au-
 tē interdum *μαζαν* apud veteres, & praesertim Hippocratem voca-
 tos fuisse puto; licet Erotianus Mazam apud Hippocratem factā pu-
 tet ex omni farina cum oxymelle, aut posca, aut mulla, aut aqua. Ne-
 que quisquam mirari debet, quod hoc ita à me constituatur: siquidē

80 H. Mercurial. Variarum

nec ipse ignoro, ab Hippocrate, Galeno, & posterioribus panes ex hordeo à maza distingui, veruntamē cum ἀπτος penes antiquos pro tritico frequentissime vsurpetur, vbi Arist. 2 1. sect. Prob. & Hippoc. lib. Artis vet. panes & μάζαν comparant; clarum est, pro maza ab ijs hordeaceos panes intelligi: vti etiam ab Aristophanis interprete vetustissimo & probatissimo in fabula, Pacis nomine inscripta. Ex hordeo quinetiam far efficiebatur, atque id erat hordeum incisum, alendis cohortalibus auibus opportunum, vt habemus apud Columellam lib. 8. cap. 4. 5. 1 1. atq; Palladium lib. 1. cap. 28. Fiebat & farina, quae aqua cocta Puls appellabatur, & interdum lacte miscebatur, quemadmodum meminit Gal. lib. De Arten. vict. c. 6. De hac scribit Plinius, eam Graecis ignotam fuisse. Efficiebatur quoq; polenta, ἀλπιτος à Graecis nuncupata, quam Plinius auctor est, Romanis olim ignotam, apud Graecos verò celebratam extitisse, nepe qua ipsi milites suos alerent, in hoc à Romanis damnati. Constabat haec varijs modis, sed laudatissima ex recenti hordeo, modice frixo, deinde molis fracto, & post aqua persuso, ac cocto. Fiebat praeterea ptisana, quanquam ptisanam etiam ex oryza & tritico fieri consueuisse memorant Horatius 2. Ser. Galenus 1. de Alim. facult. & Plinius lib. 18. Fiebat vltimò aqua, de qua apud Arabas, Auicennam, Auerrøem, & alios celebris est mentio: quamquam sub nomine aquae hordei ptisanam quoq; complectantur Arabes: apud Graecos verò & Latinos nunquam fere habeatur mentio aquae hordei, nisi sub nomine cremoris ptisanae. Igitur alijs omisis, de ptisana & Aqua hordei verba faciam, quoniam de his medici in primis agunt. Ptisanam inuenio apud Graecos, atque Latinos scriptores fuisse nomen rebus multis commune. Nam primò omnia frumentacea, deglubata, ac pistillis decorticata, ptisanae appellatione vocata inuenio, ὄνο τοῦ πτισανῆν, quod est pinsere, vel decorticare, sic enim legimus apud Galenum 1. de Alim. facult. 6. & 9. ptisanam ex Chondro, quae erat species zaeae δινονκος, necnon triticeam, de qua etiam habetur mentio apud Hippocratem in lib. περὶ πρισανῆν, qui Maior de morbis ab Erotiano inscribitur, & Aristotelem primo Probl. 38. Plinius autem lib. 18. cap. 17. mentionem facit ptisanae oryzae, de qua loquens Horatius 2. Ser. dixit, Vas ptisanarium oryzae. Columella pariter lib. 2. cap. 7. ex hordeo potissimum factitatum esse ptisanam perhibet. Dicebatur secundò ptisana de omnibus his non solum crudis & deglubatis, sed etiam coctis aqua; veluti monstrat Plinius loco citato, & Galenus 8. Meth. 7. cap. 6. vbi docet parandum esse chondrum coctum instar ptisanae. Tertiò dicebatur proprie de hordeo,

hordeo, vel decorticato solum atque deglubato, sicut monstrare videtur Pollux: de quo Martialem locutum puto, quando 12. lib. scripsit in Panicum:

Frumentum, milium, ptisanam, fabamq. solebas vendere.

& de quo loquitur Constantinus lib. 17. vbi pro curatione doloris capitis bouum laudat ptisanam crudam, vel etiam de hordeo decocto. Ptisana vero ex hordeo decocto apud Galenum lib. de ptisana, ita efficiebatur. Hordeum mundatum, decorticatam, integrum, non contusum, vt monet Galenus loco citato, & Auerroes 5. Collect. 31. in aquae purissimae ponebatur decem partibus (apud Constantinum lib. 3. Geopon. & apud Paullum Aeginetam lib. 1. cap. 78. quindecim) atque sic ad ignem maxime ebulliebatur, quousque hordeum intumesceret: deinde ad lentum ignem coquebatur, quousque totum hordeum colliquesceret, atque aqua illa succulenta euaderet. Sicq. ptisana simpliciter, ptisana hordei, ptisana tota, ptisana non colata apud veteres appellabatur, quemadmodum scribit Galenus 1. de Acut. 26. 28. & 1. de Alim. 9. vbi etiam dicit, coquos saepe consueuisse ptisanam haud tantum coquere, quantum erat necesse. Quod si haec ptisana percolabatur sacculo, vel stamine, ita vt pars succulenta retineretur, terrestrior vero & lignosior abijceretur, iam non amplius sic vocabatur, sed ptisana colata, vel *πισάνης χυλός*. id est, Succus ptisanae nuncupabatur: ita vt apud Galenum duplex tantum esset ptisana hordeacea, non colata siue tota, & colata vel succus, hordei (Hordeatam vocant Itali) & haec est illa Aqua hordei, in quam dicit Auicenna ingredi de corpore hordei. Est tamen sciendum, vt habemus à Galeno in libro de ptisana, & ab Auicenna Fen. 1. quarti, veteres, quando in ptisana requirebant vim absterforiam, consueuisse eam parare ex hordeo non decorticato, quod docet Gal. lib. de ptisana, & 1. de Alim. facult. cap. 9. Atque de huiusmodi ptisana loquitur Plinius lib. 22. cap. 25. vbi dicit: *Ptisanae, quae ex hordeo fit, laudes vno volumine condidit Hipp. quae nunc omnes in Alicam transeunt. Contra quanto innocentior est Alicae Hipp. tantum sorbitionis gratia laudauit, quoniam lubrica ex facili hauriretur, quoniam sitim arceret, quoniam in aluo non intumesceret, quoniam facile redderetur, & effuetis hic cibus in febre bis die posset dari, tantum remotus ab istis (Diatritarios à Galeno damnatos, qualis fuit Thessalus, intelligit) qui medicinam fame excercant.* De hac eadem loquitur Galenus, quando Hippocratis commendationem ptisanae, quam habet 1. de Acut. 28. & per totum librum exponit. Condiebatur autem ptisana varijs mo-

Mer. Var. Lec.

N iij dis

H. Mercurial. Variarum

dis modò aceto, pipere, melle, fapa, cymino, amygdalis, modò alijs :
 pessimus omnium iudicabatur ille, quando parum coquebatur, &
 fapa vel melle & cymino miscebatur; potiùs (ait Gal. 1. de Fac. alim.
 ca. 9.) Cyceon appellandus (erat enim Cyceon, vt notat Erotianus,
 potio farinae commixta, vel, vt Gal. docet 6. Epid. com. 6. tex. 5. Ho-
 merum ac Hippocratem vsurpasse, mixtio cibi & potus, necnon po-
 lentae & vini) quàm ptifana, de qua locutum puto Hefychium, quā-
 do ptifanam dixit esse cyceonem, & etiam Apicium Opfodaedalū
 in 4. vbi condituram ptifanae recenset. Nos certè meliùs eam lacte
 feminum peponum vel amygd. dulcium & saccharo cōdimus. Prae-
 ter hanc ptifanam, apud Latinos & Arabas fiebat Aqua ex hordeo
 tam decorticato, quàm non decorticato: & est illa, in quam dicit Aui-
 cenna nil de corpore hordei ingredi. Accipiebatur pars vna hordei
 electi & emundati, aquae partes xx. ac bulliebant quousq; pars quin-
 ta remaneret: deinde colabatur atque exprimebatur: abiecto hor-
 deo, sola aqua expressa referuabatur pro vsu. Hanc Celsus Cremorē
 ptifanae dixit libro 3. cap. 7. & alio in loco vbi in vicem vini Cremo-
 rem ptifanae dat. Vnde patet, omnes Galeni interpretes hallucina-
 tos, vbi *χυλὸν πτισσαίνης* transferunt Cremorem ptifanae, cūm tran-
 ferre deberent, Succum, quoniam cremor ptifanae apud Latinos est
 aqua hordei expressa, non succus ipsius substantiae hordei, vt apud
 Galenum. Nec me lateret, apud Arabas extitisse diuersas mensuras
 in facienda aqua hac: quando Auicenna, Mesue, & Auerroes praedi-
 ctam monstrarunt, Auenzoar verò & Halyabas aliam. Sed hoc eue-
 nit, pro vt magis vel minus nutrientem ac refrigerantem eam red-
 dere studebant. Itaque si quando placet parare hanc aquam pro
 aegrotis, eamque magis nutrire optabitur; curandum erit, vt multā
 portio hordei apponatur, veluti octaua, aut decima, aut multum bul-
 liat: sin magis cura erit refrigeratio, paucior erit hordei portio, vt vi-
 cesima: atque non tam diu bulliet. Ceterum quam ex farina hordei
 Aquam coctam fieri consueuisse monet Auicenna, eam non video
 in vsu fuisse apud Graecos: puto tamen ipsam Latinos habuisse, at-
 que hanc fuisse eam, quae Romae publicè vendebatur, sub nomine
 Polentae: de qua etiam mentio est apud Galen. 1. de Alim. facul. 9. &
 lib. de Atten. vict. 6. Quanquam etiam fieri potest; vt ptifana appella-
 retur, quam ex pluribus rebus, vt tritico, oryza, parari consueuisse,
 iam diximus.

QVARTI LIBRI FINIS.

HIER.

HIER. MERCVRIALIS

VARIARVM IN MEDICINAE

Auctoribus, & alijs Lectionum.

Liber Quintus.

Quid sit Camum, Acinaticium, Murrhina.

CAPVT I.

Vbitauit Cuiacius, vir eruditissimus, in suis Observationibus, quid in D. lib. 33. de Vino, trit. & oleo, per camum intelligendū sit, videtur. in eam deflexisse sententiam, fuisse Romanorum Loram. At ea ratione huiuscemodi sententia mihi non probatur, quod Apicij contextus, cuius testimonio maximè nititur, valde deprauatus est, vt hac de causa variae eius loci inueniantur lectiones. Quod si legi debeat camum, esse tamen loram minimè vero simile videtur. Quia cum lorae mentio apud omnes linguae Latinae scriptores creberrima sit, neminem eam camum appellasse constat. Accedit his, vt ait Plinius lib. 14. cap. 10. loram inter vina operaria recenseri: si quidem Cato propter seruitia huiusmodi potionem factam docet. Itaque puto ego genus aliud potionis fuisse ex varijs rebus commixtae, perinde ac ceruisiam, ita vt cibi potabilis formam referret: quod quia forte peculiare alicui nationi fuit, non est mirum si à plurimis fileatur. Sicut Ammianus Marcellinus lib. 26. narrat, Sabaiam fuisse ex hordeo vel frumento in liquorem conuersum in Illyrio paupertinum cibum. Nam Caecilius Aurelianus 2. de Morb. acut. cap. 10. de ijs, quae catalepsim inducunt, loquens, ait: Sciendū igitur quod haec passio ex iisdem causis antecedentibus fit, quibus aliae quoque passiones efficiuntur, in-

N iij dige-

H. Mercurial. Variarum

digestionem, vinolentia, camali cibo, & horum similibus rebus. Atqui
 vellem Cuiacius potius explicuisset nobis, quid fuerit Acinaticium,
 quod inter vina Legislator ibidem minime recensendum statuit. Scio
 qui Latinae linguae thesauros construxerunt, eos voluisse acinaticium
 fuisse loram, seu vinum secundarium, factum ex vuarum acinaticium
 aqua maceratis. Sed cum nullius auctoris fide utantur, ipsis
 minime credendum puto: praesertim cum acinatici Cassiodorus
 celebrem mentionem fecerit lib. 12. Variarum: quod quia cum acinaticio,
 de quo in lege scribitur, idem fuisse puto, Cassiodori verba
 ipsa hic subiiciam. *Comitis itaque patrimonij relatione, declaratum est,
 acinaticium, cui nomen ex acino est, Eutheris aulicis fuisse tenuatum.
 Et quia cunctae ciuitates inuicem sibi debent necessaria ministrare,
 quae probantur ad rerum dominos pertinere, ad possessores Veronenses,
 ubi eius rei cura praecipua est, vos iubemus accedere, quatenus
 accepto precio competenti, nullus tardet vendere, quod principali gratiae
 debetur offerre. Digna plane species, de qua se iactet Italia. Nam licet
 ingeniosa Graecia multiuaria se diligentiae subtilitate commendet, & vina
 sua aut odoribus condiat, aut marinis permixtionibus insaporet, sub
 tanta tamen exquisitione reperitur simile nihil habere. Hoc est enim
 merum, & colore regium, & sapore praecipuum, ut blactam putes aut
 ipsius fontibus tingi, aut liquores eius a purpura credantur expressi.
 Dulcedo illi ineffabili suauitate sentitur, styphis nescio qua firmitate
 roboratur, tactus eius densitate pinguescit: ut dicas esse vel carneum
 liquorem, aut edibilem potionem. Libet inferre, quam singularis eius
 videatur esse collectio. Autumno lecta de vineis in pergulis domesticis
 uua, resupina suspenditur, seruatur in vasis suis, thecis naturalibus
 custoditur: rigescit, non liquefit ex senio tunc fatuos humores
 exudans magna suauitate dulcescit. Trahitur ad mensem Decembrem,
 donec fluxum eius hiemis tempus aperit, miroque modo incipit esse
 nouum, quando ceteris omnibus reperitur antiquum. Hiemale mustum,
 vuarum frigidus sanguis, in rigore vindemia, cruentus liquor,
 purpura potabilis, in oleum nectar, deferuet primum in
 origine sua, & cum potuerit adulescere perpetuam incipit
 habere nouitatem, non calcibus iniuriose tunditur, nec aliqua
 sordium admixtione fuscatur, sed quemadmodum decet,
 nobilitas tanta procuratur, defluit, dum aqua durefcit,
 foecunda est cum omnis agrorum fructus abscedit. Destillat
 gemmis comparem liquorem, incundum nescio quid illacrymat,
 & praeterquam eius delectat dulcedo, in aspectu
 singularis eius est pulchritudo. Hoc quanto ocus perquisitum,
 & competentibus precys aggregatum, chartarijs, qui in
 rem directi sunt, tradite deferendum, Nec illud negligendum
 putetis, quod*

quod lacteo poculo relucescit: quoniam plus est mirabile, quod potuistis
difficilius inuenire. Albedo ibi decorata est, & serena puritas, ut illud de
rosis, hoc credatur natura esse de lilijs, colore quidem extraneum, sed sa-
pore germanum est, aspectus dispar, & similis in utroque suauitas.
Nam quod acutè sapit, quod cito reficit, commune illis intelligitur, sed
magis est distantiae quae videtur: illud intueris rubore laetum, hoc in-
spicis candore festiuum. Et ideo procuratio eorum debet esse celerrima,
quando in ambobus esse cognoscitur, quod pariter expetatur. Haec
Cassiodorus de Acinatio. Ex cuius verbis facile conijci potest, il-
lud fuisse protropi, seu, ut secundum Athenaeum Mitylenaei voca-
bant, prodromi genus, à Galeno saepe in usu medicamentorum no-
minatum: quod ut fieret, indicatum habetur à Plinio lib. 14. cap. 9.
Erat enim illud inter dulcium genera. Dulcia verò à vinis distincta
fuisse, nemo nescit. Ceterum Murrhinam vinum fuisse lautissimum
myrrhae odore conditum, Plauti testimonio probare conatus est Plinius
lib. 14. cap. 12. cuius sententiam ut damnam, duo me hortantur.
Primum illud est, murrhinam nullo modo fuisse vinum: quando praeter
Plauti proposita à Plinio testimonia, ubi vinum & murrhinam
clare distinguit, etiam Gellij accedit auctoritas, qui lib. 10. cap. 23.
mulieres Romanas à vino abstinuisse, & murrhinam potasse scribit.
quare si à vino propter libidinem abstinebant, tanto magis à myr-
rha condito vino abstinuissent, nimirum quod lautissimum atque po-
tentissimum erat. Alterum est à Plauto inter dulcia murrhinam re-
poni: atqui dulcia appellata à vinis distincta erant, imò etiam si
vina fuisse concederetur, myrrha valde amara cum sit vix fieri po-
test, quin mixta vino illud amarum reddat. cuius rei non ignari pes-
simi Hebraei, Christo cruci suffixo, ut recitat Marcus, vinum myr-
rhatum obtulerunt: ut verò alij Evangelistae acetum & fel quasi
utraque portio insuauiissima etiam hostibus offerenda esset. Quod
verò Festus docet, antiquos vsos esse murrhata potione: ita intelli-
gendum est, eam non in quotidiano habuisse vsu, sed interdum adhi-
buisse, religionis vel alterius rei gratia: quo pacto refert Plinius
lib. 27. cap. 7. absinthium sacris Romanis celebratum peculiariter,
quando Latinorum ferijs in quadrigarum certamine victor absin-
thium bibebat. Nec dicat quis Martialem secus sentire scribentem:
Si calidum potas, ardenti murrha Falerno
Conuenit, & melior fit sapor ille mero.
quoniam murrha pro vase myrrhino ab ipso accipitur. Neque etiã
Iulij Scaligeri opinio mihi placet, qui in com. ad librum Theophr. 6.
de Caussis plant. cap. 36. voluit, murrhinam vinum fuisse ex baccis
myrti

H. Mercurial. Variarum

myrti factum. Si quidem nec nomen, nec vllius auctoritas ipsi fauere immò verò vt huiusmodi vinum maxima vi adstringendi pollet, sic in quotidiano vsu haberi minimè potest. Quòd autem Adrianus Iunius, praestans medicus, monstrare conatus est, Murrhinam esse dictam, quasi vinum esset aut altera potio odoribus condita, à ratione quoque alienum videtur. quia etsi nemo dubitet, veteres, vnguenta atque odores vinis commiscuisse, quemadmodum praeter Athenaeum & Pollucem ab eo citatos, Plinius, Plutarchus & Clemens Alexandrinus docuerunt, attamen mulieres, quibus propter omnem libidinis occasionem fugiendam, murrhina loco vini concedebatur, odoratis potionibus vsas esse, minimè vero simile est. Neque verò nomen murrhinae, vt apud omnes scriptores Latinos inuenitur, inde ortum esse potest; praesertim quòd tēpore, quo huiusmodi potio in vsu apud Romanos esse coepit, nondum luxus adeò creuerat, vt huiusmodi odorum voluptates in potionibus etiam mulieres persequerentur. Quamobrem potius ego existimo, murrhinam fuisse artificialem quandam potionem, quae veterum tempestate vulgatissima cum esset, atque à posteris sit intermissa, vix eius remansit nomen, quod vel à similitudine, vel à mixtione, vel ab aliqua alia re fortè captum fuit. Huic sententiae & Festus & Nonius adstipulantur, qui dicunt, murrhinum factitiae potio- nis genus extitisse. Haec inter dulcia potius, quam vina reponenda non ob miram aliquam suauitatem, sed quia huiusmodi dulcibus utebantur frequenter antiqui, quod nequaquam ebrietatem inducant, vt disputat Plutarchus 3. Sympof. 7.

*Quae sint Febres Statae, Typhi, Quotidianae, Quer-
querae. Horatii locus de Hydropse explicatus.*

C A P V T I I.

Nonnulla apud Latinae linguae scriptores februm inueniuntur nomina, quae à medicis vel minimè vsurpantur: cuiusmodi sunt statae febres, quotidianae, querquerae. Statae febres (quae vox apud Plinium est lib. 28. cap. 8.) dicuntur, vt ego puto, omnes illae, quae certis quibusdam diebus affligunt, quasque à Graecis Periodicas esse vocatas scripsit idem Plinius lib. 10. cap. 3. ait enim Festus, Stata sacrificia à Catone & alijs veteribus esse dicta, quae certis diebus fieri debent: ita vt febres Statae op-

tae opponantur Vagis à Celso vocatis, quae scilicet nullam firmam habent diem, qua inuadant, *αλαήτας* dicunt Graeci. Has etiā typhos esse vocatas memorat Isidorus 4. orig. quamquam ab Hippocrate in lib. maiore de morbis, typhi quinque tractentur, qui multum ab eiusmodi febribus differunt: nec aliud esse ab aliquibus putantur, quam stuporis attoniti genera, de quo loquebatur Arnobius lib. 1. aduersus gentes cum dixit quod si mentis elatio, & typhus qui appellatur à Graecis, obstarēt vt lib. ij. quod typhus est, sapientiam dicitis. Porro quotidianae febres tam apud Terentium in Hecyra, quam apud Celsum, Plinium, atque alios, sunt quaecunque singulis diebus vexant, siue sint duae tertianae, siue tres quartanae, siue continua, alias Assidua à Celso nominata: quam enim quotidianā propriè medici nuncupant, atque rarissimè fieri constat, Plinius lib. 28. cap. 16. Graeco nomine Amphimerion vocat. Continuatatas febres & Continentes dixit quandoque Celsus: sed qui ex Latinis Continuas febres dixerint, raros omnino inuenies, huiusmodi verò quotidianam febrem siue continuam *λεπταρην* vocat Lucianus in initio lib. de consec. hist. Ceterum Querqueram febrem eam vocatam reperio antiquitus, quae cum frigore & tremore, à Graeco, *κάρκνη*, vt docet Festus, affligit. Sic Lucilius.

lactans me vt febris querquera. & alibi:

Querquera consequitur febris, capitisque dolores.

Sic referente Prisciano, Plautus in Friccolaria. *Is erat mihi bilis aqua intercus, tussis, febris querquera.* Arnobius in 1. lib. aduersus Gētes, querqueras atque intercutes morbos curasse Christum ait. Et Minutius Felix in Octauio, querquerum morbū videtur appellasse rigorem febres vrentes antecedentem Hipp. 1. Epid. com. 1. tex. 22. vocauit *ρενωδεις* huiusmodi febres. s. in quibus frigus perdurat vsque ad magnam paroxysmi partem, vt ibi Galenus atque 2. de diff. feb. 8. Sed Apuleius in Apolog. & A. Gellius lib. vlt. cap. 1. querceram dixerunt. Nomen huiusmodi, vt opinor, ductum à sonitus imitatione, quem in febre trementes & horrentes edunt, veteres namque plurima hoc pacto nomina effinxisse scimus, Et quoniam de morbis sermonem habuimus, addendus hisce Horatij locus est, qui lib. 2. Carm. ode. 2. hydropici conditiones proponens, appositissimè medicum sic agit:

Crescit indulgens sibi dirus hydrops,

Nec sitim pellit, nisi causa morbi.

Egerit venis, & aquosus albo

Corpore languor.

Etc-

H. Mercurialis Variarum

Etenim cum sint tres species eius morbi; vna; in qua ventus simul & aqua ventri insidet, Tympanitis vocata. altera, in qua solâ aquam venter continet, quam Ascitum vocant: tertia, quando venae & minora totius corporis ambitus spacia praecipue inrer carnem & cutem aquoso humore plena sūt, quae Hypofarca, & Leucophlegmatia, vt Celsus quoque testatur, dicitur. de hac postrema loquēs poeta, eam egregiè depingit, & inter cetera nomen Graecorum, λευκοφλεγματινὸν scilicet quasi exprimens, dixit, Albo corpore, quia sanè sub hoc vitio corpus albescit. Vnde manifestum cuius esse potest, quam ineptè Lambinus Album corpus, pigrum, languidum, & iners interpretari laborauerit. Serenus Horatij imitator sic etiam Hydropem appellauit hocce versu:

Vnguanè quo frangit vires languoris aquosi.
Locus Plinij de Mammis explicatus, & defensus,
Quis morbus Solstitialis. C A P. III.

Linus lib. 3. cap. 6. aquae marinae vtilitates proponens, inter caetera haec scribit, *Mammamas sororientes, praecordia, maciemq; corporis, piscinae maris corrigunt.* vbi duas eruditus dubitandi dedit occasiones, vnam, quid sibi velint sororientes mammae: alteram, quomodo aqua maris, quae extenuat & deficcet, macie corporis corrigere sit idonea. Quod spectat primum dubium, sunt qui putant legendum esse, quemadmodum est in vetustis quibusdâ codicibus, tam manuscriptis, quam impressis, Rigentes, loco Sororientes, quam lectionem nec ego improbo, modo pro rigentibus mammis intelligamus eas, quae ob nimiam lactis copiam valde durefcunt: sic Dioscorides marinam laudat *ωρεος μαμας ωσαρυντας*. Verum lectionem quoque vulgatiorem dictionis, Sororientis, seruari posse existimo, si simpliciter pro Sororientibus, vel Sororientibus, interpretemur tumentes. nam Festus scribit Sororiare dici mammam puellarum, quando primum tumescunt: sic Plautus, Tunc papillae primum sororiebant. Sed quia huiusmodi nimij tumores fiunt, tum à lacte, tum à carne, alijsque mammarum partibus plus iusto crescentibus; potius de prioribus Plinij sententia exponenda erit. Posteriores namque tumores pulchritudinem, & non valetudinem impedire solent. & huiusmodi mulieres vocabant veteres Mammofas, Plautus dixit Mammeatas. neque falsis eae

coer-

coercentur, sed, vt est videre apud Galenum 9. de Simplic. med. capite de Ostreacite, & alibi apud Actium, Auicennam, & alios, refrigerantibus medicamentis. Serenus de his scribens ita loquitur.

Si castigatas studium est praestare papillas,

Ex hedera fertis ambas redimire memento.

& quae sequuntur. Pro secunda dubitatione, nisi pro macie interpretemur *καχεξια*, id est, malum corporis habitum, quem etiā Celsus Tabem, vt Marcellus Virgilius saepè à Plinio accipi testatur, in suis ad Dioscor. com. lib. 5. ca. de Aqua marina, proculdubio aut errasse Plinium, aut vocem illam deprauatam esse dubitandum erit. eo praesertim, quòd quaecumque ibi remedia ab aqua marina proponit Plinius, aut à Dioscor. sumpsisse videtur, aut saltem ab eodem scriptore, à quo sua Dioscor. accepit. Dioscor. verò *καχεξια* meminit, de qua nil loquitur Plinius: nisi fortasse sub macie illam complectatur. Apud Plautū in Triummo, seruus ille, qui Philtoni persuadere studèbat, ne agrum quendam pro dote capere, multas eius agri pessimas conditiones enarrans, inter alias hanc ponit: *Tum autem Syronum, genus quod patientissimum est hominum, nemo extat, qui ibi sex menses vixerit, ita cuncti solstitiali morbo decidunt.* Quo in loco quaesitū est, quis sit Morbus solstitialis. Alij pro comitiali intellexerunt, alij pro repentino, & subitaneo: vt etiam alibi herba solstitialis, quae nata statim moritur. Turnebus doctissimus pro solstitiali morbo ardentissimas febres intellexit, quasi illae sub solstitio maxime vagètur. Sed etsi demus Turnebo, similes febres canicularibus diebus grassari; attamen solstitium à Canicula multorum dierum interuallo remotum est. Quare puto ego solstitialem morbū quemcunque prauum & lethalem vocari, quasi inuere velit ille seruus, neminem ibi potuisse sextū mensem viuere, sed statim vntumquemque tempore solstitiali interire consueuisse. E tenim solstitium periculosum, atque morbosum esse, vnus ante omnes docuit Hippo. lib. de Aere, aquis, & locis. Post quem Arist. 1. sect. Probl. idem confirmat. Causa verò est, morborū multitudo, qui calore veris crescēte gignuntur, & eo magis in regionibus alioquin insalubribus, in quibus cum perniciosiores fiant, promptius incolae interficiuntur vt in maritimis Senarū partibus, atque adeò in ipsius Romae ciuitatis suburbijs, tempestate nostra euenire cōspicimus. Forfan autè & pro morbo solstitiali, non absouum est intelligere, eū qui à Graecis *Συφιασις*, ab Alexadro 1. Pro. 98. *καύμα κεφαλις*, à Plinio ardor capitis, ab Auicenna erysipelas, à Raze sekakilos, ab Hippoc. verò 7. apho. sphaelos cerebri nuncupatur, qui licet potissimum in infantibus oriatur,

H. Mercurialis Variarum

oriatur, attamen fit etiam in adultioribus, & trium dierum spatio
vntumquemque perimere solet in aestate, quando, vt scribit Ale-
xander, potissimum inducitur.

*Quaedam ab Aristotele notata de Menstruis, & de
Morbo pilari. C A P. IIII.*

Hic Aristot. verè, vt dicebat D. Hieronymus,
naturae miraculum fuerit; attamen cum &
ipse homo esset interdù errasse, nequaquam
rationi incongruum videtur: eo magis quòd,
vt ab ipso scriptum est, πάντα κατορθοῦν, καὶ
μὴδὲν ἀμαρτάνειν ἐστὶν ἔργον θεῶν: ἀνθρώποι γὰρ
ἀμαρτάνουσι. Quare si errores aliquos illius
detegere conor, minimè quis me audaciorem
vocabit: quando praesertim etiam eius errores librorum corrupto-
rum mendis excusare possumus. Etenim vnicuique perspectum pu-
to, quod Strabo lib. 13. & Plutarchus in vita Syllae, de libris Aristoteli
memoriae mandarunt, quomodo scilicet primo sub terram oc-
cultati fuerint, ibique ab humore & blattis vitati: tum Appelliconi
Theio magna pecunia venditi: post à Sylla Romam vecti, atque
Tyrannioni Grammatico qui plurima mutauit atque deprauauit,
cōsignati. Sed ad rē venio. Aristoteles lib. 7. Historiae animal. cap. 2.
scribit, paucis mulieribus singulis mensibus fieri menstruas purga-
tiones, plurimis verò tertio mense, & tamen nemo est tam in rerum
cognitione puer, qui nesciat, rem sese contrario modo habere, om-
nes scilicet mulieres singulo mense purgari, raras tertio, vel aliter.
Albertus Magnus, qui vidit huius dicti falsitatem, dum Aristotelem
fere transcribat 9. de Anim. 2. textum illum peruertit, quasi dixe-
rit Philosophus, plurimas singulo mēse purgari, paucas alternis mē-
sibus, seu post tertiū. Augustinus verò Suesitanus in comm. ad eum
librum, vt Aristotelem tueretur, dixit, id forsan verum in eius regio-
nibus fuisse. At nugae sunt. Quare puto ego Arist. vera dixisse, modò
non Gazam interpretem, sed ipsummet auctorem sua lingua, ita lo-
quentem attendamus: καὶ τὰς μὲν συνεχῶς, καὶ ἑκάστον ὀλίγαις (sic
enim, & non ὀλιγάκις, vt in vulgaris codicibus legendum docent an-
tiquus interpres, & Gaza) τὰ κατὰ μὲν ποιεῖται, ὡς μὲν αὖ δὲ τρίτον
τὰς ἀλείψαις. id est, Paucis copiosè singulo menstrua fluunt, tertio men-
se plurimis. Quasi ita sentiat Arist. purgari quidē omnes vnoquoque
mense,

menſe, ſed aliquas ſemper copioſè, plurimas non niſi tertio menſe copioſè. Particulam autem illam, *οὐκ ἔστι*, vel id ſignificare, vel loco alterius quid tale ſignificantis ſubintraffe, vt credam facit Plinij auctoritas, qui omnia fere ab Ariſt. de animalium natura mutuatus, ita lib. 7. cap. 15. de menſtruis loquens ait: *Et tale tantumque omnibus tricenſis diebus malum in muliere exiſtit, & in trimenſtri ſpacio largius.* Iudicabunt eruditiotes, an melius ſentètia tanti viri defendi queat. Verùm patrocinari eidem non poſſum, cum lib. 7. de Hiſt. animal. cap. 11. ſcribit, tota vbera ita fungoſa eſſe, vt ſi in poculo fortè mulier pilum hauſerit, dolor moueatur in mammis (quod malum pilare vocant) neque ſedetur, donec pilus vel preſſus exeat ſponte, vel cum lacte exſugatur. Quasi pilus hauſtus ventriculum, meſeraicas, iecur, atque ad eò venas ipſas non mutatus pertranſire, & ad mammarum cauernas per mille amfractus peruenire queat. quod plane puerile eſt cogitare. Sed in Lectionibus noſtris de mulierum morbis, & quid ſit morbus pilaris, & plura alia medicinae myſteria declarauimus.

De duplici Ficu, Locus Varronis emendatus. Plutarchi ſententia explicata & emendata de Saliſis. C. A. P. V.

Vires quoque, ſicut & noſtrates, ficuum ſtudioſos extitiſſe indicant varia ipſarum, quae habuerunt, genera, tam ſimplicia, quam arte parata; & inter cetera apud ipſos nominatae reperiuntur Ficus duplices: quae quales fuerint nō ſatis, mea ſentètia, explicuerunt Turnebus, atque Lambinus, qui Horatij, Vegetij, & aliorum hac de re mentem interpretantes, ita ſtatuert, maiores ficus, alias marifcas nuncupatas, pro duplicibus eſſe intelligendas. Quod quàm ſit à ratione alienum, atque a Vegetij inſtituto, facile eſt diligenti lectori percipere. Quapropter ſentio ego, Duplicem ficum ab Horatio, Plinio, atque Vegetio eſſe appellatam, de qua ſcribit Columella lib. 12. cap. 15. in hunc modū: *Alij pinguiſſimam quamque viridem ficorum eligunt, & arundine vel digitis diuiſam, dilatant, atque ita areſcere patiuntur: quas deinde bene ſiccatas meridianis teporibus, cum calore ſolis emollitae ſunt, colligunt, & vt eſt mos Afris, atque Hispanis, inter ſe compoſitas comprimunt in figuram*

H. Mercurial. Variarum

figuram stellarum sterculorumque, vel in formam panis redigentes, tum
 rursum in sole assicant, & ita in vasis recondunt. Hactenus Columel-
 la. Ex cuius sermone colligere licet, esse Duplicem vocatam, quo-
 niam in duas partes findebatur, quarum altera alteri superposita, &
 in formam crucis seu stellae compressa, merito duplicata ficus dice-
 batur: erat enim pinguiissima, & iucundissima, ob idque & in mensis,
 & in medicamentis exoptata. Apprimè congruunt huic, quae ab
 Arist. 2. 2. Probl. 9. scripta sunt, vbi quaerens cur caricae in duas par-
 tes diuisae dulcissimae sint, non autem quae vel in plures, vel in nul-
 las? respondet, quia ex partitis in multa humor dulcis diffusus est &
 consumptus: in solidis pars aquæa & insuavis continetur adhuc:
 quorum neutrum bipartitis inest! Ficum duplicem, loco vini du-
 plicis esse restituum, apud Plinium medicum lib. 3. cap. 12. satis
 intelligere potest, qui ipsiusmet verba lib. 4. cap. 16, & Plinij maioris
 lib. 10. cap. 6. conferre, & expendere voluerit. A ficibus ad carnes
 venio. Nam quis fuerit carnem in mythico puluere coquendi mo-
 dus à Varrone apud Nonium indicatus, à nemine notatum obserua-
 ui, ob idque errorem aliquem subesse suspicatus, ita forte legendum
 esse putavi, *Neque in puluere Libyco coquam carnes, quibus satullem cor-
 pora, ac famem ventris.* Etenim memoriae proditum est, plerisque
 in Libyae locis incolas in arenis solis calore pene feruentibus car-
 nes, quibus vescantur, antiquis & nostris temporibus coquere con-
 sueuisse, perinde ac alibi in cinere ad ignem coquantur. Adijciam
 his locum Plutarchi de Salitis carnibus, qui in Quaestion. natural.
 probare nititur, sal, & salsa ad pinguefacienda corpora maximè va-
 lere. Cui sententiae non facile accedo: quandoquidem extenuan-
 di potius, quàm crassefacendi facultatem inesse sali compertum est:
 nisi corpora nimia humiditate luxuriantia, & veluti constipata,
 contabescant. Sic enim existimandum est Apollonium Herophi-
 li discipulum in ijs, quos crassefacere volebat, halicam, & dulcia
 respuisse, salis autem esse usum, vt ficcantia, tenuitateque ape-
 rientia alimentum ad partes nutriendas perferrent. nam ὀχνηα πο-
 tiùs quàm τριχουα eo in loco Plutarchi legendum esse, rationi con-
 sentaneum videtur.

Quo morbo Pherecydes Syrus obierit. An cor uratur
eorum qui cardiaco, & veneno interierunt. CAP. VI.

Pherecydi Syro Pythagorae praeceptorum multa admiratione digna contigisse scriptum est. Etenim absque vilo magistro omnem philosophandi rationem sibi comparauit: cumque ceteri carminibus rerum naturas scriberet, ipse primus, ut docet Apuleius, soluta oratione uti coepit. Sed de mortis eius genere controuersum est. Nam pediculari morbo ipsum interiisse memoriae prodiderunt Aristoteles. 5. de Hist. animalium cap. 31. Plutarchus in Sylla, Serenus medicus, Aelianus lib. 4. de Varia hist. cap. 28. Ceterum Plinius lib. 7. cap. 51. non pediculis, sed copia serpentium ex illius corpore erumpente Pherecydem expirasse tradit. quod similiter scripsit Apuleius 2. Floridorum. In hac controuersia fuerunt, qui putarunt, apud Plinium alium esse morbum, quo interijt Pherecydes, alium pedicularem: eo magis quod ipsemet lib. 11. cap. 33. Alcmanem poetam, & Syllam dictatorem, pediculis obijisse dicit: ut etiam Arist. Plutarchus, & alij testati sunt. Ego vero sum huius sententiae, Plinium & Apulejum pro serpentibus, quibus perhibet esse extinctum Pherecydem, nil aliud intellexisse, quam pediculos: & fortasse aemulati sunt hac in re Diodorus Siculum, qui lib. 3. ca. 3. de Acridophagorum morbo sermonem habens, modo *φθειρας* appellat modo *ερπυγας*. Vbi etiam cum eam gentem quandoque magna scorpionum copia infestatam scribat, ad memoriam reuocat Galeni & Theophrasti contradictionem, quorum hic 4. de Caussis plant. 10. hominem a scorpione ictum non interire, ille vero interire tradit: nisi dicatur, Theophrastum esse loquutum de Italicis scorpionibus, ac alijs quibusdam, quos innocuos esse affirmat Plinius. Ceterum pedicularem morbum in corde fieri, ut Aegyptios, qui mortuorum corpora, valetudinum causas cognoscendi gratia, diligenter perscrutabantur, inuenisse testatur ille Plinius medicus lib. 4. cap. 11. omnino fabulosum puto: quum neque humores prauos, nedum animalia noxia cordi appropinquare natura patiatur, ut Arist. in lib. de partib. animal. scribit. Vtrum autem verum sit quod tanquam popolare & vulgatum narrat Plinius lib. 11. cap. 37. cor morbo cardiaco interemptorum non vri, sicuti nec veneno sublato: haud certus sum: quia cum cor nullum magnum affectum sustineat, secundum

Mer. Var. Lect.

O

Aristo-

201 H. Mercurialis Variarum

Aristotelem & medicos necessariū plane est, si incombustibile reddi debet, id ob aliquam insignem affectionem pati. Praeterea venena, vt quā plurimorum generum sunt, sic varijs modis necem inferunt: ob idque minimē veritati consonum est, cor à quolibet veneno flammis resistendi facultatem acquirere, frustra que disputatum fuit, an Germanicus obierit cardiaco morbo, an veneno, quòd cor eius vri non potuerit.

*Antipherontis casus ex Aristot. examinatus, Pliny
locus de Peste correctus, & expensus, Locus
Celsi emendatus. C A P. V I I.*

Proponam hoc in loco eruditis philosophis Aristot. locum, nondum quod ego sciam, ita discussum, vt diligenter considerent, num sententia nostra rationi magis consentanea sit. Is enim lib. 3. Meteorol. narrat cuiusdam historiam, qui semper ante se propriam imaginem ex aduerso intuentem cernebat. cuius euentus causam reddens, eam fuisse inquit, quòd cum heberem videndi aciem haberet, radij visuales minus longe permeare poterant, sed statim ab ipso aere reflexi, illam reddebant imaginem. quòd pariter confirmavit Seneca lib. 1. Quaest. nat. cap. 3. Atqui huiusmodi ratio valde infirma mihi videtur, quoniam infiniti propè sunt, qui videndi imbecillitate cuiuslibet gradus laborant, neque tamen simile quicquam ipsis contingit. Praeterea imagines in aere repraesentatae cum sint tenues, solum ab acuto visu discerni posse videntur: propterea id lupo ceruario perspicacissimo animali tribuunt, vt expressas in aere imagines discernat: accedit his aerem continuo agitari, ob quòd necessarium est, vt imagines discindantur, ac propterea conspici etiam ab oculatissimo nequeant. Itaque hunc euentum illius potius ad corruptae imaginationis vitium ego sanè retulerim: si quidē scribit Gale. de Symp. causis, cap. 2. aliquibus interdum humores ante oculos apparere, quos qui habent, idolum quoddam se videre in aere imaginantur: atque id cum dicat euenire vt plurimū à somno surgentibus, pueris, atque ebrijs, monstrat etiam vigilatibus ac sobrijs euenire posse, sed quā rarissimè, vt huic etiā casus raritas consentiat. Haec sententia eo magis confirmatur, quòd si Antipheron fuit ille, vt putarunt Alexander,

xander, & Olympiodorus, cuius meminit Arist. lib. de Memoria & remin. (sive fuerit Oritanus, sive Tarentinus) is profecto corruptae imaginationis erat, ut potuerit, instar ebriorum, idolum propriū in aere se videre imaginari. Sextus Empiricus lib. 1. Hypot. c. 14. Aristotelem ait cuiusdam Thasij meminisse, qui hominis imaginē perpetuò seipsum antecedere dicebat. Num autem is fuerit, de quo supra locutus sum, etsi compertum nō sit, puto tamen eundem fuisse: ut simul hoc testimonio conuincar, in 3. Meteorol. intelligendū esse, virum nō propriam, sed aliam quampiam imaginē aspiceri consueuisse. Hic inuitor, ut Cor. Celsi locū expendam, qui lib. 7. de oculorum suffusionibus agens, eas dicit esse incurabiles, quarum color est caeruleus: cum Paulus Aegineta has curabiles omnino faciat, & iure. Quare loco, Caeruleus, potius legēdum erit, Cereus: eo magis, quod haec oratio. Si suffusioni color caeruleus est, aut auri similis, minimè accommodata videtur, quod inter caeruleum & aureum colorem nulla propè sit similitudo, ut maxima est inter cereum, & aureum, tantummodo maiore & minore differentes gradu. Neque verò quicquam obstat, quod hoc nomē Cereus quam rarissime apud Latinae linguae auctores colorem significare inueniatur: quia etiam Celsus aliquibus vsus est, quae rara erant. quanquam interdū quoque colorem huiusmodi nomine significari obseruatū est, quemadmodum apud Martialem hoc disticho:

Cerea quae patulo luceat ficedula lumbos
ut tibi Cum tibi forte datur, si sapias, adde piper.

ubi miror, cur Grammatici nonnulli pro Cereō intelligant Pinguē: cum vnicuique res intimius consideranti perspicuum esse possit, ad colorem, non ad pinguedinem eam vocem esse referendam. Accius apud Sipontinum sic vocat ficedulas cereas à calore. Virgil. in Buc.

— addam cerea pruna.
Magis que cera luteum noua prunum.

Sed dimissis oculis, alteram Plinij non inutilem emēdationem proponam: apud quem lib. 7. in fine cap. 50. haec scripta inueniuntur: *Qua in re obseruatum, à meridiana partibus ad occasum solis pestilentia semper ire, nec vniquam fere aliter, nisi hieme, nec ut ternos excedat menses.* In quibus verbis tria dicuntur, quae minimè experientia comprobantur. Vnum est, semper pestem incipere à meridionali plaga: Alterum, solū hieme fieri: Tertium, solū tres mēses durare. Nam ut alia praeteream, quis nescit, pestem vere & autumno potius gra-

301 H. Mercurial. Variarum

fari, hieme, quando omnes desinunt putredines, minui & aboleri? Quis praeterea ignorat, saepe annos plurimos ita pestem continuasse, ut integra regna extinxerit? immo verò Gal. quoties conqueratur, pestem suo tempore grassatam adeo perdurasse, omnes facile ex eius monumentis intelligunt. Quamobrè apud Plinium non Meridianis, puto legendum: sed, In meridianis: quemadmodum & aliqui manuscripti, & etià nonnulli antiqui typis excusi codices habent. Sic enim rationi consonum est, in meridionalibus hieme, quando apud ipsas tepor est, putredinis parens, fieri pestem: quae deinde ab immensis aestibus ita citò extinguitur, ut tres menses, quibus solis hiemalis quaedam constitutio est, non pertranseat.

In Vitulo marino quaedam notata. De pisce Empiro &

Thynno. Locus Lucily emendatus. CAP. VIII.

DE vitulo marino plùrìma narrant scriptores, quae iure omnibus admirationem pariunt. Inter cetera illud primum est, quod D. Basilii septima in Hexameron homelia memoriae tradidit, cum catulos proprios aliquare perterritos, & fugientes in vterum suum rursum recipere. Quod quidem notatum ab alijs haecenus non animaduerti: referunt tamen, qui Indiarum descriptionem nobis reliquerunt, animal quoddam in Hispania noua reperiri, bursam quandam exterius in ventre habens, ubi foetus secum fugientes, ne pereant, vel rapiantur, magna cura abscondit. Plutarchus autem in libello de amore erga prolem, mustellas marinas narrat viuum intra se partum edere, quae exire foras ad pascendum permittunt, mox dormituum intra viscera denuò recipiunt Puerum iam natum in vterum reuertisse, quo tempore Saguntum ab Annibale deletum est, inter exempla prodigiorum memorat Plin. lib. 7. cap. 3. Alterum verò est, quod scribunt Arist. Plinius, Aelianus, atque alij vsque adeo homini inuidum animal esse phocam, ut capta euomat proprium coagululum, ne possit ad epilepsiam curandam (contra quam putatur mirifice valere: etsi Cael. Aurelianus id auxilij damnet) in vsu haberi. quamquam hac in re non paruam auctorum varietatem inspicere licet. Etenim Aelianus lib. 3. cap. 19. in hunc modum scribit: *φάκη δὲ, ὡς ἀκούω, τὴν πρὸς τὴν αὐτῆς ἐκροφῆν, ἵνα μὴ τοῖς ἐπιληπτικοῖς ἢ ἰατρῶν.* id est. *Vitulus marinus (ut audio) proprium coagululum exarbet, ne id epilepticis sit auxilio.* Plutarchus verò 7. Symp. 3.

ἰτε καὶ καταπίνεσα φώκητιν ἀναλισκομένη. quo in loco, malè à Cruferio intellecto, non *πίτω*, sed *πιτύω* legēdum esse, ex Aeliano facile conuincitur; vt ex his duobus grauissimis scriptoribus colligatur, phocam suū coagulū, dū se videt captā, deglutire. Ceterū coagulū cū in vētriculo animalium fiat, atque ibi maneat, quomodo deiorari possit, nequaquam video. Vnde meliūs censuit Plinius, qui vitulum marinū non deuorare, sed euomere coagulū suū perhibet. Nec obijciendū est, dum vomitur coagulū, non negari hominibus, sed potiūs offerri: quoniam coagulū terrestriū animalium sicut solum efficax est, quando nō mutatum cum ventriculo ex animali capitur, sic vbi extra solum eijcitur virtutem omnem proculdubio amittit. Et quia de piscibus sermo est, adnectam huic nonnulla alia minime vulgaria. Gregorius Nazianzenus in ijs carminibus, in quibus praecepta dedit Virginibus, cuiusdam piscis mentionem facit, quem *ἐμπυρον* vocari monstrat, hisce versibus.

Ἰχθύς δ' ἐμπυρος ἔστι, καὶ ἐπιδ' ἀμύξαι ἀπίσω

Ἐμπυρος, αἰθόμενος δ' ἐμέσης δελάμεται ἄλιος.

Eiusdem meminisse videtur Laertius in fine vitae Empedoclis, vbi eius sententiam de animarum transmigraione proponens, sic loquentem facit:

Ἡ δὲ γὰρ πρὸς ἐγὼ γενόμενος κῆρος τε, κόρη τε,

Θάλασσης τ', οἴνου τε, καὶ ἄλλοις ἐμπυρος ἰχθύς.

Quamquam D. Basilus 8. Homelia in Hexameron huiusmodi sententiam innuens, non *ἐμπυρος*, sed *ἐνάλιος* legisse videtur. Ceterum quis sit piscis *ἐμπυρος*, nondum vidi quicquam certi constitutum: alijs interpretantibus assarum, alijs igneas rubrasque maculas habentem, propter quas apud Athenaeum in 8. pisces nonnulli fluuiatiles *ἐμπυρῶντες* dicuntur: alijs verba ad Salamandram, de qua in antecedenti sermone loquitur, referētibus. Ego verò alias existimaui, hunc piscē esse Stellā vocatā: de qua Arist. 5. de Histo. animal. 15. & Arist. sequenti Plutarchus, Plinius, Albertus Magnus, scribunt, esse adeo feruidā, vt quaecunque tangat, vel poret, statim adurat. Sed cū Gregorius scribat, empyrum minimè igne domari, & accēsum in medio mari lucere. nō admodū certus sum, cui sentētia inhaeream. Quærēt studiosi, an textus Gregorij sit corruptus, an vere vllus talis inueniatur piscis. Thynni abdomina salita, quae Graeci *ἠμοτάειρον* vocāt, in delicijs fuisse apud veteres, sicut nec hodie contemnuntur, ex hisce verbis Lucillij à Nonio, & Gellio citatis facilè colligitur.

Ad coenam adducam, & primūm hisce abdomina Thynni

Aduenientibus prima dabo, cephalamque carnem.

Mer. Var. Lect.

O iij

vbi pi-

H. Mercurial. Variarum

ubi pisces etiam antiquitus Carnes vocatos esse apparet. Et quoniam Lucillij meminimus, eius locum, ut restitui debeat, indicare placet. Sic legitur apud Nonium.

Audini quem febris una, atque una ἀπιψία

Vini inquam haustus unus potuit tollere.

qui versus postremus procul dubio mendosus cum sit, iurarem sic restituendum esse;

Vini non quem (nunquam) haustus (cyathus) unus potuit tollere.

Veteres enim, quemadmodum etiam hodie populariter fit, Haustum vocabant potum vna vice factum: vnde haustum facere erat potare, ut adnotavit Sipontinus, & Ovidius 3. Fast. inquit, Exiguus haustibus bibere.

Locus Arist. & Plinij de Pilis palpebrarum expensus.

Locus Clementis Alex. ex Athenaeo restitutus.

Locus Hippocratis de Veste Dorica. CAP. VIII.

Cribit Arist. 3. de Hist. animal. 11. ijs, qui nimia vtuntur venere, pilos à palpebris defluere: quod item confirmatum inuenitur apud Pliniū lib. 11. cap. 37. vt hac ratione non sit adeo mirum, in Gallica lue correptis, palpebras depilari, quippe qui plerunque libidinosi, & veneris nimis dediti sint. Sed quid ibidem haec verba Plinij significēt ignoro, Mulieribus vero etiam infectae quotidiano. nisi vel vox, Quotidiano, mendosa fit, vel alia desit, scilicet Pigmento, aut quid simile. Etenim mulieres etiam antiquissimis temporibus, quemadmodum nostris, genas depingere consueuisse, nemo dubitat: sed praeceteris id abunde testatum facit Clemens Alexand. 3. Paedagogi lib. cap. 2. vbi muliebrem in fucandis vultibus vanitatem detestans, quosdam Alexidis poetae versus inducit, qui similiter apud Athenaeum lib. 13. sed paullo diuersi leguntur. Inter quos tres hi sunt.

Τὰς ὄφρυς πυρρὰς ἔχει τις, ζωγραφῶσιν ἀσβόλω

Συμβεβήκε εἶναι μέλαρ, κατέπλασε λιμυθίω,

Ἀδύοχρος λίαν τις ἔστι, πικτύων δ' ἐντέβεται.

Quae postrema verba cum sint corrupta, interpreti Latino multa falsa commiscendi occasionem dederunt. Quare corrigenda sunt: quemadmodum apud Athenaeum leguntur, *πικτύων τ' ἐντέβεται.*

Erat

Erat *ωαψιέρος* vnguenti genus quò mulieres immodicum vultus candorem minuebant: sic, vt puto, appellatum, quòd huiuscemodi eumentis color pueros & amantes delectaret, vel potius quòd cõponeretur ex ea herba, quae *ωαψιέρος* vocatur: quãquam Pausanias perhibet, Sicyone in vno tãtùm Veneris septo nasci: Est locus Hippo. in lib. de Natura pueri, vbi res humiditas compressas incalefcere, atque interdum vri docens, exemplo Doricarum vestium confirmare nititur: nempe quas compressas, perinde ac ab igne conflagrassent, interdum se vidisse testatur. Cornarius qui legit *δωρικὰ* Pelliceas vestes transtulit, Gorraeus verò simpliciter Vestes Doricas. Ego autem cùm huiusmodi vocem à nemine adhuc vsurpatam inuenirim, legendum puto, *δωρικὰ* magisque Gorraeo accedo: quia Doricarum vestium mentionem facit Herodotus lib. 5. quas forte ex materia facile combustibili contextas fuisse fieri potest: quãdo praesertim pelliceas non adedò facile vri experientia cõprobat. illud huic loco placet adnectere, non facile haberi ex scriptoribus, veteres vltos esse pellibus ita lanatis & concinnatis vsos ad depellendum frigus, quemadmodum hodie apud omnes est in vsu, scio antiquissimis temporibus plerasque gentes pellibus, & pro indumentis, & prostratis esse vsas, sed omni tempore, nec solum ad arcendum frigus, vt nouissimis temporibus.

Qui morbi sint Oscedo, Corcus. C. A. P. X.

Aulus Gellius Noctium Atticarum lib. 5. cap. vlt. quendam narrat in iure stantem, clarè nimis atque sonorè oscitauisse: ob quod propè fuit, vt plecteretur, tanquam illud indicium vagi animi foret, & hallucinantis, & fluxae, atque asperae securitatis. Sed cùm ille deierasset, inuitissimum sese, ac repugnantem oscitatione victum, tenerique eo vitio, quod Oscedo appellatur, tum notae iam destinatae exceptum esse. Ex quibus Gellij verbis colligitur, oscedinem nil aliud afferre mali, nisi inuitas oscitationes. Isidorus autem lib. 4. Etymolog. cap. 8. de eodem vitio sermonē habens, hunc in modum illud definiuit: *Oscedo est, quae infantium ora vlcerauntur, dicta ex languore oscitantium.* Vnde secundum hunc scriptorem oscedo idem est, quod apud Graecos medicos Aphtha, apud Arabas Alcola, apud Aretaeum Vlcera Syriaca & Aegyptia, sic vocata, quòd in ijs regionibus magnus eiusmodi vlcera

801 H. Mercurialis Variarum

vlcera prouentus sit, quae cum oris internas partes penè vrant,
 & depascantur, os crebrò aperiri, & oscitantes emulari faciunt. Ego
 verò oscedinem vitium oris aliud puto extitisse: & forsan id quod
 Plinius lib. 25. cap. 3. Stomacacem, quasi dicas, oris vitium à medi-
 cis Graeco nomine vocatum tradit: nam herbam Britannicam,
 quam ait illi morbo auxiliatam esse, ad oscedinem similiter curan-
 dam fuisse commendatam testati sunt Apuleius, & Marcellus Em-
 piricus cap. 11. vbi eum manifestè oscedinem ab aphthis separasse
 cognoscitur. Accedit & Quinti Sereni auctoritas, qui inter dentiū,
 & oris vitia oscedinem connumerat, tanquam morbus esset, qui os
 depascens, tandem dentes decidere faceret, vnde forsan oscedinis,
 quasi os edentis nomen emanasse, si existimet quis, non errabit. Vt
 eunque sit, oscedo minimè vitium esse potest, quo homines tantum-
 modo frequenter oscitare cogantur: quandoquidem Hippo. de hoc
 fermonem habens lib. 2. & 6. Epid. com. 2. tex. 10. dicebat, *συνήθειον
 χασμίων ἐν τῆ ἐκείνῳ μακρόπνευσ*, id est, *Frequentiam oscitationum longa
 spiratio est remedium*. quem locum dum exponeret. Galenus 3. de
 Diff. resp. 10. eodem pacto scripsit, Sanari à retento spiritu oscita-
 tionem, quo singultum. immo verò idem Hippoc. 7. Apho. 52. oscita-
 tionem etiam vino aequaliter aquae permixto finiri docuit. Vt ob
 haec omnia minimè debuerint medici in multis conquirendis auxi-
 liorum generibus adeò esse solliciti, si oscedo, ita leue malum fuisset.
 Neque pariter opinandum est, eum à Gellio nominatum tam
 faeuo morbo laborasse, qualis ab alijs statuitur oscedo: alioqui in
 iure stare & respondere quomodo potuisset, non video. Quamobrè
 apud Gellium forsan praestabit, Oscitatio, & non Oscedo legere: vt
 vitium illud fuerit, quod ab Hippoc. sub crebris oscitationibus lo-
 co citato comprehensum est: non cuius Isidorus, aut alij memine-
 runt. Haëtenus de Oscedine. Ceterum Marcellus Empiricus sui li-
 bri cap. 21. morbum quendam nominat, quem haëtenus apud neminem
 alium inuenire mihi licuit, & est Corcus: cuius remedia nulla
 alia proponit, nisi meras incantationes. vt hinc conijciam, nomen
 illud magicum potiùs, quàm medicum esse. Veruntamen si quis
 coniecturae locus esse potest, cum inter praecordiorū vitia à Mar-
 cello recenseatur, quis forsan existimare posset, morbum aliquem
 praecordiorum extitisse: eo magis quòd Plinius lib. 20. cap. 15. &
 32. herbae cuiusdam mentionem facit, quam Corchorum esse voca-
 tam, & praecordijs auxiliari docet.

Quis

Quis sit morbus qui insputatur. quis Sonticus. an Colicus morbus Hippocrati notus fuerit. Quis canis morbus apud Gal. C A P. XI.

Morbus, qui insputatur, à Plauto in Captiuis omnium primo sic appellatus, quis esset apud veteres, in controuersiam posuerunt eruditissimi viri: & extiterunt, qui Herpetem miliarem aliàs Volaticam nuncupatam, fuisse constituerent, ea ratione adducti, quòd huiusmodi genus vlcera non modò contagiosum sit, quale suum facit Plautus, verumetiam à vulgari- bus atque medicis frequentissimè sputo curetur. Veruntamen horum sententiam satis Plinij auctoritas refellere videtur, qui libro decimo capite 23. & lib. 28. capite tertio, disertissimis verbis monstrat, epilepsiam eam fuisse morbum, qui insputabatur. Sed incertum est adhuc, quis fuerit insputandi modus, cum à nemine ita explicatum inueniatur, quin semper dubitandi relinquatur occasio. At sum ego eius sententiae, id fecisse priscos hac in re, quod faciunt hodie in plerisque regionibus, vt vbi epilepticus vel occurrit, vel morbus nominatur, sputum emittatur, tanquam huiusmodi conspuatio ad auertendam à sese morbi perniciem conferat. Neque vero simile videtur, vel in aegrotantis faciem, vel alio pacto aduersus ipsum conspuitionem faciendi consuetudinem extitisse. Epilepsiam esse morbum sonticum apud veteres, vt credam facit in primis auctoritas Plinij. qui lib. 36. cap. 19. verba transferens Dioscoridis, de lapide Gagate, vbi hic habet epilepsiam, ille transtulit sonticum morbum. Adhaec glossario habetur sonticus morbus *ἰσπὰ νόσος*. praeterea in lege 12. Tabu. vetabatur, ne quis in ius vocatus excusaret morbum vllum, praeter sonticum, nam qui decumbant ob grauem morbum, sanè citra legem erant excusati, sed qui leuiter aegrotabant, ij omnes vocati, necesse erat vt adessent, praeterea laborantes morbo comitali, quòd & in foro, & in comitijs infaustum haberetur, si quando epilepticus in morbum incidisset, neque verò Festum improbo, apud quem Aelius stilo ait sonticum morbum in 12. Tabu. significare certum cum iusta causa, neque Gellium, qui lib. vltimo cap. 1. scribit, legumlatores pro morbo sontico intellexisse quemcunque vehementiorem vim grauiter nocendi

H. Mercurial. Variarum

cendi habentem, nam Iulianus lib. 42. Dig. de re iud. id clarè defini-
 uit, vbi fonticum morbum esse existimat, qui rei agendaè impedi-
 mento sit, quòd similiter scriptis mandatum est à Venuleio lib. 21.
 Dig. De edic. edicto in fine. Cur porrò Hera, vt est apud Laertiũ
 aestimationem vocarit sacrum morbum, non satis intelligo. Sed
 forsan haec erant vocabula populi, vt illud de quo Galenus primo
 Progn. 22. vbi frequentem oculorum nictationem naturalem, *ἰσθη*
 vocari scribit, quod tamen à nullo alio proditum habetur, etsi etiam
 in antiqua eius libri interpretatione ea verba desiderentur. Ab epi-
 lepsia ad Colicum dolorem transeo: quem nec ab Hippoc. nec an-
 te Cornel. Celsum ab vllò alio veterum medicinae scriptorum no-
 minatum habemus: immo Plinius lib. 36. cap. 1. auctor est. Tiberiũ
 Imperatorem omnium primum id genus morbi esse expertum. Vn-
 de mirantur complures, quomodo Hippocratem vel vulgatissimus
 morbus latere, vel frequentissimus eius aetate non esse potuerit.
 Res autem mea sententia ita sese habet. morbum quidem colicum
 & fuisse & innotuisse antiquitùs, sed Ilei nomine esse vocatum. Om-
 nia enim intestinorum atque ventris tormina vno ferè Ilei vocabu-
 lo significata apud antiquos medicos intelligunt, qui in ipsorum
 monumentis voluendis diligenter sunt versati, Facit autem compro-
 batam magis hanc nostram sententiam grauissimi scriptoris Corne-
 lij Celsi auctoritas, qui lib. 4. cap. 13. ita scribit. *Diocles Carystius te-
 nuioris intestini morbum χόρδα-σον, plenioris ειλειδὸν nominauit. A ple-
 riisque nunc video priorem illum ειλειδὸν, hunc κωλικὸν, nominari.* Sic
 Marcellus cap. 29. Ileum vel colum. Sed & illud multò magis du-
 bium videtur, nempe in quo morbi genere contineatur Canis mor-
 bus à Galeno vocatus. Is enim. 2. de Diff. puls. lib. cap. 3. varias Ca-
 nis nominis significationes proponens, inter aetera ait, quandoque
 morbum in facie significare. Scio apud Hesygium, Fauorinum,
 & alios, morbi canis vocati mentionem haberi: at quis sit, à ne-
 mine adhuc explicatum inueni, nisi *κυνικὸν σπασμὸν* qui est oris
 tortura ab alijs, intellectum existimemus, quasi simul & Canis no-
 minaretur.

Locus Plinij emendatus. Locus Plutarchi explicatus.
Quid sit Colostrum. CAP. XII.

Vi Plinij codices fuisse valde deprauatos negant, ij profectò aut non legisse, aut saltem se se non gustasse eum auctorem ostendunt: vsque adedò aperta, atque nullo auctore digna errata saepe in ipsis commentarijs reperiuntur, quale est quod lib. 2. cap. 27. in fine sub his verbis habetur: *Aues nec venas nec artérias habent.* Quam sententiam absurdissimã esse, vt facile est videre, sic Apes, & non Aues legendum esse quisque vel mediocri iudicio praeditus facile consentiet. Et miror sane vsque adedò foedum, & apertum mendum tamdiu sustineri potuisse. Scribit Plutarchus lib. de Comparatione ignis & aquae, in secandis cadaueribus nouacularum acies non aliam ob causam habetari, quàm propter immensum eorum frigus. Quod etsi id efficere quandoque fatear, aliam tamen in se rationem subesse arbitror. Experientia enim comprobatum est, pepones; aliosque plurimos fructus, qui vel calidi & humidi sunt, vel saltem non multum frigidum, cum cultris inciduntur, eorum aciem obtundere. quem effectum potius corpusculis viscidis quibusdam adscribendum puto, quae adhaerendo acutiem ferri remittant. Comprobatur autem hoc quoniam prout huiusmodi corpuscula paulatim dissipantur: & euanescent, sic cultris pristina acies restituitur. Et ne sit vlla penè inter res hoc capite tractandas similitudo; addam nonnulla de Lacte. Aristot. iij. de Partibus animalium cap. 15. reddens causam, propter quam lepus coagulum habeat, hunc in modum scribit: *τὸ δὲ δασύπνοδι γίνεται πνεύμα, ἀπὸ τῶν νεμεσίων ἐπιώδη πλάσσει. ὁ γὰρ τοιοῦτος χυμὸς σπένδνται ἐν τῇ κοιλίᾳ τὸ γάλα τοῖς ἐμβρύοις.* Quae verba sic transtulit Gaza, *Lepori coagulum fit quoniam herbam succi lactei pascatur: talis enim humor lac in ventriculo infantium stringit, facitque colostrum.* Sed mea sententia duos errores non obscuros commisit Theodorus: vnum, quòd haec verba, *ἐπιώδη πλάσσει*, &c. non rectè, Herbam succi lactei, interpretatus est. Nam vt alibi indicauimus, *ὁ πᾶς* tam apud Hippocratem quàm apud alios pro coagulo *κατ' ἐχθρὸν* capitur: quo quidem pacto ab Aristotele capi verò similis est, nempe qui dicat, iccirco coagulum habere leporem, quòd is herbam
coaguli

H. Mercurialis Variarum

coaguli effectricem pascatur. Sed forsan Gaza Plinium etiam hæc in re imitari voluit, qui eam vocem ex Graecis sic saepe interpretari consuevit. Alterum, & forsan multo maiorem, cum addidit ea verba, Facitque colostrum, quae nec in Aristotele leguntur, nec vera sunt. Siquidem colostrum, siue coluſtra, vt docet Nonius Marcellus, est lac nouum in mammillis. Lucilius lib. 8. Satyra 10.

Hiberam insulam fomento omni colore coluſtra.

& Laberius in Virgine :

Siquidem mea coluſtra fretus terris studere fecisset sumere aquam ex fonte.

item Plautus in Poenulo .

Meum cor, mea Coloſtra, meus molliculus caſeus.

Plinius lib. 28. cap. 9. Concipere nutrices exitiosum est. Hi sunt enim infantes, qui Coloſtrati appellantur, densato lacte in caſei speciem. Est autem Coloſtra prima à partu spongiositas lactis. Item libro 11. capite 41. Pullis earum, vbi pingue pabulum, biduo à partu maternum lac gustasse lethale est genus mali vocatur coloſtratio. Ex quibus omnibus clarissimum est, pueros vocari coloſtratos, qui aut lacte matris, quae mox peperit, aut nutricis praegnantis vtuntur: atque ob id coloſtrum seu coloſtram dici, aut lac nouum, aut lac mulieris vtero gerentis. At nec illud de lacte est silentio praetereundum, quandoque propter eius copiam (vt dixit Aristoteles loco citato) alioquin pinguis & boni, pueris contingere conuulsiones. Quod à Galeno nequaquam fuisse notatum, indicat Rabi Moyses 9. Aphor. part. Cum tamen id Lucretius non ignorauerit qui in 1. lib. de Natura, ita scripsit.

—hinc candens lacteus humor

Vberibus manas distentis, hinc noua proles

Artubus infirmis teneras lasciuia per herbas

Ludit, lacte mero mentes percussa nouellas.

Quid

Quid sit Ruminatio, & quomodo fiat.

CAP. XIII.

Oaguli habita in superiori capite mentio, eorū animalium, quae ruminantia dicuntur, sermo nem habendi cupiditatem mihi peperit, quorū natura à nemine, quod sciam, est hactenus ita explicata, vt illius tractatio absoluta cense-ri possit. cū tamen circa ipsam multa sint nō minùs scitu, quàm admiratione digna. Ego quicquid vel longa obseruatione didici, vel ipse excogitavi, huic quinto libro mandaturus, ab ipsa potissimum voce incipiam. Quod *μῆρυκαζεν*, vel *μῆρυκαίν* dicunt Graeci, Latini vocant Ruminare: quae tamen voces Graecis duo praecipuè significant. vnum est, minutim incidere: alterum, ex alto trahere. quasi nil aliud sit Ruminatio, quàm cibi ex ventriculo in os attractio. Latinis porrò ruminatio à ruma, quam veteres vocabant Mammam, deducta videtur: quasi ruminare, sit rumare, seu fugere mammam, quando, dum ruminant animalia, mammam ore tractare videntur. Seruius autem, qui ruminare nil aliud dixit, nisi mandere & reuomere, in Bucolicis à ruma, eminente gutturis parte, aut à rumine, quae ex Nonio est ventriculi, vbi cibus conficitur, pars, nomen deductum arbitratur, cuius sententia nequaquam mihi improbat: quanquam potest illud vocabulum ab erumnis quoque manasse, quando Arnobius contra Gentes lib. 7. scribit, erumnas esse prima in gurgulionibus capita, quae deijcere cibos & referre, à natura est ruminatoribus vitulis datum. De modo autem, quo fit ruminatio, inuenio nihil controuersiae inter Aristotelem & Galenum. Censet enim Aristoteles, ruminantibus animalibus, quatuor esse ventriculos: nimirum ventrem, reticulum, omasum, & abomasum: atque cibum remansum ex vno in alterum mitti, quousque à postremo in intestina labatur: ita vt in primo disponatur, in secundo incipiat confici, in tertio adhuc magis coquatur, in vltimo verò perfectam adipiscatur coctionem. Verum Galenus 6. de Ana. administ. capi. 3. cibum, ait, primò ex ventriculo reuomi in os: deinde ab ore in reticulum, inde in omasum, tandem in abomasum mitti. Et ne quis dubitet quomodo secunda vice in reticulum, non autem prima, labatur, sciendum est, foramen in gula esse satis angustum,

H. Mercurial. Variarum

stum, quod pertingit in reticulum, & per quod cibus prima vice, cum sit crassior & solidior, adhuc minimè transire potest: transit vero secunda vice, quando liquidus & mollis ita factus est, vt iam transire queat. Conciliare tamen licet Aristotelem & Galenum, si dicamus, illum loqui de tempore, quo inde per foramen commune ingreditur reticulum, & sic in alios ventres absque eo, quòd ad os redeat: Galenum verò sermonem habere de tempore ruminacionis, quod, vt dicemus, minimè perpetuum est. Atque hoc solum intelligendum esse de ijs ruminantibus, quae plures habent ventres. Quod si aliqua sint, quae ruminant, & vnum ventrem habeant, vt narrat Aristoteles de Mure Pontico, & in Leuitico habetur de Lepore & Cuniculo: procul dubio cibum remansum ad eundem ventriculum rursus mitti oportet.

De fine ruminacionis. Locus Galeni examinatus & correctus. Cur ruminantia careant dentibus superioribus, & plures ventres habeant.

C A P. XIII.

Nam vero finem, propter quem ruminacionis opus à natura huiusmodi animalibus ingenitum fuit, certè nullum meliorem assignare possumus eo, quem Aristot. & alij proposuerunt: scilicet vt melior fiat cibi asperi & solidi praeparatio, coctio que. Etenim cum animalia ruminantia vt plurimum careant dentibus superioribus, atque cibo aspero & arido vescantur, fit vt ab asperitate cibi palatus & lingua vellicentur: vn de ipsum aliqui ob inopiam dentium vix mutatum deglutientes, immittunt in ventriculum: qui etiam cum asperitate & duritie eiusdem cibi vehementer expungatur: expultrix vis ea punctione excitata, cibum extrudere nititur: quod cum per foramen commune reticulo non concedatur facere, quia cibus tunc crassior adhuc est, quàm vt possit illae transire, in os retrudit, vbi iterum & melius praeparatus in reticulum statim mittitur. Ad quòd facilius obtinendum, dicit Petrus Apponensis 10. proble. 43. magnopere auxiliari villos in gula existentes duplices, magis longos quàm latos: auxiliatur etiam & fitus: quando quidem vt Aristoteles quarto de Histo. Animal. vlti. & Plinius

& Plinius libro decimo cap. 13. potius iacentia ruminant, quam stantia: eò quòd dum iacent ventriculus comprimitur a terra, compressus verò facilius idem in os repellit, sicuti videmus vomentes facile id agere, si manu ventriculum comprimant. Itaque ruminatio videtur omnino huic inferuire, vt cibus & melius praepararetur & coquatur, alioqui & sua praenatura, & ob inopiam dentium coctu difficilis. Ex quo etiam colligitur, quòd scribit Aristoteles 3. de Part. animal. 14. & D. Basilius in Hexameron homilia. 9. id verum esse: nimirum hisce animalibus datos esse plures ventres, quia carebant dentibus superioribus, ob cornua ad tutelam ipsis necessaria. Neque Galenum satis mirari possum 6. de Anat. administ. 3. scribentem, animalia huiusmodi habere plures ventres, & non indigere superioribus dentibus, quòd vtantur cibo duro & spinoso. Nam licet Aristoteles scribat de camelo, eum non eguisse dentibus superioribus, quia plures ventres habuit, non tamen dicit, quia vtitur cibo duro, propter quem erant potius parandi multi quam pauci. Nisi dicamus Galeni contextum esse apud Graecos & Latinos deprauatum, ac legendum ita esse: *ἀλλ' ἐ δὲ διότι κρεῖσσορα, ὅτι τὸ πλεῖον ἔχει γαστρῶν, ἢ μὲν πρῶτες, ἀλλὰ καὶ φρυγανῶν καὶ ἄλλων τροφῶν, καὶ δὲ εἰς αὐτῶν ἀποθεῖν ὁ δὲ ἐπιπῶν.* id est: *Sed non quia cornua gerunt, ideo plures ventres habent vel ruminant. At quia cibo aspero duroque vescuntur, ac superioribus dentibus carent.* Igitur sic res se habet: his animalibus propter tutelam necessaria fuisse cornua, in cornibus autem fabricandis materiam terrestrem totam ferè consumptam nequaquam sufficere dentibus superioribus faciendis: & quia cibus durus eis conueniebat ratione complexionis ipsorum, qui propter dentium inopiam, & exiguam praeparationem, difficulter concoquendus erat, coacta est natura plures ventres pro dentibus enlargiri, Camelus verò, qui & ipse plurimo cibo duro eadè ratione vesci debebat, haudquaquam, si omnes dentes & ventrem habuisset, eum probè conficere potuisset, ob naturae frigiditatem. Vnde melius fuit, vt haberet quatuor ventres, & materia dentium superiorum in palato & lingua duris efficiendis consumeretur. Porro omnia his dentibus priuata animalia duro esse palato, vt existimat Auerroes, equidem non puto: nimirum cum in cornigeris materia in cornibus fabricandis ita consumpta sit, vt non semper palato & linguae durandis sufficere queat. Atqui si quaeratur, Cur potius facti sint quatuor, non autem plures neque pauciores, Auer. in com. ad 3. de Part. animal. ca. 14. primo causas reddit, ob quas plures ventres hisce animalibus sint dati, inquit fuisse causas, priuationem dentium, cibi duritiem, concoquendi

* mirari desinet si castigata Galenum legat in quo priuata & expungenda ut postea legit.

H. Mercurialis Variarum

coquendi imbecillitatem (quae fit aut propter caloris nativi infirmitatem, aut propter ineptitudinem instrumentorum coctioni destinatorum) longam distantiam, & magnam cibi ad membra nutrienda dissimilitudinem, ita ut pluribus opus sit transmutationibus. Fuisse verò quatuor, nec plures, paucioresve, ob eam causam putat Auerroës: ut primus venter cibum inconcoctum reciperet, quod est velut horreum, nihilque fere in illum operaretur: alij verò tres conficerent: qui etiam tres extiterunt, quoniam sic naturae commodum fuit. Nam tria habent duo extrema, atque medium. primus incipit cibum conficere, medius in cibum mediocriter operatur, tertius ipsum perficit.

Quae ruminent: Aristotelis locus expensus.

CAPUT XV.

Quae sint animalia ruminantia, definisse videtur Aristot. 2. de Hist. animal. 17. & 9. de Hist. vlti. quem sequitur Galenus 6. de Anat. admin. 3. & 2. de Natura humana 6. & 1. de Artic. 28. vbi quae carent dentibus superioribus, & plures habent ventres, ea omnia ruminare dixit: quae verò superiores dentes habent, nec ruminare posse, nec multos habere ventres, excipit mus rem Ponticum, & piscem quendam, qui vocatur *Murex*, de quo & Hesychius. Athenaeus verò, Basilius, ac alij, inter pisces scaurū quoque ruminare tradunt. Quae animalium genera vescuntur cibo tenero, & habent vnum ventrem, ac vtrinque dentes, minime ruminant; quamquam Auerroës perhibet (forsan scaurum intelligens) quoddam piscis genus existimatum esse ruminare, quia careat dentibus superioribus. At circa has sententias dubia non pauca suboriuntur. Vnum, quia in Leuitico scriptū est, etiam leporem & cuniculum ruminare. Praeterea narrat Plinius lib. 11. c. 17. elephantum quatuor habere vtres, quem tamen nemo dixit ruminare: ut ob haec dicendum videatur: vel hos scriptores esse hallucinatos, vel Aristotelem & Galenū haec ignorasse. Vnde praestabit forsitan ita statuere; cum eodem Aristotele, nempe animalia ruminantia esse cuncta illa, quae coagulum, dum lactant, habent. Cur verò lepus, cuniculus & mus Ponticus ruminent, & vnum solum ventrem habeant, opinor esse rationem, quoniam parua sint animalia, plures ventres habere non potuerunt. Etenim videmus

demus quaecunque habent eos, vel magna esse, vel saltem non parua. Quia verò ventrem nequaquam crassum, sed tenuem & pinguedinis expertem (nam leporem, & cuniculum non pinguescere Plinius lib. 11. cap. 37. dixit, & sensus confirmat) habuerunt, ideo cibū alioqui mollem non facile sustinent, praesertim quādo multus sumitur, nec dentibus bene praeparatur, sed statim ob timorem deglutitur: ob quod ventriculus oneratus, cibum illum remittit in os; vbi rursus eatenus praeparatur, quatenus à ventriculo facile confici queat. Immo vt in dissectionibus videmus, cum natura lepori & cuniculo ventriculum gracilem, ac tenuissimis membranis cuteque tectum dedisset, neque quatuor ventres dare potuisset, vt reliqua ratione haec cōpensaret, praeter ruminationem duo fecit: primò, intestina gracilia ojs pro ventriculo vno parauit; deinde caecum intestinum, quod in alijs paruum effecerat, in his amplissimum atque capacissimum omnium effecit, quo esset tanquam postremus quidam ventriculus, vbi absolueretur chylus, siquidem huiusmodi intestinum semper materia chylosa plenum inuenitur. Elephante autem quòd habuerit quatuor ventres, in causa esse potuit corporis magnitudo, & forsitan paucitas dentium superiorum, quos quatuor solum habere, & veterum auctoritate, & experientia compertum est. Quanquam melius est fateamur, Plinium errasse, cum Aristotelem malè intellexerit, qui 2. de hist. animal. cap. 2. Scribit, Elephanti intestina adeo sinuosa esse, vt quatuor ventres habere videatur: sicut pariter fefellit lib. 11. ca. 37. vbi dixit, ruminantia geminum ventrem habere. Verum obijciat aliquis? Si ruminantia in concoquendo cibo laborant, ergo deberent flatum plurimos reddere, & eructare, quòd tamen ab Aristotele 10. Probl. 43. negatum est ea facere. Respondeo propter duas causas in hisce animalibus neque flatum neq; eructationem fieri. Prima est, quia cibo vescuntur omnis flatum experte nimirū, duro atq; arido. Altera, quoniam in primo ventre, vt diximus ex Aristotele, ferè nihil cibum mutatur, vnde nec flatum possunt gigni: in alijs autem & si cibum alteretur, atque aliquis oboritur flatum, tamen longior est tractus, quàm vt ad os flatum illi perueniant. Cur verò Aristoteles 3. de Partibus animalium dixerit, habentium vnum ventrem lac non coagulari, nisi leporis, certè ignoro: cum Hippocrates lib. de Aere aquis & locis, & 5. de Morbis; necnon Herodotus tradat, apud Scythas equarum lacte coagulato fieri caseum vocatum Hippacem: nisi dicamus, ipsum de ea, quae fit in ventriculo, nō autem de artificiosa coagulatione, verba fecisse.

Mer. Var. Lect.

P

Quando

H. Mercurial. Variarum

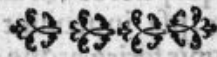
*Quando ruminent animalia. Error Alberti Magni.
Locus Hippocratis explicatus. Cur coagulum ha
beant ruminantia, & cur in tertio ventre.*

C A P V T X V I.

Vo tempore ruminent animalia sic constituta, nemo in controuersiam reuocauit. Clarè etenim apparet, tempore, quo lacte nutriuntur, nullū ruminare: eo quia lac facilè coctu, præparatum & liquidum est, ita vt per foramẽ cõmune cum reticulo in illud e ventre labatur. Albertus Magnus 7. de Animal. c. 4. sentit, ruminantia post septimum aetatis mēsem ruminare. Sed puto hunc virum deceptum esse ex mala verborum Aristotelis intelligentia: qui cū loco nuper citato scribit, ruminantia solum id septem anni mensibus agere, in alium sensum Philosophi orationem accepit. Quamobrem dicendum est, post lactationem animalia incipere ruminationem, atque eam fieri septem dūtaxat anni mensibus, & praesertim hieme. Ratio est, quoniam vere & aestatis initio, quando herbae sunt teneriusculae, facilius praeparantur & mutantur in ventre, neq; illum vlllo pacto exasperant, aut facultatem expultricem stimulant: vbi verò herbae sunt duriores & siccae, vt in fine aestatis, autumno, & potissimum hieme, tum aegrius mutantur, & propterea ventrem vellicant & perturbant, sicque ad reuocandum facultatem expultricem concitant. Etenim dicebat Hippocrat. 1. de Art. 28. boues male agere hieme: quia non possunt depasci herbas alioqui humiles, & iccirco extenuari, cruraque ipsis facile luxari, vere autem refici, & melius se habere, quando iam herbae grandiusculae sunt, ex quo loco elicitur, qñ herbas siccas mandunt atque ruminant, non belle nutriri. quod item reliquis contingere ruminantibus existimandum est. Cõmunes, quas hæcenus mihi contigit ruminantium condiciones colligere, duae sunt. Vna est, coagulum cuncta habere tempore lactationis: altera, sicca esse, neque adipem habere, sed vel seuum, vt cornigera, vel neque seuum, neque adipem, vt cuniculus & lepus, quem scribit Plinius lib. 11. cap. 37. non pinguescere; vel paucum, vt camelus. Cur ipsis insit coagulum, quod nihil aliud est, quàm lac in casei formam redactum, & quasi fermentatum, nulla po
tior

rior assignari potest ratio, quam vel siccitas temperaturae, merito cuius in ventriculo spissatur lac, atque caseatur: ut ita dicam; vel siccitas atque facultas herbarum coagulantium, quibus matres, dum lactant, vescuntur. Scimus namque multas esse herbas, ut cnicum, carduum, & alias, quibus pastores ad lac coagulandum utuntur. Rem autem ita se habere etiam Aristoteles testatus fuit, qui 9. de Hist. animal. ult. scriptum reliquit, inter utrinque dentata animalia leporem habere coagulum, quia vescitur herba coagulandi vi praedita: quae utrum sit Satyrion, an lactuca leporina ab Apuleio nominata, non est nunc disputandi locus, eo maxime, quod alibi huiusmodi Aristot. sententia a nobis copiose examinata fuit. Haec igitur est causa coaguli; quae reperitur in ruminantibus, scilicet temperatura, vel facultas pabuli coagulatoria, vel utraque. Iam vero quod non pinguescant lepores & cuniculi, eadem siccitas causa dici potest: quemadmodum & Arist. 3. de Partib. animal. capite 5. ei adscripsisse videtur in cornigeris seu generationem, quod scribit fieri, ubi in sanguine multae terrae commixtum est, paucum aquae. Dubitabit hic iure quispiam, cur in habentibus plures ventres coagulum in omaso solum inueniatur. Huius rei causam se explicuisse in Probl. tradit Arist. 9. de Hist. animal. ult. Sed cum in ijs, quae habentur, illud non reperiatur, putandum est, Arist. in Physicis problematibus, quae desiderantur, a Plutarcho, Apollonio, Athenaeo, Laertioque citatis, illud declarasse. Ego si quicquam in hac re proferre licet, dicerem, in primo ventre lac parum mutari, in secundo mutari quidem atque incallescere; sed non adeo, ut possit in casei formam crasse fieri; in quarto percoqui, & statim in intestina, inde per meseraicas in corpus distribui; in tertio vero solum crasse fieri posse, atque ibi retineri: tum quia locus satis calet, & lac praeparatum iam est, ut facile crasse fieri queat; tum quia sic crasse factum non facile per foramen abomaso & omaso commune in abdomen transmittitur. Quare inuenitur coagulum in omaso, quia ibi causa effectrix, nimirum calor, magis crasse facere valet, & quia simul retineri potest: in alijs vel non aequae calor viget, vel ob lubricitatem, si fiat, ut in abomaso retineri nequit. Unde assentiri nunquam potui Auerrois, qui 3. de Part. anim. ult. coagulum esse excrementum digestionis tertij ventriculi, atque ob illud, tanquam vesicam propter bilem, id factum esse contendit.

H. Mercurial. Variarum

*Loca Hippocratis, & Aristotelis de Risu, & in-
somnia puerorum examinata.*

C A P. XVII.

N lib. de Septimestri & Octimestri partu (ma-
le enim in duos partitus est, siue fuerit Hippoc.
auctor, siue potius Polybus, vt sentit Clemens
Alexan. vj. Strom.) scriptum habetur, pueros
statim in lucem editos, tam uigilantes, quam
dormientes, sponte ridere, atque flere: id ta-
men interesse, quod vbi uigilant, nunquam ti-
tillati, alioue modo excitati, nisi post quadra-
gesimum diem rideant. quasi indicare uelit, risum homini partim
natura, partim disciplina comparari. At Arist. 7. de Hist. animal. cap.
10. qui plurima bona ab Hipp. ijs in libris, atque alibi mutuatus, Po-
lybum quidem interdum, Hippocratem nunquam nominat, diuer-
sam sententiam secutus, dixit, pueros ante quadraginta dies uigi-
lantes nec ridere, nec flere, sed tantum dormientes. Mea sententia
est pueros ut à vagitu inchoant hanc miserijs plenam uitam, ita ferius
risum auspicari: siq; statim à partu & dormientes & uigilantes ride-
re interdum uidentur, id potius conuulsionis cuiusdam (quod de ri-
su Sardonio fertur) leuis in risus formam labia distrahentis, quam ue-
ri risus opus esse. Porro infantes nuper in lucem editos nullo pacto
somnia, sed plurimis post quartum duntaxat annum insomnia con-
tingere, ut putauit Arist. 4. de Hist. animal. c. 10. rationi, medicis & ex-
perientiae repugnat. Rationi quidem, quod cum insomnia in phan-
tasia fiant, atque secundum hanc pueri saltem post ablatione non
minus quam belluae operentur, etiam insomnia in ipsis fieri par est.
Medicis similiter huiusmodi sententia aduersatur, quoniam Hippo-
3. Aphor. 24. morbos, quibus aetas infantilis subijcitur, recensens, in-
ter alios enumerat pauores in insomnijs factos, quos Gal. ob uentri-
culum copia lactis indigesti grauatum contingere monet: immo ue-
rò Razes & Auicenna, qui Hippocr. sententiam confirmarunt, post
duos à natiuitate menses somnare, licet non recordentur somnio-
rum, tradunt. Postremò qui pueros vix ambulare, & loqui incipiē-
tes obseruant, experientia ipsa inueniunt, plurimos eorum saepe
in somnis loqui, exilire, pugnis ferire, atque gesta diurna dormientes
quasi repetere, non secus atque adulti somniantes agunt. Vt ex his
omnibus

omnibus perspectissimum unicuique esse queat, multo ante quartum annum pueris, secus ac Aristoteles sensit, insomnia euenire. nisi Philosophum maximum ita tueri placeat, quasi puerorum in somnis visa in earum actionum ordine statuenda sint, quas ipsemet Aristot. initio quinti lib. de gen. animal. exemplo ambulantium simulque dormientium, medias inter operationes vigilantium, atque insomnia facit. vel potius dicamus, vt idem Aristoteles 7. de hist. animal. cap. 10. infantes quidem somniare, sed somniorum memoriam non conseruare, nisi sero, & post quartum vel quintum annum. Quod autem scribit Plinius lib. 5. cap. 8. Atlantas populos insomnia non videre, qualia reliqui mortales, valde mihi suspectum est: cum nullum hominum genus reperiri queat, quod brutis in animae functionibus cedat: idem vero Aristoteles li-

bro x. de hist. animal. capite ultimo tradit, praeter hominem somniare quoque boues, equos, canes, pecora capras.

FINIS LIBRI QVINTI.

Mer. Var. Lec.

P ūj HIERO.

HIER. MERCVRIALIS VARIARVM IN MEDICINAE

Auctoribus, & alijs Lectionum.

Liber Sextus.

Καῖσος, *Causa, caussarij. Quis morbus Cardiacus.*
Quis Aqualiculus. C A P. I.

ΑΥΣΟΝ Καῖσωμα, & Καῖσωνα apud Graecos medicinae auctores esse ardorem, seu febrem ardentem nemo in con-
trouersia posuit. At, quid sit causa aliquando Latinis, & qui caussarij, non satis inuenio explicatum. Mea est sententia, caussae vocabulum interdum apud scriptotes nihil aliud significare quam valetudinem malam, sed non admodum grauem: Sic Plinius lib. 20. cap. 9. dixit, renum caussas malam eorum valetudinē. Caussarij verò dicuntur tum ij, qui leui qualibet de causa morbos incurrunt, tum qui aliquo pacto malè habent. Seneca epist. 69. sic in animo nostro sūt quasi caussariae partes, quibus adhibenda curatio est. Plin. lib. 25. c. 5. minime sanguinem excreantibus; caussarij vel latere vel faucibus, Spartianus in Hadriano. omnes (inquit) caussarios liberalitatibus subleuauit. Marcellus quoq; Empiricus dentem caussarium, & oculum caussarium dixit, quo pacto Vegetius in causa esse, pro malè affici vsurpauit. Puto autem inde huiusmodi appellationem acceptam esse, q̄ ita affecti, habeant semper caussas, quibus sese apud omnes excusent. Atque hunc in modum loquitur. Atq; id fecerunt, ne caussatio ista aegri corporis perpetuam vacationem daret fidem detrectantibus. Cardiacum morbum apud medicos Graecos non cordis, sed oris ventriculi, q̄

καρδία

Lectio. VI. 116

καρδιακὸν veteres appellant, affectum quendam esse, non solū Galenus
 Paullus, Aetius atq; alij docuerunt, verūmeriam Aphrodisiensis Ale
 xander lib. de anima 1. ca. 3. & inter Latinos Cornelius Celsus, ma
 gnae auctoritatis scriptor lib. 3. c. 19. Auerroes autē lib. 3. collecta
 neorum c. 25. cum inter cordis morbus vnā cum Syncope, & tremo
 re cardiacam recenseat, aliud à Graecis morbi genus intellexisse vi
 detur; atq; forsā, id est quod Marcellus Empiricus (vt alias dixi
 mus) vocauit Corcum: Plautus Cordolium, vulgus suspirium, (quā
 quam apud veteres aliud suspirium esse constat) Ceterū Latini scri
 ptores an Graecis consenserint in Cardiaci significatione valdē an
 ceptum. Etenim recentiores nonnulli in id consensisse videntur, vt
 Cardiacus Latinorum morbus, & Graecorum non differant, quasi
 sit oris vetriculi ab humoribus acrisus cōmorfi affectus, inter quos
 est Lambinus in comm. ad 2. lib. sermonum Horatij, sat. 3. & pleriq;
 alij. Inductos autem hos esse existimo Celsi auctoritate lib. 3. ca. 20.
 vbi Cardiacum morbum languente stomacho fieri tradit. Ego verō
 apud Latinos Cardiacam aegritudinem etiam esse Syncopen à Ga
 leno, & alijs Cardiacam vocatam, vel καρδιαγγιον à Gal. 4. lib. acut.
 65. indicatum, animaeve defectionem, vt suspicer, multis cōiecturis
 moueor. Primò enim perspectum est vnicuique, Caelium Aurelia
 num scriptorem medicinae inter Latinos vetustissimū, lib. 2. de acu
 tis pals. vbi longissimo sermone Cardiacam tractat, non aliam aegri
 tudinem intelligere, quā συχωπη, siue λειποψυχίαν, aut potius
 λειποθυμίαν: tum si Plinij loca, vbi hoc vocabulo vtitur, examine
 mus, facile erit comprehendere, apud ipsum non oris ventriculi, sed
 cordis morbum significari: quandoquidē remedia sinistrae māmae,
 quae est cordis secundum vulgares regio, non stomachi ori, in Car
 diacis apponenda praecipit. Etenim lib. 20. c. 8. ait, & Cardiacis illi
 nuntur super sinistram mammam ex aceto. lib. 23. c. 9. & Cardiacis
 in mamma sinistra, lib. 24. cap. 13. Cardiacis vel sic per se imponun
 tur à mamma sinistra, item stomachi doloribus. Ad haec cum in affe
 ctione oris ventriculi vinum non tutum sit, & vt ait Celsus, ad vinū
 festinare non oporteat, nisi necesse sit, dicatq; Plinius lib. 23. cap. 2.
 Cardiacorum morbo vnicam spem in vino esse, manifestē videtur
 Syncopem ipsam designare sub Cardiaco morbo, cui Syncopi sem
 per vinum ex vsu est, ad quam respiciens luuenalis, vina generosa
 Cardiacis accommodata, & necessaria facit his versibus, Sat. v. *nil*
ipse capillato diffusum consule potat,
Calcatamq; tenet bellis socialibus uuam
Cardiaco nunquam cyathum missurus amico.

P iij

Quae

Dii H. Mercurial. Variarum

Quae tamen in oris ventriculi affectione Cardiaca omnino (vt dixi) damnat Celsus. Praeterea M. Cicero Cardiacos cum alijs recenset, qui mente alienantur: Celsus verò citato loco, in Cardiaco Graecorum morbo constare mentem scribit, vt non videatur dubitandum, quin Cardiacus Latinorum morbus non sit semper oris ventriculi affectus, sed & cordis, atq; is, qui in syncope Cardiaca, & animi deliquium nuncupatur. Accedit hisce, quòd si (vt ex Plinij auctoritate alibi diximus) eorum, qui Cardiaca intereunt, cor vri non potest, sane id insigniter in ea aegritudine affici, & ob id à Cardiaca Graecorum, sub qua os ventriculi offensus est, non parum distare; Quà sententiam (si licet nostra brutorum vitijs conferre) Vegetius lib. 2. mulorum medicinae cap. 4. apertissimè confirmat, hunc in modum scribens: *Cardiacus is est, cui cor dolet: Cardiacus autem fit, quoties sanguinis illa corruptio stomachi, vel thoracis impleuerit venas, cerebrumq; percusserit, cor etiam pestiferi humoris labe constrinxerit, quae valetudo inducit mentis alienationem, & corporis sudore monstratur, ex quo diffillimè liberatur.* Conspicius magis est error recentiorum circa aqualiculi (de quo etiam nonnulla diximus in 1. cap. libri primi) significatum, quem dicunt haud totum ventrem animalium, & praesertim suum designare, sed solum eam partem, vbi sordes recipiuntur. Sùt autem decepti auctoritate Theodori Gazae, qui apud Aristotelem lib. 1. de hist. anim. cap. 13. partem ventris infimam *ὀπίσθιον* vocatam, aqualiculum nescio quo spiritu interpretatus est. Aqualiculum verò esse locum vbi conficiuntur cibi clarè demonstrat Seneca epist. 91. ira scribens. *Receptas, inquit, in os fruges concurrentes inter se durities dentium frangit, & quicquid excidit ad eosdem dentes, lingua refertur, tunc verò salivae miscetur, vt facilius per fauces lubricas transeat, cum peruenit in ventrem, aqualiculi feruore concoquitur, tunc demum corpori accedit.* Vegetius quoque lib. j. Veterinariae, cap. 40. explicantissimis hisce verbis Senecae sententiam confirmat. *Primum venter ipse qui aqualiculus nominatur, totius corporis obtinet dominatum, in cuius capacitate cibus potioq. miscetur, ac per digestionem naturali calore decoctus, separatis humoribus partem ad substantiam membrorum conuertit in sanguinem, & partem in urinas resoluit, partemque secum trahit in stercorea.* Rursus ibidem: *atque in intestinorum partibus, quae ducuntur ab aqualiculo usque ad collum, quod appellatur *ὀπίσθιον*.* Tertulianus in libello aduersus Phycicos: *Deus enim tibi venter est, & pulmò templum, & aqualiculus altare.* Augustinus etiam lib. contra Secundinum Manichaeum, ca. 22. Manducando eas in officina aqualiculi purgantis. Ceterum cum Marcellus Empiricus cap. 20. aqualiculum

culum à stomacho distinguat, fortè pro stomacho (quod aliàs monuimus) os ventriculi intellexit, pro aqualiculo verò eiusdem fundum, quem pariter alios intellexisse non est rationi dissentaneum, si consideremus eos ita appellasse locum, vbi prae calore cibi conficiuntur, cuiusmodi ventriculi fundum à medicis nuncupatū esse nemo ignorat. Isidorus lib. xj, orig. porci aqualiculum esse, atque hinc ad ventrè fieri translationē docet, cui videtur fauere auctor glossarij hisce verbis, κοιλια aqualicum, κοιλιδιον ἐκ ζεσδον aqualiculum, vel loco dictionis aqualicum, legendum etiam esse aqualiculum puto.

Quid sit ωμόλιον apud Hippocratem, Hesychium, Glossarij auctor, & Favorinus correcti, Nonnulla de ficis ex Hippocrate, atque de eadem, et sanguine ex Aristotele animaduersa quaedam. CAP. II.

Vocis huius ωμόλιον, quam interpretes ferè semper linum crudum malè vertunt, varium apud Graecos scriptores fuisse vsum inuenio. Plutarchus in lib. περὶ ἀδολεχίας vbi tonsoris cuiusdam garruli meminit, sic lineum pannum quem collo barbitonfores circumligat appellasse videtur. Apud Galenum verò lib. de cōpos. medic. s. l. in fine cap. 1. clarū est nihil aliud significare, quàm asperum & rudem pannum lineum. Ceterum apud Athenaeum lib. ix. & apud Eustathium v. lib. Odyss. ωμόλιον nihil aliud significare cōstat, quàm id linei panni genus, quo veteres manus conspurcatas & sordidas detergebāt, quodque vt melius emundaret, ex crassiore & asperiore, necdum cōcto, seu dealbato lino contextum fuisse rationi consentaneum est, quemadmodum & id forsā intelligi potest lib. 2. Gal. ad Glauconem cap. vj. cū, vt rudes, & sordidae mappae calefactae ad sōuendum in ventris doloribus vsurpētur, praecipit: licet aliqui interpretes loco ωμόλιον: σπερμόλιον ibidem legisse videantur: in glossario vetere, reperitur ita scriptum, linteum ωμόλιον, & rursus, ωμόλιον crudarium, vbi potius sudarium esse legendum difficile non est iudicare. In Hesychio verò, & in Favorino lexicographis, ωμόλια τὰ ἄγρια ὀθόνια, vbi in vtroque ωμόλινα legendum esse nemo nō videt. In cap. 40. Ecclesiastici ωμόλιον genus panni linei omniū vilissimi, quale saccum alias, aut apud nonnullos populos caneuacium vocatum inuenitur significare. Ad Hippocratem venio

H. Mercurial. Variarum

venio, apud quem cū decies & quare plus minusve huiusmodi vox
 vsurpata habeatur in lib. de fistulis, eam pro filo crudo, id est, nec
 aqua nec lixiniō vnquam macerato accipi non dubito, quem dein-
 de imitatus est Paullus lib. vj. ca. v. & ante ipsum Cornelius Celsus,
 vbi de fistulis tractat. Verūm lib. 2. de morbis, nec non lib. *ἐν τῷ πρῶτῳ βιβλίῳ*
ἐν τῷ πρῶτῳ βιβλίῳ, cum iubeat in suppuratione thoracis, atque in aqua
 intercutem, post factam incisionem, modiceque pus & aquam edu-
 ctam, fieri linimenta *ἐκ τῆς ὠμολίνης*, adducor vt credam, ijs in locis
 vel interpretandum esse linum à lineis quisquilijs emundatum, vel
 stuppam ipsam vocatā, quam & hodie chirurgos ad varia linimenta
 vsurare scimus. In lib. porrò de natura muliebri; vbi paullò post
 medium semel, & item in fine mentionem *ὠμολίνης* facit, cum ita scri-
 bit, *ἐπι ὀθονίου ὠμολίνης*, pannum ex lino crudo tenuiorem intelligen-
 dum esse puto; quo etiam pacto legendum in 1. lib. de morbis mu-
 lieb. non autem *ἐπι κτενίης ὠμολίνης*, vt habetur in vulgatis codicibus,
 & vt Cornarius errorem ignorans, malè interpretatus est, absque la-
 bore cognoscere potest, qui animaduertat idem medicamentum sub
 ijsdem penè verbis describi, quod bis in lib. de natura muliebri de-
 scriptum legitur. At quod me magis anxium tenet, illud est, Hippo-
 cratem, siue alium auctorem in lib. *ἐν τῷ πρῶτῳ βιβλίῳ*, in Ischiade & poda-
 gra, cum caetera remedia non conferunt, locos dolentes *ὠμολίνης* vti
 mandare, quae vsitio quomodo, & qua materia fieri debeat, cum hoc
 tempore remedium non sit vsitatum, nō sum admodum certus, nisi
 eo in loco etiam stuppam rudiorem interpretemur, quasi haec ma-
 teria minori molestia, & celerius comburat, quàm vel candens fer-
 rum, vel lignum. nam in lib. de internis affectionibus carneas partes
 ferro candente, osseas autem ac nerueas fungis vult esse vrendas, for-
 tasse quòd carnes cum humidae sint, valentiorē atque sicciorem
 ignem sustinent: quae verò sunt siccae, vt ossa & nerui, nisi blandiore
 igne tractentur, periculum imminet, ne exsiccata nimis corrumpantur,
 & propriam amittant constitutionem. Gnidium granum vrendi
 facultate pollere omnes sciunt. hoc autem scribit Plinius, cap. 21.
 lib. 13. appellatum esse ab aliquibus linū. Hippocrates in libro mo-
 do citato *ἐν τῷ πρῶτῳ βιβλίῳ*, praeclarè de vomitu concitando scri-
 bens, vult inter caetera ad vomitum faciliorem reddendum accom-
 modata, illud quoque esse obseruandum, vt inter edendum frequē-
 ter, & paullum bibatur, a cibo autem vinum multum dulce sumatur,
 simulque ficus, placenta, & mellita accipiantur, addit esse vomendū,
 donec ficus exeant, hoc est, vsquequo totus cibus acceptus exierit:
 etenim ficus etli primò sumptas, exire post omnem alium cibum.

οἰνόν

Aristo-

Aristoteles quoque forsan ab Hippocrate edoctus scripsit 1. Probl. vigesima secundae sectionis, quo in loco huiusce eventus causam indagans dixit, id fieri, quod ficus suo pondere statim fundum petat, atque inde solum post reliquos cibos exeat. At mea est sententia illud potius contingere, quia ficus praesertim ficca, tenacitate sua firmius adglutinatus ventriculi tunicis, ut iccirco diutius adhaereat, neque nisi vomitu aliorum ciborum antecedente euulsa prodeat. Quis enim credat ficum cydonio, pyris, carne bubula esse grauiorē? Aequius illud quoque ferendum est, quod ubique ferè idem philosophus, praesertim 2. de Part. animal. cap. 4. profitetur, sanguinem scilicet intra corpus nequaquam concrescere, quod prae calore semper humidior conseruetur, extra verò congelari ob frigus, quo accedente humor aqueus effluit; ob idque sanguinem aliquem fibris, quae partes frigidae sunt, priuatum, minus congelari etiā extra corpus. nam ut sit verum sanguini corpore effuso deesse calorē, qui eum conseruabat, natium, ac propterea eum congelari; attamen falsum est, illum & intra corpora nō concrescere, quādoquidem & per vrinam, & per sedem, & vomitum non rarò sanguinis conglobati grumos reijci cōspicimus, qui quidē non ob frigus, cū ex corpore calente veniat, sed quia à proprijs locis, quorū facultate peculiari conseruatur omne locatum, discedens, à vi sui conseruatrice deseritur.

Loca Aristotelis expensa, Gaza reprehensus. Loca Hippocratis examinata de Anthino unguento, Et de vino anthosmia. CAP. III.

Aristoteles 5. Probl. sect. Probl. v. quaerens, *ἢ τὶ κίβδηλιῶντες καὶ οἱ ὑπὸ λιμῆ* pedum tumoribus afficiuntur, eam vnam esse rationē scribit, quod tam fame laborantes, quā *κίβδηλιῶντες* consumuntur, illi quod prorsus alimento destituantur, hi verò quod cibo, quem capiunt minimè perfruantur. Qui sint apud Aristotelem *κίβδηλιῶντες* non satis expressisse videtur Gaza, cum vertit, cibo vitioso vescentes: nam ut verum est interdum pedes ijs intumescere, qui prauis cibus nutriuntur, sic plerumque fallit; quare fatius est vertere, pallentes, seu ictericos: nā eam vocem id significare adnotauit Hesychius, praeterquā quod res ipsa & mirè quadrat. Siquidem longa icteritia laborantes, & pallentes, cū cibum quem sumunt praebile nequeant conficere, ex eo

811 H. Mercurialis Variarum

ex eo humores crudi geniti, & suo pondere inferiora petentes, pedum tumores inducunt. Porro de inedia laborantibus prae inertia, hunc in modum scribit Hesiodus lib. ἐργων καὶ ἡμέρ.

Μή σε κακὴ χειμῶνος ἀμυχανὴ καταμάρψῃ, μὴ οἰσθαί εὐρησθῇ
 ἢ λιπὴν πενήνῃ λεπτῇ δὲ παχυῶν πόδα χειρὶ πρέζεις ὀπίσσω bulli

Quem locum dum interpretaretur Proclus, ita scriptum reliquit:

ἕως τῆ πόδα χειρὶ πρέζεις, τῶν λιματτόντων τῆς πόδας φησὶ παχυέσθαι, τὸ δὲ ἄλλο σῶμα λεπτιώσθαι; καὶ εἰς νόμος ἐφέστω, μὴ ἐξείναι πατρὶ πόδας ὑποθέσθαι ἕως ἂν ὄξει λιμὸν παχυθῇ τῆς πόδας. ἴσως δὲ καὶ τὴν ὑπὸ καθίσσεως καὶ ἀργίας πάχυνσιν δηλοῖ τῆς πόδων. γίνεται γὰρ τῆ το τοῖς ὅτι πολὺ καθυμῶν εἶναι οὐδὲ ἐν τοῖς ἀλλοῖς οἰσθαί ἀργῆς καθίσσεως, λεπτῇ χειρὶ ὄξει λιμὸν τῆς παχέως ὄντας πόδας πρέζεις ὡς ὁ Πλάταρχος ἔδειται γὰρ τὸ ἐν ἡμῖν θερμὸν ἵνα μένῃ ἐξωθεν τερφῆς, καὶ ἐδελόμενον διαπαντὸς τὸ σῶμα, καὶ αὐτῆ τὴν ὑποσῶν. ὄξει ἀδένεια δὲ ἀδυνατουῦ ἀλλοιωσά τὸ ὑποσῶμενον ἀπεπτον ἀφίσιον. καὶ αὐτὸ μὲν τὰ μέσα καὶ τὰ ἀνω λεπτιώει τῆ σῶματος ἐν οἷς ἐὰν πλείον ἐκείνο δὲ ἄρα τὸ ἀπεπτον εἰς τὸ κάτω φέρεται, καὶ ἔτω δὴ παχύνει τῆς πόδας. id est: Quousque pedem manu premens foueam facias, fame laborantium pedes aut crassescere, reliquum verò corpus extenuari. Et in epheso lege cautum erat patri minime licere filios exponere donec ob famem sibi pedes essent crassifaciti: forsan vero significat crassificationem pedum quae à sessione & inertia inducitur. Hoc enim is contingit qui plurimum sedent, si igitur in tepidis domibus piger sedeat, tenui manu ob famem crassifacitos pedes premens, foueam facies, ut Plutarchus ait. Nam ut calor noster perduret externo alimento eget, quo ubi priuatur, corpus consumit, ab eoque aliquid trahit, sed cum attractum ob imbecillitatem alterare nequeat, crudum dimittit, & ipse quidem medias ac superiores corporis partes, in quibus plurimus est, extenuat: id verò quod crudum est ad infernas fertur, atque sic pedes crassos reddit.

ἩΠΟΚΡΑΤΗΣ ἐν τῇ πρώτῃ ἐπιπέσει τῆς ἀνθίνου μύρου
 HIPPOCRATES in primo de morbis cum μύρον ἀνθίνου bis meminert, doctissimus Barbarus in suis ad Dioscoridem adnotationibus dubitavit, num id unguentum & οἰνάνθινον idem esset. atqui si Galeni libellum de vocibus Hippocratis legisset, utique ea de re nihil addubitasset, quandoquidem ibi clarè docet ἀνθίνον μύρον idem esse Hippocrati, quod σέσσων, καὶ κείνινον μύρον, à quibus differre oenanthinum, siue ex floribus labruscae cōfectum, ut est apud Dioscoridem, & Athenaeum, siue ex eiusdem folijs, ut est apud Theophrastum, nemo ignorat. Illud forsan non ita certum est, qua ratione, si anthinum oleum calidū erat, eius loco Hippocrates rosaceum
 vltur-

vsurparit, nisi dicamus in capillorum defluuio conuenire resiccantia & adstringentia remedia, ob idque tam rosaceum, cuius vis modicè adstrictoria est, quam susynum vel liliaceum, quae exsiccandi facultate pollent, Hippocratem commendasse. οἶνος ἀνθοσμίας quis veteribus esset etiam controuersum video. Hippocrates enim lib. de sterilibus ita scribit: ὁ δὲ οἶνος ἐστὶν ἀνθοσμίας ὡς δὲ ἀδίστατος καὶ ἔρηρτατος. Quae uerba Caluus ita transtulit, uinum uetus odoratissimū: Cornarius uerò, uinum odorum fragrantissimū; sed uerque, licet uocis vim explicuisse uideatur, atque ille Erotianum imitatus sit, qui in Hippocratico onomastico Aristophanis testimonio usus, odoratum uinum, & suaue est interpretatus. neuter tamen rem ipsam planè est assecutus. nam Athenaeus primo dipnos. ex sententiā phoeniac Erelij scribit, anthosmian solitum parari ex quinquaginta musti partibus, & una aquae marinae; atque generosiore fuisse factū ex nouellis, quàm ex uetustis uitis hunc in modū scribēs phaenias Erelius de uino anthosmia scribit, Musti uiginti quinque partibus aquae marinae una infunditur, atque ita fit anthosmia, rursus, fit validior anthosmia ex uitis nouellis, quàm ex uetustis, subinde ait, uuas acerbis cum simul coaceruantes seposuerunt fit anthosmia. Ex quibus colligitur non unam rationē huiusmodi uini factitandi extitisse Theophrastus pariter laudans anthosmian uinum, quod in Thasi Prytanaeo dabatur tāquam iucundissimū, cum melle & massa triticea id fieri solitum prodidit. Ex quo loco Eustathius in secundo odyss. colligit huiuscemodi uinum factitium fuisse. Ego uerò potius genus uini ex peculiari uitis genere factum, necnon marina paratū, atque ita ab odore uocatum, quemadmodū nos moscatellum à muscatula nunc uulgo, olim Apiana uocata uua dicimus, apud Hippocratem esse ut existimem, illud me impellit, quòd is tribuit anthosmiae duas conditiones, ut sit odoratissimū, atque liccissimū; quod quidem par non esset fieri, nisi certum genus uini designaret. Galenus in uocibus Hippocratis ἀνθίνων οἶνον interpretatur ἀνθοσμίας, quāquam loco ἀνθοσμίας, malè olim legeretur τὸν ἀνθοσμένον. An porrò illud nomen sortitum esset à loco, an à certo uitis genere ita uocato, ut uideatur addubitalse Suidas, an à floribus, qui immiscerentur, nec ego compertum habeo: etsi Plutarchum sciam 4. Sym. prob. primo, ἀνθοσμίας uinum illud iucundum, quod eo in conuiuio potabant, uocasse. Cum autem anthosmia minimè inebriaret, ut ex Aristophanis Ranis comprobare uidetur Suidas: fit ut putem, florem uini apud Latinos scriptores diuersum quid designasse, nimirum quo potus generosum, atque facillè inebrians uinū significaretur. Ob idque

ex En-

H. Mercurial. Variarum

ex Ennio apud Fulgentium ita scriptum est. *Haec annis admodum frigit, nimirum se sauciavit flore Liberi.* & Plautus in *Casina: Quid est, nisi haec meraco percussit se v'spian flore Liberi?* Quibus locis explicandis illud forsan accommodatur, quod scribit Galenus iij. de usu partium cap. iij. dum vina feruent, partē subfidere, & vocari faecem, partem verò aeream & leuem supernatare, vocarique vini florē, qui plurimus in vinis subtilibus reperitur, quemque bibitum caput petere, & ebrietatem inducere, rationi est valde consentaneum.

ἰσχνόφωνοι qui apud Hippocratem, loca ad id Aristotelis & Galeni considerata, Nonnulla de Demosthene. CAP. IIII.

Hippocrates in 2. Epidem. Sect. v. in initio, duo digna animadversione scripta reliquit. Vnum est, *ἰσχνόφωνίαν* solui à superveniente varice. Alterum est, *τραυλὲς ἰσχνόφωνες*, & alios quoddā νοσήματα ἔχειν ἰσχυρῶς μελαγχολικά. Propter quae hoc loco nobis cōsiderandum est, qui sint *ἰσχνόφωνοι* apud Hippocratem: cur morbis melancholicis adeo subijciantur, demum quomodo à varice *ἰσχνόφωνία* solvatur. Hesy chius de ischnophonia ita scribit: *ἰσχνόφωνος, λεπτόφωνος, ἀπεχόμενος τὴν φωνὴν*. Vnde colligi potest, eam & vocis tenuitatem, & impedimentum significare. Sic complures inuenio interpretes, quorum alij vocis haesitantiam, alij verò tenuem vocem interpretantur. Caeterum Galenus secundo in primum. Epid. tex. 78. scribit, *ἰσχνόφωνες καὶ λεπτόφωνες*, et si utriusque nomen idem significare videatur, inter se tamen differre, quod *λεπτόφωνοι* fiant ob asperae laryngis arteriae angustiam, *ἰσχνόφωνοι* ob naturalem musculorum laryngem mouentium deprauationem, ambos tamen tales euadere propter natiuae caliditatis in prima formatione imbecillitatem, Addit, sicuti *ἰσχνόφωνοι* fiunt ob musculorum laryngis natiuum vitium, ita *τραυλὲς* effici ob prauam linguae conformationem. Ex quo sermone facilè colligi potest, Galenum eius fuisse sententiae, vt existimaret, eo in loco apud Hippocratem *ἰσχνόφωνες* esse, qui à natura voce tenui sunt conformati. Porro Aristor. xj. Probl. sect. probl. xxx. causam quaerens propter quam pueri sunt *μάλλον ἰσχνόφωνοι*, quam viri, eam esse respondet, quod sicut & pedes minus sustentare, minusque ambulare, similiter & linguam minus cōtinere valent,

valent, & propterea quod infantiae proximiores sunt, eò minus loquuntur, sed belluarum more duntaxat vociferantur. Declarans deinde quomodo *ιχνοφωνία* oriatur, & à caeteris similibus vitijs differat, hunc in modum scribit. *ἢ μὲν ἐν τραυλότης τῆ γραμματος τινός μὴ προτῆν, καὶ τὸ ἐπὶ τὸ τυχόν: ἢ δὲ ἰελλότης τῆ ἱξαρεῖν τὶ ἢ γραμμα ἢ συλλαβῶν, ἢ δὲ ἱχνοφωνία ἀπὸ τῆ μὴ δυνάσθαι ταχὺ συνάψαι τὴν ἑτέραν συλλαβῶν πρὸς τὴν ἑτέραν, ἀπαντα καὶ δὲ ἀδυναμία: τῆ γὰρ δὲ νοία ἔχ' ὑπηρετεῖ ἢ γλῶσσα. ταῦτό δὲ τὸ, καὶ οἱ μεθύοντες πάσχοσι, καὶ οἱ πρὸς βύται.* Quibus ex verbis perspectum esse unicuique potest *ιχνοφωνίαν* Arist. esse linguae vitium, quo illa prae infirmitate assequi animi conceptus nequit. Nec contrariam sententiam habuit Aristoteles probl. 35. vbi rationem indagans qua *ιχνοφωνοί* submissa voce loqui non possint, ideo esse inquit, quòd fiat haesitantia linguae propter impedimentum aliquod infigne, quòd omnino vocem auferret, nisi magna vi obsisteretur, & subinde vox alta ederetur, siquidem illud etiam impotentiae cuidam attestari planè videtur. Itaque videtur apud Aristotelem alia omnino, & ab alijs causis esse *ιχνοφωνία*, quam apud Galenum, ambo tamen in eo conueniunt, huiuscemodi vitium ob caloris natiui imbecillitatem oriri, sed illud secundum Aristotelem non modò natiuum, verum etiam adscititium esse potest. Vnde verò ea imbecillitas contingat, dubitans ille Probl. liij. & lx. quasi & à frigiditate loci in quo vox fit, & animia efferuescentia, vt in iratis gigni queat, simulque dubitatione soluens, a refrigeratione oriri, quasi que apoplexiam quandam partis esse statuit. Iam verò quae sit penes Hippocratem *ιχνοφωνία*, nondum ex ante dictis certò còstituere licet. Ego autem existimo nullam aliam esse, quam linguae haesitantiam ab Aristotele explicatam; atque illam quidem potiùs adscititiam quam natiuam. *ιχνοφωνοί* porrò eos esse qui à generationis principio vocis haesitantiam sortiti fuerunt, cur sic arbiter ea est causa, quòd a varicibus superuenientibus nequaquam vitia natiua, sed accidètaria tantum, praesertimque ab humore melancholico instrumenta vocis refrigerante, simulque imaginationem laedente orta soluuntur, scilicet humore eo a capite ad testes delapso, ibique venas attollente: nam potiùs id varici testium, quam crurum tribuit Hippocrates, quòd magna inter testes, & vocis instrumenta (vt ibidem dicit) sympathia fit, merito cuius & tussis tumore testium, & testis tumidi a tussi soluantur. Atque *ιχνοφωνοί* sustinere morbos valde melancholicos, solummodò dici potest de ijs, qui a natura huiuscemodi morbo obnoxij inueniuntur, cuiusmodi fermè sunt corpora, praecipueque capita naturali constitutione frigida

OSI H. Mercurial. Variarum

gida habentes. Nam & Hippocrates 7. Aphor. Aphor. 40. scribit, *ὡς ἢ γλώσσα ἐξ αἴφνης ἀκρατῆς γίνηται μελαγχολικὸν τὸ τοιοῦτο γίνεται,* quo in loco pro linguae incontinentia praedictam haesitantiam ab Aristotele descriptam ideo interpretor, quod ferme philosophus iisdem verbis utatur, dum *ἰσχυρόφωνοι* pueros nō posse *τῆς γλώττης κερσεῖν* scribit. Vnde sicuti ingenij Cardani vanitatem, qui pro huiusmodi incontinentia a duersus Galenum & alios, petulantiam, ac turpem obscaena loquēdi licentiam vel dicacitatem interpretatur, non irridere non possum, sic valde ipsum Galenū miror, qui quasi Hippocratem damnans, illius euentus nullā aliam causam sese inuenisse profiteretur, quam succi melancholici proprietatem. Certe Aristoteles multo melius ipsam & inuenit & nobis explicuit, qui sect. probl. 1. l. probl. 38. quaerens propter quid *οἱ ἰσχυρόφωνοι μελαγχολικοί*, respondet, melācholici proprium esse imaginationem celeriter sequi, quod quidem faciunt *ἰσχυρόφωνοι*: quorum ad loquendum impetus ipsorum facultatem praecurrit, tanquam anima citius rem sibi apparentem sequatur, quam instrumenta obedire queant, quod item faciunt *τραυλοὶ*: etenim aequae Aristotelem atque Hippocratem *τραυλῆς* & *ἰσχυρόφωνος* simul conferre, eisdem ferē verbis vtrumque vti satis efficacax argumentum esse videtur ad probandum, amborum de haesitantia, & incontinentia linguae vnam extitisse sententiam, & iccirco iure à sapiētissimo sene dici, haesitantes lingua, vt pote a natura melancholicos, morbis valde melancholicis tentari. Jam verò Demosthenem hoc *ἰσχυρόφωνίας* vitio laborasse locupletissimum testem habemus Plutarchum, qui cum sese ab orationibus politicis abstinuisse, quod *ἰσχυρόφωνος* esset, alicubi scribit, tum & in initio eius vitae quomodo esset *ἰσχυρόφωνος* latius narrans, *ὡς δὲ*, inquit *(ὡς ἴοικε) καὶ φωνῆς ἀδένεια, καὶ γλώττης ἀσάφεια, καὶ πνέματος κολοβώτης ὅπτα ἐάττεσα τὸν νοῦν τῶν λεγομένων τῶν ἄλλων ἀδαι τὰς πελοδῆς*. Linguam vero inexplanatam atque haesitantem coniectis in os calculis versus simul recitans, vocemque currendo, & in adscensu difficili disserendo exercens, necnon orationem, aut versus intento spiritu pronuntians, expugnauit, prorsusque correxit. Cum enim spiritu arctiore esset, Neptolomo histrioni, vt idem Plutarchus in decem oratoribus tradit, decem millia drachmarum dedit, quo integras versusum periodos vno spiritu proferre ipsum faceret.

An

An veteres pane frigido, vel calido vescerentur. Quid sit imaginofum apud Catullum. CAP. V.

Pud maiores nostros res quaedam ita vulgares & apud omnes tritae erant, vt posteris eas scriptas tradere quisque negligeret. Quare nos forsā nimiū curiosi, aut simplices videbimur, si res tēpore nostro nemini dubias cum vetustis moribus cōferentes in dubium reuocemus, vt est de pane, quo nulla pene hodie natio inuenitur, quae frigido nō vescatur: attamen ita incertum est, an sic veteres ipsum ederent, vt nihil forsā magis, cū nullum scriptorem habeamus, qui illud certo definierit. Nam vsus calidi panis non ignobiles testes habeo, in primis autem Hippocratem, qui lib. ij. de morbis dū leucophlegmatiam doceret, de cibis sermonem faciens, *σπίσι*, inquit, *χρησάμεν ἄρτω κραιβάρι ψυχρῷ*. vanum, & puerile profectō fuisse praecceptum illud de pane frigido, si consuetudo non fuisset calido vescendi, quemadmodum hodie nemo est medicorum, qui aegris vt panem frigidum edant, praecipiat. Nec quidquam obest, quod idem Hippocrates in libro *ὑπὸ κραιβάρι* dicat, panem calidum ficcare, quemadmodum & in lib. de victus ratione morborum acutorum, quoniam idem etiam ait de carnibus calidis, quas plerique omnes comedunt, quanquam & illud addit, Si vel cum aliquo humido sumantur, vel ipsis superbibatur, minimē ficcare. Sed praeter Hippocratem, est & Plutarchus qui in libro *ὑπὸ ἀοργησίας*, inter errores ob quos seruis & vxoribus irascuntur homines, adnumerat, Si vel quid exustum, aut fumum redolens, vel sine sale, vel si panem frigidiorē apponant, quasi sicut salem ante omnes alios cibos sic panem calidum mensae requirerent. Nisi forsā pro frigidis vetustos & exoletos intelligas, vt Aristoteles intellexisse videtur sect. probl. xxj. lib. v. dū scribit, panes pridie factos esse leuios calidis, vt pote frigidiores, quod pariter aliquis colligere posset ex ijs Galeni verbis, quae apud Athenaeum libro tertio leguntur, cap. 15. vbi de panibus cū sermo habeatur, *οἱ δὲ (ait) τελείως παλαῖοι, ἔκατε ψυγμένοι ἀποφώτιστοι, σατικοί τε κοιλίας, καὶ κρόχουλοι*: quasi cum panes frigidi ita damnantur, haud rationi consentaneum videatur, eos in vsu quotidiano habitos esse, nisi scriptoris nō ignobilis Caelij Aureliani autoritas obstaret, qui 5. lib. tardarum passionum cap. vltimo, sermonem habens de ratione extenuandi corpora pingua,

Mer. Var. Lec.

Q pingua,

H. Mercurial. Variarum

pinguia, hunc in modum scribit, *Panem damus frigidum fermentatum autopyrum: est enim minus nutriens, & magis si fuerit veteratus.* Ex quo loco duo clarissime videntur colligi posse: nimirum & calentes panes in quotidiano vsu fuisse, & pro frigidis, minimè vetustos esse intelligendos. Quare in eam sententiam potius inclino, panes consueuisse edere nobiliores non quidem prorsus calentes, sed qui nuper calorem deposuissent, veluti tepidi essent: refrigeratos autem nimium atq. inueteratos vilibus solum, atq. pauperibus esse seruatos. Iosephus Scaliger summi ingenij & singularis eruditionis vir, in suis ad Catullū adnotationib. multis fatagit, vt ostēdat, Poetā vbi scribit,

Propinqui quibus est puella curae,

Amicos, medicosque conuocate.

Non est sana puella: nec rogate

Qualis sit, solet haec imaginofum,

sub voce, imaginofum, morbū aliquem intelligere, cui & ipsi assentior, quod medicos accersiri iubeat. Sed de genere morbi si ab ipso aliquantisper dissenserō, forsan ipse, qui medicus nō est, medici in re medica iudiciū vsquequaque nō detrectabit. Corybantas inter insaniae genera ab Aretaeo medico vetustissimo relatos esse iam dudū in libro iij. harum lectionum indicauimus, & quamquā ipsi cedamus eiusmodi aegrotū imaginofum à Poeta vocari, quod qui eo teneantur, sonitus atque cantus audire videantur, vt ex Platone comprobauit; attamen minimè asserendum ab ipso fuit, medicos huiuscemodi morbum aut ignorasse, aut tacuisse, cū Galenus lib. *De Symptomatum*, cap. iij. referat, Theophilum quendam medicum imaginatione ita laborasse, vt putaret tibicinas quosdam in angulo domus assiduò sonare, & pulsare, & propterea illos expelli postularet. Catullum autē potius tertium insaniae genus à Celso propositū nobis designasse existimo, de quo is libro iij. cap. xvij. loquens ita scribit. *Tertium insaniae genus est ex his longissimum, adeo vt vitam ipsam nō impediatur, quod robusti corporis esse consuevit. Huius ipsius species duae sunt: nam quidam imaginibus, non mente falluntur, qualem insanientē Aiacem vel Orestem poetarum faēulae ferunt: quidam animo desipiunt.* Nam phrenitim non intelligi à Poeta ex eo puto, quod semper cum febre sit, quam eum in muliere alioqui sana non finxisse par est. Fallitur in eo quoque Scaliger, quod Corybantismum putet esse morbum à Graecis vocatum *ἀγρυπνον κῶμα*, quoniam in hoc languentes oculis quidem apertis manent, à varijs imaginibus occupati; at quod cantus, aut sonitus sentiant, à nemine medicorum scriptum, à nemine obseruatum est, cū huiuscemodi aegri non loquantur.

Quapro-

Quapropter miror quoque Plinium, si tamen ita scripsit, lib. xj. cap. xxxvij. dixisse, oculis apertis dormire, Corybantiam Graecos dicere, cum non sit quemquam inuenire apud Graecos huiusce sententiae auctorem neque morbo ulli adaptari possit, quod Plinius aliquibus hominibus sanis quasi ex natura contingere narrat.

Locus Plinij examinatus. Quid sit sumere aquam.

Cur mulieres nouiter nuptarum collum filo circumdarent. C A P. VI.

Nos Josephum Scaligerum acerrimi ingenij, atque reconditae eruditionis virum esse semper praedicauimus. Sed ut solent foecunda arua saepe luxuriae segetes corrumpere, sic feruida ingenia interdum ultra veros scopos ferri non est mirandum. Is enim in suis ad Propertium adnotationibus Plinij locum dum corrigere tentauit, quam deformatuerit potius, atque eius auctoris praeclaram venustatem obscurauerit, facile unusquisque intelliget. Nam Aristoteles iij. de hist. animal. cap. x. pisces dormire ex eo videtur probare, quod quiete permaneant, & quod facile manibus capiantur, *ei μὲν κὴ δὲ τὰς φθειρας καὶ τὰς λεγομένους ψύλλους*: hoc est nisi à pediculis, & pulicibus infestentur, quae animalia ait ita copiosa in profundo maris gigni, ut piscatorum retia interdum edant. Iam verò hunc locum proponens sibi Plinius, cap. 47. libri 9. hunc in modum scribit. *Adeoquæ nihil non gignitur in mari, ut cauponarum aestiua animalia, perniciosè molesta saltu, & quæ capillus maxime caelat, existant.* Vocat Plinius pulices appositissimè cauponarum aestiua animalia, quod aestate potissimum, atque in cauponarum tabernis magna foecunditate appareant; molestiam quoque eas suis illis saltibus magis, quam moribus inferre; omnes, & praesertim mulieres testari possunt. ob quod pulices maritimos saltarellos hac ratione plerisque nationibus vocari certum est: sicut nemo est, qui nesciat pediculos maximè omnium in capite, atque sub capillis ipsis esse. Itaque satis manifestum esse potest illud (conopeorum aestiua animalia) à Scaligero excogitatum, non modo verbis Plinij obliquè admodum accommodari, verum etiam falsum esse, culices perniciosè saltu infestare, cum minimè saliant, sed morfu potius & strepitu iniucundo molesti sint.

Mali culices, ait Horatius, ranaeque palustres
Auertunt somnos.

Q ij

Non

551 H. Mercurial. Variarum

Non minus etiam vir ille doctissimus à vero scopo aberravit, cum apud Ovidium aquam sumere, esse urinam capere, & nescio quae alia docens, quasi de nouo quodam inuēto magnopere gloriatur. Atqui pauci inueniuntur, qui ignorent, meretrices potissimum post initam venerem loculos aqua colluere, & veterum, & nostra tempestate consueuisse. ut ferè vbicunque Ouidius sumptionis aquae meminit, de hoc ipso vsu locutum esse non sit dubitandum. Imò verò scorta vas huic aquae destinatum inter caetera turpitudinis instrumenta habuisse complures scriptores testantur. In primis autem Demetrius Phalereus non longè à fine sui libri de elocutione, exēplum adferens, eorum, qui res turpes proprijs atque indecoris nominibus appellant, καθάπερ, inquit, ὁ τῆς τιμάνδρας κατηγοροῦν ὡς πεπορνδύκας τὴν λέκκαίδα, ἢ τὴν ὀβόλῆς, ἢ τὴν λιαθον, ἢ πολλὰ τὴν τοιαύτην δυσφημίαν ἐταίερον κατήρασε τὴν δικαστήριον, vbi λεκανίδα nō aliud fuisse, quā vas huiuscemodi aquae continendae accommodatum totius eruditio- nis peritissimus, ac Italiae phoenix Victorius iure significauit, qui praeter alia id etiam monstrauit à M. Cicerone Appium Caecum, qui Claudiam aquam Romam diduxerat, inductum esse Clodiam exprobrantem, quasi aqua illa incestè vteretur, cui etiam rei lepidif- simè allusifse censet Epigrammatis antiqui auctorem, qui Priapum viam ad Fontem viatori his versibus indicantem fecit.

*Vade per has vites, quarum si carpsēris vuas,
Cur aliter sumas, hospes habebis aquam.*

Adnectam huic & aliam antiquarum mulierum consuetudinem à plerisque ignoratam, nec scitu indignam. Etenim dum virgo nupta prima nocte cum marito concubitura erat, colli mensuram filo circumdato capiebant; postero mane eodem filo collum mensurabāt: quod si latius quàm vt filo comprehenderetur, inueniebant, defloratam esse ea nocte pro certo habebant: sin verò nihilo maius euaserat, adhuc pro integra habebant, aut antea fuisse deuirginatā cen- sebant. Atque huius consuetudinis prae caeteris meminisse videtur Catullus in nuptijs Pelei & Thetidis sub his versibus,

*Non illam nutrix orienti luce reuisens,
Hesterno collum poterit circumdare filo.*

Neque id absque ratione factum videtur: siquidem, vt memoriae proditū est ab Aristotele 7. de hist. animal. cap. 1. praecipue vox mutatur in asperiolem & minus acutam, quo tēpore coitus inchoatur, vt qui vocem conseruare velint, à coitu ipsis adstinendum sit: Vnde & facile conijci potest, instrumenta voci famulātia, quae intra collum posita sunt, primo coitu dilatari, & cōsequenter collū augeri, forsitan quòd

quoddam semen dum ab vniuerso corpore, & praesertim à capite secundum Hippocratem, & alios veteres, per colli vasa praecipitatur, vias illas vi quadam cogat, atque ampliores reddat, vel quod corpus in primo coitu magnopere agitur, vbiq; & maximè circa collum spiritibus, & humoribus diffusis repletur, atque in maiorem molem attollatur. Miror tamen medicos nostros de huiuscemodi signo ad corruptas mulieres dignoscendas inter alia nihil posteris reliquisse: quoniam si proposuissent, forsan Sinagrius ille Veronensis episcopus, quem hac in re damnauit D. Ambrosius lib. viij. Epist. lxiij. ad virginem stupri accusatam coarguendam minimè genitalia secreta inspicere iussisset, sed hoc facili, atque alijs honestioribus argumentis veritatem consequi potuisset, quibus vsum esse oculatissimum & diligentissimum Democritum verisimile est, quando, vt refert apud Laetium Athenodorus, puellam Hippocratis comitem prima die cõspicatus, ita salutauit, Salue virgo, postridie verò quòd cognouisset ex adspetu solo eam fuisse illa nocte vitiatam, hunc in modum appellauit, Salue mulier.

Quid sit papauer fici Tertulliano. Quid spica Cilissa Propertio. Nonnulla de nardino unguento. CAP. V II.

Tertullianus auctor grauius lib. contra haereses hunc in modum scribit. *Etiam de oliuae nucleo mitis, & opimae, & necessariae oleaster exoritur, etiam de papauere fici gratissimae & suauissimae ventosa & vana caprificus exurgit, vbi quid verbū illud insolens fici papauer sit, cum à nemine alio proditum habeatur, iure dubitari posset, quòd enim Aristoteles cap. x. lib. vij. de hist. animal. tradit, excrementum ab infantibus nuper in lucem exeuntibus primū sanguinem, mox lacteum eiectionem à mulieribus μηρώνιον, seu vt vertit Gaza, papauerculū esse appellatum, ad praesentis loci explanationem nihil planè attinet. Quare eius sum sententiae, vt etiam cap. iij. libri prioris obiter significauit, granū fici, ob similem semini papaueris paruitatem, à Tertulliano papauer esse vocatum, eò maximè quòd Theophrastus iij. cap. ij. lib. de hist. & cap. i. lib. iij. de caussis plantarum, sermonem faciens de his arboribus, quae ex semine nascentes plerumque degenerant, ex oliuae nucleo oleastrū, & ex fici semine caprificū nasci scribit; quasi nobilissimū hūc philosophū imitatus Tertullianus, ea scriptis prodiderit. In-*

Mercu. Var. Lec.

Q iij

uenio

H. Mercurial. Variarum

uenio dubitatū de Spica Ciliffa q̄ fit apud Propertiū, cū ita scribit.

Terque lauet nostras Spica Ciliffa comas.

Nec defunt qui crocum interpretētur. Ego verò haudquaquam de ipso mero croco, sed potiùs de crocino vnguento, quod in foliis Ciliciae locis diu maximè laudatum scribit Plinius cap. 1. lib. xiiij. esse interpretandum censerem. Vnguenta enim & in ignem, & in capita, & in pedes, vt pote interdum liquidiora profundi solita, praeter Theophrastum, Plinium, & Athenaeum, vniuersa ferè antiquitas testatur, atque omnium maximè Euangelista Marcus, apud quem legitur. Mariam in domo Simonis leprosi vnguētum spicatum fracto alabastro super caput Christi effudisse: quo praeterea testimonio nardum Ciliciam spica carere, & propterea de ea Propertium loqui non potuisse probent, non satis video, cū si ibi nata spicam habet, in Cilicia quoque eadem habere, nulla ratio neget. Iam verò & Dioscorides, & Plinius qui Indicum & Syriacum nardum caeteris quasi pares praefereunt, certè nos fefellissent, si spicae insignem differentiam tacuissent, eò maximè quòd Galenus 1. de antid. ca. 14. de indica loquens, apertè docet Spicam nardi dici, cū fit radix. quia Spicae formam aemuletur, non quòd fit vere Spica. At forsitan de nardo etiam non inconuenit Poetam interpretari, vt sub nomine Spicae Ciliffae nardum Syriacum intellexerit. Siquidem Galenus nardum simpliciter Spicam vocasse non semel inuenitur, nec me dehortatur ab hac sententiā, quod Hermolaus Barbarus videatur ex huiusmodi Galeni appellatione colligere, nardum è Cilicia carere Spica, quoniam ipsius solum est coniectura, nulla auctoritate, aut ratione firmata; quòd si ita magis placet, sic quoque nomine Spicae nihil prohibebit vnguentum nardinū interpretari, cum & apud Horatium, & apud alios frequenter sub nardo vnguentum id comprehendatur. Et quoniam nardini vnguenti mentio incidit, nonnulla adnotare placet circa vnguentum, quod memorat Marcus Euangelista, cap. 14. Mariam super caput Christi effudisse, quodque alij pisticum, alij Spicatum pretiosum esse scribendum maluerunt, quasi nardinum vnguentum modo ex folio, modo ex Spica fieret, & propterea interdum Spicatum, & interdum foliatum vocauerint. Ego verò foliatum appellatū à nardino & Spicato diuersum fuisse existimo, tum quia id ex Galeno viij. lib. meth. cap. v. & vj. lib. de tuenda valet cap. x. & xij. ac 2. & 3. lib. de med. loc. cap. 1. satis probari potest, tum quia malabathrū folium vocatum propriè foliato nomē dabit, vt ex Dioscoride, cap. 66. lib. 1. probat Manardus, etsi Plinius cap. 2. lib. 13. in descriptione nardini foliū reliquerit, neq; scio qua auctori-

tate

tate Hermolaus Barbarus in cōm. ad Dioscoridem scripserit, Galenū prodidisse, nardinū Romae vocatū esse Spicatum, cum illud tantū in Galeni scriptis haecenus inuenerim, Spicatum, & foliatū fuisse inuenta opulētārum mulierum, & iccirco pretiosa, atque Romae in magna existimatione habita. Iam vero quid apud Euangelistam sit vnguentum nardinū Spicatum (si Spicatum legi debeat) pretiosum, nondum constat certè: puto ab ipso intelligi mixtionem quandam vnguentorum à Maria factam esse, quae vt odorem de se insignem funderet, Spicatum, vt liquidior, atque aspersioni idonea fieret, nardinū adposuit. Etenim consueuisse vnguenta spargi, atque id in animo habuisse mulierem ex superius traditis, & ex ipsius facto satis patet. Porro spicatum crassius fuisse, quam vt posset fundi & consequēter ad fundendū nardino indiguisse, Galenus clarissimè videtur significare lib. iij. med. local. cap. i. vbi de aurium dolore inflammationes sequente sermonem faciens, monet, cum Spicatum, & foliatū vnguenta pretiosa crassa, atque densa ita sint, vt fundi nequeant: si quando infundi debēt, ijs nardinum commiscere necesse esse. Illud hisce addere placet Veteres medicos non modo extrinsecus nardino vnguento vti, verum etiam potandum praebere consueuisse, Idque manifestissime habetur scriptum apud Galenum lib. viij. de compos. med. S. l. cap. iij. sub hisce verbis, ἢ νάρδιον μύρον, ἢ τῶν λίακ πολυτελῶν τι δίδε μεθ' ὕδατος. quanquam Erotianus in explicatione vocis κάρμυρον, Lycum reprehendens dubitet, an in febribus intus vnguenta administrari queant. apud Plautum etiam vini nardini mentio habetur, et si eius conditura adhuc mihi sit ignota.

De cerebri membranis locus Macroby correctus. Locus Erasistrati de inedia. Loca Hippocratis, Aristotelis, & Pliny de dentibus expensa. CAP. VII.

Macrobius lib. vij. cap. ix. cerebrum nequaquam sentire, sed in ipso propter mēbranas fieri dolorem monstrans, haec verba habet. *Et cerebrum quod tactu sui hominē vel torquet, vel frequenter interimit, non suo sensu, sed vestitus sui, id est, omenti, hunc importat dolorem.* In quibus valde dubito particulam (id est omenti) merū glossema esse ab indocto scriba interfertum.

Nam praeterquam quod dictio (omētum) à nemine ad aliud significandū, quam membranofum rete stomacho, & intestinis supra positum

Q iij tum

H. Mercurial. Variarum

tum, quod *ἐπιπλοον* Graeci vocant, inuenitur vsurpata, etiam ratio ipsa docet non potuisse à Macrobio eo in loco ad *μυρίσας* cerebri significandas vsurpari, tum quia nec vnquam ipse alias, nisi in eodē capite paullo supra, vbi etiam operimentum legendum suspicor, nec alius vnquam illa sic vsus est, tum quia particula explicatiua. id est, postulat subsequenter dictionem praecedente clariorē: quod quidem in ea ratione multum abest, cum omentum in eiusmodi significato longè inusitatus, & obscurius sit pro cerebri mēbris, quàm vestitus. Quare, vt ego puto, prorsus delenda est ea particula (.i. omenti) quae in margine cum hunc in modum (.i. operimenti) à sciolo aliquo posita fuisset, atque tempore quatuor à primo elemētis oblitteratis sic legeretur, o menti, a scriba demū facta est vox omenti, atque contextui, vt multa alia ineptè inserta: quanquam etiam praecipue scriba debuit in interferendo pro voce operimenti scribere omenti. Vnde non possum satis mirari Vertunianum illum, qui cum Hippocratis libellū de capitis vulneribus Latino, seu potius Romano, atque ipsius Celsi sermone interpretari profiteretur, *μυρίσας* cerebri omenta potius, vno hoc Macrobij loco, quam membranas Celsi, & aliorum optimorum scriptorum auctoritate interpretari maluit, nā etsi vox illa bis vere a Macrobio esset vsurpata, non video cur dum Hippocratem Romanè loquentem facere cupit, pro voce Romana peregrinam, & a nullo alio propositam substituere voluerit, si Scaligerum suum criticorum nostri temporis principem consulisset, non dubito quin pro singulari suo iudicio huiusmodi Macrobianam vocem ex eius ore subtraxisset, aut quomodo Macrobianus codex sit emendandus, libere vt solet, indicasset. Huic adnectere placet aliud memoria dignum, quod ab Agellio adnotatum inuenitur. is cap. iij. lib. xvj. Erasistratum scribit in libro diuisionum prodidisse, eorum, qui triduum totum a cibo abstinent, vsque adeo confidere, & coarctari intestina, vt fames, quam dicebat ob vētris, atque intestinorum vacuas, & patentes fibras oriri, nulla fiat, ex eodem addit, Scythas, si quando in ediam sustinere cogebantur, fascijs arctissimè intestinorū regionē, ne esurirent, vincire consueuisse, vt non sit admiratione ita dignū, quod alias ab Hippocrate in fine lib. *ἐξ σαρκῶν*, siue potius *ἀρχῶν* proditū est, posse hominē septem totos dies sine cibo viuere: quodq; & olim factitasse, & nunc Graecorum monachos facere narrat qui saepe & septem, atque pluribus diebus, absq; vlllo cibo viuunt, neque fame cruciētur, ob id *ἀσκήται* appellati. Ab Erasistrato ad Hippocratem transeo, cuius in ij. Epid. lib. sect. vj. haec sunt verba, *οἱ μακρόβιοι πλείους ὀδόντας ἔχουσι*, quae deinceps mutuatus est Aristoteles se-

les secūdo de hist. animal. tertio. & sect. prob. xxxiiii. prob. j. vbi quærens cur quæ rarioris dentibus sunt, ij. minus viuāt iccirco id fieri respōdet, quod animalia plures dētes habētia viuaciora sunt: ratio quidē ieiuna satis, atq. tāto philosopho indigna: cū aequè obscura sit causa, propter quam animalia pluriū dentiu sunt viuaciora, atque illa, ob quam raros dentes habentes minus viuant. Quare forsan melior est alia ab eodem decima prob. sect. prob. 41. assignata, vbi quærens, cur qui rarioris dentibus sunt, vt plurimum viuant minus, id euenire scribit, quod huiusmodi homines ossa capitis compacta, & dēsa habeāt, quasi vt brutis aliquibus ordo alter dentium deest ob cornua, sic homini rari fiant dentes ob materiam in compingendis capitis ossibus cōsumptam. Iam vero quorum ossa capitis densa sunt, cum cerebrū alioquin imbecillum ipsis non diffletur, ac subinde putredinem cōtrahat, ob id celerius intereunt, vt hac etiam ratione dicat Philosophus, mulieres viris breuioris esse vitæ, quod earum capita commissuris, & halitibus careant, licet de commissuris id falsum esse quotidiana experientia doceant. Atq; illa forsan causa accommodatior reddi potest, eos qui pauciores dentes habent, minus cibum mandere, ac propterea in ventriculo minus coqui, sicq; frustratis assiduo, & in stomacho, & in iocinore cōctionibus, fieri, vt radicale humidum, & natiuus calor puro & copioso pabulo frustrētur, simulq; citius deficiant. Addam & illud, mirum esse, quod Plinius dicat aliquibus piscibus dentes esse etiam in cauda, cum Arist. 3. de partibus animal. c. 1. a quo ea verba accepit, id minime scribat, neque ratio pati videatur: sed forsan haec Plinij simplicitas efficit: quemadmodum etiam cum dicit dentes nudatos inficere specula: non enim à dentibus, sed ab halitu dum nudantur dentes, maculari ipsa certum est. Illud vero ab ipso recte adnotatum fuit, dentes qui à flammis non domantur, à pituitae tabe perforari, & consumi, tantum potest assiduus humoris etiam in durissima illapsus.

Locus Hippocratis correctus. Qui fuerint βλητοι, seu icli apud veteres. Quod morbi genus, telum. CAP. IX.

Hippocrates siue Polybus ij. *περι νεσων* inscripto libro inter alios pene incognitos, quos nominat morbos, vnum memorat *αρθρα τε πανου μονος παραδεντα*. cum autem Galenus primo de articulis, atque ante ipsum Erotianus in Onomastico tradiderint sic vocari solas ossium cōiunctiones, aut vbi ossa cōiunguntur, nō cauum, sed alterū capitu-

H. Mercurial. Variarum

capitulatū, atq; cauū subiens, quomodo in pulmonibus offiū penitus expertibus huiusmodi cōiunctio adaptari queat, ignoro. neq; vero fatifacit mihi, quod Gal. 8. de vsu partium c. 14. ὁπιφυσιν cerebri articulatam dixerit, quoniā illud quidē καταχρηστικῶς dici potuit, at articulos pulmonis dicere conuulsos, nullam praesertim in Hippocrate verisimilitudinem habet: quare multo satius est existimare, loci illius deprauationem aut ab omnibus interpretibus ignoratam, vel saltem diffimulatam fuisse, cū non ἀρθρα, sed ἀορθρα legi debeat. Galenus enim in vocum Hippocratis explanatione ita memoriae prodicit. Αὐορθρον τὸ ἀσητημένον τῆ πνεύμονος μέρος ἐκατέρωθεν, ὡς ἐστὶ τῶ περινεύσων τὰ μείζονα, ἔτι δὲ καὶ ἀορτεῖν τὸ αὐτὸ τῆ το ἐνίοτε καλεῖ, ὡς Διοσκουεῖδης οἰεῖται, ἕ παύου δὲ σαφὲς εἶναι. id est: Αορτρον est pars vtriusque à pulmone dependens, quemadmodum in maiori de morbis libro (hic enim est liber ὡς ἐστὶ ἐν τῶς παθῶν, vt Galenus docet 3. de articulis, tex. 18.) Appellat autem interdum etiam ἀορτεῖν, vt Dioscorides putat, sed non admodum manifestum est. Quae vero sint illae partes vtriusque à pulmone dependentes, & si clare explicatum non inueniam, eius tamen sum sententiae, Hippocrati pulmonis asperas arterias bronchia vocatas significare: nam in libro de locis in homine, vbi haec leguntur, ὁθίσις δὲ γίνεται, ὅταν ἐς τὸ αὐτὸ ὡς περ τῶ ἐμπύου ὁ ῥοός γέννηται δὲ τῆ βρόγχε, καὶ τῶ ἀορτέων, αἱ ξυλέχουσι τὸν πνεύμονα καὶ τὸν βρόγχον, Vetus codex manuscriptus habet ἀορτρέων. Sicut etiā paulò infra, vbi in vulgatis legitur, ἐχέουσι τὰς ἀορτας, scriptum est ἀορτρας. Pollux quoq; lib. 2. & Erotianus ex Epiclis, & Lyci Neapolitani sententia ἀορτρας Hippocrati significare bronchia pulmonis, & asperae arteriae clarissimis verbis docuerunt. Adeo vt cum ἀορθρα ἀορταὶ & ἀορτραὶ idem sint apud Hippocratem, si ita locus ille secundi de morbis corrigatur, quem morbum intelligat, non obscurū amplius futurum est; atque eò magis in hac sententia confirmor, q̄ in libro de internis affectionibus, de vlcerata pulmonis arteria prius tractat, mox de conuulsa, haud secus atque in secundo de morbis. Idem Hippocrates in primo de acutis libro de ijs pleuriticis sermonem faciens, qui alioquin male habentes importuno pitanae integræ vsu moriuntur, eos scribit à veteribus putatos esse βλητικὸς id est, ictos, duas ob causas, tum quòd mentis laesione, atque spiritus diffcultate teneantur, tum quòd vbi interierunt, ea lateris parte, qua inflammatio & dolor fuit, macula veluti sanguinis eo attracti, & subinde refrigerati atque congelati apparet, haud secus atque in ijs conspici solet, qui aliqua parte percussi sunt. In Coacis quoq; inscriptis praenotionibus cum loqueretur de peripneumonicis, hac sententiā

protu-

protulit. Si igitur vehementer inflammantur appendentes utriusq. pulmonis partes, ut in latus incumbat, resoluitur ea parte corporis, quae morbo respondet, & liuores secundum latus fiunt. Hos autem veteres βλητῆς id est: icthos appellabant. Ex quibus verbis conijcio Latinos quasi Graecorum imitatores, lateris dolorem telum nuncupasse, & propterea à Sereno medico sic scriptum inueniri.

Est & vis morbi, quod telum commemoratur, cum subito dolor insanus furit incitus ictho.

Quamquam Isidorus lib. quarto Originum cap. 6. scribat, lateris dolorem esse vocatum telum, quòd dolore corpus transfuerberet quasi gladius. Quare, ut alias scripsi, mirari satis non possum, quomodo Stèphanus Atheniensis in primo com. in Hippocràtis prognost. tex. v. prodiderit, etiam eos, qui peste interempti maculas in corpore habent, βλητῆς, quasi à Deo percussos, & castigatos esse vocatos, nisi placet quoscumque similibus cum maculis mortuos sic esse vocatos, quemadmodum Hippocrates seu Polybus in iij. de morbis libri initio βλητῆς pariter vocatos docens, qui ob cerebri morbos mente capti cito pereant, in eam sententiam dicit varijs morbis iugulatos esse βλητῆς appellatos, modò mente laesi, atque citò interirent. Sic enim apoplexia mortuos gutta, & percussione occidi vulgus quotidie dicit.

Gazae errores in Aristotele detecti de strumis. Aristoteles correctus. Varronis locus de Fascino interpretatus. CAP. X.

Nijs qui a natura excarnes & graciles sunt, venas maiores esse, ac propterea magis conspici apud medicos omnes compertissimum est, secus autem fit in ijs, qui vel morbo, vel alia aliqua ratione emaciantur: quippe quibus & venae, & nerui cum simul extenuentur, eas minus ob exilitatem apparere rationi consentaneum est, idq; cum significare nobis voluisset

Aristoteles 3. de hist. animal. cap. 16. his verbis usus est. βῆσι δὲ διαρετῆ σαρξ παντη, & ἐχὼσσερτα νδρεσθ. & ἀφλίβεις ἐπιμῆκος μόνον: καὶ πύονα μόνον οὐ τῷ ζῶον ἀφαιζονται, καὶ γίνονται φλέβια, & ἴνες, διόστια δὲ πλείονι χρομένων σπιμελῆ ἀντίσαρκῶν. Quae nescio quo spiritu doctissimus Gaza ita peruertit, ut quòd nunquam Aristoteles somniauit, nec vlla ratio patitur, cum traducat, quasi in animalibus gracilescen-
tibus

H. Mercurialis Variarum

tibus carnem aboleri, atque in venas, & fibras transfire dixerit. Non minus videtur Gaza caecutisse in alijs duobus locis, lib. 8. de hist. animal. cap. 21. & 23. in primo enim cum Aristoteles de morbis suū verba faceret; prae caeteris duo genera eos malè habere scribit, & vtraque *κραύγαν* dici, quorum alterum est capitis dolor, alterum vero alui profluuium: vbi quomodo vocem illam *κραύγαν* Gaza vertit strumā, sane diuinare non possum: id quidem scio dolorem capitis, & alui profluuium paulò minus a strumis differre, quam scabiem a podagra, cum illae nihil aliud sint, quam tumores duri in ceruice potissimum, & collo orti, *χοιράδες* a Graecis vocati, vt notat Aetius lib. 15. cap. 5. quod in porcorum gutture huiusmodi tumores adenosiftrumis similes reperiuntur. Iam verò in xxij. cap. eiusdem libri Aristoteles cum de morbis boum gregalium tractaret, duobus eos follicitari tradit, podagra, & altero, quod *κραύρος λέγεται*. quem cur strumam interpretatus sit Gaza plane ignoro, eò magis quod & strumam & febrem in bobus idem esse dicentem Aristotelem face-re clare videtur. quod porro in Aristotelis codicibus Graecis legitur de suis *κραύγαν*, emendandum esse *κραύραν* seu potius *κραύρα*, & antiquus interpres, & Trapezuntij translatio, & eadem vox alibi praesertim cap. 23. octauo de historijs animal. vsurpata testatum faciunt. eam verò sicut in bobus febrem significare prodit Aristoteles, quòd forsan bubulcorum vocabulum esset, sic in suis & capitis dolorem, & alui profluuium, non autem, strumam, quae aliud genus morbi est, tam in hominibus, quam in belluis, apud rusticos significasse, atque secundum eos esse Aristotelem locutum verisimile est. Cur autem Gaza in hunc scopulum turpiter impegerit, Plinij, quem in omnibus sequi consuevit, auctoritatem effecisse existimo. hic enim cum lib. 8. cap. 51. sues duobus potissimum morbis obnoxios esse, nimirum anginae, & strumis scribat, ipsum idem putauit Gaza docere, quod Aristoteles. Qui eosdem broncho tentari, & alio genere, quod *κραύρα* dicitur, scribit, vnde & bronchum, anginam & *κραύραν* strumam vertit: qua voce cum etiam vtatur Aristoteles cap. 23. eiusdem libri, similiter quoque transferendam iudicauit; sed si hac in re Plinium sequi voluit Gaza, dupliciter lapsus est, tum quia bronchos Aristoteli, & angina Plinio minime eadem est, cum eum morbum dicat Philosophus fieri in qualibet corporis parte, angina vero circa fauces tantummodo oriatur, tum quia struma Plinio, vt & Columellae lib. 7. cap. 10. & Vegetio lib. 2. cap. 23. & omnibus Latinis mulomedicis longe aliud morbi genus est, ac τὸ κραύραν. Nec ipsi quidquam fauet, quòd Aristoteles nullo alio in loco

struma-

Arumarum mentionem faciat; minimeque verisimile videatur, morbum ita in suis praecipuum ab ipso fuisse praeteritum, quoniam hic morbus minime est inter lethales, de quibus tantum sibi erat sermo institutus. ad haec si huiusmodi aegritudinem nominare sibi placuisset, aequum erat ut proprio vocabulo *χολικάδος*, non alieno & inusitato vteretur. Quare Albertus Magnus malè hoc in loco à Suessano reprehenditur, cum satius sit, ut & ipse, & interpret antiquus, atque Trapezuntius egerunt, nomen Graecum eo in loco retinuisse, quàm ut Gaza, Latinum inepte & indecenter adposuisset. ab equis ad asinos, ut est in proverbio. M. Varro 6. libro de lingua latina cuiusdam antiquae consuetudinis mentionem facit, qua pueris ad auerruncandas fascinationes, collo res turpículas appendebant. Huiusmodi vero res turpès fuisse veretri imaginem ex aliqua materia conflata multi existimarunt. Ego vero potius omnem rem turpem a Varrone significatam esse, atque inter alias illius herbae radicem, quae Satyrion orchis vocata est, ex eo puto, quod Plinius lib. 26. cap. 10. eam fascinis vtilem pròdit. Quod si ab Horatio, & in lusibus Virgilianis Inguen appellatum fascinum inuenitur, alia ratione, quam hoc loco explicare vetant boni mores, factum esse pro certo habeo. Cur autem veteres huiusmodi remedio ad fascinantium vitandas noxas tantum tribuerint, non alia potior apud me ratio est, quam quod pueros oculis attente intuentium, & sermonibus nimis laudantium male affici credebant, ut ex Plutarcho v. Sympos. vij. & ex Alexandro ij. probl. quinqua gesimo probl. alijsque plurimis clarissime comprobatur. Iam verò turpes res collo appensas, ac subinde statim oculis occurrentes posse eos ab aspectu & intenta puerorum intuitione repellere, simulque animos à laudibus, & ab admiratione, ac proinde a fascino deflectere, nemo dubitare debet; Vt forsitan hac ratione moti serui illi, cum Aesopum (quemadmodum in eius vita legitur) vidissent omnium hominum turpissimum, dixerint, ab hero pro domus fascino emptum fuisse.

Quid

H. Mercurial. Variarum

Quid fuerit per circulos Methodicorum curare. Quae apud Hippocratem pituita antiqua, recens, & epidemia. Quod salsamentum Graditanum. C A P. XI.

Inter caetera quae legimus apud methodicos medicinae sectatores obscura dogmata, illud non postremum est, quod apud Caelium Aurelium, atque alios inuenitur, nimirum circulis fieri solita curatio. Vt enim Synesiu in Graecis scriptoribus non ignobilem omittam, qui in Caluitijencomio hunc in modum scribit, *ἔτοι μὲν οὐδ' εἰσὶν οἱ ταῦτα δυσυχεῖς, οἱ τὲς καλεμένους κύκλους ὑπὸ τῶν ἰατρῶν ὑπομένειν ἀναγκάζομενοι.* Est quoque Vegetius apud quem lib. veterinariae artis 2. cap. 6. saepius huiusmodi cycli etiam in curandis brutis habetur mentio. Vt autem conijcere licet ex Caelio Aureliano cap. 1. lib. 1. de tardis passionibus, cyclus erat quidam rerum ad victus rationem, aliamq. curationem pertinentium stato dierum tridui potissimum ordine constitutus vsus, quem propter duos fines adhibebat vel ad resumendas vires, & ἀναληπτικὸν κύκλον, siue resumptiuum circulum vocabant; atque hic potissimum in ciborum, & exercitationum recto vsu versabatur, vt ex Galeno quoq; *Ἐπὶ τῆς ἀναληπτικῆς* sic loquente intelligere licet: vel ad corpusculorum in sua loca reductionem, & hūc μετασυκριτικόν, id est recorporatiuum appellabant, quem & victus ratione, & medicamentorum administratione perfici solitum ex Paulli Aeginetae c. 63. lib. 3. colligitur: quanquam Galenus secundo de med. localib. c. 2. doceat, metá syncriticam curationem eam fuisse, ad quam alijs remedijs frustra tentatis, tanquam ad sacram anchoram recurrebāt, nam Methodici Asclepiadem, Soranum & Themisonem eius sectae principes sectati, in ea fuere opinione, sanitatem in corpusculorum apta commixtione, & meatuum symmetria positam esse: aegritudinem verò in eorundem à proprijs meatibus recessu, & ad praeter naturalem statum transitu, vnde medicamenta id praestantia *μετασυκριτικὰ* nuncupata inueniuntur, quāquam hoc nomen etiam alij medici, Galenus scilicet, Oribasius, Paullus, Aetius, transtulerint ad ea remedia, quae sua vi humores ab altioribus partibus ad extimas tra-

hant,

hunt, quasi hoc quoq; sit corpuscula in proprias sedes atq; meatus quodam pacto reducere, in quo sanitatis amissae recuperationem esse positam iisdem methodici profitebantur, ut praecae caeteris hac de re copiosè scribit Galenus cap. 4. lib. 3. methodi medendi.

Inter res aliquo pacto obscuras collocari quoq; potest pituita epidemia, antiqua, & recens, quarum mentio habetur apud Hippocratem in lib. *Ἐπιδημίων καὶ παθῶν*. Caluus enim cum videret vocem *ἐπιδημίων*, vocè, *νιωτάτον*, esse ab Hippoc. oppositam, eam pro vetusta interpretatus est, cuius sententiam eò minus cogor probare, quod eodem in lib. paullò infrà etiam antiquae pituitae quam albam vocat, mentio habetur. Pituitam nescio quam à Platone in Timaeo esse nūcupatam recentem, seu nouam, cuius etiam meminit Hipp. non ignoro, cum albam pituitam ex recente carne eliquata, & in ampullas cōuersa fieri docens ita subiungit. *φλέγματος δὲ νέου σωισαμένε ὄρρος ὑδρως καὶ δάκρυον*. Non me pariter latet ibidem ex vetustissima carne eliquata bilem atram, ex noua autem flauam fieri scriptum esse. Verum quis auctor *ἐπιδημίας φλέγματος* meminerit, nunquam obseruare mihi licuit. Itaque suspicor pituitam nouam humorem crudum esse à Galeno vocatum: antiquam verò quam & albam medici vocant, eam esse, quae alicubi firmata sit in corpore, sicuti epidemia, quae huc atq; illuc perlata nullibi firmam sedem habet, sed vagatur in corpore. in qua sententia tum maximè confirmor, dum considero ab Hippocr. post curationem *ἐπιδημίας φλέγματος*, eius quae in ventre sit firmata, pituitae curationem proponi. Eodem in lib. Hippocr. curationem instituens illius hydropis, quae vitio lienis contingit, Gaditanum falsamentum commendat, cuius quoq; mentio habetur apud Athenaeum 3. lib. Dipnosoph. quid autem sit Gaditanum falsamentum explicatissimè docuit Oribasius c. j. lib. 4. collect. vbi scribit, laudatissima omnium falsamenta fuisse Gaditana, quae Sardaie suo tempore vocabantur. sic etiam Galenus 3. de alim. fac. Sardaie inter falsamenta cunctis alijs praetulit. Vnde qui dubitant, an Sardaie in Oceano gignantur, hanc rem ignorasse planè comprehenduntur. Apud Gades narrat Strabo pascua eius bonitatis fuisse, ut pecora caseum absque sero faciant, ac propterea cogantur opiliones praecipue pinguedine lacti aquam adfundere, si coagulari caseus debet.

H. Mercurialis Variarum

De Arquato morbo. Erasistrati locus de Scythis.

Quomodo homo possit diu sine cibo viuere, Plinij

locus explicatus. CAP. XII.

Eterum complurium eam reperio fuisse sententiam, illis, qui arquato morbo laborant, omnia crocea, seu lutea videri. Varro in Eumenidibus. *Nam ut arquatis & veteriosis lutea quae non sunt, aequè ut quae sunt lutea videntur.* Lucretius in 4.

Lurida praeterea fiant quaecunque tuentur Arquati.

Sextus Empiricus similiter primo Pyrrhonicarum hypot. bis asserit ictericis omnia videri pallida, & Cassius Medicus Prob. 26. ita scribit. *Sic auriginèsi externos imaginantur colores, pro affectus in oculis consistentis ratione.* Post quos etiam Galenus noster lib. primo de causis sympt. cap. 2. & lib. de oculis Part. 4. cap. 6. ictericis omnia tū apparere flaua, cum tunica oculorum cornea, bile rubea cum sanguine infecta est. Caeterum neque Hippocrates neque Celsus, neque Caelius Aurelianus, neq; alij multi, immo verò neque Aetius, neque Auic. qui diligentissimi in signis huiusce morbi proponendis fuerunt, quidquam hac de re meminerunt, nisi quòd Auicennas li. 3. fen. 3. tract. 4. cap. primo, & Auerroes 3. col. 38. nescio quid huiusmodi inuenasse videntur. Ut, cum nec ipse (qui innumeros ictericos, quorū oculi maximè flauierant, curau) obseruauerim vnquam ipsis quae videbant, crocea, aut pallida apparuisse, nec quenquam alium medicum intellexerim qui illud obseruauerit: de veterum fide (quos forsitan sine experientia secutus est Galenus) parum dubitare cogor. Nisi dicere placeat hoc interdum contingere, sed rarissimè, atque tum solum, quando tunica cornea bile tota est saturata. Hippocrates in calce libri de principijs, seu vt eruditissimus Zuiggerus eum librum diuisit, in lib. *Ἐπὶ αἰκίνοιο* haec scripta reliquit, *εἰ τις ἐθέλει ἐπὶ αἰκίνοιο φαγεῖν ἢ πίνειν μηδὲν οἱ μὲν, πολλοὶ ἀποθνήσκουσιν ἐν αὐταῖσιν: εἰς ἡ τινες, οἱ ὑπερβάλλουσιν, ἀποθνήσκουσιν δ' ὁμῶς.* Quam sententiā quasi digito indicās Plinius in postremo c. 11. libri, dixit inedia septimo die nō esse lethalem, cū aliqui etiam vndecimā sine cibo & potu attigerint. Hoc enim videtur etiam Hippocrates voluisse, homines quidem posse absque potu & cibo ultra septimanam durare, sed paulò post occumbere:

cumbere: quod etsi cibum capiant, venter tamen eū recipiat, cum ieiunum intestinum prae inanitate simul coaluerit: intestina autem exinanita in seipsa contrahi, ac propterea nec cibum capere, nec desiderare ex Erasistrati lib. primo διαρέσεων (cuius loci etiā alibi est mentio a me facta) confirmavit Gellius c. 3. lib. 16. cuius verba, quoniam alibi non leguntur, atq; eruditionem antiquam prae se ferunt, hic libenter subiungam, ἐλογίζομεθα οὐκ ὀρθοῦν τὴν ἰατρὰν συμπίπτει τῆς κοιλίας ἐν τῇ σφόδρα ἀσιτίᾳ. Ἐ γὰρ τοῖς ὀπίωλιον ἀσιτῆσι κατὰ πρόφασιν ἐν τοῖς πρώτοις χρόνοις, ἢ πείνα ὄρθοι κοιλίᾳ, ὅτερον δ' ἐκ ἐστὶν, deinde paulum infra: εἰθισμένοι δὲ εἰσι καὶ οἱ Σκύθαι, ὅταν ἴδωσι τὴν αἰσθητικὴν ἀσθενεῖαν ὡς τὴν ἐν ζῶντι πλατείας τῆς κοιλίας διασφίγγειν, ὡς τῆς πείνης αὐτῆς ἢ τοῦ ἐνοχλήσεως. καὶ δὲ δὲ ὅταν πλήρης ἡ κοιλία ἢ, ἴδωσι τὸ κένωμα ἐν αὐτῇ μηδὲν εἶναι, ἴδωσι τὸ ἐπειῶσιν: ὅταν δὲ σφόδρα συμπεπικῆται ἢ κένωμα ἐκ ἔχει. Qui verò Scythae ad tolerandā incediam latis cingulis sibi ventrem arcè ligarent non satis compertum habeo: cum Hipp. in lib. de Aere, aquis, & locis, memoriae mandarit Scythas corpora fluida ac lata habuisse, quod corpora fascijs non ligarent, vt Aegyptij. Nisi dicamus id ab Hipp. de quotidiano Scytharum vsu proditum, vt verisimile sit, cum ipsi alioquin non praecincti incederent, tempore famis sustinendae cinctos incedere cōsueuisse. Et quanquam Hieronymus Cardanus de infantibus, quod fascijs nō stringerentur apud Scythas, locutum Hipp. velit, ego tamen id sentire non possum cur potius Aegyptijs comparet, quam alijs nationibus, quarum pleraeq; infantes fascijs ligare in more habuerunt. Vt cunq; sit, à plerisq; veteribus testatum inuenio, non defuisse qui sine villo cibo pluribus diebus vitam traduxerint. Id enim in primis ex Aristotelis sententia affirmavit Olympiodorus in comm. ad Phaed. Pla. Plutarchus quoq; 8. Symp. 9. Tymonis auiam memorat cōsueuisse singulis annis per plures menses in Ciliciae cauernis absq; villo cibo latere. Albertus magnus lib. 7. de anima, & ipse refert se vidisse melancholicum quendam, & mulierem, qui pluribus septimanis sine cibo vixerunt: ne in medium adferam quod tempestate nostra de puella Germana, quae duobus annis sine cibo vixit, à compluribus literis consignatum, & disputatum est. multa quoq; huiusmodi naturalia exempla recensuit Gregorius Lilius Geraldus in lib. dialogismorum. Neq; verò hoc prorsus à ratione alienū mihi videtur quoniam vt animalia hieme latentia nihil edunt, & tamen superuiuunt, tum quia extrinsecus occluso corpore nulla fit euaporatio, nulla penè intestini humoris consumptio, tum quia magna ipsis antea cōtempore accumulata est crudorum succorum copia, quae ad sustentan-

στοις

Mer. Var. Lect.

R

dam

H. Mercurialis Variarum

dam pluribus diebus vitam sola sufficere queat, sic non inconuenit reperiri posse homines, qui hisce de causis & viuere diu valeant, & carere cibo externo cum internum habeant. ut verè miraculum fuerit Christi seruatoris nostri, & Moyſis ieiunium, quorum corpora essent sana & quam temperatissima, naturali ratione quadraginta totos dies sine cibo minimè superuiuere potuissent. Quod autem Plinius ibidem scribit, vnum hominem perire inexplebili semper esuriendi (malim esuriendo) auiditate, non admodum intelligo: nisi appetitum caninum à medicis appellatū soli homini lethalem esse velit. nam etsi canes, aliaq; complura animalia eo famis genere tententur: haudquaquam tamè ab eo ut homines iugulantur. Nam Gal. 3. ca. 6. de locis affect. seleucidæ aues in Asia esse scribit, quæ locustas iugiter edant, easq; celeriter excernant. Quod vitij genus alijs quoque animalibus esse naturale perhibet, ut hac ratione inter brutorum morbos à veterinarijs minimè hic recenseatur.

Locus Hippocratis & Galeni examinatus. Qui brocci.

Loca Pliny expensa. CAP. XIII.

Hippocrates 3. sect. 6. Epidem. Tex. 28. hoc oraculum scriptū reliquit *ὀλιγοσιτία, ἀνορεων, ἀδυσία*: quo antiqui interpretēs sapientissimum senem nihil aliud docuisse arbitrati sunt, quam eos qui modice cibos capiunt, neq; siti neque lassitudine admodum tentari. Horum autē sententiam ea ratione in commentario refutare conatus est Galenus, quod etsi cibi parcitas pituitosis naturis, atque sanguine optimo præditis conferre possit: minimè tamen eam omnibus vtilem esse, præsertim verò biliosis & indigentibus, ab ipso met Hipp. in lib. de ratione vict. acut. proditum est. Atqui si magnam Aphorismorum Hipp. partem expendamus, paucos omnino inueniemus, in quibus sententia ex toto vera comperiatur: ut aliqui etiam sint, qui vix in vno vel altero veritatem habeant, quemadmodum ipse met Galenus longo sermone testatum fecit 2. Aphor. 2. 6. aph. 3. atque alibi sæpe. Quare veterum interpretatio mihi multò magis probatur, quàm Galeni dicentis, in ea sententia Hippocratem nos monere voluisse, ut in omnibus quæ agimus, cibi parcitatem, sitis atq; lassitudinis carètiā proposita habeamus. Etenim gladio quo in alios vsus est, feriri potest: nimirum haudquaquam cunctis commodum esse, ut cibo parco vtantur, cum multo calore

calore natio praediti, multum quoq. cibum (vt ait Hippoc.) requirant. Accedit & illud, huiusmodi sententiam atq. phrasim illi comparem esse 6. epid. com. 4. tex. 28. Ἀγρυπνία βόρρον, τὸ ἕδωρ βόρρον, quam non alio modo interpretandam esse voluit Galenus, quam hanc veteres exponebant. Id itaq. statuatur, cibo parcè vtentes neq. siti neque lassitudine vexari, quod facta modici cibi recta coctione atq. distributione, totius corporis partes irrigentur, alanturque: sicuti, qui nimio cibo vtuntur, in coquendo laborantes, simul sitiunt & veluti onere grauantur. Vnde malè Lucretius in 4.

Nec refert quidquam quo victu corpus alatur,

Dum modo quod capias concoctum didere possis

Artibus, & stomachi humectum seruare tenorem.

Malè etiã Celsus in suae medicinae initio, semper multum esse edendum, dum modò cōcoquatur, consulebat. A siti ad labia in potus vsum & ipsa à natura excogitata transeo. Nam labeones inuenio veteribus appellatos, qui vtraq. labia tumida & prominentia haberēt: Broccos verò, qui superius tantum. In glossario vetere Brochus ὁ τὸ ἀνω χεῖλος ὠδηκῶς. Quare Plinium lib. 11. ca. 37. ita puto intelligendum, labra à quibus Brocci labeones dicti. Iam verò Broncos alios esse perspectum est, tum ex Nonio in voce Bronci, tum ex Varrone 2. de re rustica, qui ambo tam dentes prominentes & inflexos, quam eos, qui huiusmodi dentibus sunt, Broncos vocant: ob quod paullo infra apud Plinium vbi de equorum aetate ex dentibus cognoscenda loquitur broncitatē, non bronchitatem legendum puto. Simplicitatem Plinij in eodem capite quin detegam facere non possum, qui dentibus ex eo virus quoddam inesse probat, quod ex aduerso nudati, nitorem speculi hebetent. Etenim id minimè vlla virulentia faciūt sed quia vbi nudantur, halituosus spiritus ore, per dentium interstitia manans atq. speculo denso allidens, concrefcit, humorq. factus superficiei obducitur: vnde imagines minime purae amplius reddi possunt, donec humor ille detergatur. Illud verò ibidem obscure ab ipso scriptum est, cū ita ait. *Sed in felle nigro in saniae causa homini, morsq. toto reddito.* Nam bilem flauam incendio viscerum combustā atq. nigram redditam scio, & maniam & necem inferre: sed vt sola eius portio haec omnia facere apta est, sic minime tota vnquam cōburatur & atra euadat, sed forsan pro, toto reddito, voluit Plinius id intelligere, quod medicorum filij docent, nempe vomitus, & egestiones nigras esse exitiales, quanto sunt copiosiores.

H. Mercurial. Variarum

Locus Aristotelis explicatus de pinguibus corporibus.

Tertulliani locus declaratus de fungo aurium,

et emendatus. De fungo lucernarum (Cornarij error). CAP. XIII.

Aristoteles quinto cap. eius libri quem de breuitate, & diuturnitate vitae inscripsit, cum conditiones humidi illius quo vita uiuentibus prorogatur, proponeret, primo loco constituit eius firmitatem, ut nimirum difficile exsicceretur, atque ea propter *πάλαια ἀσπτα*. id est pingua putredini minus subiecta esse, cum aere quod minimè putrescit, plena sint, explicatissimè subiunxit. Quoniam verò vsu quotidiano compertum est, carnes quod sunt pinguiore, eò celerius putrescere, ac ipsemet Aristoteles 2. de part. animal. cap. 5. animalia quae pinguescunt, citius senescere, atque subinde (quod Hippocrates quoque in Aphorismis memoriae prodidit) interire testatus est, interpretes magnopere laborarunt, ut summum philosophum à falsi crimine vindicarent: sed neminem adhuc qui sit eius accuratè mentem assecutus, mihi legere contigit, itaque statuum est ante alia vocem hanc *λίπαα*, qua vsus est Aristoteles apud omnes probatos scriptores non quaeuis pingua significare, sed ea tantummodò quae oleosam pinguedinem habent. id & ipsemet manifeste significauit, cap. 10. lib. 4. meteorolog. vbi cum fuligines *ἐν τῷ αἰόνῳ*, nidorem verò *ἐν τῷ λίπαρῶν* manare dixisset, in fine tandem capituli ait, olei & oleosorum omnium esse nidorem, ut manifestum sit nomine *λίπαρῶν*, ab ipso oleum oleosaque corpora comprehendi: iam verò oleum nempe aere plenum à putredine liberum esse omnes illi sciunt quos simul etiam non latet, oleum ultra centum & plures annos durare, aliaque corpora sibi immerfa imputria conseruare. Quòd si etiam arbores, quas oleosas Plutarchus 6. probl. 2. Symponus, cupressus, cedrus, quis nescit omnium viuacissimas, perpetuò frondentes, minusque alijs putredini obnoxias esse, quin immo & oleam ipsam viuacissimam esse, ultraque ducentos annos durare Plinius exemplis propositis narrat in extremo ca. lib. 16. Cedriam quoque, quae est cedri arboris oleum, ut tradit Galenus 4. de simpl. med. à putredine corpora tueri omnes sciunt: ut facile à contradictione Aristotelem

lem vindicare liceat, si vbi pinguibus viuacitatem attribuit, de oleo-
 sis cum loqui statuamus: de alijs autem, quando pinguia facile putre-
 scere atque mori scribit. Oleosorum mentione inuitor, vt hoc in lo-
 co aliqua proferam de fungo aurium, cuius meminit Tertullianus,
 cap. x. lib. de spectaculis, hunc in modum. *Tales enim cicatrices cac-*
stum, & callos pugnarum, & aurium fungos à Deo cum suo plasmate ac-
cepit. Est itaque eo in loco fungus (vt ego puto) genus id tumoris la-
 xi, qui à Graecis vocatur ἰλος, siue clauus, seu abscessus, quique ficu-
 ti fit ab humoribus crassis in parte carnosâ collectis, ita quoq; fit ex
 contusa carne in ichorem pituitosum resoluta: huiusmodi namq. tu-
 morem in olea arbore, fungum vocari perhibet Plinius lib. 17. c. 24.
 quem puto imitatum Tertullianum vocasse fungum eum tumorem,
 qui dum loci circa aures vehementer percutiuntur, ex contusa car-
 ne, vel pituita eò attractâ producitur, eò quòd mollitie tumida fun-
 gi laxitatem & figuram aemulatur, quo pacto forsan ibidem vocauit
 spongas Retiariorum. Nam & ob eiusmodi similitudinem homi-
 nes bardos & stupidos vocari à Plauto fungos; ab alijs pulmones
 scimus: quemadmodum etiam Virgilius vocauit fungos recremen-
 ta circa accensam lucernam, ad fungi formam concreta, vt irridere li-
 ceat Cornarium, qui in fine lib. 3. comm. med. turpiter existimauit
 Plinium lib. 18. cap. vltimo, & lib. 28. cap. 2. de huiusmodi fungis lo-
 quentem, de terrestribus fungis locutum esse, quasi illis veteres pro
 lucernarum ellychnijs vterentur, & de ijs sermonem faciat Plinius,
 quem etiam lippis notum esse potest, de recrementis circa lucernas
 concretescentibus verba facere. sed etsi hæc de fungo aurium ad Ter-
 tulliani locum probari queant, illud tamen dubium esse potest, an au-
 rium legendum sit, quòd antecedentibus verbis instrumenta malo
 iungentibus minimè ea vox videatur commoda; vnde forsan loco,
 aurium, praestaret, rudium, legere: etenim constat ex Suetonio in
 Caligula cap. 32. & Lampridio in Commodò: gladiatores rudibus
 id est ligneis virgis depugnare consueuisse, quarum percussionibus
 fungos seu tumores inducere solitos fuisse, rationi consentaneum est.
 Nam Gal. quoq; lib. 1. de loc. affect. cap. 1. & Auic. p. 3. trac. 4. cap. 14.
 in fracturis capitis nasci fungos tradunt, quando membrana cere-
 brum cingens affecta est. Vt autem Athletæ inter luctandum huius-
 modi fungos vitarent, auribus tegmenta adhibebant, quæ Paula-
 nias & Plutarchus Amphotidas esse vocata perhibent.

H. Mercurialis Variarum

De herba ad venerem faciente. De quibusdam venenis. Error Galeni de plumbi natura. Plumbum oculi vitium apud Plinium. Quid sit paralysis, & phthisis Tertulliano. CAP. XV.

Vi rerum Indicarum, & earū praesertim, quae orbe veteribus etiam non ignorato, sed a recentioribus saltem indicato, obseruantur, historias memoriae prodiderunt, inter alia referunt eas gentes herbae cuiusdam Amfiam appellatae vsu mirificè ad Venerem exercendā potentes fieri: quam qui existimarūt opij succum esse, eos longe à veritate recedere arbitror, quod Venus calore constet, opium autem frigidum sit. Sed cum animaduertam Theophrastum scriptorem naturae rerum insignem, cap. 20. lib. 9. de plantis fecisse mentionem cuiusdam Indi, à quo herba adlata tam esu, quam solo genitaliū tactu alios duodecies in die, ipsum verò etiam septuagesies venere uti praestabat, & indicam historiam esse veram, & Theophrasti aetate, & ab Indis nouiter detectis huiusmodi herbam mitti consueuisse puto, quod verò herbae genus esset, ut eo tempore minimè cognitum fuit, ita quoq; nunc ignorari non est admiratione dignum. Narrat idem Theophrastus propositi lib. cap. 15. & 16. tanquam rem nouam & ferè miram, inuentā esse venenosam radicē, quae diei spatio homines interimeret. Aliā verò esse apud Scythas, quae statim gustata interimat. At multò admirabilius est, quod Ioannes Len in calce septimae partis descriptionis Africae retulit nempe in Nubia venenum nasci, cuius si granum decem viris praebetur, quarta horae parte omnes interire, si verò vni tantum tradatur, statim mori, atq; illud vendi aureis centum pro qualibet vacia, vetitum autem esse illud extra regionem proferre. Neq; illud silendum est, cuius meminit Nicolaus Florentinus tract. 4. serm. 4. cap. 6. & trac. 3. eiusdem serm. summa 2. cap. 9. Franciscū Ordelaum Foroliuij patriae meae capitaneum habuisse veneni genus, quod solo odore mortem inferret, & quo supra cadentes prunas iniecto, omnes circumiacentes statim necarentur. Vtrum id metallum, vel quidpiam aliud esset, non est facile diuinare. Certè de metallis adijcere lubet, ipsorum naturā, atq; generationē ab Aristotele

tele 3. & 4. meteorol. traditam, Galenum ignorasse, qui praeterquam quod aperte illud de hydrargyro ingenuè fateatur, 9. de simpl. in plūbi tractatione satis aperte indicat, vbi cum in plumbo multam aquam substantiam, & aeriam, cum pauca terrea ponat, quis non videt, ipsum & philosophationibus, qui metalla omnia ex vaporibus humidis & siccis, ac propterea ex aqua & terra optime percoctis & commixtis constare ostendit, nec non sensui grauisimum esse plumbū non ob aliud, quam ob aquae & terrae copiam sine aere attestanti contradicere? Neque vero argumenta, quibus nititur Galenus vllō pacto absurdam huiusmodi sententiam confirmant, quod vel nugae sint plumbum atgeri, & mole, & pondere sub dio positum, vel id si verum sit, ex eo proficisci, quod superficies plumbi ab aeris ambien-
 tis diuturna actione corrumpatur: cuius corruptionis merito pars terrestris, quae magis ab humida castigabatur, veluti valentior effecta maius de se pondus prodit, vt pari ratione etiam eos vehementer errare conspiciatur, qui argentum quod motu illo intestino agatur, aereum esse autumant, cā nihil aliud sit, quam succus aqueus, & terreus optime percocti atq; commixti, quibus inclusus artissime aer, cum exire nequeat, perennem illum motum agit, etsi ob aquae, & terrae copiam grauisimum esse manifestè appareat. Caeterū quid sit illud oculi vitium, quod plumbum vocari, atq; molybdaenae herbae facultate curari memoriae prodidit Plinius cap. 13. lib. 25. nondum mihi satis compertum est, etsi in lib. illo Galeni nomine Isagoge inscripto, plus centum viginti oculorum morbos legerim: posset tamen aliquis suspicari, nisi vel locus mendosus sit, vel aeque morbus, atque herba ignota sint, forsan plumbum Plinio significare id genus suffusionum, quod coloris plumbei est, quodq; medici sanabile faciunt. Si enim molybdaena, vt nonnulli suspicantur, perniciosa sit, ea sane discutiendi potestate mirifice valet, qua in curandis sine manu suffusionibus opus est. Oculi vitia mihi ad memoriam reuocarunt glossatorum Tertulliani lapsus, qui vbi 15. cap. 10. lib. de anima scribit, Paralyfis mentem prodigit, phthisis seruat, existimarūt nomine phthisis oculorum aegritudinem ita vocatam intelligere. Nam paralyfis, quae passim apud medicos partis alicuius corporis resolutionem significat, & in qua rarissimè mens offensa est, Tertulliano nulla alia est, quam apoplexia nuncupata, quae cum totius corporis paralyfis, seu (vt Hippocratē, & alios appellasse monet Caelius Aurelianus, ac ipsemet Galenus secundo de symp. causis cap. secundo, appellauit) resolutio sit, proculdubio vt sensum, & motum ex toto aufert sic mentem prorsus perdit: paralyfis verò nomen id quoq;

-allēqs

R iiij

anti-

H. Mercurialis Variarum

antiquitus designasse, locupletissimum testem & Tertulliano paullo
 vetustiore habemus Cornellum Celsum, qui c. i 7. li. 3. motus sui
 ipsius aetate etiam tum paralyfim significasse apoplexiam. Phthisis
 autem vocabulū ita simpliciter prolarum nihil aliud quidpiam inue-
 nio vnquam significasse, quam ex pulmonis vlcere, febre, aliave occa-
 sione totius corporis cōsumptionem, in quo exitiali morbo corpus
 paullatim deficere, mentemq. inconcussam seruari quotidiana expe-
 rientia vberimē docet. Adijciam & alium Tertulliani locum, a do-
 ctissimis correctoribus, & interpretibus minime animaduersum: is
 n. lib. de anima cap. 5 1. haec habet, vngues autem cum neruorū exor-
 dia sint & c. vbi legendum esse exodia, ratio, & authoris scopus do-
 cent, si quidem nullus est, vel mediocriter in rerum natura versatus,
 qui ignoret neruos non ab vnguibus oriri, sed in eos desinere: vo-
 cem autem (exodium) pro fine antiquis vsitatam fuisse certum est.
 Nec minus miror eosdem interpretes dubitare quis fuerit Arius
 eiusdem lib. cap. 5 4. commemoratus, quum non videatur dubium,
 quin sit celeberrimus illae philosophiae Augusto adeo charus, & fa-
 miliaris.

*De Melancholia Cicero notatus. De Veterno
 Plauti notata quaedam. Quid fuerit su-
 spirium quo laborauit Seneca*

CAP. XVI.

Melancholia 3. Tusculanarū quaest. libro haec me-
 moriae prodidit, Graeci autem maniam vnde
 appellant, non facile dixerim: eam tamen ipsam
 distinguimus nos melius quam illi. hanc enim in-
 saniam, quae iuncta stultitiae patet latius, à furo-
 re disiungimus. Graeci volunt illi quidem, sed pa-
 rum valent verbo: quem nos furorem, melancholia
 ipsi vocant: quasi verò atrabili solum mens,
 ac non saepe vel iracundia grauiore, vel timore, vel dolore moueatur. In
 quibus primum licet mirari, quomodo tātus scriptor de maniae no-
 mine illud ignoret, quod neque nesciant grammaticorū pueri, de in-
 de cur, dicat Graecos melancholiam vocare, quem Latini furorem
 appellant. Hippocrates enim & reliqui Cicerone priores medici, tan-
 tum abest, vt melancholiae nomine intellexerint furorem à Latinis
 appella-

appellatum, ut potius apud ipsos *μανια* nihil aliud sit, quam ipsissimus furor quod etiam glossae veteres satis aperte significarunt. Iam verò melancholia & mania, tametsi vtraque delirium definiatur absque febre, id tamen interest, quòd melancholia à frigidis humoribus fiat, remissumque delirium sit: mania verò & vehemens mentis commotio & à calidis & acris humoribus efficiatur: quae omnia furori latinorum conuenire nemo nō intelligit, quamquam non inficior semel Hippocratem xxj. lib. sexti Aphor. maniam pro melancholia vsurpasse. Plautus in Menechmo introducit medicum vocatum, ut Menechmum curaret, qui priusquam eum adeat, senem interrogat, quo morbo is teneatur, num laruatus sit, an territus, num eum veterenus, an aqua intercus teneat: Vbi nemo fere est, qui pro vetereno lethargum non intelligat. Ego verò cū videam Cornelium Celsum vbi de lethargo agit potius Graeco vocabulo delectari quā veterenum nominare, sit ut putem minimè à latinis sic eum morbum fuisse vocatū, & ideo pro vetereno eam posse intelligi hydropis speciem: quae *ἀνάλκη* à Graecis vocatur, quaeque ab aqua intercute in eo distingui potest, quòd licet à Celso omnia hydropis genera aquae intercutis nomine vocentur, tamen sic propriè videtur appellanda esse ea species, quae hypofarca dicitur, eo quòd inter carnem & cutem sit aqua collecta. Vel id si non placet, phthisim interpretari quoque licebit. Nam in glossis antiquis sic scriptū inuenitur. *ὕδρωψ*. Intercus, aqualis, veterenū, & rursus veterenosus, *ὄθριονος ὕδρωψ*. Festus etiam testatur Catonem veterenosum appellasse hydropicum, vbi dixit. *Veterenosus quam plurimum bibit, tamen maxime sitit.* Apuleius pro phthisi accepit li. x. hisce verbis: *Totumque corium vetereno, atque scabiosa macie exasperanti, & lib. x. vbi scribit. Furcifer iste venenum praesentarium comparare sollicitus, centumque aureos solidos offerens pretium me non olim conuenerat, quòd aegroti cuidam dicebat necessarium, qui morbi inextricabilis vetereno vehementer implicitus, vitae se cruciatu subtrahere gestiret, nisi postremo hoc loco pro vetereno potius torporē quendam interpretari lubeat, quemadmodum etiam plerosque optimos latinitatis auctores inuenio, eos veterenosos appellasse, qui in agendis rebus segnes, quasque somnolenti sunt. Sic enim Cice. veterenū reipub. dixit, & Tertull. lib. de pallio: veterenum segnitiam vocat hisce verbis. *At qui nullis vitijs adolor, nullis veterenis parco, & lib. de animal. cap. 18. veterenosum Platonis sermonē dixit.* In Eunucho Terentius senem torpidum & segnem veterenosum appellat. Plinius quoq. in initio cap. 17. lib. 28. clarè lethargicos à veterenosus distinguit. Anhelitus difficultatē grauissimam, quam graeci*

ὄρθο-

H. Mercurialis Variarum

ἄσθμα πνοῶν vocant, primus Seneca latino nomine donasse, eamque suspirium appellasse videtur 5 7. epist. quo deinde etiam in brutis vsi sunt veterinarij medici. sed cum is malum suum quod sic vocauit, intra horam desinere consueuisse tradat, certumque sit, orthopnoeam multò diutius protrahi, valde sum anceps, quae propriè illa fuerit aegritudo, nisi amen dicere placeat fuisse quidem ipsissimã spirandi difficultatem, sed in ea suffocationis periculum haudquaquam plus hora durasse, quanquam & cordis palpitationem fortasse quispiam fuisse existimauerit quòd in ea non modo grauissima anhelandi difficultas, quaeque suspiratio adsit, verumetiam suffocationis periculum vsque adeo praesentaneum, vt nisi intra spatium horae prorsus finiatur, omnino exitium adferat, *quis enim ait ipse diu expirat?* Cur autem medici morbum hunc mortis meditationem vocauerint, non satis assequor, nam qui id de philosophia scripsit, apte quidem locutus est, at de anhelitus difficultate, aut si maioris palpitatione cordis, in quibus vix cuiquam mens superest, idem asserere, praeter rationem & vsum esse videtur, vnde forsitan melius dixissent exercitationem, cum (vt in antecedentibus verbis ait Seneca) huiusmodi aegritudo nihil aliud sit quam animam agere.

Quis sit panis lotus Galeno. Et aquaticus Plinio. Quid Scribonio lorum vomitorium. CAP. XVII.

Vis sit ἄσθος πλωτός seu panis lotus, cuius meminit Galenus v. c. lib. 1. de ali. fac. & alibi cum nuspiam ab ipso clarè indicatum habeatur, iure & de eo, & de ipsius apparatu à rectè faciendae medicinae studiosis nonnullis quaeri video. Nam eiusmodi panum haud fuisse certum quoddam genus, sed potius quãdam communis iam conflari praeparatione, phrasis & verba ipsiusmet Gal. abunde docere possunt. Siquidem τὸ πλωτὸν ἄσθος κατυσκευάζειν, minime de eo qui conficiatur nouiter, sed qui iam pridem factus, quoquo pacto praeparetur accommodatè dicitur. Adhaec reddere panem minus nutrientem, minus obstruentem, ex terrestri aereum, leuem, & aquae instar suberis supernatantem, cuiusmodi loquitur Gal. nequaquam ei congruit, qui nouum componat genus panis, sed qui iam factum mutet, & paret, vt hinc persuasum habeam panem lotum fuisse certe eum, qui in communi habebatur vsu,

usu, at lotionē permutatum, ob eamque nouis & diuersis conditionibus donatum. Verum qua ratione lauaretur, puto Orib. cap. vlti. lib. 4. collect. ex Antilli sentia docere voluisse, vbi monstrat, fieri cōsueuisse ex medulla triticei panis fermentati, atque hesterni, trita, deinde assata, atque tamdiu in calente saepiusque mutata aqua immacerata, donec in tumorem eleuetur, ac totum fermentum euanescat. Hoc quoq. Auic. Gal. seu potius Oribas. interpres lib. 2. tract. 2. c. 572. vbi de abluto pane loquitur, indicare voluisse videtur, etsi illud minus exactè praestiterit, ac vel ab illius interprete non leuiter sit peccatum, cū Gale, aquae eiusmodi panem supernatare dicentem interpretatus sit, perinde ac dixerit in stomacho eum supernatare. Hunc eundem esse panem aqua madentem apud Celsum c. xix. lib. ij. & apud Plinium lib. xxij. cap. xxv. vt existimem eo potissimum impellor, quòd imbecillimis edulij, hoc est minimum nutrientibus, quemadmodum Galenus, adnumerat, nec non leuissimum cibum faciunt. Itaque non obscurum cuius esse potest multum interesse inter panem lotum, & Parthicum, seu aquaticum à Plinio lib. xvij. cap. xj. commemoratum, cui si nostrū quodpiam panis genus aequiparari potest, illud sanè erit, quod hodie pleraeque nationes, praesertim Germaniae maximè spōgiosum, & leuissimum parant, ac buffettum populari vocabulo cōplures Italici vocant: hic etenim inanissimus, & propterea leuissimus est, simulque ab ipso aqua trahitur. Horum duorum generum cū Athenaeus, lib. 3. dipnos. in proluxa illa panum propè omnium enarratione nihil meminerit. puto causam fuisse, partim quia ignorauit vt noua, partim quia potius ad medicum, quam ad ipsum pertinebant. Scribonius Largus auctor antiquissimus, & à Galeno interdum citatus in suo de med. lib. veneni opij curationem tradens, vomitum faciendum esse mandat pinna, vel loro vomitorio: Quid autem fuerit lorum vomitorium, à nemine vsquam traditum mihi licuit haectenus inuenire: quae verò mea sit suspicio paucis docebo. Nonius Marcellus exponens quae fuerit nauca veteribus, cuius non semel facta est mentio Plauto, inquit eā fuisse aquam de corijs, vel quod est verius, aquam de sentina. Atque Festus eandem esse ait herbam granis nigris, qua vtuntur coriarij, sic vtramque vocatam vt vero simile est, à nausea, quae ab ipsis excitatur. Modo ex ambobus hisce scriptoribus colligo coria huiusmodi aqua, & herba tractata, non minus atque herbam ipsam & aquam prae odoris, & gustus grauitate nauseam, & vomitum concitare potuisse, proptereaque lora ex ijs facta vomitoria esse nuncupata, quòd instar corrigiae, & pinnac in os demissa,

animod

tetro

H. Mercurialis Variarum

tetro illius herbae, & aquae odore ac sapore infecta vomitum facile cierent.

De ructu nonnulla notata. De vomitu Plinij error.

De singultu Aristoteles notatus. CAP. XVIII.

Aristoteles xxxxiij. probl. sect. x. solum hominem eructare, iumenta verò crepitum ventris edere, cornigera, & aues neutrum facere causis cuiusque additis apertissimè docuit, quod si verum est, mirari possumus, cur Columella cap. vj. lib. vj. & Vegetius lib. veterinariae iij. cap. iij. omnia ferè à Columella verbò tenus mutuatus, dixerint inter alia signa bouis cruditate ventriculi laborantis esse crebros, quos emittit, ructus: nisi dicere placeat vel sonitus, quos faciunt crudi boues, nequaquam veros esse ructus, sed similes, vel Aristotelem intellexisse de ijs, quos alioqui sana corpora edunt, Columellam verò & Vegetium de morbois esse locutos, quasi belluae dum sanæ sunt, nunquam ob rationes ab Aristotele adlatas ructent, sed vnus homo. Illud & hoc loco notare placet, quod scriptum est à Galeno in com. ad iij. lib. Hippocratis *ὅσα δ' αἰτνεῖ ὀξέων* nimirum ad prouocandos in flatuosa ventriculi aegritudine ructus, Sabinum Hippocratis interpretem mandasse, vt ex vase oris angusti potetur, quod qua ratione moueat ructus, non est facile intelligere, nisi sit, quia qui ex vase huiusmodi potant, frequenter oesophagum & laryngem moueant, vnde ventriculus quoque aliquo pacto motus flatum expellat: vel quia sic bibentes diu in hauriendo spiritum contineant, ob quod calor & expultrix facultas excitata flatuosos halitus vehemētius extra propellant. Quoniam verò ructui non prorsus dissimilis vomitus est, licet hoc in loco Plinij erratum indicare, qui lib. xj. cap. xxxvij. de intestinis sermonem faciens, canes scripsit ea habere superna parte latiora, inferna autem angustiora, & propterea solos inter bruta vomere, quia repleto propter angustias supprimitur cibus, quod accidere non potest ijs, quorum spatiosa laxitas in inferiora transmittit. Nam praeterquam quod Columella, Vegetius, alijque veterinarii, & sues, & iumenta vomere docuerunt, quotidiana etiam experientia monstrat, feles domesticos frequētissimè vomere ne Aristotelis à quo Plinius discere poterat, testimonium producam, qui non solum libro de hist. animal. viij. cap. v. hyaenam scripsit canes aliaque animalia venari hominis

hominis vomitionem imitando, verum etiam in fine lib. ix. de histo. animal. scripsit, ea animalia esse fluentioris alui, quibus crura longiora sunt, ad vomitum autem propensiora, quae latum pectus habent, idque tum in quadrupedum genere, tum in auum, tum etiam in hominum ita esse magna ex parte compertum haberi. Vomitus non prorsus ab similibus motus est singultus, quem esse oris ventriculi peculiarem passionem nemo medicorum ignorat, ut valde deceptus sit Galeni interpretis quidam, cum lib. ij. de Sympt. causis vocem *ἄσπασμα* interpretatus est, secundum gulam, non autem secundum os ventriculi, quemadmodum antiquus interpretes transtulit, quare nisi dicamus Aristotelem pro singultu non hunc affectum, sed alterum & pueris, & mulieribus plorantibus familiarem intellexisse, de quo latini scriptores creberrimè loquuntur, ut Catullus.

Frigidulos vdo singultus ore cientem
Sanè pueriliter errasset, cum xxiii. partic. prob. id est dixerit, in partibus spiritui trahendo dicatis singultum oriri, qua de alibi etiam vberius sum locutus.

An veteres habuerint ocularia. Quid Galenus tractauerit in libro: an grammaticus possit esse criticus?

Loca Pliny & Seneca dubia. CAP. XV III.

Hæc est omnium artium conditio, ut quod olim dixerit Aristoteles in Rhetoricis, fore ut in dies veterum artificum inuentis noua adijcerentur, id quotidie & in medicina, & plerisque alijs conspiciamus. Nam ocularia vitrea vulgo nuncupata, quibus hebetes visiones mirificè homines adiuuant, certum est veteribus omnibus ignota fuisse, quãdo non solũ prisci medici, aut perpectiui, ad quos maxime eorum facultatem cognoscere pertinebat, nihil de ipsis memoriae prodiderunt, verum etiam nullus alius scriptor reperitur apud antiquos, qui huiuscemodi instrumenti debilem visum habentibus vsque adeo necessarij, vtilis, ac tempestate nostra vulgatissimi, vllam fecerit mentionem. quo vno argumento vti soleo aduersus Thesaurorum latinorum confarcinatores, qui conspicium, siue conspicillum apud Plautum idem esse quod ocularia nostra persuadere conati sũt; præterquã enim quod minimè rationi consentaneum est, id instrumentum, si antiquitus

inno-

H. Mercurialis Variarum

innotuisset, medicos in primis in curandis visionum debiliū affectibus debuisse tantum remedium alto silentio praeterire, neque etiam perspectiuos similiū affectuum rationes silere; est & Nonij testimoniam, qui conspiciillum appellatum docet locum, vnde aliquid clanculum conspici posset, quem fieri consueuisse vitro obductum, per quod videre, & non videri ligeret, vt nunc in fenestris frequenter ysurpamus, mihi veri simile sit, atque hunc in modum forsā intelligendus est Plautinus locus, vbi haec verba scripta erant; Cedo vitrum, necesse est cōspicilio vti. Quanquam autē instrumentum vitreum oculis infirmis accōmodatum antiquis medicis ignoratum fuisse tuto asseram, haudquaquam tamē ita nouum inuentum est: vt prorsus auorum nostrorum parentes illo caruisse existimem, cum & Gordonius, qui paulò minus abhinc tercentis annis claruit in cap. de visus debilitate, necnon Guido Gaulliacus ipso quinquaginta annis iunior eodem in cap. oculariorum, quae senes ad conspiciendas minutas litteras adhibent manifestè meminerint. Galenus eo in libro vbi de proprijs commentarijs tractationem habet, inter alios adnumerat vnum hoc titulo. *Εὐδωκῆται τῆς κριτικῆς εἰσαγωγὴ γρηγοριτικῆς*. Curiosi verò nimis quam par sit rerum Galeni dubitare solent, quidnam ab ipso in eo librò disputaretur, iccirco vt his quoque aliqua ex parte satisfiat, sciri opus est, Galeni tēpestare Pyrrhonicam sectā magnopere viguisse, atque ob id eū multa ex eiusce generis doctrina deprompsisse, quemadmodum inspicere licet, si quis in ipsius monumentis diligenter sit versatus. Iam verò, vt est apud Sextum Empiricum lib. j. aduersus Mathematicos cap. 7. grammaticum à critico differre putatum est, haud secus atque ministrum ab architecto, cum criticus omnis logicae peritus haberetur, grammaticus vero linguarum interpret; quoniam autem complures (vt idem Sex. docet cap. viij.) tribuebant etiam grammatico posse considerare; quae sunt in poetis, & alijs scriptoribus, dum interpretantur obscura eorum dicta, simulque iudicare quae sunt bona, & mala, quae germana & sincera, quaeque adulterina, ea propter verisimile videtur Galenum ibi disputasse, vtrū hoc sit verum posse grammaticum hoc agere, an potius ad criticum pertineat. Multa sunt à scriptoribus memoriae mandata, quae cū ratione euidenti careant, firmaque experientia ijs minime attestetur, mihi semper suspecta fuerunt; Ex quibus duo hoc in loco commemorabo, vt lectores cogitent, an ipsi vel rationem, vel experimentum pro ipsis inuenire queant. Vnum est, quod scribit Plinius, serpentes vbi hominem percusserint minimè amplius à terra recipi: alterum est à Seneca prodi-
 -onni
 tum

num lib. nat. quaest. ij. cap. xxxi. & liij. nempe animalia venenosa, vbi à fulmine tacta sunt, verminare, cum prius nunquam vermes faciât, & vinum à fulmine congelari, cumque ad pristinum statum redit, si poterit ab homine, eum dementare, & exanimare. Scio enim mira esse quae faciunt fulmina, sed cum maxime calidum & ficcum sit, quo modo congelare vinum possit, facile probari non potest.

Homines lupos, et ex foeminis mares fieri quo modo verum sit. Quid sit mori per sapientia apud Plinium. alius Plinij locus indicatus. CAP. XX.

Herodotus in Melpomene Neuros populos quotannis lupos fieri, ac deinceps homines redire sese credere neget. Platoque vij. de Repub. fabulam esse fateatur, qua confictum est Lycaonem & Parthasion Arcadas in lupos degenerasse, id tamen cum plerisque auctoritatis magnae scriptoribus Póponio Me-
la, Solino, Eustathio, Varrone, Pausania, Plinio, Ouidio, Agellio, Aufonio, Augustino, tum de Neruorum gente, tum de alijs inueniam proditum, vt in hanc sententiam veniam, huic adeo decantatae narrationi, aliquid vero simile esse coniunctum, nimirum eiusmodi homines & gentes ea melancholiae specie laborasse, quam medici graeci lycantropiam, barbari & latini insaniam lupinam appellât, quae, si interdum aliqui tententur, ita sese lupos esse imaginantur, vt syluas oberrent, nocte vagentur, clament, percutiant, aliaque luponum opera edant, quibus vulgares inducti, postmodum eos esse lupos factos verè existimarint. Nam populum vniuersum potuisse, nedum priuatos homines aliquo vel vitio aeris, vel victus prauitate, humores es tetros melancholicos statis temporibus colligere, atque ijs demum in corpore efferuescentibus huiuscemodi symptomata incurrere, minime rationi atque experientiae dissentaneum est, cum alioquin proditum sit, in quadam Galliae prouincia virgines pene omnes quodam melancholico furore raptas sese in aquis praecipites dedisse, ac extinctas esse. hunc quoque morbum fuisse illum, quo Nabucdonosor rex fuit septem annis vexatus, forsitan absolum non videbitur, si cuncta illius symptomata cum hoc conferantur. Neque minus credere licet, quod a multis, & praesertim a Plinio lib. ij. ca. iij. scriptum est, qui sese in Africa quandam inter nuptias

H. Mercurialis Variarum

nuptias ex femina statim marem effectum vidisse testatur. Mulieres enim instrumentum quoddam virili mentula paulo minus, at certe non dissimile a natura sortitas esse, quod latens foemineo sexui nihil immutet, nimium vero excrescens foras extuberet, atque magnam in omnibus actionibus mutationem pariat, anatomicorum filij & sciunt, & aperte affirmant. Verum Hippocratem huiuscemodi sexus mutationem (quod aliqui male conscij putarunt) voluisse significare, cum in fine lib. vj. epid. Phaerulae Pythae vxoris, nec non Namyfiae Gorgyppi coniugis corpora virilia effecta esse, pilosque ac barbam emisisse scribit, tantum a vero abest quantum verissimum est huiuscemodi conuersionem solis virginibus contingere, atque tum dumtaxat, cum menses profluere, & libidinis aestus incēdere (cuiusmodi commemoratae ab Hippocrate iam vetustiores & diu nuptae haud quaquam erant) incipiunt. Voce enim *λύδ' ἑσθλῆ*, non solum 6. Epid. verum etiam in lib. de articulis, atque alibi vsus inuenitur Hippocrates, non cum mutationem sexus, sed corporis ad robur & virilitatis profectum indicare intendit. Quod verò putant ad huiuscemodi sexus commutationem confirmandam valde conferre quarundam plantarum inter sese cōmutationes, a Theophrasto in primis, atque alijs rei rusticae peritis propositas, in eo quoque mirifice hallucinantur, quia etsi demus (quod tamen Theophrastus aperte nusquam docet) lolium in triticum mutari quemadmodum contra in lolium mutatur triticum, attamen longe diuersa ratio est, cum plantis id contingat ob semen, quod vel nutrimento, vel loco, vel aere mutatum vim generandi minime amittit, sed infirmiozem acquirit perinde ac semen virile in utero feminae alteratum, loco maris feminam, vel etiam dissimilius aliud atque mōstruosum genus producit, neque enim videre est vnquam triticum natum in lolium, aut sylimbrum in mētam degenerasse: vt multo minus id de animalibus, atque adeo ipso de homine huiuscemodi fabulas confingere liceat. Infantiae mentio mihi ad memoriam reuocat Plinij locum non admodum intellectu facilem ijs, qui medici non sunt, nam lib. 5. ca. 5. scribit esse aliquem morbum per sapientiam mori: quod an ludens, vt saepe solet, an serio dixerit, interdum dubitauj, cum phrenesis, de qua locutum eum puto, minime sapientia, sed potius desipientia, atque infania mortem adferat: dictam vero sic docuerit Plato in Timaeo, quod a septo transuerso nomine *φρενῶν* antiquitus vocato originem ducere crediderint veteres, atque iccirco eo affecto, vbi mētis sedem ponebant, sapientiam tolli. Porro de phrenesi verba facere Plinium satis clare indicant subsequētis capituli initio adscripta verba,

verba, vbi sapientiae aegritudinis signa referens, fimbriarum curā, & stragulae vestis plicaturas, quae omnia medici phrenitidis signa faciunt, praecipue cōmemorat. At quid existimandū est de eo, quod idem auctor ex Aristotele prodidit memoriae cap. xvij. lib. ij. nimirum nullum animal. nisi aestu maris recedente exspirare, obseruatumque id multum in Gallico oceano, & dumtaxat in homine compertum, vix enim, imo ne vix quidem induci possum, vt existimem Aristotelem philosophum maximū rem vsque adeo a ratione, & vsu alienā proposuisse. Ecquis ignorat qualibet hora, vel potius quolibet diei & noctis momēto animalia bruta, atque homines interire?

Nicander emendatus & explicatus, De Tumoribus Pedum prae fame. Hesiodus, Aristoteles, Plutarchus notati, Lex Ephesiorū de exponēdis filiis. CAP. XXI.

Thenaeus in ijs de coronis fragmentis, quae Cantheri studio graecè edita habemus, ex Nicandro nonnulla proponit, quae cū apud ipsum poetam legere nō liceat, quibusdā dubitandi occasionem praebent. Inter caetera autem est carmen hoc: *σὺν δὲ καὶ ὑψίστην Πανὸς μένος* &c. quo non est manifestū satis quid docere voluerit. eruditissimus enim Dalechāpius in suis laudatissimis ad Athenaeum adnotationibus, pinū ijs verbis à Nicandro significari arbitratus videtur. sed vt ab eius sententia discedā, ea ratio me hortatur, quòd ibi Nicandrum non de arboribus, sed de coronarijs tantum herbis sermonem instituisse apparet. Itaq; primum sic scribendum literula mutata puto: *σὺν δὲ ἔ ὑψίστην Πανὸς μένος* id est simul autem & altus Pani stimulus. Pro stimulo autem panis satyrium herbam Nicandrum intellexisse pro certo iurarem. Primum quia haec inter coronarias non ignobilem locum semper habuit: Deinde quòd Satyri, quorum veluti princeps Pan fuit, libidinosissimi cū ab omnibus definiantur, atque satyrium id nomē sit adeptum, quòd ad libidinem excitandam magnopere valeat, ipsum panis stimulus apposite & venustè à Poeta videtur appellatum. Hesiodus in libro *ἔργα καὶ ἡμέραι*, praeceptum dat agricolis vt diligentes sint, ne hiemis ocium eos egenos & pauperes inueniat, neuè ob famem crassum pedem comprimāt digito, nam ijs (de quo etiam cap. iij. nonnulla diximus) qui diutina fame sunt detenti, pedes intumescere etiam Arist. docuit v. probl. sec. in cuius euentus reddenda

ordil Mer. Var. Lec.

S causa,

H. Mercurial. Variarum

causa, cum philosophus totum illud consumptioni & colliquationi corporis tribuendum esse simpliciter dixerit, Plutarchus, ut perhibent Moscopulus atque Proclus in comm. ad Hesiodum, multo explicatius causam eandem proposuit, dicens calorem nostrum ut perdurare queat externo egere alimento, quod ubi non fruitur, corpus consumere, atque ipsius aliquid attrahere, cumque prae imbecillitate attractam materiam conficere totam nequeat, partem crudiores in pedes delabi, sicque eos tumidos & reliquum corpus tenue reddi. Addit Proclus quiddam apud neminem forte hactenus obseruatum, legem fuisse in Epheso, quam cap. iij. ad verbum proposui, ut nunquam patri liceret filios exponere, nisi prae fame ipsis pedes crasse fierent. Nam olim apud varias gentes in more erat cum alendis filijs non sufficerent, ut aliquot ex ijs in vijs cuiuslibet capiendos exponerent: quemadmodum etiam nunc Barbarae gentes non desunt, quae omnem penè humanitatem exutae, filios haud secus atque agnos veterum more vendunt. est quoque lex in Cod. de pat. qui fil. distr. ubi propter egestatem, & victus gratia patribus filios vendere permittitur.

Cur Hecticarum febrium non meminerint Veteres, error Galæae detectus. Aestates quid Plinio sint, & de ulceribus rotundis. C A P. XXII.

Ut Veteres siue Graeci, siue Latini vsque pene ad Galeni tempora hecticarum febrium non meminerint, plerisque mirum videri posset, eo maxime quod Hippoc. quæ nullus morbus latuit, & tanto minus vulgati ac frequentissimi, cuiusmodi est hectica, nullibi mentionem fecisse reperitur: ego verò semper existimavi, cum febres hecticae à putridis plerumque originem ducant, ac dum inchoant, ipsarum naturam ita sapiant, ut Athenaeus in hoc à Galeno, si diarriae excipiatur, probatus, voluerit febres omnes esse putridas, ab ipsis ea minimè discretas fuisse: ubi verò iam consumatae sunt, sub *φθισιας* siue tabis nomine comprehendisse. licet enim propriè *φθισιας*, siue *φθον* corporis consumptionem, pulmonis vlcerà consequentem Hippocrati significare soleat, cõmuniter tamen quaelibet insignis corporis emaciatio ac consumptio, hic quoque apud graecos ut apud latinos Tabes nuncupatur. Idque tum ex libro

libro de nat. hum. & ex libris de morbis cuiq. compertū esse potest, tum etiā ex Festo, qui Tabem dicit esse vocatam aegritudinem omnē, quae corpus tabescere faciat. Hoc autem si perspectum habuisset eruditissimus Gaza, haudquaquam tentasset apud Aristotelem sect. 19. problem. 37. loco vocis, *εὐκτικοί*, substituere vocem, *ἐκτικοί*, sed potius iudicasset omnia haec verba *διὸ οἱ ἐκτικοί* siue *εὐκτικοί*, esse purum glossema textui ab ignaro scriptore insertum, aut certe aliam aptiorem corrigendi eum locum rationem inuenisset. Et quoniā Aristotelis problematum incidit mentio, aliam in ijs Gazae oscitantiam adijcere placet. Arist. enim 33. prob. sec. 15. haec verba habet: *ἀποφθεσίνδ' ἄλλων ἢ πᾶρονται, καὶ ἐρύγονται καθύδοντες ἢ ἐρύγορες*, quae verba Gaza transulit perinde, ac Aristoteles dicat, dormientes magis eructare quā vigilantes, quod nō modo experientiae planē contrariū est, verū etiā Aristoteles in subsequenti- bus verbis ea de re nihil dixit. Vnde puto, vt sententia vera sit, ita interpretādum esse, emittunt magis crepitus, quā sternutant, & eructent dormientes quā vigilantes. Quod antiquus etiam interpres, qui cūcta ad verbū transfert, optimē intellexisse videtur, vt ob hoc, quod Aristoteli in lectionibus de puerorum morbis cap. de nausea & vomitu, vitium tribuebam, nunc soli Gazae adscribendum esse compererim. Plinius lib. 28. cap. 12. cum docet fimum vituli cum oleo & gummi manu subactum, emendare aestates quātum ipse puto, eas cutis desquamationes, aut cocturas à populo alicubi vocatas intelligit, quae aestate pueris potissimum oboriuntur, quaeque ab Hippoc. 3. aphor. 21. *ὄδ' ἔσται*, à latinis sudamina, & à Polluce *ἐξαιθήματα δευνα*, id est papulae aestiuae nuncupantur. Nam Plinium, qui circa rerum appellationes saepenumero lasciuire solet, minime mirandum est huiusmodi vocibus vsū, aut potius abusum esse, alioquin latinitatis non malum authorem, sed illud magis inquisitione dignū est, Vtrum Vlcera rotunda difficilia sanatu sint, quemadmodū Hipp. lib. de vlcerebus, Alexander 1. probl. 91. & Cassius probl. 1. docuerunt, dubitari posset, siquidem secus experientia docet, neque valet quod haudquaquam sponte curentur, sed excidere ea oporteat, vt sanitatem consequantur, siquidem inter alia id exploratissimum est, vlcera cauteriū rotunda quantumuis lata atque profunda, non multo negotio, sed sponte, & sine vlla noua excisione coalescere, simulque ad consumatam cicatricem perducī.

... ἡ ἀποφθεσίνδ' ἄλλων ἢ πᾶρονται, καὶ ἐρύγονται καθύδοντες ἢ ἐρύγορες

S ij Locus

H. Mercurial. Variarum

Locus Caesaris de Impubertate cognoscenda examinatus. Alter Mosis de Virginitatis signo notatus.

C A P. XXIII.

Julius Caesar vj. de bello Gallico lib. vbi Germanorū narrat mores, inter alia scribit, apud eos, qui diutius impuberes māfissent, maximā tulisse laudem, quod sic statura, vires, neruiq. alantur, & confirmentur. Addit subinde haec verba. *Intra annū verò vigesimum foeminae notitiā habuisse in turpissimis habent rebus, cui rei nulla est occultatio, quod promiscuè in fluminibus perluuntur, & pellibus, aut paruis rhenonum tegumētis vtuntur, magna corporis parte nuda.* In quibus verbis nonnulla sunt quae tanquā obscura discussione digna sunt. Primū enim facile cognitu nō est, quomodo in pubertate, seu pilorū circa genitalia priuatione, statura alatur, viresque & nerui confirmentur, vt propterea impuberes sint cōmēdandi, siquidem illud naturae opus est, nec homines à rebus naturalibus vllam merentur laudem, sed ab ijs, quae in ipforū sita sunt potestate. Ad haec pilorum generatio vt nec staturam nec vires minuit, sic ipforū nuditas, minime ad augendum robur valere quidquā potest: Praeterea quomodo qui ante vigesimum aetatis annum foeminarum consuetudinem habuerint, cognosci valeant, aut ob quotidiana & communia balnea, aut ob corporis integumētorum breuitatem decernere non est adeo tutum; Nisi de primo dicamus quemadmodū nonnulli, apud Caesarem eos appellari impuberes, qui nulla adhuc venere sint vsi, quod tamē à sermonis vsitata Caesari proprietate longe recedit. Putaui quandoque ita esse legēdum. Qui diutissimè impuberes permanserunt, maximam inter suos ferunt laudē (hoc alij staturam, alij vires, neruosq. confirmari putant.) Intra annū vero vigesimum foeminae notitiā habuisse in turpissimis habent rebus: cui rei nulla est occultatio &c. quasi impubertas cognoscetur dū promiscuè lauarētur. Sed si pro impubertate pectinis glabritiē intelligamus, poterit quidem quadrare, quod sic cognoscatur, at minimè ipsi conuenit, vt alat staturā & vires. Quod si à venere abstinentiā significet Caesar sub impubertatis nomine, illud certe ad alēdam staturam & vires efficacissimum est, cum venere corpora eneruari cōpertissimum sit, verumtamen haudquaquam clarum est quomodo cognosci possit inter lauandū. Itaque scire oportet, maximam partem

partem eorum, qui primum cum foeminis concumbunt, id ligamentum quo glandi praecipuum coniungitur frangere, ac ob id summum glandis aliquantisper detectum semper manere, ita ut conspicientibus quibusvis non admodum attente, etiam appareat, quod minime in veneris expertibus videtur, quippe qui glandem semper obtectam praecipuo gerant. Hoc tamen non in omnibus perpetuum, sed in plerisque est, cum aliqui etiam inueniantur, qui nunquam ligamentum illud fretum vocatum usu veneris rumpant, semper autem verum sit eos qui glandem detectam habent, (nisi sint more Iudaeorum recuti) venerem esse expertos. Ergo impuberes, hoc est nullam venerem expertos, hac ratione, ut ego puto, veteres Germani a foeminarum notitiam habentibus dignoscebant, atque seram in iuuenibus venerem (quod ait quoque Tacitus in lib. de moribus Germanorum) magnopere commendabant. Huic rei non dissimilis altera occurrit, satis & ipsa lubrica. Nam sapientissimus Moyses, quod 22. Deuteron. literis consignatum habetur, ut nonnullorum audaciam retardaret, qui virginitatis antea violatae uxores falso accusantes, eas repudiare iniuste tentarent, sanxit, si quis hoc apud Iudices ageret, paretes accusationis mulieris signa primi concubitus observata proferreret, quae si vera inueniretur, mulier innocens liberaretur, maritusque plecteretur, contra vero si signa falsa essent, mulier lapidibus a proximis caederetur. Caeterum hac in re illud quaerendum est, quatenam sint ea signa, quibus virgo probari possit. Nam scio plerosque sentire, membranam illam hymenem vocatam primo concubitu effractam, sanguinem profundere, quo deinde tincta linteamina atque indumenta, virginitatem tunc tantum violatam testari possunt. Atqui hoc minime firmum videtur, quemadmodum in lege vique adeo graui necesse esset, quoniam saepe vsuuenit, ut vel propter aetatem flaccida reddita hymen absque sanguinis effusione prima venere rumpatur, vel paulatim longo placidi coitus usu, longe lateque sine vlla effractione dilatata consumatur, quemadmodum ex anatome ipsa conspicitur, alas uteri vocatas in virginibus saepe numero absque vlla intermedia membrana cohaerere, ac ob id primo congressu arctas illas vias esse, quae paulatim deductae nullum sanguinem profundunt. Imo vero etiam defloratae mulieres huiusmodi ficta sanguinis profusione, sese non raro tanquam virgines imprudentibus iuuenibus vendicare consueverunt, ut vndique appareat, signum a linteaminibus sanguine maculatis sumptum valde infirmum esse. Quare cum nullum virginitatis certum & irrefutabile signum haberi queat, dicendum est omnibus alijs minus incertum haberi, quod a coeuntis

HIERONIMI MERCURIALIS VARIARUM

indumentis capitur, ac propterea istud licet non ita firmum Moysen recipere voluisse, ne penitus hominum prauitati licentia in innocentes peccandi concederetur.

Quae sit Smyrna medicorum apud Arist. Alter ipsius locus notatus de auribus & ulceribus. CAP. XXIII.

Arist. 12. problem. sect. 1. rationem quaerens ob quam suffituum odor melius quodam debito interuallo, quam propè sentiatur, totam odoris ipsius vim temperamento, quod ab aere suscipitur tribuens, in exemplum adducit medicorum myrrham; Quam sententiam Petrus Aponensis exponens, myrrham huiusmodi locum aliquè fuisse videtur existimasse; vbi res odoratae, cuiusmodi muscus est reponerentur, quasi vbi huiusmodi locus aperitur, proximè non percipiuntur odores, quippe qui in aere nondum extenuati ac depurari sint. forsan autem in eiusmodi opinionè lapsus est Aponensis; quòd ignoraret *σμύρνη* apud graecos nihil esse aliud, quam myrrham à latinis vocatam, esse enim locum vllum aut vas ita antiquis vocatum, hactenus reperire mihi non licuit. Sed huiusmodi peccata atque etiam maiora committere solet barbarus scriptor. Itaque persuasum habeo, Aristotelem de nulla alia re fuisse loquutum, quam de ipsa myrrha, quae apud veteres inter odoramenta & praesertim quae sufficiuntur, semper primum tenuit, adeo vt Athenaeus. 15. dipnosop. testetur nomine myrrhae cuncta vnguenta Aegyptijs esse appellata. Plutarchus etià in fine lib. de Iside & osiri, scribit Aegyptios consueuisse meridie myrrhae odore vti, quòd tunc aer grauibus vaporibus à solis attractione imbutus insigni myrrhae odore emendetur. Caeterum cur Arist. dixerit *ἡ σμύρνη τῶν ἰατρῶν*, id est quòd quaeritur, nam ita sentio, sic vocatam esse ab Arist. eam quae stacte dicitur, quamque medicis contra morbos plerosque vsitatam fuisse nemo ignorat, Quoniam vero, vt narrat Theophrastus in libello de odore, duplex erat, alia pura, alia balanino oleo confecta, priorem siue sponte fluentem, siue ex myrrha tusa expressam intellexisse non dubito, nempe quae sui crassitie minime propè ita olet, quemadmodum vbi extenuata aere remotius odoratur, vt ob id scribat quoq. Theophrastus, myrrham ad fundendum odorem gratum, moderato igne tractandam esse.

esse. Idem Arist. 32. part. probl. 7. quærens causam, cur sinistra auris
 pertusa citius ut plurimum, quam dextera coalescat, siue ut vertit
 Gaza compagineatur, inquit ideo fieri, quia humidior & calidior est,
 humidiora verò & calidiora corpora vulnerata citius curari ostendi-
 dit exemplo plantarum tenellarum, atque aetarum, in quibus iuue-
 nes citius ad curationem perducuntur, quam senes. In qua sententia
 duo sunt quæ offendent, alterum est partes sinistras esse calidiores
 & humidiores, nam si rem ipsam expendamus, æquè ambæ partes
 sunt constitutæ, ut nullum huiusmodi discrimen esse posse videatur.
 Si etiam quid Hippoc. hac de re sentiat cogitemus, is initio lib. de sa-
 cro morbo, videtur potius dexteram partem calidiores constituere,
 quod vasa ampliora habeant. Alterum est, an verum sit corpora
 senum ægrius a vulneribus curari: siquidem quæ sicca sunt cor-
 pora multo citius ab ulceribus liberari conspiciuntur, imo hac ratio-
 ne dicebat ipsemet Aristot. ulcera eorum, qui in mari versantur cito
 sanescere nisi pro Aristotele dicere placeat. sanari vulnera inter-
 dum per generationem carnis, interdum per simplicem unionem,
 atque ad illam curationem corpora calida & humida valere magis,
 ad hanc verò sicca, sed sæpius in hoc peccavit Aristot. ut dixerit
 ulceribus humida conuenire: quemadmodum p. problem. 49. et si
 ibi pro, ὑγροῖς, legendum esse ξηροῖς dictionis ipsius ratio postu-
 lare videatur.

*Pulcherrimus Plutarchi de Purpura locus, nunquam
 antea à quoquam examinatus, & diligenter
 explicatus. C A P. XXV.*

Plutarchus in Alexandro cum Suis captis, eum
 regem ingentes thesauros comperisse dixisset
 eosque connumerare pergeret, hæc, scripta
 reliquit. ἦπερ, φησὶν. Ἐ πορφυρας ἑρμιονικῆς ὀρε-
 θλιῶν τὰ λαντα πέντακισχίλια, συγκεκλιμένης μὲν
 ἕξ ἑτῶν δέκα δρόντων δρακονίων, πρόσφατον δὲ
 τὸ ἄθος ἔτι, καὶ νεαρόν φυλάτσης, αἴτιον δὲ τότε
 φασὶν εἶναι τὸ τὴν βαφὴν δὲ μέλιτος γίνεσθαι τῶν
 ἀλεργῶν, δι' ἑλαμὲ δὲ λωκῆ λωκῶν, καὶ γὰρ τῶν τε ἴσον χρόνον ἐχόντων
 τὴν λαμπρότητα καθαράν, Ἐ σίλβουσαν ὀρέσθαι. id est, ubi narrat etiam
 Purpuræ Hermionicae inuenta esse quinque millia talentum, compositæ
 quidem iam annos ante centum nonaginta, sed recentem adhuc florem &
 ποικύουσαν. Causam autē huius serunt esse, quod tinctura melle fiat

S iiij punicea-

H. Mercurialis Variarum

punicearum, oleo vero albo candidarum, quippe quarum aetate pari splendor purus & fulgens conspiciatur. Ex quo loco a nemine fere animadvertendo dubitari video, quatenam esset illa purpura; quo pacto melle facta esset, cum huius apud nullum alium auctorem mentio habeatur, demum quae fuerint candidae purpurae oleo albo integrae conservatae. Fuisse non pannos, lanam, aut sericum purpurata tincta, sed ipsammet purpurae substantiam, adducor ut credam, tum quia tanto tempore fuisse conservatam eiusmodi materiam non adeo verisimile est, tum quia in conficienda purpurae tinctura; neque Seneca, neque Plinius, neque Pollux, neque Cassiodorus, qui eius conficiendae rationem diligenter persequuti sunt, nec alius auctor, mel usquam commemorarunt. Praeterea ex Cassiodoro colligere licet primo lib. var. epist. 1. consuevisse contusa & simul coaceruata conchylia sex menses absque alio mangonio integra servari: Neque quomodo lanae aut serico tinctis verba de flore à Plutarcho prolata accommodari queant, facile video, cum proprie id nomen succo illi purpurarum ab omnibus scriptoribus tributum inveniatur, ut iure quoque idem *βαφν*, siue tinctura ab ipsomet nuncupatus sit, quod illo solo tingereatur cuncta, quibus siue sponte siue artificio inhaerebat, sic enim Apollodorus apud Athenaeum. lib. 3. *βαφν* eundem succum appellasse inuenitur. Itaque res quantum ipse iudico, hunc in modum sese habet. Conchylia siue purpurae, aliae erant puniceis, aliae candidis corticibus tectae, nam sese candidas habuisse Gesnerus testatur, utraeque ramen eundem succum ab Aristot. lib. 5. de hist. animal. cap. 15. Plinio lib. 9. cap. 36. & Plutarcho florem nuncupatum emittebant: captae igitur purpurae diligenter contundebantur contusae, si erant parvae, ut Arist. docet loc. citato simul cum testis tundebantur, ob faciliorem succi expressionem, ac in massam vna cum succo redactae, si ante sex menses in usum ad insecturam trahendae erant, absque alio conservabantur, sin autem multo tempore durare debebant, punicearum massae in melle, candidarum in oleo ex oliuis immaturis, albis a Galeno atque ab alijs saepenumero nominatis, facto, immergae conservabatur, adeo ut succus veluti recenter mactatarum purpurarum integer & floridus longo tempore maneret. Sed si purpurae magnae erant, quemadmodum Vitruvius. lib. 7. cap. 13. & Pollux lib. 1. cap. 4. tradunt, ijs conchas auferiebant, atque ita modo integras carnes totas sale conditas modo succum illum in candida vena ab Aristot. & Plinio commemorata contentum, & à carne separatam, similiter melle & oleo a corruptione tuebantur. Atque hoc est quod in fine illius capituli voluit nobis significare Vitruvius hisce verbis.

Id autem

id autem propter falsugniem cito fit sticulosum, nisi mel habeat circum-
fusum. Quali vero succus ille, quem Vitruuius vocat ostrum cito cor-
 rumperetur, nisi ita melle fuisset mersum vt vnde quaque circumfu-
 sum id habuisset. Vt enim oleum ad tuendas à putredine res magnā
 vim habere omnes sciunt, sic melle non modo alia corpora, quem-
 admodum etiam li. 1. diximus, verum etiam humana cadauera per
 annos plurimos conseruari solita fuisse prae caeteris testatum habe-
 mus apud Xenophontem v. rerum graecarum, & Columellam li. 1. 2.
 Plinius quoque narrat sese principatu Claudij vidisse Hippocétau-
 rum in melle allatū. Et Varro in sciomachia scribit, Heraclidem Pō-
 ticum plus sapientiae habuisse, q̄ praeceperit vt comburentur cor-
 pora, quam Democritum, qui voluit vt in melle seruarentur, quasi si
 id factum esset à vulgo ingens mellis caritas extitisset. Vt ex ijs omni-
 bus liceat conijcere, cadauera purpurarum vna cum flore, vel florē
 ipsum vna cum suo folliculo tot annos melle ac oleo cādido immer-
 sa, fuisse integra seruata, ac propterea Plutarchum qui sciebat vix sex
 menses conchyliā contusa manere, nec succum florem vocatum vl-
 tra conseruari posse recentem, addidisse rationem tot annorum du-
 rationis, ac sub voce *βυρρη* intellexisse vel totum eum rudem contu-
 farum purpurarum aceruum, ob idq. talenta illa potius fuisse ponde-
 ris, quam precij, vel (quod magis credo) ipsum met florem cum vagi-
 nula sola, aut etiam cum carnibus extractum, atq; hinc etiam colligi
 potest Grammaticos inutiliter disputare quo modo Horatius dixe-
 rit Olores purpureos, cum purpura quoq. alba reperiretur: nam &
 Albinouanus sic dixit niuem purpuream: & Val. Flaccus lib. 4. dixit
 salem purpureum. i. candidissimum. His illud quoq. addi potest, qđ
 apud Plutarchum legitur in lib. de defec. oracul. & a nullo alio quem
 ego viderim notatum est, nempe purpurae colori, vt illustrior & spe-
 ciosior redderetur, addi fabam consueuisse, quemadmodum ostro si-
 ue grano infectorio nitrum, & bysso crocum.

De Byssō & serico Nonnulla. CAP. XXVI.

DE Byssō etsi plura scripsimus id adnotationibus ad li-
 brum Hippocr. de fistulis, antecedens tamen purpu-
 rae disputatio, vt hic quoque de Byssō aliqua profe-
 ram, magnopere me inuitat: erunt autē quatuor, quae
 à nobis hac de re breuiter explicabuntur. Quot gene-
 ra eius essent: Quis modus faciendi: Quis color, & in quem potissimū
 vsum a veteribus traheretur. etenim duo ipsius genera extitisse, Ma-
 rinam scilicet, & terrestrem intelligere facile possunt ij, qui in legen-
 dis

H. Mercurial. Variarum

dis scriptoribus non oscitanter versati sunt. Marinam Byssum Arist. 5. de hist. animal. cap. 10. fecisse videtur lanæ rudimentum quoddam, vel potius lanosa filamenta, quibus Pinæ conchæ perinde saxi adhaerent, atq; ex ipsis orientur. Nec me latet Athenæum loco *βύσση* falso *βύθη* legisse, atque hac de re Gesnerum non nihil disputasse. Iam vero terrestrem lini tenuissimi & preciosissimi genus quoddam fuisse Plinius in primis lib. 19. cap. 11. necnon Pausanias in Aeliacis atq; Achaicis disertè indicarunt. Vtrum autem hoc genus hodie alicubi reperiat, non admodum facile est discernere. Scio Lypsum acerri- mi iudicij atque calidi ingenij virum, mihiq. Romæ iam dudum ob suam singularem doctrinam notum, in suis ad Tacitum notis putasse, Byssum à nobis desiderari, verum ut vsque adeo preciosa res omnibus seculis maxime aestimata penitus sit extincta, vix credere possum, quemadmodum neque ijs plane assentior, qui Gossypium nostrum siue Bonbacem appellatum, quoq. plebs Chinenis hodie induit, Byssum antiquorum esse existimant, quod in eo albedo commendetur, nec alium colorem magis commendabilem facile recipiat, ut ob hoc valde suspicer potius idem linum hodie apud Hebreos, & in Aeliaca, aliisque regionibus reperiri, licet ad nos non perferatur, vel quod carius sit, quam ut expediat per ferre, vel quia in regionibus quoq. nostris, neq. minus bonum nec minus subtile nascitur. Olim existimabam telas Mussollos vocatas ex huiusmodi lino fabricari solere, sed certior factus ex Gossypio siue cotone eas fieri, sententiam mutare volui. Byssum ex arboribus depecti consuevisse Strabo lib. 15. & Philostratus in Iconibus sensisse videntur, sed cum ij Byssum & sericum confundant, ipsorum sententia, quæ nullos alios auctores habuit, mihi minime probatur. Immo verò & seri & parari eo modo, quo nunc, aut non admodum dissimili semper existimabo, donec viri eruditi grauioribus rationibus in aliam sententiam me auocabunt. Porro qui Byssi proprius color esset non exactè à quoquam definitum inuenio. Pausanias certè flauis & aurei coloris fuisse memorat, at si ea, quæ scribit Plutarchus lib. de defectu oraculorum aduertantur, huiuscemodi colorem sibi à croco, quo eius tinctura parabatur, acquisuisse facile est iudicatu: ut ob id in eam sententiam veniam, eius purum colorem non admodum fuisse venustum, quemadmodum nec nostratis lini, sed ut hodie summa arte, ipsius candor quaeritur, sic antiquitus flauitiem in eo & desideratam & quaesitam esse. Ex Byssu marina maiores vestimenta parare consuevisse inter recentiores putarunt Rondelerius, atq. Marsarius, pro quibus forte videtur esse nobilissimus auctor Tertullianus, in lib. de pallio, ubi ita scribit.

scribit. Nec fuit satis tunicam pangere & serere, ni etiam piscari vestitū contigisset, nam & de mari vellera, quae muscosae lanositatis lautiores conchae comant. Quinimmo ad latū quoddam angustae telae genus Bononia vidi, quod ex marina Bylso compositum esse a viro fide digno scriptum est, at ex terrestri veteres diuersa vestimenta, nec non ex eadem, retorta, redimiculā, Tentoria, & cingula texisse non solū graeci & latini scriptores prophani, verum etiam sacra Biblia plerisque in locis aperte monstrant. Putauit idem Lipsius, sericū Iulij Caesaris aetate primū venisse in vsum, neque idem fuisse quod hodie passim habetur. Ego verō vt aliter sentiam me hortatur crebra illa mentio, quae in sacris libris de serico habetur, et si illius faciendi & in vsum parandi ratio forsā non ante Iustiniani tempora in Europa innotuerit, si vera sunt quae Procopius etiam apud Volaterranum, & Zonaras narrant, nec non Galenus significat, qui rarissimum sua aetate sericum fuisse plerisque in locis scribit. Quinimmo Chineses qui ipsimet serēs sunt, & quibus publicē in vsum sunt fericeae vestes, vsque adeo antiquum & nostro serico simillimum habent, vt qui ex ea regione in Lusitaniam illud deuehunt, nullum penē discrimen cognoscāt. Nec desector ab hac opinione, quod Virgilius, Diodorus, Strabo, Plinius, Marcellinus & alij scripserint sericum depecti consueuisse ex arboribus, aut quod Pausanias vermiculum qui facit sericum a nostro diuersum describat, eumque quintum annum viuere asserat, cū noster vix annum attingat: siquidem & genera diuersa, & coeli ac aeris varietas id efficere potuit, quemadmodum hodie apud Chineses certum est vermiculos sua sponte in arboribus sericum texere, ac propterea vsque adeo copiosum & pene vilem eius vsum esse.

An lien sit aquae sedes, Hippocratis locus explicatus.

C A P V T X X V I I .

EA sunt hominum ingenia, vt saepe vno impetu aliquam veritatem inueniant, quā antea multis curis & studijs reperire non potuerunt, quemadmodum nuper mihi contigit, qui in adnotationibus ad quartum Hipp. librum de morbis, cum dubitauerim quid ibi auctor significare voluerit, dum lienem aquae locum appellauit quē omnes medici melancholici humoris crassi nimirum ac terrei, non aquei sedem fecerunt, nunc tandem quid vetustif-

H. Mercurialis Variarum

vetustissimus auctor significare voluerit me cōsequutum esse spero. Itaque dico melancholiam esse quidem humorem crassum, sed copioso sero permixtum: perinde ac nonnullorum animalium lac mul- tum serum pauco caseo commixtum habet. Vnde hac ratione huius modi humor ab Hippocrate aqua nuncupatur, qui etiam 6. epid. sect. 1. scripsit pauidorum, id est melancholicorum sanguinem esse icho- rosum, quemadmodum & Arist. 5. probl. secti. nonae a lienosis sāgui- nem *ὀδονοδον*, id est aquosum prodire scripsit. Porro causa quam ob rem melancholico succo coniungatur copiosus humor aquosus, est frigiditas & cruditas frequentatio, quae in melancholicis corpo- ribus committuntur, vt ob hoc in lib. de affect. ad lienosos curandos inter cetera iure commendauerit diureticorum vsum. Nam & Bio- nem quendam narrat 1. epid. sect. 1. à lienis morbo copiosa vrinarum excretionem euasisse. Neque obstat quod Gal. 13. meth. cap. 17. scripserit lienem nullam habere conspicuam viam, per quam possit vrinæ beneficio exinaniri, quoniā vt 6. epid. sect. 5. perhibet Hipp. natura absq. vlllo doctore vias sibi ad euacuandos humores parat, quae nobis incognitae sunt: praeterquam quod medicamenta vrinam prouocantia crassos succos colliquant, sicq. colliquatos ad vesicam deducunt, alioquin imprudēter Gal. in curanda quartana diureticorum vsum probasset. Ex quibus omnibus intelligi quoq. potest ratio, ob quam melancholici & maerentes adeo frequenter & copiose lachrymas fundunt, nempe quod ipsorum sanguis serosus red datur, ab eoq. per contractionem cordis in oculis, cum quibus ipsi est sympathia, potissimum exprimatur serum, quē admodum etiam, & curretibus, & nimio risu diffluentibus lachrymas fundi dicebat Arist. 5. probl. 35. Igitur vbicunq. Hipp. vocauit succum melanco- licum aquam, vt in lib. de nat. pu. & 4. de morbis hoc pacto si inter- pretemur melius erit, quā si dicamus ipsum *φλέγμα* vocasse bilē *ἀπὸ τῆ φλέγεδα*, vt Prodicus dicebat aquam serum, seu pituitam di- lutam & bilem tam atram, quā flauam.

A l'antiquité de ce mot, on a vu que les anciens ont
 toujours entendu par là le suc de la bile, & non
 le suc de la pituite, comme on le veut dire au
 jourd'hui. C'est pourquoy on ne doit pas
 s'écarter de l'usage de Hippocrate, qui a
 nommé ce suc de la bile, & non de la pituite.
 C'est ce que Galien a aussi remarqué, & qui
 a été confirmé par l'expérience.

Locum

Locus D. Augustini de uxoris Loth in Salis statuam
 conuersione explicatus, & ex Hippoc. com-
 probatus. C A P. XXVIII.

Augustinus primo de mirabilibus Sacrae
 scripturae locis ita scribit. *Sed dum haec* »
assumpsimus, quod nihil in Dei creatura contra »
naturam sit, sed insita natura semper in omni- »
bus gubernetur; qualiter uxor Loth in Salis sta- »
tuam uertitur contra humanam corporis natu- »
ram, in hac mutatione gubernationem salis natu- »
ra in humano corpore esse nullus ambigit, qui la- »
chrymarum falsitudinem comprobauit quae à turbato felle, ut dicunt me- »
dici, egredientes salis naturam, quem in recondito naturae sinu reci- »
piunt, de oculis fluentes, & saporis probationem ostendunt. & non so- »
lum in lachrymis sed et in phlegmate & iussi expresso sputo pectoris sapi- »
tur, quod salis natura per humanum corpus inseratur. Potens ergo rerum »
gubernator, cum totum in partem uertere cupit, quod in modica parte la- »
tebat per totam infundit. Atque hac ex causa cum uxorem Loth statuam »
Salis uertere uoluit, pars illa tenuissima Salis, quae carni inerat totum »
corpus infecit. Ex quibus uerbis nonnulla certe mihi colligi uidentur »
non sine consideratione praetereunda; quorum primum est il- »
lud conuersionis uxoris Loth in salis statuam fuisse quidem ex parte »
rei miraculum, at aliqua ex parte secundum naturam extitisse. quasi »
salis succus naturaliter humano corpori, sit insitus. Aliud est »
haud ingentem, sed exiguam aliquam salis portionem in corpore »
humano omni tempore inueniri. Tertium est huiusmodi salis por- »
tionem Dei uoluntate uxori Loth ex intimis corporis penetralibus »
in uniuersum corporis ambitum fuisse effusam, ibiq; pro ipsius sicci- »
tate, & ambientis potentia induratum totum corpus saxeam ueluti- »
que statuam euasisse. Iam uero quod attinet ad primum minime »
dubitandum esse puto, quin etiam reliquorum saporum generibus »
in constituendo humano corpore falsus quoque conueniat. Idque »
à magno Hippocrate clarè significari, & in libro de prisca medicina, »
& in libro de natura humana. Hoc enim medicis ueteribus concede- »
re uidetur, quod corruptis ideis, & potentijs elementorum in »
constituenda hominis fabrica, dulce, amarum, album, nigrumque »
conueniunt, ubi etiam certum est, sub extremorum tam saporum, »
quam »

H. Mercurial. Variarum

quam colorum nomine cunctos etiam alios medios, inter quos sapor salis connumeratur, complecti. Neque ab huiusmodi sententia adducor quod Arist. Theophrastus, Plutarchus, Plinius alijque complures scriptum reliquerint id interpretari oportet de consummata tum generatione, tum nutritione, alioquin vsu atque ratione comprobatum est, quod idem scripsit Plutarchus tertia quae naturalium nimirum ex sale generari in nauibus mures, atque ad alenda & pinguefacienda corpora insignem operam salis vsu conferre, quod Apollonium Herophili discipulum salis carnibus homines pinguefacientem factitasse idem Plutarchus ibi commemorat. De secundo vero quemadmodum dixi minime ambigere debemus ex principiorum corporis miscella, & in ipso generationis ortu, & post in nostris corporibus sapes omnis generis suboriri atque id a lachrymis, quae in infantibus etiam salsae effluunt, manifestè significari, atque hac in re vehementer illum vanissimi ingenij Paracelsus errasse, quod salem ipsum atque eum copiosum inter vera, & praecipua corporis principia collocauit. Neque diffiteor lachrymas aliter quandoque oriri, sed vt ipsa falsedo apud medicos modo ex putrefactione, modo ex biliosi feri cum pituita admixtione modo ab exhalationibus siccis humido commixtis efficitur. Sic a ratione alienum non est ex eodem sero naturali ipsas lachrymas, aut originem, aut saltem occasionem falsedinis nancisci. Quod porro tertio loco dicebat Augustinus exiguam illam naturalis salis portionem in ambitum corporis tractam concreuisse, vniuersumq. corpus eximie violatum in saxeam salis massam fuisse transformatum, id perinde contigisse putandum est, atq. id quod fieri quotidie spectamus in Ictericis, seu Arquaticis, quorum intima bilis pars in extimam corporis superficiem restagnans id totum lucidum, amarum atque aridum, & instar flauarum statuarum penitus deformatum reddit; idque euidentissime expressit Hippoc. loco de prisca medicina citato, cum dixit: *In homine inest & amarum, & salsum, & dulce, & aridum, & acerbum, & inspidum aliaque sexcenta quae pro copia, & viribus varias habent facultates, & haec quidem mixtione & mutua inter se contemperazione neque cernuntur, neque quenquam molestia afficiunt. At vbi horum quidpiam secretum fuerit, & per se extiterit, tunc, & conspicuum sit, & hominem molestia afficit: Vt his omnibus defendi posse tanti scriptoris autoritas videatur, dum dixit eam conuersionem non prorsus miraculum, neq. contra naturam esse factam.*

Quid

Quid sit apud D. Gregorium Colatum, Iuritheum, &
Cognidium. CAP. XXIX.

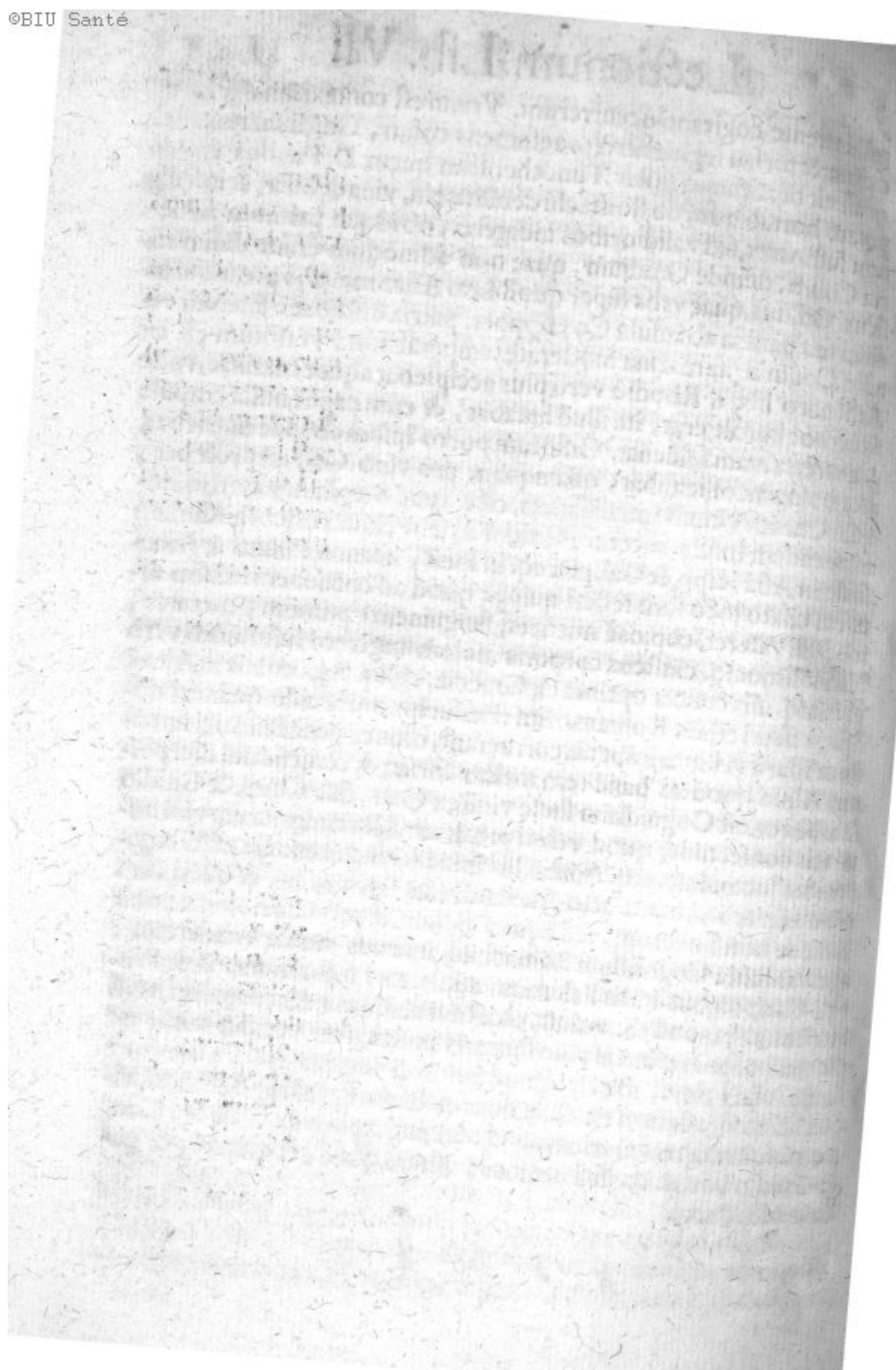
Vid D. Gregorius lib. 6. regist. epist. 37. ind. 15. X
voluerit intelligere pro colato, Iuritheo, at-
que Cognidio quaesitum est ab illustrissimis, &
doctissimis viris. Ego autem quam de ijs sen-
tentiam habeam, breuibus explicabo. In pri-
mis autem est considerandum, quas proponit
sanctissimus, atque eruditissimus vir, potio-
nes extitisse & licet (vt narrat Herodotus lib.
secundo tempore suo in Aegypto non essent vites : quemadmodū
tempore Anacharsis nō fuisse in Scythia perhibet Aristoteles, apud
quem legitur eum ita dicere solitum in Scythia non sunt Tibicines,
quia ibi non sunt vites, nihilominus, si quae scribunt Galenus, &
Alexander intueamur, vtrobiq; vina nasci, & fieri consueuisse a-
pertum erit. Is enim tertio comm. ad lib. Hippocratis de vict. acut.
text. 8. narrat se se in Aegypto (quod tamen mirum, nescio quo spi-
ritu, putat) vina tenuia, & imbecilla reperisse. Hic vero libro pri-
mo. Probl. 55. & secundo lib. Probl. 6. quaerens cur in Aegypto,
quae est calidissima regio, vinum frigidum gignatur contra autem
in scythia, quae est frigida, fiant vina calida, respondet iccirco fieri,
quoniam vbi coelum feruidum est, terra aperitur, per quam expi-
rans natiuus calor minime potest hebetatus succum coquere vitis,
& eum potentē reddere, ex aduerso in Scythia cum ob frigus exter-
num calor intra terram cogatur, ibi auctus potenter coquit, & con-
sequenter succos calidos, & generosos efficit; nisi quoque dicere li-
beat Aegypti solum ob Nili inundationem paludosum esse, & pro-
pterea ferre vina aquosa, & tenuia, qualia Rauennae produci di-
xit Martialis, & ante ipsum Plinius: immo Theophrastus ob ean-
dem causam memoriae mandauit in Aegypto flores, & fructus pe-
ne esse inodoros. Quae omnia praefari mihi placuit, vt ante cete-
ra constitueretur, non modo in Aegypto fuisse vina, sed illa imbe-
cilla & tenuia, quae sanè à D. Gregorio non expectebantur, cum
ex eius scriptis constet ipsum (forfan ob studia, curas atq; assiduas
vigilias) aduersa stomachi valetudine vsus fuisse. Iam vero quid
esset, colatum (sic enim scribendum puto) non arduum est apud
scriptores reperire, quando nulla pene natio erat, apud quam non
essent

H. Mercurialis Variarum

essent in usu musta, seu vina crassiora, atque potentia, ut dulcia, tenuia, & debilia euaderent, calori; quod quia succis fiebat quem admodum author est Plinius lib. 19. capit. 4. hinc Scribonius largus cap. 122. meminit falerni non saccati, quod Plinius dixisset non castrati succis. Theophrastus etiam author antiquissimus lib. 6. de caus. Plant. cap. 24. mentionem facit ἠθικὸν οἶνον. i. colatorum quod tamen vini genus Theodorus simpliciter nimis vertit Morale, cum debuerit transferre colatum ἀποτὴν ἠθεῖν quod significat graecis colare. Erat itaque colatum nil aliud quam vinum debile, dulce, ita succis vel quallo, ut est apud Virgilium vel quopiam alio simili instrumento redditum, & castratum, cuius creberrima mentio penes Graecos, & Latinos scriptores habetur; Et Plutarchus lib. 6. Sympos. quaest. 7. disputans diserte, utrum sit vinum percolandum, illud ex varijs argumentis docet summam, apud antiquos usum percolandi, & castrandi vinum inoleuisse, ut illud defocatum, atque purum, & debile redditum ebrietati inducendae minimè aptum esset. Nec dicendum est Aegyptia vina non eguisse colatura ob naturam eorum tenuitatem, quoniam quaelibet vina initio dum adhuc musti naturam referunt, crassa sunt, ut propterea, qui vellunt ea cito fieri clara, & tenuia, saccis percolarent, veluti etiam nunc in aliquibus regionibus fieri animaduertitur; praeter quam quod Sanctus de eo loquitur colato, quod passim Romae habebatur, & quo ipse ob paruitatem quandoque utebatur. Venio ad Iuritheum, quod iuris excellentis alicuius genus fuisse audacter suspicarer sic appellatum, quia esset veluti ius diuinum, nisi me coniunctio graecae vocis cum latina aliquantisper retardaret, quamquam apud Gregorium doctum potius quam latinum, seu Romanum scriptorem haudquaquam simile vocabulum indecens habendum est, sic etiam Alexander Medicus tradit sanguinem Hircinum pro medicamento usurpatum χεῖρα θεῶν. i. manum Dei fuisse vocatum, haud aliter atque hodie quoddam aliud medicamenti genus à populo, & pharmacopolarum plebe manus Christi nuncupatus, quod autem genus iuris esset, quomodoque componeretur minime hactenus diuinare potui, nisi quod vel peculiaris aliqua esset compositio Romae parari solita perinde ac apud spartanos erat ius Album & apud Euripidem Iouis lac, vel forsitan ipsis à Medicis praescripta, quam tamen stomachus repudiaret. nam & Cicero Tironi si recte meminisset ius damnabat tanquam κακοσώμαχον. De cognidio diligenter, quatenus licuit; sed hactenus nihil inuenire concessum est, quod ambigendi occasionem penitus adimat. Dicam tamen duo, quae mihi

mihi attente cogitanti occurrerunt. Vnum est contextum esse mendosum, & forsan legi debere (praesumens coum, Gnidium requiro) quasi vir beatissimus instar Timothei illius quem D. Paullus vinum potare hortabatur, ob stomachi debilitatem, vina debilia, & iuscula non sustineret, sed validioribus indigeret, ob idque primum sumeret Coum, deinde Gnidium, quae non admodum erant dissimilia sicuti Gnidus, quae vrbs super quoddam Asiae minoris promontorium sita parum ab Insula Co Hippocr. patria distabat. Etenim vinum Coum aqua marina moderate temperabatur, vt notum est ex Athenaeo lib. 1. Rhodiū vero plus accipiebat aquae marinae, vnde sicuti hoc inutile erat, ita illud iuuabat, & cum caput nulla crapula grauaret; aluum soluebat. Gnidium porro ipsum abunde nutrebat, atque aluum sollicitabat, quamquam pro vino Coo nil prohibet, quin Chium vinum intelligamus, cum apud Stephanum vtroq. nomine eadem Insula vocetur, Chium autem vinum celebratissimum fuisse in Asia Hipp. & Gal. plerisq. in locis, necnon Plinius & Athenaeus citato loco sunt testati quippe quod ad coctionem mirum in modum valeret, copiosè nutrebat, sanguinem optimum generaret, blandissimumq. existens corporis molem auerteret. Huiusmodi vero vina, atq. alia cuncta optima ex Graecia, alijsq. regionibus in Alexandria sicuti etiam Romam olim transfuehi consueuisse quando nondum illarū urbium imperia corruerant, omnes pene historici fatentur. Aliud quod ad hanc rem melius forsan decernendum dici posse arbitror est Cognidium fuisse vinū ex Coo, siue Chio, & Gnidio mixtis confectum, quod veluti priuatam Alexandrinorum vini mixturam iucundam, atq. stomacho firmādo accommodatam Gregorio misserat anno ante aēto Alexandrinus Episcopus, & quod cum Romae non sincerum, sed aqua vitiatum, & proinde nomine tantū non substātia Cognidium stomachisq. infirmis inutile venderetur, vt à Cauponibus Italis Falernum adulterari solitum meminit Plutarchus 2. sympos. 10. voluit, quasi modestia quadam singulari iterū stomacho suo eiusmodi vino succurri postulare. vt enim hodie ex varijs vinis simul mixtis quaedam non ingrata apud plerosque conficiuntur, sic non est absurdum existimare, vel apud Alexandrinorum primates, vel etiam apud Mercatores eos ex Chio seu Coo, & Gnidio vinum confici in more positum quod, & iuuaret, & gustum oblectaret.

F I N I S.

INDEX RERVM ET VERBORVM.

A B domen à Publio mi- mog. sumen appella- tum 32	<i>Aegyptium album</i> 48
<i>Absynthium crudū bi- bendum cum apio in regio morbo</i> 35	<i>Aegyptium album ab aliquibus Me- galeum & Mendesium falso voca- tum</i> 48
<i>Absynthium Ponticum bilem arcet</i> 24	<i>Aegyptium nigrum vnguentum Pollu- cis</i> 48
<i>Abstemij Græci mulsam libant</i> 45	<i>Aegyptij vnguenti & Stactis disci- men</i> 48
<i>Absyrus de ὠμαλὺς</i> 51	<i>Aegyptio vnguento albedo an à Theo- phrasto commendata</i> 48
<i>Acetum aut vinum, ignem citius, quam aqua restinguit</i> 68	<i>Aegyptij cur rarissimè caluescant</i> 22.
<i>Aceto ficus macerati</i> 15	<i>cur tam robusta & dura capita ge- stent</i> <i>ibid.</i>
<i>Acetaria Latinis idem quod Mense fri- gidæ Plutarcho</i> 90	<i>Aegyptij in Græcos inuenerunt consue- tudinem curandi varias corporum partes à varijs medicis</i> 35
<i>Achilles cur Phænici & Vlyssi vinum paucò aquæ miscuerit</i> 19	<i>Aegyptij medicinæ & omnium ferè ar- tium authores</i> 46
<i>Acinaticium quid</i> 100	<i>Aegyptij μινελοσνεμαίος λείως Ari- stophani dicuntur</i> 30
<i>Acinaticium vinū veronense vnde</i> 100	<i>Aegyptij omnes medici, prouerbū</i> 47
<i>Aconiti nomen vnde</i> 60	<i>Aegyptij post Lybias omnium sanissi- mi 30. primum vnguentorū mixtio- nes excogitarunt</i> 47
<i>Aconitum βυλῆφορον</i> 60	<i>Aegyptiorum medici purgantia medi- camenta in principijs morborum vi- tarunt</i> 46
<i>Aconitum vbi nascatur</i> <i>ibid.</i>	<i>Aegyptiorum reges elephantiasis labo- rantium cura.</i> 4
<i>Aconitum & cicuta apud veteres in- differenter vsurpata</i> 61	<i>Αεγλωκὲς idem quod recentatum</i> 9
<i>Aconitum nonnullis Pardalianches</i> 60	<i>Aelianus improbatur de lingua Hippo- cratis Dorica</i> 47
<i>Aconiti venenum lethale</i> <i>ibid.</i>	<i>Aer communis origo omnium morbo- rum</i> 63
<i>Antidotum ibid. vires à ruta impediuntur</i> 60	<i>Aer nocturnus quid</i> 57
<i>Acor iucundus quid Plinio dicatur</i> 17	<i>Aer Romanus crassus atq; humidus</i> 25
<i>Acron medicus Atheniensis</i> 47	<i>Aesculapij ædes in insula Tiberina ab ægotis visitantur 14. templum cur Romæ extra urbem edificatum</i> 25
<i>Adamantis dissolutio</i> 88	<i>Aesopus p̄ domus fascino habitus</i> 127
<i>Adulti infibulati</i> 20	T <i>Aestas</i>
<i>Aegylops</i> 62	
<i>Ægroti solum ædes Aesculapij ad- bant</i> 14	
<i>Aegypti modus refrigerandæ aquæ</i> 9	
<i>Aegypro familiaris elephantiasis</i> 4	
<i>Aegyptia vlcera</i> 108	
<i>Aegyptiæ fabæ p̄odus & magnitudo</i> 33	
<i>Aegyptium vnguentū, pro Stactæ sum- ptum</i> 48	

INDEX.

<i>Aestas quando Hippocrati</i>	30	<i>alexāder Trallianus voce ἰσικὸς vsus</i>	
<i>Aestate dilutius bibendum</i>	19	12. <i>problematum sub aphrodisiensis</i>	
<i>Aetate vigentium cibi quales esse debeant</i>	34	<i>nomine editorum author</i>	ibid.
<i>Aethiopes in arenis carnes coquunt</i>	60	<i>alexander Trallianus bilem aqua au-</i>	
<i>Aetius de Elephantorum victu redarguitur</i>	76	<i>geri negans corrigitur.</i>	24
<i>Aetius de tempore coeundi 43. in quibus sublimiorem capitis situm probet 43. venarum temporalium vstionem improbat</i>	68	<i>alex. Trallia. quid Propomata</i>	9
<i>Aetij error de Ficibus correctus</i>	15	<i>alexandriae modus refrigerandae aquae</i>	9. & 10
<i>Africa suis vinis gypso & calce asperitatem demit</i>	40	<i>ἀλφίτος polenta Romanis, olim ignota</i>	98
<i>Agatharchus apud Antigonū pro Clearcho falso positus</i>	61	<i>alius quibus adstringatur.</i>	50
<i>Agatharchides de dracunculis edentibus crura & brachia incolarum maris rubri</i>	49	<i>alios adstrictas habentes podagris obnoxii sunt</i>	25
<i>Agefilans mortuus cera circumfusus incorruptus Spartam defertur</i>	53	<i>amarulentiores ij secundum Arist. qui semel tantum in die edunt, quam quibus</i>	50
<i>ἀκράτισμα vnde</i>	97	<i>amazonum genus ab Hippocrate stabilitur 65. in Scythiam quando descendit</i>	ibid.
<i>ἀκράτισμα & ἄρισον apud veteres idem</i>	ibid.	<i>ambulationes longae per aequales vias factae cur lassitudinem maiorem inducant quam per inaequales</i>	11
<i>ἀκροδωγεις Aristoteli & Clementi Alexand. qui</i>	85	<i>amiam herba ludos ad venerem stimulat</i>	13
<i>ἀκροδωγκες Erotiano qui</i>	ibid.	<i>Ex Amianto tela & vela contexta</i>	56
<i>ἀκροσαπεις, leuiter concoctum Hip.</i>	2	<i>amphimerinos apud Plinium idē quod quotidiana febris</i>	102
<i>Albana vna</i>	90	<i>amygdalae, loco sesami ad conficienda Itria, Coppeta dicta</i>	131
<i>Alberti Magni error de tempore ruminationis animalium</i>	113	<i>amylum, tritici succus</i>	11
<i>Albertus Magnus male à Sueffano reprehensus</i>	108	<i>ἀναγχοφαγία athletarum</i>	50
<i>Alcmaeon de capris reprehensus ab Arist.</i>	37	<i>ἀνάσσεις Herodoto ἐν ἀγεις</i>	65
<i>alcmaeon primus anatomes monstrator</i>	ibid.	<i>anatomie quādo primis annis edocta</i>	37
<i>alcman poeta pediculis obiit</i>	105	<i>anaxagorae bilis causa acutorum malorum statuitur</i>	24
<i>alcola idem quod ofcedo</i>	108	<i>ἀνδραποδοκᾶπλοι vel ἀνδραποκᾶπλοι</i>	28
<i>alex. Aphrodisiensis error de somno</i>	43	<i>andromachus archiater</i>	80
<i>alex. Magnus Cydno flumine lotus conuulsionem patitur.</i>	82	<i>tempore Neronis primus theriacam composuit</i>	45
<i>alexander Trallianus de Recentato</i>	8	<i>de Angina Galenus 12. Calius Aurelianus</i>	12
		<i>anima hominis Galeno mortalis</i>	39. cur vel

Index.

vel temperatura ipsa vel temperatu- ra corporis sequax	39	ἀσθηα, ἀσθηται, ἡ ἀσθηται idem sunt Hippocrati	ibid.
animalia, qua putredinem nullam reci- piunt	71	ἀπαρχυτα vina qua	41
animalia quedam an in niue & igne na- scantur	71	aphorismi Hipp. quales	129
animalia quando ruminant, quamdiu 112 & 113.		aphrogala & oxygala apud romanos plurimi aestimata	17
animalia superioribus dentibus caren- tia an duro sint palato	112	apthia idem quod Oscedo	108
animalcula, qua sericea fila conficiunt, quid nutriat	26	apicius de Isicijs 12. de aprorum condi- turis	51
animalia plurimum dentium viuacio- ra	124	appetitus caninus soli homini lethar- lis	129
animalia quedam qua ratione pluribus diebus sine cibo viuere possint	127	ἀπρωος Empedoclis, quid fuerit Gale- no & Laertio	94
animalia pingua citius senescunt	130	apollinis macheram in Tarso solus Cy- dnus depurgat	83
animalia longis cruribus fluctioris sunt alui 135. lato pectore ad vomitum propensiora	ibid.	apollonio bile carent ea pecora qua ab- sinthio pontico vescuntur	24
animantibus qua morsu animalium in- tereunt, vngues nigrescunt, pili de- fluunt, & coria flaccida effecta cor- rugantur & rumpuntur	27	apoplexia toti corporis paralysis	132
anseris ob iecur apud Rom. saginati	66	apoplexia mentem aufert	ibid.
ἀνθυσίων Gazæ Nouember dictus	15	apostemata thoracis non raro Romæ gi- gnuntur	25
ἀνθοσμία vinum quid sit	119	apri lumbus reliquis partibus prestan- tissimus	51
ἀνθρον μύρον idē Hippocra. quod σού- σρον καὶ κέρινον μύρον 118. Anth. vnguētum ab oenāthino differt	ibid.	aprorum apparatus	ibid.
antiochus medicus ter in die cibum sumpsit	104	aprugnum quid Catoni & Plauto	ibid.
antiochi regis militum artificium refri- gerandæ aquæ	9	aqua communis cur Calda	9
antiptherontis casus ex Aristotele exa- minatus	105	aqua hordei quid 98. apud Latinos & Arabas	98. & 99
antiqui plerique semel tantum in die co- medebant	50	aqua marina varios morbos profligat 55. quomodo maciem corporis cor- rigat	104
M. Ant. Muretus aduersus Victorium de theriaca	45	aqua multò salubrior ex tubulis quam per fistulas	36
Mureti epistola ad Hier. Mercurialē	89	aqua nigra apparet, quando asperata fit	70
ἀσθηται pars vtrinque à pulmone pro- pendula	125	aqua niuata	9
		aqua pauca quomodo in bilem conuer- tatur	24
		aqua per plumbum ductæ vitiositas	36
		aqua refrigerandæ varij modi	9
		aqua calida in conuiujs veteres vsi	10
		aquam calefactam potasse veteres qui- dam sunt conati demonstrare ob vo- luptatem	

Index.

luptatem potius, quã sanitatem. II.	aretæus medicus de peculiari insanie ge-
decolta antiquiores Nerone non fue-	nerere
runt vsi	72
aquæ & spiritus terræ, à quibus animi	aretæi locus de corde patientibus cū Ga-
humani futura prænoscere discūt	leni loco collatus
82	72
aquæ ex Tyburi montibus Romam du-	argentaria creta
ctæ quales	77
36	argentum factitium idem quod hydrar-
aquæ Auguria, mepesiæ, Senanæ, Pan-	gyrum
therinæ, Sitalianæ	41
14	argentum viuum quid
aquæ Vesicariæ ac Ferratæ 14. vbi sint	41
& cur sic dictæ	42. ab Hydrargyro separat Plinius.
ibid.	42. toxicum venenum debellat 42. vñ-
aqualiculus pro ventriculo	de fiat
2. & 116	42
aqualiculus p. vetriculi fundo 2. et 116	non est aerium.
117	132
aqualiculus proprie porcorum est	cur motu intestino agatur
117	ibid.
aqualiculus à stomacho qua ratione di-	Agrygon χυτόν Theophrasto argentum
stinguat Marcellus	factitium
2. & 117	42
aquifoliæ arboris flos	Αριστήται Hippocrati edaces
55	50
arabes carnes omnes oleo coxerunt	Αγισον vnde
9	97
arabum error in voce κώνιον & ἀρά-	aristoteles aduersus Hipp. de genera-
viτον	tione seminis disputat
61	95
arabibus in cruribus dracūculi nati	anatomen non didicit
49	37
arcadici vini genus, quod ita conspissat-	explicatus de Hydrophobia 2. de
ur à fumo, vt gladijs abrasum bibe-	Capris examinatus 37. de carne ca-
tur	melina examinatus 32. de Coitu ex-
55	plicatus 18. D Hieronymo nature mi-
arcesilaus vuarum cupidus	raculum dictus 103. de ijs qui semel
26	tantum in die comedunt
archelaus qui 37. de caprarum spiritu	50
ibid. homines & animalia ex limo	aristoteles de Melle correctus & expo-
nata ait	situs 52. de Menta ex Hipp. illustra-
ibid.	tus & correctus 87. de Pilis palpe-
archestratus hædum ex Ambracia fal-	brarum expensus 107. de pisce Asel-
so καρωόν piscem nominat	lo explicatus 96. de Pulsibus nihil
27	penè reliquit
archestrati carmina vitiosa	39
27	aristoteles & Galenus de Ruminacione
archiatri qui apud veteres	concordati
80	111
archiattrorum præses, comes dictus	aristoteles & Herodotus de senum de-
82	crepitorum iudicijs examinati
archiattrorum stipendia	83
81	aristoteles de Risu & insomnijs puero-
archidamus a Diocle damnatus	rum examinatus
16	114
archigenes medicus hadriano imp. mor-	aristoteles & Strabo de Generatione
tis occasionem dedit 7. pro stomachi-	animalium in niue & igne collati &
cis cochleas & bulbos probauit ibid.	examinati
quomodo eos curarit qui præ fame in	71
animi deliquium inciderant	aristoteles quando floruerit 76. satyria-
ibid.	sin
archigenis error de Farre	
49	
archigenis locus emendatus apud Ga-	
lenum	
7	

Index I

- sibi pro elephantia si sumit 76. Secu-
 dum iecoris constitutionem de vita
 indicat 24. ubi de Ichoribus à Medi-
 cis discrepet 91. unum solum Icho-
 rum genus agnoui 91
 aristotelis de sale & nitro oscitantia 88.
 error de epilepsia 87. de Menstruis
 & Morbo pilari 103
 aristotelis librorum fortuna ibid.
 aristotelis locus ubi pro ἐν μὲν ἰατρικῇ ἐν
 ἐν δὲ ἰατρικῇ ponitur correctus 72
 aristotelis loci ex Theophrasto emen-
 dati 11
 aristoteli libellus de Spiritu falso adscri-
 ptus 39
 aristoteli quomodo Bulbi germinent 7.
 quomodo vinum dulce neq; inebriet
 neque à frigore densetur 17. σὺμαχος
 quid 1
 aristoteles falso sanguinē intra corpus
 non concrefcere asserit 118
 aristot. & columella de ructu hominis
 & iumentorum conciliati 134
 aristotelis locus ubi pro κεραιεῖ κεραι-
 γειν ponitur correctus 126
 ἀρετῆ τῶν λιπαρῶν quo pacto ἀσπιτα
 recte dicantur explicatus 130
 Contradictio de pinguibus corporibus
 sublata 130. Locus de singultu à fal-
 si crimine vindicatus 134
 arnobius de lepra quam Christus cura-
 uit 75
 aromaticum vinum apud auerroem 40
 De aromatici vini sapore cur à veteri-
 bus nihil sit proditum 40
 arquatis omnia crocea videri ex vete-
 rum sententia 128
 arteriarum pulsus Hippocrati noti 39
 ἀσπιτα ἐγγυφιας quid 32
 ἀσπιτα pro tritico apud veteres sum-
 ptus 98
 ascites hydrops 75. & 102
 asclepiades Prusensis pulsum artem
 damnat 40. medicamēta sustulit 46.
 quando vixerit 76
 asclepiadis error de vrina generatio-
 ne 75
 asellus piscis ubi cor habeat 96
 asiani cur ingenio magis, minus vero
 fortitudine valeant 84
 asianorum cum Europeis collatio ibid.
 asini Indici cornu reges Indorum cur bi-
 berint 24
 assidua apud Celsum idem quod quoti-
 diana febris 102
 assuetis bis in die comedere, si semel so-
 lum cibum capiant, aliis constrin-
 gitur 50
 assuetudo in medicamentis quantum va-
 leat 53
 τὸ ἀσπον Theophrasto Canis vocatur
 folio 52
 astrorum exortus quid Aristoteli signifi-
 cent ibid.
 athenens de frequēti aqua de coctis apud
 Romanos vsu 9. de vnguento Aegy-
 ptio 48. quando triplicem vini tem-
 peraturam intelligat 19
 athenai locus de vnguētis canitiem af-
 ferētibus ex Aristotele correctus 22
 athenao à siccitate canities nascitur 22
 bulbi venerem excitant 7
 athenis & Romae pleuritici phleboto-
 mati peius habent quam alibi 25
 atheniensibus podagricus morbus pecu-
 liaris ibid.
 atlantes populi insomnia an videāt 115
 athletae à prauis succi edulys etiam faci-
 libus coctis abstinere debent 50
 athletarum ἀναγκοφαια ibid.
 auerrois error de coagulo 114
 aues venis carentes apud Plinium 116
 Ex auibis quae & quando coquenda 35
 aufidius ab Horatio damnatus ob mul-
 sum ex falerno & melle factum 46
 augustus Caesar sextante bibit 23
 augu-

Index!

augustini locus de uxoris loth in Statuā conuersione 143. eius opinio ex Hip pocrate approbata 143	ΒΛΑΤΟΙ qui apud veteres 126
auicennas Oribasij interpres 134	Botargæ similes ferè Ificijs 12
auicenna vel interpretis error in citan- do Galeno ibid.	Botargarum inuentor Heliogabalus 12
auicenna & Dioscorides soli mora κα- κοςόμαχα dicunt 26	Boum gregalium morbi 127
ausonius de argento viuo & toxico 42	Boues cur malè agant in hyeme, vere autem reficiantur 113
autumnus Hippocrati 30	Boues somniant 115
Theophrasto calidus et humidus ibid.	Bouem cruditate ventriculi laborare indicat creberructus 134
B.	Βρόγχοι Hippocrati pulmonis aspera arteria 125
B acca amara pro viridi 5	Βρόγχος Aristoteli & Angina Plinio non sunt eadem 126
Balquid 49	Broccos quos appellarint veteres 130
Balneum calidum post coitum prohibi- tum 43	Brocci à broncis differunt ibid.
Balnea ad conseruandam vocem va- lent 20	Bruta, dum vterū gerūt, robustissima 28 frigidum potum persequuntur 10
Balnea Caretana, & vnde dicta 14	Bryonia græcorum est vna taminia Ita- lie 44
Viterbienses 14	Bubula carnes vetusta coquenda 35
Bambata nomen pro Embammate Tur- nebūs retinet 16	Bulbacea omnia lento humore prædita sunt 7
D. Basilius de palmis & ficis 5. Hexa- mero suo ex Plutarcho multa inter- posuit ibid.	Bulbi ad corroborandum ventriculum valent 7 ad reparandas vires minime con- gruunt ibid. tardissime alimētum suum membris impertunt ibid. ventrem excitant ibid.
Βατρεχοφάγοι Itali dicti 32	Bulbos germinare cur Aristot. scripse- rit 7
Βάσσα an Hippocrati aliquando ve- nam varicosam significet 21	Butyrum gentium barbararum lauda- tissimus cibus 17
hirudinem significat ibid.	Butyrum pingue quid Plinius dicat 17
Bestiola in insula Cypro natæ in medio igne pennatæ 71	Butyrum quid apud Scythas 54 ex equino lacte factum 17
Bilis aqua augetur contra Alex. Tral- lianum 24	Butyrum astringendi facultatem non habet ibidem loco olei in vngendis corporibus post balnea adhibitum 17. pharmaci potius loco quam cibi vsus ibid.
Bilis, siue eius receptaculum acutorum morborum causa ibid.	Butyri apud veteres varia genera 17
Bili Absinthii Ponticum medetur ibid.	Byssus quid sit 141
Bilis flaua incendio viscerum vsta ma- niam & necem infert.	Calius
Biliosis mel noxium 53	
Biliosis natura, quomodo aqua in bilem vertatur 24	
Biscocti panes & clibanita idem 13	
furnaceis magis noxij ibid.	

Index.

C aelius Aurelianus contra Hippo- cratem refutatur 12	Camum quid sit 100
de Angina & somno sorbili explica- tus ibidem. pro gula stomachum ac- cipit 1. de morbis Romae frequenti- bus 25. Sorani interpret 2. & 3	Canis morbus apud Galenum quis 109
Celii Aureliani aquae Nepeſinae & Au- guria 14	Canis caro cibus ueteribus 31
Oliuae fractae 35	Canis sidus plures stellas continet 53
Cere urbs nobilissima 14	Theoph. το ἄστρον per excellentiam uo- cat 52
Ceretana balnea unde dicta 14	inter Canis ortum & Arcturum corpo- ra plantarum & hominum humescunt secundum Theophrastum 30
Calculi vesicae in pueris & senibus un- de 39	Canes somniant 115
Calculorum cruciatus omnium maxi- mus 67	Canes cur uomitui sint apti 132
Calda qualis aqua 10	Canities unde 22
Cur pro aqua communi usurpata ibid.	Capillorum defluuio medentur resicca- tia & adstringentia
Calda potus ad reprimendum feruorem renum utilis 10	Capitis dolor cum reliquis doloribus col- latus 67
Calda in conuiujs an ueteres usi 19	in capitis dolore tinnitus fiunt 93
Callus quid 51	Caprae Alcmeoni & Archelao auribus spiritum ducunt 37
Callicia 55	Cicuta nutriuntur Lucretio ibid. cur ma- gis comitali morbo laborent 87. mo- rorum fructibus non uescuntur 25.
Calidus potus secundum Plinium contra naturam 10	quomodo multiplicibus cibus dele- tentur 62. somniant 115. tempore
Calida aqua in conuiujs cur ueteres non usi ibid.	Pythermi podagra afficiebantur 25
Calida potus posterioribus seculis fre- quentior ibid.	Caprarum caro cur iniucunda 34. san- guis bibitus pallorem excitat ibid.
Calidi natura, post cibos, labores subire debent 50	Caprina caro cur sacerdotibus ueti- ta 87
in Calore immenso, frigida aqua immer- gi noxium 82	Capring carnes comitalem morbum ad- ducunt ibid. recentes coquenda 35
Caluus το φλέγμα ἐπιδήμιον apud Hippocratem uetustam pituitam non recte uertit 128	Carbones dolorem capitis pariunt 68
Camelus an opus habeat dentibus supe- rioribus 112	Carbonum noxa quando extinguatur 68
Camelarum lac ab hominum lacte dul- cissimum 32	à carbonibus cur multi interierint 68
Camelinae carnes an comedantur ab ho- minibus 32	Cardanus deridetur 97
Campanica fersa & melilotum idem 67	Cardanus τὴν γλώσσαν ἀκροῦσιν apud Hippoc. dicacitatem seu petulantiam inepte transfert 120
	Cardiacus morbus an cor urat 109
	Cardiacus quis sit, quo modo fiat, & quo signo dignoscatur 116
	Cardiaces Graecorum & Latinorum di- scrimen 116
	Cardia-

Index.

- Cardiaca egritudo** Latinis quandoque
 syncopem designat 116. **cardiacus**
 Græcorum mentem inconcussam ser-
 uat 116
**Caricæ in duas partes diuise dulcissi-
 me** 104
Caro suilla commendatur 66
Caro canina ueteribus cibus 31
Carnis luxuriam quid compestat 74
**Carnem in Lybico puluere coquendi mo-
 dus** 104
**Carnes cicurum ouille & caprine recen-
 tes, bubulæ uerò uetustæ coquendæ** 33
**Carnes omnium agrestium statim co-
 quendæ** 33
**Carnes recètes plus roboris corporibus
 afferunt** 34
**tenere an semper recentibus prefe-
 rende** 34
uulpium autumno gratissime ibid.
Carnes quomodo Arabes coxerint 34
Carnium siccitas quo pacto castiganda 102
**Carnes pinguiore celerius putrescunt
 folio.** 130
Carpasium linum Pausaniæ 56
Carystium linum 56
Carysti lapis et eius adnata 56. & seq.
**Caseus fumo exiccatus apud Martia-
 lem** 90
**Caseus purior & ualetudini accommo-
 datior** 53
Casei cōdensandi mos apud antiquos 53
Cassiodorus de Acinatio 100
Cassius medicus de carbonibus 68
Castoreum quale sit 45
Castriati cur non fiant leprosi 76
Catarrhus cur homines solum necet 43
**homines altiore capite dormientes
 cur maxime afficiat** 43
**cur rusticos minus uexet quam urba-
 nos** ibid.
**Catulorum lactentium carnes in uarijs
 morbis prosunt secundum Hipp.** 32
**Catulorum lactentium caribus uesce-
 bantur ueteres & hostiarum uice ute-
 bantur** 31
**de canpone quodam Plutarchi histo-
 ria** 27
**Caupones Græci & Itali à Plutarcho
 cur accusati** 66
**Caupones, instar coquorum carnes sibi
 traditas apparant.** 27
**Causticorū medicamentorum usus apud
 ueteres** 29
**Causa latinis mala ualetudo interdum
 dicitur** 115
**Caussarij ualetudinarij, & que sit ratio
 nominis κᾰύσος** 115
Celsus de carne suilla reprehenditur 66
**Celsus gulam stomachum dixit. de na-
 tura & arte ex Hip. notatus & cor-
 rectus** 39
de oliuis 4
**Ob nullum in cibis discrimen obser-
 uatum improbatur** 50
Celsi locus de Gangræna notatus 73
**Celso oliuæ ex defruto & passo condium-
 tur** 3
**Celsus cardiacum morbum languente
 stomacho fieri asserit** 116
**In affectione oris uentriculi uinum dam-
 nat** 116
de tertio insanie genere 121
**Celtiberi & hispani dentes urina la-
 uant** 74
Cepe cartæ & creticæ 6
**coctæ dysentericis ad uescendum li-
 cite** 6
**Cepas qui appetunt in principio pulmo-
 nariæ morbi, seruantur** 33
**Cephalæ & lupi ex Ambracia opti-
 mi** 27
**Cera ad sanationes uerberum an ali-
 quid conferat 29. loco cerussæ in Pli-
 nianis libris de Nerone posita. ibid.**
 Cerasa

Index.

<i>Cerasa Laurea</i>	5	<i>Claud. Puteanus verba Velleij Pater-</i>	
<i>Cerebrum & medulla Platoni idem</i>	11	<i>culi restituit</i>	37
<i>Cerebrum ab odoribus maxime recrea-</i>		<i>clearchus aconito plurimos tollere cu-</i>	
<i>tur Arist.</i>	59	<i>püt</i>	60
<i>ex genere medullarum existit</i>	11	<i>clearchus apud Antigonum pro Aga-</i>	
<i>Cerebrü propter mēbranas sentit</i>	124	<i>tharcho legendum</i>	61
<i>Cerebra animalium quando manducari</i>		<i>clemens Alex. de pigmentis fucatis mu-</i>	
<i>ceperint</i>	32	<i>lierum restitutus 107. in Acrothora</i>	
<i>Cereus rarissime Latinis colorem signi-</i>		<i>cis significatione emaculatus</i>	85
<i>ficat</i>	106	<i>clibanite panes, & bis cocti idem</i>	13
<i>Cerussa ex plumbo nascitur</i>	36	<i>furnaceis magis noxij</i>	ibid.
<i>nocens est corporibus humanis</i>	ibid.	<i>clibanite panes Galeni pro furnaceis no-</i>	
<i>Cerussa vsus apud veteres</i>	77	<i>stris falso habiti</i>	13
<i>χρυσίς quid</i>	12	<i>clinias Pythagoricus ob vetitum coi-</i>	
<i>Christi ac Moysis qua de causa miracu-</i>		<i>tum reprehenditur</i>	18
<i>losum fuerit ieiunium</i>	129	<i>clinici medici</i>	79
<i>Chronicis pro Clinicis apud Plinium le-</i>		<i>clinici à Cypriano & Hieronymo qui di-</i>	
<i>gendum</i>	79	<i>cti</i>	79
<i>χυλός πτισάνης falso cremor ptissana</i>		<i>clanicorum vocabulū post Plinium de-</i>	
<i>dicitur</i>	99	<i>mum agrotantibus attributum</i>	ibid.
<i>Chymia Aristotelis tēpore ignorata</i>	88	<i>coagulatio lactis vnde</i>	55
<i>Cibi etate vigentium, iuuenum & senū,</i>		<i>coagulum quid 113. cur in habentibus</i>	
<i>quales esse debeant</i>	34	<i>plures ventres, in omaso tantum in-</i>	
<i>Cibis & potibus veteres vnguenta ad-</i>		<i>ueniatur</i>	114
<i>miscuerunt</i>	47. & 101	<i>coaguli causa in ruminantibus</i>	ibid. se.
<i>Post cibos quibus actiones subire li-</i>		<i>113. & 114</i>	
<i>ceat</i>	50	<i>coaguli opera lac in caseum condensa-</i>	
<i>Cibis in die bis quotidie repleti inutile</i>		<i>tur</i>	55
<i>omnibus</i>	97	<i>cochlea ad corroborādum ventriculum</i>	
<i>Cicuta capras nutrit, secundum Lucre-</i>		<i>plurimum valent 7. ad reparandas</i>	
<i>tium</i>	37	<i>vires minimē congruunt</i>	ibid. tardif-
<i>Cur hoīes necet & sturnos nutriat</i>	ibid.	<i>simē alimentum suum membris im-</i>	
<i>Cicuta & aconitum indifferenter apud</i>		<i>pertuunt</i>	7
<i>veteres vsurpata</i>	60	<i>coctio est putrefactio</i>	2
<i>Cicuta leuius aconito venenum</i>	61	<i>cali intemperies etiam ad pedes dedu-</i>	
<i>sicuti homini venenum, sic ipsi vinū</i>		<i>cit defluxiones</i>	25
<i>ibid. vino hausta irremediabile ma-</i>		<i>cæna quasi κοινά dicta</i>	97
<i>lum</i>	ibid. Post ipsam verò vinum bi-	<i>Ante cænam edentes olim infames fue-</i>	
<i>bitum eius vim castigat</i>	ibid.	<i>runt</i>	97
<i>Cimolia vnde dicta</i>	77	<i>coeundi tempus secundum Aetium</i>	49.
<i>eius vsus</i>	ibid.	<i>secundum Paulum</i>	ibid.
<i>Cimoliæ insulæ mos refrigerādæ aquæ</i>	9	<i>coitus in mutandis vocibus multum in-</i>	
<i>Cinna deunce bibit apud Martialem</i>	22	<i>uat 20. in quibus morbis proffit</i>	43.

V non

Index.

- non omnis obest 18. post somnū exer-
 cendus secundum Hipp. 43
 coitus qui conceptū potissimum iuuet 7.
 quo tempore anni potissimum condu-
 cat 18. Timocharem à destillatione
 liberavit ibid. post coitum balneum
 calidum noxium 43. sacrificium ne
 offeratur ibid.
 De coitu Arist. explicatus 18 & 43
 coitu pluri vel pauciore quando uten-
 dum 43
 collum primo coitu cur augeatur 122
 concubituris parcè cœnādum secundum
 Arist. 43 & 97
 colatum quid sit 144
 colicus dolor an Hippocrati & ante-
 cessoribus notus fuerit 109. Hippo-
 crati Ileus ibid.
 colicum dolorem quis primus expertus
 sit ibid.
 color rutilus idem quod Sericus apud
 Plinium 86
 colostrum siue colostrā quid 110
 colostrati & colostratio ibid.
 columella de Embamate emendatus
 15. de Musto 9. de vasis ligneis & fi-
 stilibus 90. quomodo sepiissimè tra-
 tur farris nomine 52
 comes archiatrorum quis 82
 comessatores qui apud veteres 98
 comessatione soli pueri manè utebantur
 apud veteres 98
 comædi & tragædi ad conseruandam
 vocem quibus remedijs vsi 21
 conditurarum vinorum cause 40
 constantinopolitani podagra sepe ve-
 xantur 25
 In conuiuijs publicis quibus poculis vsi
 veteres 24
 cōulsio quomodo à frigido soluatur 82
 coppette quid Siculis & calabris 13
 coqui cur, antequam assarent, oleo car-
 nes iunxerint 16
 corcus qualis morbus, eiusque reme-
 dium 108 & 116
 cor pro ore ventriculi, Lucretio
 cor ibi esse nequit, vbi cibi coquuntur 96
 corde vulnerati, dum viuunt, semper
 mente constant & sapiunt 73
 coriacecia 55
 cornarius codices habuit valde depra-
 uatos 13
 cornarij error de erysipelate 88
 de terra Cretica 77
 cornarius fungos apud Plinium pro lu-
 cernarum ellychnijs seu terrestribus
 fungis perperam accipit 73 & 74
 cornelius Tacitus de Insalubritate Va-
 ticani situs Romæ 25
 corona lanea 67
 coronarū folia auro & argēto tecta 67
 coronarum nostrarum origo 67
 cottæ & Rochetti quales vestes 74
 cremor ptissana Celso quid 99
 cremor ptissana & χυλὸς πτισσάνης
 non idem ibid.
 Creta tria genera 77
 de creta Plinius explicatus ibid.
 cretenses calcei à cretatis diuersi 77
 cucurbitulas ignitas ante expurgatum
 corpus ceruici admonere Galenus
 improbat 29
 cuniculus cur ruminet 112. & 113. non
 pinguescit ibid. quid loco quatuor ve-
 triculorum habeat ibid. vnicum tan-
 tum ventrem habet ibid.
 cumilingi apud veteres 92
 curandi varias corporum partes à va-
 rijs medicis consuetudo vnde 35
 curare per circulos methodicorum
 quid 127
 In curationibus egrorum cur superemur
 ab antiquioribus 54
 cyathus quartus nunquam fuit lauda-
 tus 19
 cybeles sacerdotes quales 72
 cyceon

Index.

cyceon qualis potus	99	Diog. Laertij locus ex Galeno muta-	
cydneus cilicia fluuius 82. an podagra		tus	38
medeatur ibidem. detergendi & re-		Dion Cassius Hermogenem pro Archi-	
purgandi vim habet	82	gene posuit	7
macharam Apollinis in Tarso depur-		Dionysio medico utendum 20. diebus an-	
gat	ibid.	te, & totidem post Canis ortum con-	
cydni aqua qualis	82	suluit Apollinis oraculum	18
cyphi quid 159. quomodo cōponatur	59	Dioscorides de labrusca latinorum	44
vsus eiusdem	ibid.	Dioscorides & Auicenna soli mora κα-	
cyphos odor capitis dolorē inducit	59	κοστρομαχα esse docent	26
cyprinus lapis & linū Cyprium idem	56	Discorides lingua Græca purioris radis	
cyphoides hepaticos curat 58. vnde di-		42. Metopium ab Aegypcio unguen-	
cta	ibid.	to diuersum statuit 48. ob butyrum à	
cytharadi qua rōne vocem intendāt	21	Galeno reprehensus 17. quomodo ex	
	D.	ouillo & caprino tantum lacte buty-	
D Amocrates Seruilius Mithridati		rum trahat ibid. pro argento uiuo &	
ca antidoti auctor	80	factitio, cōmuniter ὁ δ' ἰσχυροῦς ἀ-	
Defrutum uino immixtum	41	cipit	42
δ' ἰσχυροῦς, quasi μεδ' ὁ δ' ἰσχυροῦς	50. ue-	Disciplina ordine apprehendenda	38
tustissimis idem quod ἄγιστον siue		Dolor capitis cū reliquis doloribus col-	
prandium	ibid.	latus	68
De Delo Plinij & Herodoti contradi-		Doloris capitis ex crapula contracti re-	
ctio	74	medium	67
Deliorum morbus. ab Aeschine descri-		Dolorem capitis carbones inducunt	68
ptus	74	In Dolore capitis cur timitus fiant	93
Democedēs Dariū luxationem ossis ta-		De Doloribus Galeni & Plinij loca	68
li patientem quomodo curarit	84	Domini Platonici historia	2
Democritus in anatomica disciplina		Dorica lingua Hippoc. natiua	47
eruditus	37	Dorica uestis	107
Democriti uolumen, cur cyathi quater-		Dracunculi in cruribus humanis apud	
ni & sextarij non sint potandi	19	Arabas geniti	49
Democritus ex adpectu solo cognouit		apud incolas maris rubri	ibid.
uirginem paullo ante uitiatam	123	vnde	ibid.
Dentes à flammis non domantur	125	Drupa	4
Dētes nudati quō specula insciant ibid.		Druso tribuno caprarum sanguis bibi-	
Dentatum uinum	40	tus pallorem concitauit	34
De uix mensura ebriosorum	23	Dulcium & calidarum potionum apud	
Diatritarij medicinā fame exercent	99	ueteres usus	10
Dicere pedem apud Galenum quid	20	Duratarum rerum dissolutio	88
Dies anno similis factus	57	Dysenterici ualido prasidio interdū cu-	
Diocles ab Atheniensibus iunior Hip-		rati, interdum necati	6
pocrates dictus	18	In Dyseridis famula matrice lapis ena-	
Diocles Archidamum damnat	16	tus	49

Index.

E rietatis occultationes 85	quam citò curari possit 88
Edētulum vinum apud Plautū 40	Epilepsia morbus qui insputatur 109
Eduilia laxantia ad conseruandam v- cem valent 20	Epilepsia non tantum homines, sed & alia animalia laborant 88
Effeminati Scythæ adorantur ibid.	Epilepsia curatur coagulophocæ 106
Elei Myagrū Deum muscarū vocāt 94	Epilepsia fonticus morbus apud vete- res 109
Elaterio cur ueteres tā frequēter vsi 54	Equisomniant 118
Elephantiasis vnde 4. & 76	Equarum lac apud Scythas coagula- tur 54. & 113
Aegypto familiaris 4	Eradius de Amazonibus 65
Elephantiasis Arist. Satyriasis quan- do innotuerit 4. & 76	Ερωσιον Arist. pars uentris infima 116
Elephantiaci cur libidinosi 76	Erasistrati παρῆσις 93
De Elephantiorum victu Aetius re- prehensus 76	Erasistrati locus de ijs qui triduum to- tum à cibis abstinerūt 127. & 128
Elephantus cur habeat quatuor ven- tres, & quatuor tantum superiores dentes 113	Erasistratorum scholæ fundator 40
Elephas ob. intestina sinuosa quatuor ventres habere videtur 113	Erumnae quid 111
Ellychnium Tarsicum quid Galeno 73 carnem excrescentem deprimit 73	Erysipelas & ignis sacer differunt 88
Ellychnijs mollities inest ibid.	Erysipelatum & inflammationum ma- ximarum secundum Galenū cura 24
Embamma secundum Vlpianum loco aceti 15	Eunomus chius quot in vna die hellebo- ri potiones sumpsit, & tamen nihil purgauerint 53
De embammate Columella emenda- tus ibid.	ευνδης, γλυκειά & καλλιέα interdū de rebus propè cōtrarijs proferūtur 24
Empedocles de anima hominis 39	Eunuchi cur non fiant leprosi 76
κλωσσάντιμος dictus 94	Eunuchorum complexio ibid.
Empedoclis ἄπνοος ibid.	Euripides aqua marina curatur 55
Empedocli vinum aqua in ligno cocta 2	Eiusdem de aqua marina versus ibid.
εμπνοος qualis piscis 107	Europæorum & Asianorum collatio 84
Empyrus accensus in medio mari lu- cet 107	εὐνοσμενον Hipp. & Galeno quādo vsi tatum 28
Ennij apud Fulgētium locus expositus. ἐνάριος, hoc est, euirati Scythæ cur di- cti 64	Eustathius quomodo triplicem vini tē- peraturam intelligat 19
ἐνάριος Hipp. 64	Euterpe Herodotus de Aegyptiorū mo- ribus 30
ἐνάριος pro ἐναρίος apud Plutarchū legendum 94	Exodium finis cuiusque rei 132
ἐναρίος quid Cassio medico 94	Extæ non prandentium celerius sene- scunt 50
Epilepsia & morbus sacer idem 88.	F aba inter legumina recensetur 33
	Fabæ Aegyptiæ pondus 33. magni- tudo ibid.
	Defa-

Index.

<i>De fabæ Aegyptiæ pondere liber falso Galeno adscriptus, reprehēditur</i>	33	<i>Femina qua ratione in mares mutari dicuntur</i>	136
<i>Fabæ Philipporum</i>	31	<i>Feminei sexus in masculinum conuersio solis virginibus accidit, & quo tempore ibid. eadem non fit plantarum quorundam misturis</i>	ibid.
<i>De fabarum putaminibus</i>	85	<i>Femina 7. diebus exanimis ad vitam reuocata</i>	94
<i>Fabarum esus Pythagoreis sterilitatē Galeno verò fecunditatem assert</i>	85	<i>Ferrati montes</i>	14
<i>Ex fabis panis tētatus secūdū pliniū</i>	33	<i>Ferrata aqua cur Vesicaria dicta ibid. ubi sint</i>	ibid.
<i>Fabaceo pane veteres non vsi</i>	ibid.	<i>Festa vinalia</i>	16
<i>Fabriles & paleales vnae apud Cal. Aur.</i>	90	<i>Fictiliū dissolutio</i>	84
<i>Fabulas tam tragicas quàm comicas apud veteres cantibus recitandi consuetudo</i>	20	<i>Ficus duplex quæ Horatio, Plinio & Vegetio</i>	104
<i>Fagus vehemētius robore astringit</i>	35	<i>Ficus generosi apud Platonem 33. macerati aceto 15. virides sitim auferunt</i>	15
<i>Fagi fructus semper acerbi</i>	35	<i>Ficorum natura</i>	5
<i>Fagine glandis cinis an calculis illinitur</i>	35	<i>Ficus qui appetunt in principio pulmonarię morbi intereunt</i>	33
<i>Falernū vinū Iuuenali cur indomitū</i>	18	<i>Post ficus quid potandum</i>	15
<i>Fame detentis pedes intumescere cur soleant</i>	137	<i>De ficibus error Aetij correctus</i>	15
<i>Fames quo pacto oriatur</i>	124	<i>Ficus in vomitu qua de causa post omnes alios cibos exeant</i>	117 & 118
<i>Far à Iuuenale pro pane ex farina vsurpatum</i>	52	<i>Florum odoriferę respirationes ad sanitatem conferunt</i>	48
<i>Far an res factitia</i>	51	<i>Fenicium quid Scribonio</i>	56
<i>Far Clusinum</i>	51	<i>De fetatione Hipp. emendatus</i>	38
<i>Far hordei quid apud Palladium</i>	ibid.	<i>Fetus ne amimetur Arist. locus</i>	89
<i>Far quomodo à Romanis paratum</i>	51	<i>Fetus nondum animatos corrumpere apud Ethnicos licitum, animatos vero illicitum</i>	89
<i>Farris nomine pro crassiore farina vtitur Columella</i>	52	<i>Formica Arabū, Latinis ignis sacer</i>	88
<i>Farina à farre</i>	ibid.	<i>Fortunæ Hippoc. parum tribuit</i>	39
<i>De fascino varronis locus</i>	126	<i>Fracta obiuæ Calij Aureliani</i>	4
<i>Fasciæ cretatæ</i>	77	<i>Franciscus Ordebasus Foroliuij capitaneus</i>	131
<i>Fauorini de Ichore error</i>	92	<i>Fridericus Oenobardus Cydno flumine lotus interit</i>	82
<i>Febres cum mentis & corporis oppressione Romæ frequentes</i>	25	<i>Frigida aqua immergi cū quis magno pere calet noxium</i>	ibid.
<i>Febris quotidiana Ἀφωγίε Luciano dicitur eadem τὸ φος nuncupata</i>	102	<i>Frigida dentibus, nervis, ac ossibus inimica</i>	
<i>Febres statę, quotidianę, querquerę</i>	102		
<i>Febres φερίωδες</i>	102		
<i>Feliciani error, quod Ἰτρίαι Libra transtulit</i>	13		
<i>Fella amarissima cur Gracis γλυκέα dicta</i>	25		

Index.

mica	ibid.	de vrine natura	75
Frigidum quomodo conuulsionem soluat	ibid.	Galenus & Aristoteles de Ruminatio- ne conciliati	112. 113.
Frugalitas veterum in cibo & potu	97	in voce διοφάγου & σομάχου lib. 5.	
Fuliginis & nidoris ex Arist. discrimen		de Locis affect. ab Aristo. variat	1
Fuluij Vrsini antiquissimus Athenæi co- dex	22	pro medicamentorum conseruatione	
Fungus aurium quid	131	vasa flamma fugit	36
Fungus lucernarum	74. 131	quatenus halicam cum vino mixta probarit 7. rarissime vini Massilien- sis meminit	41
Furnacei panes biscoctis innocen- tiores	13	Galenus semitertianas febres Romæ fa- miliariss. refert	25
Furnacei panes & ἰσπίται idem	ibid.	vrū vterus animal sit, explicatus	5
Furnaceorum panum natura	ibid.	Galenus male Hippocratem damnare conatur 133. metallorū generatio- nem ab Aristotele traditam ignora- uit. 132. non rectè veterū de Hippo- cratis oraculo ὀλιγοσντία ἀκρω- ᾶδ' ἰσον sententiam refutat	129
G			
G abr. Fallopij de hydrargyro er- ror	42	Galenus de plumbi natura detectus er- ror	132
Gaditanum Salsamentum	127	Galenus locus περὶ τῶ ἀγρου πλυτοῦ αα de ipsius apparatu declaratus	133
Gaitana ex Gallia Romam aduecta	6	Galenus contradictio de Pulmonis carne sublata 34. Discrimen inter legumi- na & frumenta	52
Galenus aquam per plumbeos canales ductam vetat	36	Galenus & Pythagoreorum de fabarum natura contradictio	85
cur ἐπιφύλαξ gratia voces interdū de rebus propè contrarijs proferan- tur 24. cur in Erysipelatibus & in- flammationibus maximis refrigeran- tia sæpe permutet	24	Galenus error de vrina sedimentoriam ni- gredine, & de lapide vesicæ	38
Galenus de Angina 12. de anni parti- tione secundum Hippocratem	30	Galenus heresis de anima hominis inscriptio περὶ πνευον θότων τόπων aduersus Scaligerum defenditur	72
de Butyro Dioscoridē reprehēdit	17	liber de placitis Hipp. & Platonis συμφωνία Nemesio dictus	84
de cibis boni & mali succi	9	libri ἀποδείξεων quales	ibid.
de Cydnisfl. aqua	82	περὶ πνευον θότων τόπων Scientia- rum libri à Rabi Mose vocati	73
de doloribus	68	Galenus interpres σομάχου gulam ine- ptè transfert	1
de carbonibus	68	Galenus locus de sæcundis explicatus 7 de Massiliensi vino ad Glauconem	41
Galenus defensus de hydrophobia	3	correctus	de
de Opio	35		
de generibus extenuatorum corporum restitutus	28		
de Oleo, Butyro, Aphrogala explica- tus	16		
de pane furnaceo explicatus 13. de Pul- suum nomine examinatus	39		
de qua aqua refrigerata. 7. libro Me- thodi locutus sit	10		
de turdis & passerib. improbatas	20		

Index.

de œsophago & stomacho emenda- tus	1	Germana puella 2. annis sine cibo	129
de Palmulis restitutus	4	Giorgiolena idem quod Sesami	13
de tenera carne restitutus ex Hipp. folio.	34	γλυκίαι à Græcis appellantur sella amæ rissima	24
Galeniloci in 12. & 13. Meth. emenda ti & interpretati. 6. sententia de con stitutione tēporis ex Herodoto com probata	29	γλυκίαι, εὐδίας & καλλεῖαι interdum de rebus propè contrarijs proferun tur	24
Galenitēpore sericum rarissimū fuit	7	Gn. Mario recentare idem quod reno uare	8. & 9
Galeno q̄ mixtio vocetur meracior	19	Gobius, principium canæ apud Vene tos	26
Galeno quid Ellychnium Tarsicum	73	Goffypium Græcis φυλὸν	73
Rome & in alijs humidis locis phleg ma à capite in stomachū decūbit	25	Goffypium byssus antiquorum	141
vetus, & nouū vinū quid	89 & 10	Galeno ἐλλύχιον τὰ εἰσικὸν ibidem quomodo carnis luxuriam compe scat	73
Dicere pedem	20	Goffypij cādor & mollities	74. & 141
Gallica lue correptis cur palpebræ depi lentur	107	ex Goffypio uestes sacerdotum Aegy ptiorum factæ	74
Galline ingluuiæ. Aristo. πρόλοβος	55	Græcia suis uinis quomodo lenitatem excitavit	40
Gangrena qualis morbus	75	Græci abstemiū mulsim in libationibus offerunt	45
Gaza τὸ ὑς ἠδικούς τῶν ὄνων Morale vinum ineptè transfert	46	Græci caupones Italis deteriores	66
Gaza error de uoce ἀριματωδίας II. de Grano Gnidio 69. uitiosa λαγν είας uersio	18. 43	Græci ob Bacchanalia à Scythbis repre hensi	72
Gaza ἐπιπίον apud Aristotelem aqua licum perperam interpretatur. 116. τὸν κρᾶνον non rectè strumam uer tit	126	Græcorum potandi consuetudo ab Ana charsi reprehensa	23
Gaza in interpretando Aristotele I. de hist. animal cap. 16. error	126	uina necdum sextum mēsem adeptæ potabant	16
Gaza oscitātia in uerb. Arist. probl. 138		Grammaticus quomodo à critico disse rat	135
Gaza κισθὴ λιώντες cibo uitioso uescē tes malè uertit	118	Granum gnidium aluum soluit	69
Gaza κορύνη Surculum significat	62	sistit secundum Plinium	ibid.
November ἀνδραγίων dictus	16	Granum Gnidium Syris Linum	ibid.
Gemmarum dissolutio	88	Granum Gnidium urendi facultate pol let	ibid. & 117
Genitura saltando deiecta	89	Greg. Giraldi error de templo Pacis Romæ	14
Genitura liquiditas quantum ad sterili tatem afferat	87	Greg. locus explicat⁹ de uiris	144. 145
Genuēsēs mulieres quomodo facies suas ungant	77	Grues magnifaciti à maioribus	32
γῆ κερτικὴ idē qđ Argentaria creta	77	ex melo insula Romam aduecti & pingues redditi	ibid.
		Gruum	

Index.

Gruum caro fibrosa & dura	ibidem	Hermolai Barbari περὶ τοῦ μύγου ἀν- δίου καὶ ἀνὰνδίου friuola dubi- tatio	118
Gula stomachi receptaculū Nicædro	2	Herodotus de more urendi pueros apud Lybiæ populos	29
Gula pro stomacho	1	ubi historiam suam scripserit	13
Gymnasta quō corpora extenuent	28	de purgationibus Aegyptiorum	46
Gypsus plurimus & p̄stātissimus ubi	77	de uarijs Aegyptiorum medicis	36
Gypsus Tymphaicus	ibid.	Herodoti & Plinij de Delo contradi- ctio	75
Gyzanteres qualis gens	53	Herodoti locus de uarijs Aegyptiorum medicis examinatus et correctus	36
Gyzantherum copia mellis	ibid.	Herophilus primus de pulsibus exactē scripsit	40
H		ob nimiam subtilitatē desertus	ibid.
Adriani Imperatore Tetrabar- macum	12	Herophili seftatorū schola celebris	40
Halica celeriter nutrit	7	Herophiliorum medicorū schola à qui- bus extracta	40
Halica cum uino mixtionem Galenus quatenus probarit	7	de herophilo non omnia credenda Pli- nio	40
Halica quomodo auferatur uisciditas & crassities	ibid.	Herpes Græcorū, Latini ignis sacer	88
Hauftus qualis potus	107	Hesitantes lingua à natura melancho- lici	120
Hauftum facere idem quod potare	ibid.	Hicippus nocturna pollutione à febre li- beratur	18
Hæcticarum febrium cur ueteres nō me- minerint	137	D. Hierony. de cōtione phasianorū	60
Heliogabalus Botargarum inuentor	13	Hippax quid Scythis	54. & 107
Hellebori uim quid comprimant	53	Hippax herba contra famē & sitim	55
Helleboro cur ueteres tam frequenter sint usi	54	Hippace & lacte equino Scythæ uilti- tarunt	55
De Helleboro libri Hipp. principium tantum extat	ibid.	Hippocentaurum in principatu claudij in melle allatum	53
In Helleponto & Pario phlebotomati releuati sunt	25	Hippocentaurus Aegypto Romam in melle affertur	53
Hemitritæum apud Latinos nomine ca- ret	25	Hippocrates ab Aegyptijs multa mu- tuauit	47
idem quod Semitertiana	ibid.	Ex Aeliano Democriti persuasionibus Ionicè scripsit	47
Romæ frequentes	ibid.	à quo didicerit, quod Græciam ferè uni- uersam à peste crebris ignibus libe- rarit	47
Hepaticos cyphoides curat	59	Hippocrates de Aqua & Bile expli- catus	24
Heraclitis ἀπρωγ	94		
Heraclitus de urinæ in uesica genera- tione	75		
ignaros medicos à se expellit	ibid.		
Heracliti morbus	ibid.		
Hercules bubulis carnibus delectaba- tur	24		
Herba ad uenerem faciens	131		
Hermolai Barbari diuersa à Turnebo uersio	32		
			carnes

Index.

carnes catulorum lactentium in mor-	cur carneas partes ferro candente
bis commendat 31.32	osseas vero & nervas fungis velit
de Dieta emendatus 87	esse vrendas 117
Democriti discipulus 64	Hippocrates eandē de hāsitantia linguae
de fetus corruptione defensus 88	cū Aristotele habuit sententiam 120
de satatione & superfatatione emenda-	posse homines septē dies sine cibo vi-
tus 38	vere asserit 124
de Metopio emendatus 48	Calidi panis vsus apud veteres te-
de natura panum cibatarum 13	stis 121
de origine seminis restitutus 95	Hippocratis locus πει & ἀβρω του
Lucretio collatus 96	πνευμονος ex Galeno emēdatus 125
de pestis ratione excellentissimus scri-	alius πει & φλεγματος & ιδιου
ptor 63	explicatus 128
de ramicibus 21	Hippocratis peregrinationes ob medici-
de Risu & insomnijs infantum exami-	nae studium 47
natus 114	hippocratis tēpore Medici in proprijs do-
de tempore coeundi 43	mibus egrotos alebant & curabāt 15
de ueste Dorica 107	hippocrati δως quid 110
fortune parum tribuit 39	hircinae carnes epilepticis auxiliatur 87
focus in libro de Medico restitutus 50	hircinus sanguis pro medicamento fuit
medicos naturas uocavit 39	vocatus χειρ θεου manus dei 144
quod annis inuio Hesiodo & Home-	hirudo idem quod βδέλλα 21
ro 130	hispani et Celtiberi detes urina lauāt 75
ventriculū κοιλίαν συωτικάν vocat 2	hispanis post muscarum multitudinem
Hippocratis anni diuisio 30	pestis imminet 82
de Helleboro libri principium tātum	hædus ex Ambracia animal quadru-
habemus 54	pes 26 & 27
Hippocratis & Gellij de genituris loci à	athenæo κικωρος piscis 27 ibid.
Mureto restituti 89	hædus quem gulosi omniū maxime que-
Hippocratis libri sub Hadriano à Capi-	rebant 27
tone & Dioscoride collecti 96	hædi Melici omnibus alijs pferuntur ibi.
Hippocratis locus de doloribus in puer-	hædi ex Tybure magni æstimati 27 ibid.
perio præter morem accidentibus re-	hædorum è lupi faucibus ereptorum ca-
stitutus 96	ro iucundissima 27 ibid.
de morbo Scytharum fæmineo 64	holosteō qualis herba, & cur sic dicta 24
de octimestri partu ex Gellio restitu-	homo à rabido cane demorsus urum ra-
tus 88	bie corripitur & intereat 2
de Oculis in homine emendatus 35	homo solus seruatur ex morsu rabidi ca-
de prædentibus à Plinio citatus &	nis sed non sine periculo 2
explicatus 95	homines raris dentibus qua de causa vi-
pro μετώπω μετώπω correctus 40	quant minus 125
Hippocrates qua ratione loco anthini	homines lupos fieri quo pacto sit intelli-
olei rosaceum vsu parit 118	gendum 136

Index

homines cur cicutam fere nequeant	37	Iconographia Pyrrhi Ligorij	14
homo quō possit diu sine cibo viuere	129	Ictericis quando accidat omnia flaua vi- deri	128
horatius de moris	25	Iecur anserinum apud Rom. celebre	66
de turdo contra Galenum defensio	59	Iecoris qualis cōstitutio, talis et vita	24
hordeum incisum	98	Ientaculū & prādū veteribus idem	97
hordeum serentes pallidioribus corpori- bus sunt, ijs qui triticum	52	Ientaculo & commestatione pueri soli & manē utebantur	97. & 98
hordei aqua quid	98	ἰεγὲ νόσος idem quod Epilepsia	88
ex hordeo Achilleo panes Gracis v̄sita- tissimi	98	I Seruio sacer ignis	ibid.
cibus qui factitāt decoloratiores sunt, & destillationi magis obnoxij, quā qui ex tritico	52	Ignis à Cornario s̄ape pro erysipelate vertitur	ibid.
hydragyrum quid	41	citius ab aceto & vino quā ab aqua ex- tinguitur	68
ἰδρᾶγεγος à Dioscoride idem quod ar- gentum viuum & factitium	42	Ignis sacer Seruio ἰεγὲ νόσος	88
hydragyrum ab argento viuo separāt Plinius	41. & 42	apud Latinos idem quod Arabib. For- mica, Græcis Herpes	ibid.
hydrophobia morbus quādo primum in- notuerit	3	In Igne an animalia nascantur	71
hydropici conditiones ab Horatio pro- positæ	102	Ileus quid significet	109
hydropis tres species.	ibid.	ex incubone apud urbem Romam plu- rimi confecti	25
hydropicis loca maritima cōmodiora	58	Imaginosis morbus quis dicatur Catul- lo	121
hydropic⁹ Catoni veteranos⁹ dicitur	133	Indica radix vinum aut aquam, cui im- mittitur, condensans	55
ἰδρᾶς, ἰδρᾶς ab aqua inter cute di- stinguitur	ibid.	Indorum reges cur asini indici cornu bi- berint	24
ἰδρᾶς, ἰδρᾶς proprie aqua intercus dici- tur	ibid.	Infantes an somnient	114
hyems Hippocrati	30	Infantes recens nati quando ridere inci- pian	ibid.
hyeme cur fiant somni longissimi	43	Infantes somniorum memoriam non con- seruant	115
hyeme meracius bibendum	20	Infibulati & adolescentes & adulti	20
I		Infibulatio secundum Celsum valetudini inseruit	ibid.
Iberi vrina in cloacis inueterata sese lauant	75	Infibulationis præcipuus finis	ibid.
Ichor Hesychio ἰχὼρ στυμωτικὸς	92	Impuberes quomodo intelligatur germa- nus dignouisse ab habētibus notitiam feminarum	138. & 139
Ichor Faouino ἰχὼρ φανωτικὸς falso	92	Infania quoddam genus ab Areteo de- scriptum	72
quid Aristoteli	ibid.	Insecta oleo necantur	16
Ichorem Diu gignunt	91	Insomnia in phantasia fiunt	114
Ichores qui apud medicos	91	Inspu-	
quando dignoscantur	91		
Ichorosus sanguis Aristoteli non coagu- latur	91		

Index.

Inspitandus morbus	109	Iuuenalis de aprils	91
Intemperati quando gignant	7	de Infibulatione	20
Ion de temperatura sesquitertia vini	19	de ministris caldæ	10
Ἰωνίται & furnacei panes idem	13	de Neronis aqua decocta	10
Ἰσχυρόφωνοι qui dicantur Hippocrati	119	de prærotationibus ad vomitum incitantibus	9
& sequētibz Ἰσχυρόφωνοι à natura capitis cōstitutionē frigidā habent	119	Iuuenalis vina generosa cardiacis necessaria facit	116
Submissa voce loqui non possunt, & que sit ratio	120	Iuuenali Falernū vinū cur indomitū	18
ad loquendum impetuosifime	119	Iuuenum cibi parū mutati esse debēt	34
Ἰσχυροφώνων καὶ λεπτοφώνων, καὶ τεχνολῶν discrimen ex Gal. sententia	119	K Αλκία εὐήδης γλυκία interdum de rebus propē contrarijs proferruntur	34
Ἰσχυρόφωνοι morbis melācholicis obnoxij	ibid.	καλούμενοι πῶδες	20
Ἰσχυροφώνια quid Aristoteli	119	κατὰ πῶδες piscis	27
quomodo oriatur & à similibz vitijs differat	ibid.	καρδία os ventriculi	1
cur pueris maxime accidat	120	καρύκη quid	51
aliter à Galeno, aliter ab Aristotele accipitur	120	καρυκία ad Caryces imitationem composita	ibid.
Ἰσχυροφώνοι καὶ ἀσχυροφώνοι Aristotelis ratio	120	cur Suida τῶν ζῴων ἡδύτης	ibid.
Isticia ferrē quod Salsicia	13	καρυκίας apparatus exquisitissima	ibi.
Ἰστικός ἀν' ἰσικίον legendum	ibid.	κατὰ χεῖν Macrobio pro trahere	62
Isoerates de Aegyptijs	48	καδουκτικόν Macrobio	62
Itali Bæθραχοφάγοι Græcis dicti	32	κάυσος & κάσσωμα & κάσσων græcis ferbris ardens	115
Itali caupones a Plutarcho cur reprehensi	66	καρσάσι unde natum	23
Itali quomodo musta condiant	108	καθ' κλιώντες Aristoteli icterici seu palentes	118. cur pedum tumoribus afficiantur
Ἰτρειον quid	12. 13	κινεῖν pro purgare vsurpatum	46
Ἰτρειων duplex gen ⁹ à Galeno traditur ibi.		κλιβανίται panes	13
Iudæi cur dicti recutiti	19	κλιβανίτης siue κριβανίτης panis differt à furnaceo	ibid.
quomodo præputia adducerent	ibid.	κλινοπέτης Hippocrati, & κλινῆροι Plutarcho dicti, non κλινικοί	79
Iudæi antequam vites inuēctæ erant mel le libarunt	46	κοιλίη συσπτική ventriculus Hippoc.	1
Iudæi & Parthi quomodo locustis victitare potuerint	49	κοιλότητις Methodicorum quæ	93
Iudæorum lepra, vitiligo	75	κολυβάδες	5
Iurtheum quid sit	144	κορύνη apud Theophrastum quid	62. Ga
Ius κακοςόμαχον	144	κα Surculus falso	ibid.
Iustiniani Imp. tempore serica tela à Romanis texti cæpta	26	καυῖα quid in bobus, quidque in suisbus significet	126

Index.

- λέλος quid fuerit methodicis & quo-
 tplex 127
 λέωνος & λέωνιου Macrobi. idem per-
 pe. 61. idem quod cicuta ibid.
L Abrusca Gracis λέπρος λέγεται di-
 Efa tenanthen fert 14
 quando colligatur ibid.
 plinio Taminiā dicta 44
 labeones qui dicti veteribus 130
 Labeonum & broccorum discrimē ibid.
 Lac camelarum ab hominum lacte dul-
 cissimum 132
 Lachrima cur fundantur à melancholi-
 cis, currentibus, & ridentibus 142
 Lachrymæ falsæ unde orientur 143
 Lac equarū apud Scythas coagulatur 113
 Lac habentium vnum ventrem, lepore
 excepto, cur non coaguletur 113
 Lac plurimū & pinguisimū ē quibus 17
 Lactis coagulatio unde 54
 ex lacte ouino Scythæ butyrum factita-
 runt 17
 Lactētia animalia cur nō ruminent 113
 Lactuca quomodo sanguinem auget 35
 λέωνος Gazæ perperam immodiō tan-
 tum coitum significat 18. & 43
 quid Hippocrati ibid.
 Lanam nondum carminatā nemo ad ful-
 lonis officinam portat 38
 Lapides intestinis nati 49
 Laterum dissolutio 88
 Laurus contra ebrietatem 85
 Lauri folia cur post cenam adhibita 85
 inter legumina & frumenta Galeni di-
 scrimen 133
 λέωνος quid 122
 Lemnici pro Lemnisci apud Plinium vi-
 tiose 67
 Lemnisci apud Syracustos quid 67
 Lemniscorum nomen quibus rebus attri-
 butum 67
 Lenones 28
- Lepus inter quadrupedes cur primas ob-
 tineat 34
 cur habeat coagulum 114
 Lepus & caniculus nō pinguescunt 114
 cur ruminent ibid.
 quid loco quatuor ventricularum ha-
 beant ibid.
 Lepus vnicū tātum ventrem habet 114
 Leporinus sanguis omnium suauissimus 34
 Leporina caro talis, qualis sanguis ibid.
 Lepra Iudæorum qualis 75
 quam Christus curauit qualis 75
 λέωνος quid 92
 Lesbiantes qui apud Galenum 92
 Lethargica febres Roma frequentes 25
 Leucophlegmatia hydros 102
 Liba diuersimodē ab antiq̄s cōposita 13
 quid Romanis ibid.
 Libarij qui ibid.
 Libarij pro Libarij perperam apud Se-
 necam ibid.
 Lienosos præter cetera curari diureti-
 corum vsu 142
 λέωνος fasciola quæ 67
 Lienem aquæ locum esse quid Hippocra-
 ti significet 142
 Linacri translatio vitiosa 6
 Linum Carpasium 56
 Carystium, Cyprium 56
 Linum crudum vrit Hippocrati 129
 Linum Syris idē quod granū Gnidii 69
 Linum vium Plinio 56
 Lithargyri Nicander non hydrargyri
 meminit 42
 Lini Eutyclus archiater 80
 an lixiuum fuerit protropum vinum 17
 Latinis quid ibid.
 primū inter dulcia locū obtinet ibid.
 Locus Milonis Brōchi sine Gracchi 14
 Laca maritima hydropicis commodio-
 ra 58
 mediterranea ad diurnos morbos
 sineptiora ibid.
 stagnan-

Index.

<i>Magnantia, petraea, lutulenta, metallis propinqua, subterranea, argillosa, rufifa, nigra qualia</i>	ibid.	<i>quomodo intelligatur</i>	136
<i>Loca sublimia saluberrima sunt</i>	58	<i>Luscus Phryx apud Martialem deincebibit</i>	23
<i>humilia insalubriora</i>	ibid.	<i>Lybici omnium hominum sanissimi</i>	29
<i>Locustarum esores quales</i>	49. & 50	<i>Lybicum mos vrendi pueros</i>	29
<i>Locustarum esus & vitam abrumpit & pediculos alatos constat</i>	ibid.	<i>Lycæon in lupum degenerat</i>	136
<i>Lora an idem quod Camum</i>	100	<i>Lycanthropia qua ratione homines in lupum posttransmutet</i>	ibid.
<i>Lorū vomitorū quid sit Scribonio</i>	134	<i>Lucretius & Celsus de victus ratione reprehensi</i>	130
<i>Loth vxor quomodo fuerit in salis statuā conuersa</i>	143	<i>Lysippus in bacchis vinum veteres refrigerasse testatur</i>	9. & 10
<i>Loth vxoris in salis statuam conuersio ex parte miraculum, ex parte secundum naturam extitit</i>	143		
<i>Lucerna inextinguibilis in templo Ammonis</i>	31	M	
<i>Lucerna ex Carystio lapide</i>	56	<i>Macies corporis ab aqua marina quando corrigatur</i>	104
<i>Lucernarum funiculi ex carystio facti, oleo vsi, nunquam consumuntur</i>	56	<i>Macrobius medicina imperitus</i>	61
<i>Lucretius cor pro ventriculo posuit</i>	2	<i>Macrobij de aconito error</i>	ibid.
<i>Lucretius de carbonibus</i>	69	<i>totus Saturn. septimus liber ex Symposiacis Plutarchi desumptus</i>	ibid.
<i>de cicuta explicatus</i>	137	<i>Macrobius de omento cerebri expensus & emendatus</i>	124
<i>de fecunditate lib. 4. de Natura</i>	8	<i>Mamercus Scaurus ancillarum suarum menstruum ore exceptauit</i>	92
<i>de peculiari morbo podagrico Athenarum</i>	25	<i>Mammosa & Mameata mulieres q̄</i>	102
<i>nullum in cibis discrimen obseruat</i>	50	<i>Mammae sororientes quid</i>	102
<i>Lucretij locus de Peste, Hippocrati colatus & defensus</i>	63	<i>Mancipiorum potus ex Catone</i>	20
<i>Lumbus apri prestantissimus</i>	51	<i>mangones qui</i>	28
<i>Lumbi suum domesticorum apud Venetos suauissimi habentur</i>	ibid.	<i>quomodo vendēdos prostituerint</i>	ibid.
<i>Lupus ceruarius expressas in aere imagines discernit</i>	105	<i>quomodo corpora extenuarint</i>	ibid.
<i>Lupi spiritus feruidus & pene igneus</i>	27.	<i>Mangonium discrimen</i>	28
<i>Stomachus ossa durissima emollit & conficit</i>	ibid.	<i>Mania delirium absque febre</i>	133
<i>Lupi & Cephal. ex Ambracia optimi</i>	ibid.	<i>Mania & melancholia discrimen</i>	133
<i>Luporū morsus an pediculos gignat</i>	ibi.	<i>Manus cur homini attributa</i>	76
<i>à Lupis commorsa celerius alijs putrescunt</i>	ibid.	<i>Mania semel pro melancholia vsurpata ab Hippocrate</i>	133
<i>Lupos fieri quosdam populos quandoque</i>		<i>Marcelli Burdegalesis aqua Ferrata</i>	14
		<i>Marcellus Empiricus Aqualiculū à stomacho auersum facit</i>	2
		<i>Mares & fœminas factos quosdam quomodo intelligatur</i>	136
		<i>Marcida omnia quomodo recentibus carnibus excernantur</i>	34
		<i>Mapparum rudium & sordidarum in ventris</i>	

Index!

ventris doloribus vsus		machus	
Marcus Evangelista de vnguento Nardino examinatus	123	Medicus cur carnosus & optimi coloris esse debeat	35
M. Cicero cardiacos mente captos facit	116	Medici ante Heraclitum & Hippoc. empirici tantum	50
μαλαχολιαν grecorum latinis furorem esse inepte asserit	133	ante Hippoc. Pulsus nomen ignorarunt	75
Mare quomodo atrum fiat Aquilonibus stantibus	70	antiqui agris pisces facile cur cöceserint	39
Mares ex feminis fieri quomodo verum sit	136	hodie minus	26
ad marem generandum quid obseruandum	35	Medici clinici qui	ibid.
Maronei vini mixtio	18	Medici Hippocrati Naturę dicuntur	79
μαρσικόν sine μαρσικόν vinum	41	Hippocratis tempore egrotos aletat & curabant	39
Martialis cur inter quadrupedes lepori primas dederit	34	Medici prisca omnes chirurgi fuerunt	15
Martialis de calda ignorantia notatus	ibid.	Medici Romani & Graci sola experientia nitentes, quantum sepe damni dederint	35
de hemitritæo	25	Medici secundum Platonem excellentissimi qui 50. super egrotos Romæ in templo Pacis sepius digladiati	15
de mulso	46	Medicina ab Hippoc. inuenta Clinice dicta 79. cur ars muta Virgilio 70. ex Græcia à Romanis recepta	35:36
de Neronis aqua decocta	10	Medicina ortus apud Aegyptios	46
de quodam medico hoplomacho	35	Medulla ex plurimo seuo pauca succrescit	11
de turdo cõtra Galenum defensus	59	Medulla morbus Platoni periculosissimus 11. nomen pro cerebro apud Platonem	11
de Venetorum cæna	26	Megaleum Theophrasti 48. an diuersum à Galeni 48. ab vnguento Aegyptio albo an differat	ibid.
de vino Vaticano	25	Megalei mixtura quando desierit 48. nomen in Aegypto albo tempore Galeni conseruabatur	ibid.
quando vixerit	90	Mel bilosis vtpote siccis obest 53. contra putredinẽ & corruptionem cõfert 57 optimũ, quãdo producatur Plinio 52	
sextante bibit	23	Melle alia omnia corpora, & cadauera humana per multos annos conseruari.	53
veteres niuem potasse negat	9	Mellis copia ex floribus à Gyzasteribus confecta	
Martiali bulbi venereum excitant	8		
Massicum vinum sine marsicum vbi nascatur	46		
Massilienses quomodo uina maturarint	41		
Massiliensium vina insaluberrima	ibid.		
μαζα apud veteres quid	98		
Medicamentorum causticorum vsus apud veteres	29		
Medicamentorum vires infirmiores inconsuetis, in aliquibus prorsus inefficaces	53		
Medicamentis vehementissimis cur veteres sint vsi	54		
Medicus apud Martialem factus hoplo-			

Index.

confecta tanta, ut apum æquet melli- ficium 53. proventus quando maxime præmonstratur 52. quando maior co- pia virtutis	ibid.	Μακρόνιον quid	123
Melampus secundum Athenæum, vinum primum miscuit	18	Methodica medicina principes	127
Melancholiam esse humorem crassum, copioso sero permistum	142	Methodicorum de sanitate & ægritudi- ne opinio	ibid.
Melancholicum humorem appellari ab Hippocrate aquam	142	Methodici circulis curabant	ibid.
Μελανουργαί & Λιώς apud Aristopha- nem Aegyptij dicuntur	30	Milonis Brochi siue Gracchi locus	14
Melancholicus imaginationem celeri- ter sequitur	136	Minium quando repertum	42
Melia creta	77	ex minio argentum viuum	ibid.
Melici hædi omnium præstantissimi	27	Μήγξ piscis ruminat	112
Melilotum cur Cratino αείφρονη & semper custos 67. inter herbas coro- narias prima	ibid.	Μηγυκάζειν vel μηγυκᾶν idem quod ru- minare	111
à Latinis quomodo dicta	ibid.	Mixtio meracior qua Galeno	19
Menecrates medicus quis	78	Mixtio vini in dies variata	18
Mensa frigida apud Plutarchum	90	Mnesitheus de ficibus	33
de mensuris mulierum	103. 164	Mollicies inter morbos refertur	72
Mensura tres potissimum apud antiquos fuerunt, ex quibus potarunt	23	Molybdena persicaria facultas discuf- soria	132
Menta non refrigerat, sed colliquat semè humanum generationi ineptum reddit	87	Monachorum Gracia ieiunium	124
Mentam tẽpore belli serere vetitum	87	Monachi duo ex India originem filii seri- ci declarant	26
Meracius hyeme bibendum quam æsta- te	20	τὸ μωαστικὸν non tuto omnibus à medi- cis præcipitur	50
Merentes qua ratione adeo frequẽter & copiose lachrimas fundant	142	Montes ferrati	14
Meretricum post initam venerẽ loculos aqua colluendi consuetudo	122	Montana teredines Theopanis	72
Messalina libidinosa	96	Morbus sacer, Seruio ignis sacer	88
Μετασυνετικὰ medicamenta q̄	127	Morbus sacer & Epilepsia idem	ibid.
Metallorum generatio	132	Morbus solstitialis quid	103
Metalla carèt aere reclamãte Gal.	132	Morbus qui insputatur apud Plantum quis	109
Metopium ab unguento Aegyptio diuer- sum Dioscoridi & Paulo	48	Morbi apud Romanos frequentes	25
Metopij nomen oleo amygdalino & un- guento Aegyptio tributum	48	Morborum omnium communis origo	63
		Morbis diuturnis loca mediterranea inc- ptiora	58
		in Morbis curandis natura arti aquina- let	39
		in Morbis quarta dies iudicialis	46. 39
		Morbus querquerus	102
		Morus cur prudentissima dicatur	25.
		pruina etiam læditur	ibid.
		Mori folijs animalcula nutriuntur, qua sericea fila fabricant	26
		Mora secundum Dioscoridem & Aui- cennam κακόςμαχος sicut 26. Stoma- chos	

Index.

- eos astuantes reficiunt, eisdem con-
 ferunt *ibid.*
 Mororum alborum cur nullibi ferè men-
 tio fiat 26. fructus an podagram ar-
 cere possint 25. natura & vires *ibid.*
 sterilitas, tempore Pythemi an poda-
 gra causa *ibid.*
 Morsus animalium quam noxius 25
 Mos vrendi pueros apud Lybie popu-
 los 29
 Mulieres Romanae solummodo Passum
 bibebant 17
 Mulier an vir in coitu plus & longius de-
 lectetur 96
 Mulieres Genuenses solatri succum vul-
 tibus inungunt 77
 Mulieres opulenta Galeni tempore sola
 serico vte sunt 26
 Mulieres cur viris minus viuunt 125.
 & 119
 Muliebria corpora grauida olim nun-
 quam prestabantur sana 28
 Mulsam antiquitus in maximo precio ha-
 bitum 45. & 46
 Mulsam Graeci abstemij in libationibus
 offerunt 45
 Mulsam optimum ex vino austero &
 melle 46
 Mus ponticus ruminat 112
 Mures sata vastates famis indicium 94
 Murium generatio *ibid.*
 Muria dura conficienda ratio 55
 Muria plures apud maiores nostros 55
 Murrhata potio quando veteribus vsi-
 tata 101
 Murrha p vase myrrhino Martiali vsur-
 pata 101
 Murrhina quid 101. inter dulcia reposita
 101. dicta 101
 Murrhinam mulieres Romanae bibebant
 folio 101
 Mustum vt semper dulce permaneat 8
 Musta ab Italis quomodo condiantur 40
 Mutationes temporum, Galeno constitu-
 tiones dicuntur 29
 Morbos quomodo pariant *ibid.*
 Myager deus muscarum 94
 Myrobalanorum ad lac coagulandum
 efficacia 55
 Myrrha Aegyptijs Bal dicitur 49
 Myrtidanim plurimis idè quod *πρωτε*
 13. & 14
 Myrti fructus Hippocrati myrtidanim
ibidem
N Abucodonosor rex septem annos
 quo morbo fuerit affectus 136
 Narbonenses quomodo vina matura-
 rint 41
 Nardinum vnguentum potandi antiqua
 consuetudo 124
 Natura in morbis curandis nihil minus
 arte potest 39
 Natura temperata non quibusvis tempe-
 ratis contraria sunt 7. & 8
 Nautea quid fuerit veteribus & vnde
 dicta 134
 Nemesis quando vixerit 84
 Nemesis Galeni liber de plac. Hippoc.
 & Platonis *συμφορική* dictus 84
 Nepesina aqua 14
 Nero faciem conuerberatam breuitem-
 poris spatio sanat 29
 Neronis inuictum refrigerandi aqua 10
 Nerone antiquiores aqua decocta non
 fuerunt vsi *ibid.*
 Neurorum populus quotannis in lupos
 commutatur 136
 Nicander gulam *σομὰ χορὸν δ' οὐχ αἶμα* vo-
 docat 23
 de potu veterum 23
 Nicandri lithargyrum 42
 Nūd vs Hippo. sepius ventrem & caui-
 tatem significat 36
 Nigredo quot modis in rebus appareat
 folio 76
 Nitrum & sal a quibus soluantur 88
 Nina-

Index.

Niuata aqua	9	et qua arte parari solitus	119
Niuem potasse veteres Martialis ne-	ibid.	οισοφαγος idem quod σωμαχος	1
gat		οισοφαγος nomen proprium via eius	
in niue animalia quedam generantur	71	qua tendit ab ore in ventrem	1
Niuem conseruata et potata apud Athe-		Oleaster ex nucleo oliuae nascitur	123
neum	9	Oleum feruens vrit	29
Nonius Marcellus de Ramicibus apud		rosaceum corpori feruenti applicatū	
Plautum	20	magis calefacit	22
recentare pro renouare ponit	8. & 9	Olei natura	130
Nonaculārū acies cur hebetetur in se-		Oleo immersa imputria seruantur	130
candis cadaueribus	110	Oleo corpora cur à putredine libera ibi.	
November γαζα ανδρισγιδων dictus	16	Oleosa arbores viuacissima	ibid.
Noviter nupta collum qua de causa filo		Olea vltra 200. annos durat	130
circundari antiquitus consuetum fue-		Oleum rosaceum adstringendi vripollet	
rit	122	Oleo cur cibos coqui, antequam assurent,	
Nutrices à vino presertim nigro absti-		inunxerint	16
nere debent	87	Oleo insecta necata	16
O		Oleorum pars maior Aegyptiorum co-	
Otauo mense nati, superuiuere ne-		gnomina sibi vendicat	47
queunt iuxta Hipp.	88	Oleorum quatuor genera Hippoc.	48
Octimestris partus non proprie genera-		ολιγοστιχια quibus naturis conueniat,	
tus dicitur	89	et quibus aduersa	129. 130
Oculorum inflammationibus purgatio-		ολιγοστιχια qua ratione ακοπως κγε	
nes qua profint	35	αδιδους faciat ex Hippocr. senten-	
Oculorū suffusiones qua incurabiles	106	tia	129
Oculis medicamenta quando fieri de-		Oliua Pausia	4 & 5
beant	68	Oliuae albæ	4
potus origani obest	68	virides	ibid.
Ocularia antiquis medicis ignota	135	maturæ	ibid.
Ocularia à conspiciillis differunt	ibid.	natantes	5
Oculorum frequens mutatio naturalis		Premadia apud Nicandrum	5
in Galeno	109	Oliuas condiendi varij modi	5
Odorifera vnguentorum, florum, prato-		Omentum quid	124
rum respiraciones ad sanitatem con-		Ωμηλισις quid Absyrto et Galeno	51
ferunt	58. & 59	ωμοταξιχον idem quod Thymni abdomi-	
Oedematis curatio	73	na	107
Oenanthe flos est, non vna	44	ωμόλιον quid sit	117
de enanthe Plinius correctus	ibid.	Opii veneni curatio	134
esypus ouillus idē quod stercus ouillū	29	Opium	35
vrendi facultate pollet	ibid.	ωμόλιον genus pannis linei omnium vi-	
Ois Medicis in vsu fuit ad vrendum		lissimi ibid. Hippocrati quid	117
ibidem		ωμόλιον in suppuratione thoracis atque	
ois ανδοσμιας quis fuerit veteribus,		aqua intercute vsus ibid. eiusdem in	
		χ	pod-

Index.

- Podagra vsus *ibid.*
 Opiata medicamenta quomodo magnam
 perniciem oculorum afferant *ibid.*
 Opiatis quibusvis non in omnibus ven-
 dum *ibid.*
 Opora Hippocrati quid 30. & 33
 Opora tempore sanguis retinendus 30
 Opora vires & effectus secundum Medi-
 cos 30
 Opsophagi qui, secundum Plutarchum
 26. & 27
 Orchomenius lacus 31
 Oribasius de carnibus edendis 35
 Oribasii loca ex Stobaeo restituta 57
 Oribasii interpres Avicemas 134
 Origani potus oculis obest 68
 ὄπρος interdum Hippocrati succum la-
 ctisum 110
 interdum coagulum significat 110
 Oseedo quale nitium. 108
 unde dicta *ibid.*
 Oscitatio apud Gellium pro Oseidine le-
 gendum 108
 Oscitationis remedium 108
 ὄστρον Faba Clementi Alexandrino &
 Athenaeo 85
 Ovidius de iuis generosis 33
 Ouilla carnes recentes coquenda 35
 Oxygala & Aphrogala apud Romanos
 plurimi estimatum 67
P Aedagogia apud Senecam pro Pe-
 dagia legendum 77
 παιδερως unguenti genus 108
 Paleales & Fabriles una apud Cel-
 sel. 90
 Palladius de Tuberibus 86
 Palma femella fructus quando non re-
 tinet 5. & 6
 Palma cerebri capiti dolore inducit 4
 mas & femina nisi se contingant,
 emaciantur & exsiccantur 5
 Palma mascula fructus qua de causa al-
 ligentur femella
 palmule
 Palpebrarum pili cur Gallica lue cor-
 reptis desuunt 107
 Panis furnaceus inter nutrientia prima
 locum obtinet 13
 Pane fabaceo ueteres non usi 33
 Pane calido ne an frigidus ueteres nesci-
 rentur 121
 Panes biscotti & clibanite idem 13
 furnaceis magis noxii *ibid.*
 clibanite Galeni pro nostris furna-
 ceis falso habiti *ibid.*
 Panes ex hordeo Achilleio 93
 ἰωνίται & κλιβανίται 13
 Panum furnaceorum natura *ibid.*
 Panes nostri non prorsus sunt immoxii 13
 Panis aqua madens Celso idem quod lo-
 tus 134
 Panis calidus siccat 121
 Panis calidi apud ueteres usus *ibid.*
 Panem antiquitus lauandi modus 133
 Panis lotus minus nutrit *ibid.*
 Panis lotus Galeni ab aquatico Plinij
 differt 134
 Pantherinae aquae pro Patavina 14
 Pantomimorum ars muta. 71
 Papauer fici Tertulliano quid 123
 Pardalianche idem quod Aconitum 60
 Paracelsus uanissimi ingenij 143. erra-
 uit uehementer *ibid.*
 παράλυσις ueteribus Apoplexiam de-
 signat 132
 παραωλύν quid sit 68
 παγεμωσις Erasistrati 93
 in Pario & Hellesponto phlebotomati
 releuati sunt 25
 Parmenides de anima hominis 39
 Pascuorum apud Gades Luxuria 128
 Passeres secundum Galenum difficiles
 concocti 59
 Passum pro dulci uino an ab Aristotele
 positum 17
 Passum

Index.

Passum solum Romanae mulieres bibe- bant	ibid.	Pharusia Pythaei vxor in virum mutata est	613
πασιδύτης & πασιδύτης τόπος	73	Phasiani gallinis pares quoad nutriendi & concoquendi vim, edēdi verò sua- mitate superiores	59. & 60
Paulus Aegineta de coitu	8	Solis vaporibus coquuntur	ibid.
Peduncululi in Ambracia optimi secun- dum Apuleium	27	φάρσων quid Hesychio	62
Parthi & Iudaei quomodo locustis victi- tare potuerint	49	φάρσας Hesychio	48
Partus quando patri vel matri simili- mus	96	Pherecydes Syrus Pythagorae praece- ptor absq; vlllo magistro philosophā didicit	105
Pecora in Ponto quae vescuntur absin- thio Pontico bile carent	24	quomodo obierit	ibid.
Pecora somniant	115	Philemō de vtilitate & copia Calde	10
Pedem dicere quid	20	veteris Calda in conuiujs vsos esset testatur	ibid.
Pedes aqua vel igni calefacti oculis quo modo noceant	68	Philipporum fabae	31
Pediculi an nascantur in pellibus mor- susum luporum expertis	27	Philostratus de palmarum sexu	5
quomodo perueniant in morituris	31	Phlegma Romae & in alijs humidis locis à capite in stomachum decumbit	24
Pedicularum origo secundum Aristote- lem & Teophrastum	ibid.	Plebotomati inter Canis ortum & Ar- cturum intereunt	30
Pediculis necati	105	Phoca & vitulus marinus idē	106. catu
Pedicularis morbus an in corde fiat	105	los suos fugiētes in vterū recipit	ibid.
Pelles animantium quae ferro occisa sunt fortiores ijs, quae morbo aut senectute intereunt	23	coagulum suum deglutit	ibid.
Penis foramen cur ita à natura fabrica- tum	8	euomit secundum Plin.	106
πεντι πινειν quid	18	inuidum animal homini	106
quomodo Athenaeus intelligi velit	19	Phocae coagulum epilepsiam curat	ibid.
eiusdem effectus	ibid.	quādo virtutem omnem amittat	106
πεντι myrtidanum dictum	13. & 14.	Phoenici & Vlyssi cur Achilles vinum pauco aquae miscuerit	19
Perse sericā telā Romam aduehunt	26	Phoenicissantes & Lesbianes apud Ga- lenum qui	92
Persarum capita cur tam fragilia & molliā	22	Phrenitis quid Asclepiadi	89
Pestilentia à meridianis partibus ad oc- casum solis an semper eat	106	Phrenitis cum febre semper est	121
Pestis quando plerumque grassetur	ibid.	Phrenesis vnde dicta	136
de pestis ratione Hipp. excellentissimus omnium	62	Phthisis quid	132
Petrus Apponensis coitum quemcunque in febribus obesse, malè scribit	18	Physicus quis Hipp. tēpore diceretur	79
Petrus Victorius Italiae phœnix	122	Picans vox vnde & quid significet	40
		Picans uinum unde dictum	ibid.
		Picans & Racēs uinum an ueteribus notum	40
		de picatis nel aromatici uini sapore cur ueteres nihil reliquerit explicati	40

Index.

Picis aspersu & odor & sapor contingit	de Olinarum natura	4
uino	de Palmis	5
Pilaris morbus	de Peltis grassatione correctus	106.
Pileorum effectus	de Pilis palpebrarum expensus	107.
Pinguis pro cereo	pro Stomacho uentriculum dixit	1
Pisces antiquitus Carnes uocati	quid per iucundum acorem & butyrum pingue intelligat	13. reprehensus de Hydrophobia
Pisces cur agris antiqui medici facile concesserint		3
hodie uerò nō facile cōcedi debeāt ibi.	Plinian ^o codex de Labrusca uitiōsus	44
Pisces tintinnabuli sonitu uenditi	Plinius in cardiacis remedia sinistra mā	26.27
Pisces dormiunt & epidemia	mā adhibet	116. Cardiacorū morbo
Pituita noua, & antiqua quid	unicā spē in uino ponit	116. Syncopen
Pituita alba generatio	sub cardiaco morbo cōprehendit	ibid.
πιδίγνα quid	pulices cauponarum astitua animalia uocat	122. inediā septima die non
de pithægris plutarchus emendatus	esse letalem asserit	128. de inexplēbi
Plantarium Hippocrati	li semper esuriendi auiditate exami-	natur
Plato cur miratus sit, Italos atque Siculos bis in die impleri cibis		129. ludens multa dixit
Plato de Calda 10. de morbo sacro	130. ru-	minātia geminū uentrem habere ma-
ficium amator 26. quō medulla mor-	le docuit.	136 Arist. locū de Elephan-
bū omnīū periculōsissimū dixerit	tibus perperā intellexit	112. & 113
Plato uterum animal uocat	de plumbo oculi uitio explicatur	132
Plantus de conspicio siue cōspicillo ex	Plinius de corybantia reprehensus	122
Nonio declaratus	de fellenigro expensus	136
de Thermopolio & Thermopotatione explicatus	de sapientia morbo explicatus	136
11. de ueterno discutitur	Plinij locus à Scaligero deprauatus corrigitur	122
πλευριτις lateris dolor cur telum dicatur	Plinij locus de uberibus emendatus	86
	Plinij de dentibus simplicitas	130
Pleuritici in Hellesponto & Pario phlebomati, & releuati sunt	de canibus error	136
Pleuritici phlebotomati Athenis & Romæ peius habent quàm alibi	locus de serpentibus in dubium reuocatus	135
Plinius de cerussa restituitur	alius locus dubius	136
de crætæ generibus explicatus	Plinij error de grano Gnidio	69
de detestatur propomatum usum	de πικρα	14
de doloribus	de Tymphaico gypso	78
de fago correctus	Plinij & Herodoti de Delo contradictio	74
de Apio		110
de Hydrargyro defenditur	Plinij locus de anibus uenis carentibus correctus	110
de Lino uiuo defenditur	de Menta notatus & ex Lucretio explicatus	87
de Mammis explicatus	de Rhododendro emendatus	94
de Musto conficiendo		de
de Oenanthe correctus		

Index.

de vinis dulcibus emendatus	86	in ἔρωτικῶ restitutus	93
Examinatus de Clinicis	79	Plutarchi sententia de falsis explicata	104
Plinij verba de butyro suspecta & corre- cta	17	Poculis minutis in principio conuiuij: in fine vero amplioribus utebantur ve- teres	24
Plinio κλιβαρίτης & furnaceus panis differunt	13	Podagra vexat non tantum homines iu- uenes & adultos, sed etiā caprarum greges apud Athenarum	25
non omnia credēda de Herophilo	40	Podagra peculiaris Atheniensium ibid.	
potus calidus contra naturam	10	Podagra sepe Constantinopolitanos ve- ro xat	ibid.
quid sit vina inueterari, saccisque ca- strari	46	Podagram frigida leuat	82
Plumbū oculi vitium apud Plinium	132	Polenta Græcis ἀλφιτῶ	98
Per plumbum aqua ducta vitiosa	36	Pro τὰ πόλια in Athenæo τὴν πιλίαν le- gendum	22
Plumbum quare grauissimum	132	Polium an canitiem inducat	22
cur sub dio positum pondere augea- tur	ibid.	Polij vires	ibid.
Plumbarij artifices cur pallidiores reli- quis	36	Pollux correctus	2
Plutarchus cur Italos caupones accu- set	66	de καλουμένοι σοσι	20
cur templū Aesculapij extra urbem Romæ edificatum sit	25	de morbis emendatus	91
Plutarchus de mustellis marinis	63	Aegyptium nigrum ponit	48
Plutarchus de carne suilla	66	Stomachū pro gula principio ponit	2
de Carystio lapide	56	veteres Calda vsos fuisse testatur	10
de caupone	66	Porcorum debilis visus	66
de Cydni fluij aqua	82	Posca qualis potus	79
de dolore capitis	68	Posculenta pro poculentis lecta ibid.	
de Aegyptijs	47	Potatio ex vase angustij oris cur ructum prouocat	134
de palmis	4	Potus an per asperam arteriam ad pul- mones descendat	62
de pithoegijs emendatus	16	Potus calidus contra naturam secundum Plinium	10
de refrigeratione aquæ	9. & 10	calidæ posterioribus seculis frequen- tior	ibid.
de signis pestis restitutus	94	frigidus brutis acceptus	10
de visitatione agrotorū correctus	88	Præputia quomodo adducantur	19
explicatus de elephantiasē	3	Prandium & ient aculū veteribus idem	97. & 98
niues & conseruare & potare vete- res esse solitos scribit	9	Prandio consuetis, si prandere desistant, quid eueniat	50
Plutarchi error de Mulso	45. & 46	Pratorum odorifera respiraciones ad sa- nitatem conferunt	58. & 59
historia de ijs qui templum depecula- turi erant prius sumpta cicuta	61		
locus de Cydno ex Galeno restitutus	82		
folio	82		
de nouacularum acie	110		
de palmulis restitutus	3		

Procu-

Index.

- Proculius stomachi dolore enecatus** 67
Proœmium cœna quid Athenæo 90
πρόλοβος Gallina ingluuies 55
Propentis de spica cilissâ expositus 123
Propomata quid 9
 quando inuenta 9
 cur à medicis commendata 9
προποτισμοί Actio propomata dicimur 9
Protagorides aquæ refrigerandæ artificium commemorat 10
Protropum vinum 17. & 101
Prudentius de templo Augusti 6
Psagdas Galeno & Athenæo 48
Ptissana quid & vnde dicta 98
 cruda curationi capitis bouum adhibita 99
 ex hordeo quomodo facta 99
Ptissanæ Hesychio Cyceon dicta 99
 quot modis condiri solita 99
Ptissanæ cremor quid 98. & 99
Ptissanæ quot species 98. & 99
Publius mimographus Plauto posterior 32
P. Mimographo abdomen Sumen appellatur 99
Pubertas apud Casarem in commentariis, quid significet 138. & 139
Puer natus in vterum reuertitur tempore Annibalis 106
 pueris cur à vino præsertim nigra abstinendum 87
puerorum collo res turpiculas appendi vetus consuetudo 127
pueros vrendi cõsuetudo Thuscorum 29
pulmonis nutrimentum cur magis pituitosum 34
pulmone laborantes, si cepas appetunt, seruãtur: sin verò ficus, moriuntur 33
pulmo ossium penitus expers 125
puls ex farina hordei factus, Græcis ignotus 98
Pultes vnde parandi 52
pulsus nomen ante Hipp. ignoratum 39
pulsus arteriarum Hippocrati notus 39
pulsuum ars damnatur 40
de Pulsibus quis primus exactè scripsit 39. & 40
punicis puluis vim hellebori committit 53
punica acida non ledunt 31
punica arbor in vmbra melius atque citius fructum concoquit 31
purpura quid fuerit antiquis & quomodo se habet, & quibus conseruabatur 140. b
purpura alba reperitur 141
purgationes per inferiora inflammationibus oculorũ magnopere profunt 35
 à putredine conseruandi mortuos modus apud Aegyptios 39
pyrri Ligory iconographia 14
pyrrhonica secta tempore Galeni viguit 60
pythagorici ante somnum lyra utebantur 38
pythagoræorum & Galeni de fabarum natura contradictio 85
pythermus de moris 25
pythermi atate mora ab omnibus estitata, & ita via podagræ interclusa ibi
pythermi tempore podagra & homines, & pecudes inuasit 99
Quarta dies in morbis iudicialis 46
Quæqueræ febris quæ & vnde dicta 102
q. Serenus Gordiani Imp. præceptor 8
quotidianæ febres 102
Rabi Moyses de diætâ instituentem 34
Racens & Picans vinum an veteribus notum 40
Radix apud Indos vinum & aquam condensans 55
Ramex

Index I

- Ranex* quid apud Plautum 21
Ranices apud medicos quid 21
Ranices alio vocabulo varices 21
Rana piscis 32
Rana Italica delicatissimus cibus 21
Rana venter commendatus ab Arche-
 strato, de rana pisce intelligendus ibid.
Ranarum carnes an veteres comedere-
 rint 21
Recentatum Alexand. Trallian. quid 8
 idem quod ἀργυρέος 21
Recentare pro renouare 8
Recentia omnia cur plus viriū alijs pra-
 beant 34
Recentiorum circa aqualiculi significa-
 tum error 17
Refrigerandi aquam & vina quot modis
 apud veteres 9 & 10
Refrigerandi consuetudo ad recentati-
 onem conficiendi modum referenda 9
Reges Indorum cur asini Indici cornu bi-
 berint 24
Regio morbo quid medeatur 33
Renum feruor vt reprimatur, Calda vi-
 tilis 10
Renum caussa Plinio mala eorum vale-
 tudo 15
Rhododendrum quid Herm. barbaro &
 Apuleio 95
Rhododendrum & Sabina differunt ibid.
Rhodij à Strabonico Cyreni albi dicti
 10. cur Calidam biberint 11
Rigor sine febre nouum Symptoma Ga-
 leni tempore 3
Risus an homini naturalis 114
Risus infantum qualis 21
Rochetti & Cottè quales vestes 74
Roma fontibus pulcherrimis ornata 37
Rome cur templum Aesculapij extra vr-
 bem edificatum sit 25
Rome & Athenis pleuritici phleboto-
 mati peius habent quam alibi 21
febres cum mentis & corporis oppres-
 sione, & lethargica frequentes 25
Roma non raro thoracis apostemata gi-
 gnuntur 25
Rome phlegma à capite in stomachum
 decumbere scribit Galenus 21
Rome Vaticanus situs pestilētissimus 25
Rome vicini populi vino defrutum im-
 miscent 41
 apud Romam ex incubone plurimi con-
 fekti 25
Romanus aer crassus & humidus 21
Romanus nullus medicam artem exerce-
 re debuit 80
Romani in aquae ductibus fistulas plum-
 beat fugiebant 36
 in Catabria muscas venari coacti 94
Romani medici empyrici tantum 35
Romani prisca quomodo pransi & ca-
 uernati 97
 quomodo far pararent 52
 quoties in die comedere soliti 97
Romani vina quae biberint 16, 17, & 41
 vnde medicinam ceperint 35
Romanae mulieres murrhinam potabant
 101
 vino interdicta solum Passum bibe-
 bant 17
Ructum soli homini conuenire quomodo
 intelligendum 134
Ruellius male Dioscoridis verba inter-
 pretatur 31
Ruminatio quid sit 111
 vnde deducta 21
 quomodo fiat 21
Ruminationis finis 111
Ruminant potius iacencia quam Stan-
 tia 112
Ruminantia animalia quae
 coagulum cur habeant 21
 cur careant superioribus dentibus 112
 cur cornua habeant 112
 cur quatuor habeant ventres & non
 plures nec pauciores 112

Index.

<i>an eructent & flatus plurimos emittant</i>	113	<i>Salsamentum Gaditanum quid</i>	127
<i>Ruminantium conditiones</i>	113	<i>Saltando genitura deiecta</i>	89
<i>Ruminantibus animalibus cur plures ventres dati</i>	112	<i>Sanguis caprarum bibitus pallorem excitat</i>	34
<i>Rustici catharro cur minus urbanis vententur</i>	43	<i>Sanguis cur homini maxime à naribus effluat</i>	91
<i>Ruta aconiti vires impedit</i>	60	<i>ex venis coagulatus duas substantias monstrat</i>	92
<i>Rutilus color Plinio idē quod Sericus</i>	86	<i>Sanguis ichorosus Aristoteli non coagulatur</i>	92
S			
<i>Sabaia qualis cibus</i>	910	<i>Sanguis in morientibus deficit</i>	92
<i>Sabina & Rhododendrū differūt</i>	95	<i>leporinus omnium suauissimus</i>	34
<i>Sabinae folia non decidunt</i>	95	<i>Sanguis quomodo sudari possit</i>	92
<i>Sabinus bello superatus cum uxore Perponila nouem annos in sepulchro delituit</i>	93	<i>seuosus medullam sacroīdē efficit</i>	11
<i>Sabini Romani uxoris historia</i>	ibid.	<i>Sapores omnis generis in nostris corporibus oriuntur</i>	143
<i>Sabinus Hippocratis interpres</i>	134	<i>Sarcophagus lapis</i>	56
<i>Sabini de prouocando ructu præceptum ibidem.</i>		<i>Sardę vsus</i>	77
<i>Sacerdotes Cybeles quales</i>	72	<i>scærgiæ & elephantiasis idem</i>	76
<i>Sacrificium post coitum offeratur</i>	43	<i>Saxum quid</i>	77
<i>Sagdas vnguentum Polluci</i>	48	<i>Scaliger aquam sumere apud Ouidium esse urinam capere inepte docet</i>	122.
<i>Sal & Nitrum à quibus soluantur</i>	88	<i>Corybantismum falsò putat esse Grecorum ἀγερτων κώμα</i>	121.
<i>Sal qua ratione solo oleo non dissoluitur</i>	88	<i>Scaliger criticorum nostri temporis princeps</i>	115.
<i>Sal & salsa an pinguesciant corpora folio.</i>	104	<i>in imaginosa</i>	121
<i>ex sale generatur mures in nauibus</i>	143	<i>Scaurus ruminat</i>	113.
<i>pinguescunt corpora</i>	ibid.	<i>Schola sectatorum Herophili inter Laodiceam & Caruran</i>	40
<i>Salem collocavit Paracelsus inter præcipua & vera corporis principia</i>	143	<i>Scorpiones Italici innocui sunt</i>	105.
<i>Salis vsus plures apud Veteres</i>	39.69	<i>Scribonius de Fancio correctus</i>	56
<i>Sale condire mortuos præcipuus modus Aegyptiorum à putredine eos conseruandi</i>	59	<i>de Falerno non saccato quomodo intelligendus</i>	46
<i>Salis aliqua portio in humano corpore semper reperitur</i>	143	<i>Scribonij Largi aque Ferratę & Vesticarię</i>	14
<i>Salsus sapor cum reliquis conuenit in constituendo humano corpore</i>	143	<i>codex de vna Taminea, qui Amineã habet, vitiosus</i>	44
<i>Salsedo apud medicos quomodo oritur</i>	143	<i>Scythę Grecos ob Bacchanalia reprehendunt</i>	72
<i>Salcicię nostrę idem ferè quod isicia</i>	12	<i>hippice herba contra famem & sitim in duodenos dies vtuntur</i>	55
		<i>Hippoc. & Herod. solo caseo equino pluri-</i>	

Index.

plurimam temporis partem victi-	Sericum tempore Galeni rarissimum	6
stant	Serico sole opulenta mulieres tempore	
lacte equino, Hippace visitant	Galeri utebantur	6
53	Serici filii origo primo declarata	26
Scythæ ob Veneris templi Ascalonitani	Sericus color alijs Siricus, Plinio ruti-	
depeculationem evægens facti	lus & ruber	86
64	Serica tela à Persicis mercatoribus	
Sani semper, sed infæcundi	Romam aduecta	26
77	Sertula vel campanica ferta idem quod	
seruos suos visu orbant	Melilotum	67
54	Seruius pro amara bacca viridem ex-	
Scytharū morbus effæminatus vnde	ponit	5
64	Seruij de igne sacro error	88
quomodo eundem ipsi curent	Seruorum precia diminuta	28
65	Sesami idem quod Giorgiolena	13
Seleucida aues locustis vescentes eas sta-	Sesami pro amygdalis vsus	ibid.
tim excernunt	vbi magna copia	ibid.
49	Sesquitertia portio bibendi quibus fuerit	
Seleucida aues locustarum edaces	in vsu	18. 19
49	Sextans, mensura temperaturum	23
Semen hominis pars præstantissima	Sexus mutatio quomodo intelligenda	
11	folio.	136
Semen viri vnde	per sapientiam mori quid sit Plinio	
95	136. 137	
Semen præsertim à capite decidit	Sextarius qualis mensura	23
123	Siccis mel obest	34
Seminis exeuntis quantitas collata cum	Sida ab Athenæo & Plutarcho confer-	
sanguine	tur Punicæ malo	31
11	Sida arboris nulla similitudo cum papa-	
Sementarium Hippocrati	vere	31
30	Singultus oris ventriculi passio	135
Semper mustum & semper dulce 8. & 9	Sinagrius veronensis episcopus	
Senus Delius de refrigeranda aqua, in	Sirio ex oriente mel optimum secundum	
insula Cimolia	Plinium producitur	54
10	Smirni quid sit grecis auctoribus	139
Senane aque	Inter odoramenta, quæ suffiuntur sem-	
14	per primatum tenuisse	ibid.
Seneca ἐξδοτῶν οὐκ ἐν σὺσπῖριον latinè di-	Aegyptij eius odore utebantur ad emen-	
xit	dandum aerem vaporibus imbutum	
133	folio	139
Senum corpora an verum sit ægrius ab	Σιγῆος Morbus spacio 3. dierum iugu-	
ulceribus curari	lat, infantes potissimum inuadit, tem-	
140	pore æstiuo maxime oritur	103
Senecæ locus de vino à fulmine tacto in		
dubium reuocatur		
136		
Senescunt celerius exta eorum qui non		
prudent		
50		
Senes apud antiquos valetudinis gratia		
bis ter ve comedebant		
50		
Senes iuxta Plutarchum meraciore mi-		
xationem semper secuti		
19		
Senū cibi perfectè mutati esse debent		
34		
Senibus Christianis quousque vinum bi-		
bendum		
85		
Senibus humilia loca salubriora sunt		
58		
an senibus de rebus magnis iudicia fer-		
re liceat		
83		
Sericum quo tempore venerit in vsu,		
error aliquorum		
141. & 26		
Serenus de hemitrite		
25		

Index!

σνλς concoctio	2	Stella piscis, ερυθρος vocatus	107
Sitiliana aque idem quod Ceretana balneae	14	σεμφυλα Atheniensium oliua aliter τετριμένα dicta	5
Sitim auferunt virides ficus	15	σεμφυλιδος	ibid.
Socrates cicuta hausta à motu cur probibitus	61	Stilicidium vesicæ maximus cruciatus folio.	68
Solis lumen vnum & simplex	59	Stomachus à Celso gula appellatur	1
Solstitiū periculosum & morbosum	103	σώμαχος διοσφοάγος idem pro gula principio Polluci	2
Solstitio hiemali potissimum concubendum	118	pro ventriculo vnde dictus Aristoteli	1
Solstitialis morbus quid	103	σώμαχος & veteribus Aristotele posterioribus διοσφοάγος & dictus	1
Somnia brutorum animalium	115	σώμαχος & nomen commune, διοσφοάγος proprium	1
Somnus forbilis quis	12	Stomachi dolore C. Proculius enecatus	67
de Somno forbili Calius Aurelianus	12	Strabo quando vixerit	40
Somni cur hyeme longissimi fiant	43	de schola Herophili	ibid.
Sonticus morbus quis	109	cum Aristotele de generatione animalium in niue collatus & examinatus folio.	71
Sontico morbo laborans in ius vocari vetabatur antiquitus	ibid.	Strabonico Rhodij albi Cyrenei dicti	10
Sorbere idem quod stertere	12	Strum. εχοιραδες dicte quid sint	126
Sordes aurium in morituris dulcescere incipiunt	68	Sturni aconito veseuntur secundum Arabes	61
Sororientes mammae	102	secundam Galenum autem cicuta	61
Spartani ad tuenda à corruptione vina igne ea coxerunt	41	Subsidentia nigra vrinarum vnde sumatae populi	32
σπασματώδης quid	11	Sumen & abdomen Publio Mimo idem folio.	32
Spasmus Cynicus qualis morbus	109	Sumere aquam quid	122
Spasmodici secundum Barbarum qui	79	Susinum vnguentum Theophrastus ab Aegypto separat	48
Spica Cilissa Propertio quid	123	Sues partui vicinae cur occisa	32
σπυγματώδης quid	11	Suum duo morbi letales	
de Spiritu libellus Aristoteli falso adscriptus	39	Suum domesticorum lumbi apud Venetos inter suauia estimantur	51
Spiritus diurna retentio ructum excitat	134	Suilla caro suauissima	66
Stactis & vnguenti Aegyptij discrimen folio.	48	Supra fuerunt mali homines	24
σκιτὸς pro σκίατος	11	Surculus & κορύνη Gazæ idem	62
Stannea vasa pro medicamentorum conseruatione Galenus fugit	36	Suspirium quo laborauit Seneca	133
Staphisagria idem quod Vna Taminia folio.	44	Sylla aquas & agros circa Capuam vrbem	
Staphylus Sitheni filius vinum aqua primum miscuit	18		
Stata sacrificia que	101		

Index.

hem Dianæ addidit	37	de fungo aurium ex Plinio explicatus	131
Sylla dictator pediculis obiit	106	de eodem ex Suetonio & Lampridio emendatus	131
Symmachus de Vaticano situ in vrbe Roma	25	de Paralyfi & pthifi examinatus folio.	132
Syncopi Semper vinum ex vsu	116	Testium sympathia cum vocis instrumentis	120
Syriaca vlcera	108	Tethallassomena vina Asclepiadis	41
συγματισμός quid Erotiano	30	Tetrpharmacium Hadriani Imper.	12
συγματix Galeno quid	ibid.	Thasius hominis imaginem perpetuo se ipsum ante cedere putabat	106
T			
T Abem pro omni corporis emaciatione sumi	137.b	Themison à cane morsus rabido	3
Taminia idem quod Labrusca Plinio	42	Theod. Priscianus de aqua niuata	9
Taminia vna Italia est Bryonia Græcorum	42	Theophilus medicus imaginatione laborauit	121
ταξιχών cur tam frequens Herodoto	59	Theophrastus de Aconito	60
Tarsus qualis olim ciuitas	82	de carbonibus 99. de Lūbricis & Grano Gnidio	ibid.
Tela ex Amianto seu Carystio lapide contextæ igne splendidiore	56	de causis plantarum	5
Telephus Grammaticus ter in die comedit	98	de Sida, Lehumnibus & Pediculis ex Athenæo & Plutarcho correctus folio.	31
Temperatis si temperati miscantur, semper gignunt	8	Theophrasti, & Galeni contradictio de Scorpionibus	105
Temperata naturæ quibus suis intemperatis contraria sunt	8	Theophrasti liber πρὸς νότων vnde	11
Temperatura vini tres communes apud veteres	18	Theophrasti locus de assuetudinis vi in medicamentis Apollonio collatus	53
earundem variæ explanationes	19	de Iouis obelisco non integre à Plinio citatus	54
Templum Augusti Cosmæ & Damiano hodie dicatum	6	πρὸς λιδων restitutus	78
Veneris templo æquiparatum	ibid.	Theophrasto Autumnus calidus & humidus	30
Telum quod morbi genus	126	carent ea pecora bile, quæ absinthio pontico vescuntur	25
Templum Caro mensi dicatum	40	corpora plantarum & hominum inter Canis ortum & Arcturum humescunt	30
Templum Pacis Romæ	6	Theopompus de aconito	61
de Templo Pacis error Greg. Gyraldi folio.	14	Theriaca vna	45
Temporum mutationes quomodo morbos pariant	29	Theriaca contra serpentum ictus quomodo confecta	ibid.
Teredines montanæ Theophanis	71	an bibita sit à veteribus	45
Terrarum differentiæ in Melo & Samo folio.	78		
Tertullianus de papauere fici ex Theophrasto declaratus	123		

Index.

vino & aqua dissoluta à veteribus ibidem.	Tuberum loco apud Plinium Zizipbo- rum legendum	86
Theriaca nostra an sit eadem, quæ uete- rum	ex tubulis aque sapor melior	36
Theriacam nostram quis primo compo- suerit	Turdi cur non tam suaves, sicuti olim	59
Θλασαί apud Aristophanem	difficiles concoctu secundum Galē- num	59
Thoracis apostemata sepiissime Romę gi- gnuntur	secundum Arabes aconito uestuntur folio.	61
Θωραξ Hippoc. θωραξία	Turdorum apud ueteres precium	59
Thracæ carnis caninis uestuntur	cibi	59 & 61
Thucydidis locus de abscissis genitali- bus à Lucretio expressus	Turnebus Bambatę pro Embamate no- men retinendum putat	15
Thuscorum mos urendi pueros	Tussis tumore testium soluitur	113
Thymeleg semen, idem quod semen Gni- dium	τὸ γέτα quid	32
Thinni abdomina salita, Gręcis θύοτα- γερον dicta	Tymonis auia per plures menses sine cę- bo uixit	129
Tiberius Imper. primus colicum dolo- rem expertus est	Tympanites hydrops	102
Timochares à catarrho per coitum libe- ratur	Tymphaicę creta, Gypsus dicta	77. 78
Tinnitus cur fiant in dolore capitis	V	
Tintinabulum à pisciũ uenditoribus usur- patum	Valetudinarium apud Senecam & Columellam quid	15
Tiresię iudicium de concubitu Ionis & Iunonis	Valeriani inmanitas	24
Tortę nomen unde	Varices idem quod Ramices	21
Toxicum quoduis genus ueneni	Hipp. ἰφίαι dictę	21
Tracta inter panum genera falsò nume- rata	Varronis locus de fascino expositus	126
Italıs hodie Taracta dicta	Vasa à quibus pice oblitata sint	40
paste farinaceę species	Vasa stannea Galenus pro medicamen- torum conseruatione fugit	36
Tracta plurali numero generis neutri apud Catonem quid	Vaticanus situs Romę pestilentior reli- quis	25
Triens mensura potus communißima apud ueteres & poetis in scribendo usitatissima	Vela ex Amianto seu Carystio lapide contexta igne splendidiora	56
τρία κίβευ quid	Velleius Paterculus de aquis Romanis folio.	37
Tuberes apud antiquos qui infitione meliores fiunt	Velleij Paterculi uerba uitiata restituta	ibid.
quibus locis nascantur, & quando ibi.	Venatores Gręci quando uulpes estita- runt	34
Tuberum fructus quales	Venena uarijs modis necem inferūt an ueneni edendis possint homines as- suesieri ut non ledantur	131 54
	Venenorum uaria genera	131
	Venerem bulbi excitant	7
	Vent-	

Index.

<i>Venetorum cœne principium Gobius</i>	26	<i>Veterum circa turdos studia</i>	59
<i>folio.</i>		<i>Veternus a Lethargo differt</i>	132. 133
<i>Ventriculus pro stomacho Plin.</i>	1	<i>Veternus pro Phthisi Apuleio dicitur</i>	
<i>σνπτικὴ κοιλία Hipp.</i>	2	<i>ibidem.</i>	
<i>Ventriculus vt corroboretur, plurimum</i>		<i>Via sacra Romæ</i>	6
<i>valent cochleæ & bulbi</i>	7	<i>Victor in quadrigarum certamine absin-</i>	
<i>in ventre res existentes nunquam conge-</i>		<i>thium bibebat</i>	101
<i>lata, durantur</i>	38	<i>Vieta & marcida recentibus citius ex-</i>	
<i>Veris initium Hippocrati</i>	30	<i>cernuntur</i>	34
<i>Vergilij locus de mari atro flantibus A-</i>		<i>Vilissima creta</i>	77
<i>quilonibus ex Aristotele declaratus</i>		<i>Vinum acinaticium Veronense vnde</i>	100
<i>folio.</i>	70	<i>Vinum apud Hebræos in magna existi-</i>	
<i>Vergilio Medicina cur ars muta</i>	71	<i>matione</i>	45. 46
<i>Vermes in niue vetustiore, & in niue me-</i>		<i>Vinum aqua in ligno cocta Empedocli</i>	2
<i>dia terræ nati</i>	71	<i>Vinum aromaticum apud Auerroem</i>	40
<i>Vertumianus μὲν γυγᾶς cerebri omenta</i>		<i>Vinum cicuta venenum</i>	61
<i>ineptè transfert</i>	124	<i>dentatum & mordax</i>	40
<i>Vesicæ calculi in senibus & pueris vn-</i>		<i>dulce quando neque inebriet, neque à</i>	
<i>de</i>	38	<i>frigore densetur</i>	17
<i>Vesicæ Stillicidium qualis morbus</i>	68	<i>Vinum Edentulum Plauti</i>	40
<i>Vesicaria & Ferrata aqua</i>	14	<i>Vinum & acetum ignem citius quàm</i>	
<i>Vestis dorica</i>	108	<i>aqua extinguit</i>	68
<i>Vestes ex Carystio, vsu sordide, signe pur-</i>		<i>Vinum dilutius æstate bibendum</i>	19
<i>gantur</i>	56	<i>Falernum cur Iuuenali indomitum</i>	18
<i>Vestes sacerdotum Aegyptiorum ex gos-</i>		<i>Maluaticum quomodo paretur</i>	40
<i>sypio</i>	74	<i>marficum vel massicum vbi nascatur</i>	
<i>Veteres carnibus catulorum lactentium</i>		<i>folio.</i>	41
<i>vescebantur, hostiarumque vice ute-</i>		<i>ὀλιγοφόρον apud Galenum</i>	18
<i>bantur</i>	31. & 32	<i>Vinum pari aqua portione epotum soluit</i>	
<i>cur in felicitate curandi nos superent</i>		<i>morbum inquit Hipp.</i>	19
<i>folio.</i>	54	<i>Vinum pauco aqua cur Achilles Vlyssi</i>	
<i>cur puerorum suorum facies oblinie-</i>		<i>& Phœnici miscuerit.</i>	19
<i>rint</i>	77	<i>Vinum Picans & Racens an veteribus</i>	
<i>cur vehementissimis medicamentis &</i>		<i>notum</i>	40
<i>purgationibus vsi</i>	54	<i>Vinum protropum</i>	17. & 101
<i>Veteres plerique semel tantum in die co-</i>		<i>Vinum protropum neque inebriat, neque</i>	
<i>medebant</i>	50	<i>à frigore densatur</i>	17
<i>quando causticis medicamentis vsi</i>	29	<i>protropum pro Protyrum apud Vi-</i>	
<i>quoties in die manducauerint</i>	97	<i>truuim legendum</i>	17
<i>Veteres pellibus vsi illotis & inconcin-</i>		<i>Vinum pueris noxium</i>	87
<i>natiss.</i>		<i>si post cicutam bibitur, eius vim miti-</i>	
<i>Vetustiores cornibus potare soliti</i>	23. 24	<i>gat & castigat</i>	61
<i>Veterum frugalitas in cibo & potu</i>	97	<i>Vinum vetus nouum apud Varronem</i>	8
		<i>Vini</i>	

Index.

Vini aromatici natura	40	Vitis sylvestris Græcis ἀμπελόφυλλον	44
Vini temperatura tres extiterunt communes	18	Vites in egypto non erant Herodotitem	144
Vino quomodo odor & sapor contingat folio.	40	pore neque in Scythia tempore Anacharsis	144
Vino theriaco Thasii contra serpentium ictus vsi	45	Vinum in egypto cur frigidū in Scythia calidum	144
Vinum quis primum miscere cœperit	18	Vinum in egypto tenue & aquosum	144
refrigerasse veteres Staius testatur folio.	9. & 10	Vinum colatum quid sit	144
Vina ἀπαράχτυρα que	58	Vinum Iurithæum	144
Vina fumo inueterata, capitis dolorem inducunt	41	Vinum cognidum	144-145
inueterari saccisque castrari quid Plinio	46	Vinum coum quale	145
Vina Massiliensium insaluberrima	41	Vinum anthosimia quomodo fiat	119
nona aptissima in pituitam conuerti	16	Vitia varia in ijs qui semel tantum in die comedebant	50
salsa aqua aut sale ipso composita	40	Vitruuius de aquarum ductibus	36
Vaticana omnium pessima	25	de mulierum discrimine, que vendebantur aut prostituebantur venales folio.	28
Vinis quomodo veritas inducatur	40	dioscoride & Plinio antiquior	42
Vina crassiuscula quomodo percolarint veteres	46	Vitulus marinus catulos suos in uterum recipit	106. & 107
cur veteres condierint	37	Vlcera Syriaca & Aegyptia	138
Vina & aquam refrigerandi quot modi apud veteres	9. & 10	Vlcera rotunda num difficiliora sanata sint, vt arbitrantur.	138
Vina quomodo Massilienses & Narbonenses maturarint	41	Vlcera dupliciter curari, per carnis generationem & per simplicem vniouem	140
Vina olim in Alexandriam transuehebantur sicut Romam	145	Vlpianus de Embammate	15
Vinalia facta	16	Vlyssi & Phœnici cur Achilles vinum paucis aqua miscuerit	19
Vinditianus medicus	81	Vmbraciæ finis pro Ambraciæ mendose apud Apuleium	27
Virginem esse aliquā quibus signis probari possit	138. & 139	Vmbrica creta	77
Vir an mulier in coitu plus & longius delectetur	96	Vnguentum Aegyptium pro stacte sumptum	48
Virgilius recrementa circa lucernam fungos appellat	131	Vnguentum Aegyptium album	ibid.
Vitalis constitutio qualis iecoris	24	Vnguenti Aegyptij & Stactis discrimen	48
Aul. Vitellius Imperat. luxuriosissimus folio.	98	Vnguentum Susinum ab Aegyptio Theophrastus separat	48
l. Vitellij F. erga libertinam insanus amor	92	in Vngueto Aegyptio an albedo à Theophrasto commendata	48
Viterbienses balnea	14	Vnguenta	

Index.

<i>Vnguenta tam cibus quam potibus veteres adhibuerunt</i>	47. & 101	<i>Vuarum seruandarum modi plurimi apud veteres</i>	90
<i>Vnguentorum cur maxima pars Aegyptiorum cognomina sibi vedicat</i>	47. 48	<i>Vulpium carnes autumnis gratissime palato</i>	34
<i>Vngueta potandi antiqua consuetudo</i>	124	<i>Vulua apud veteres in pretio habitata</i>	45. & 46
<i>Vnguentum spicatum foliatum & nardinum, eorumque discrimina</i>	124	<i>Vuluæ Horatio & Plinio iucundissimum edulium</i>	32
<i>Vnguentorum mixtiones Aegyptij primum excogitarunt</i>	47. & 48	<i>Vxor mæcha marito toxicum cum argento viuo propinat</i>	42
<i>ad Vocem conseruandam quid conferat</i>	76	X	
<i>Vomitum quid comprimatur</i>	76	<i>Xenocrates stercora egris voranda dabat</i>	92
<i>Vomendum donec ficus exeat</i>	117. 118	<i>à Galeno κωροφάγος dictus</i>	ibid.
<i>Vrendi pueros Thuscorum consuetudo</i>	29	<i>Xenocratis responsum ad quendam qui ludum suum frequentare cupiebat, cum esset ἀμωσος ἀγαμέτερος</i>	38
<i>Vrina quomodo in vesica generetur</i>	75	<i>Xylini lini ortus</i>	73
<i>Vrina dentes loti</i>	75	Z	
<i>Vrinarum nigre subsidetia vnde</i>	38. 39	<i>Zizipha que</i>	86
<i>Vstionis venarum temporalium vsus</i>	67. 68	<i>Ziziphorum, loco Tuberum legendum apud Plinium</i>	86
<i>Vterus vtrum sit animal</i>	5	<i>Zona apud Scribonium, Latinis ignis sacer</i>	88
<i>plante equiparatur</i>	ibid.	<i>Zoster & Circinus Plinio Latinis ignis sacer</i>	ibid.
<i>Vua Albana apud Horatium</i>	90	<i>Zoroaster solo lacte sex menses transigit</i>	55
<i>theriaca</i>	45		
<i>Taminia que apud Plinium</i>	44		
<i>Taminia Celso Staphisagria</i>	ibid.		
<i>Vua taminia Italiæ est Bryonia Græcorum</i>	44		
<i>Vuæ generosæ que apud Plat.</i>	33		
<i>Vuæ Amineæ vires</i>	44		
<i>Palcales & Fabriles apud Cæ.</i>	90		

F I N I S

R E G I S T R V M.

A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z.

Omnes sunt Quaterniones.

VENETIIS, APVD IVNTAS.,
M D XCVIII.